DICTYS CRETENSIS

ET

DARES PHRYGIUS

DE BELLO TROJANO

EX EDITIONE SAMUELIS ARTOPŒI

CUM NOTIS ET INTERPRETATIONE

IN USUM DELPHINI

VARIIS LECTIONIBUS

NOTIS VARIORUM

RECENSU EDITIONUM ET CODICUM

ET

INDICIBUS LOCUPLETISSIMIS

ACCURATE RECENSITI.

ACCEDUNT

JOSEPHI ISCANI

DE BELLO TROJANO LIBRI SEX.

VOLUMEN PRIMUM.

LONDINI:

CURANTE ET IMPRIMENTE A. J. VALPY, A. M.

1825.

CONSPECTUS

EORUM QUÆ HAC EDITIONE

CONTINENTUR.

LECTORIBUS

LUD. SMIDS.

QUANDOQUIDEM Scriptores Troicos laudare multisque verborum phaleris exornare, vetat horum dignitas et præstantia, solummodo hanc editionem, novam et, si non emaculatissimam, prioribus saltem emendatiorem commendare est animus. Quid hic igitur præstiterimus, Lectores benevoli, paucis accipite.

I. Dictyos Daretisque contextum, a typothetarum vitiis (mirum quam frequentibus) repurgavimus, et prorsus incorruptum dare conati fuimus.

II. Annotationes eruditissimæ matronæ, Annæ Daceriæ, typothetarum forte incuria, innumeris in locis sordide distinctas, (cui vacat cum hac nostra editionem conferre Gallicam, hoc negare minime poterit,) instauravimus, emendavimus, supplevimus.

III. Notas integras illustrium virorum, Jos. Merceri, Casp. Barthii, Ulr. Obrechti, Paul. Vindingii, doctas sane et jucundas, adjecimus.

IV. Propter heroici argumenti elegantiam quoque Josephi Exoniensis sive Iscani de bello Trojano egregium carmen, Sam. Dresemii notis optime illustratum, addidimus: dictas vero notas admodum negligenter consarcinatas ac distinctas, perattento quodam Erudito adjuvante, politas et accuratas expressimus.

v. Denique ne cujus hæc tam nitida egeret editio, Nummos, Gemmas, ac Marmora, e variorum commentariis petita, singulari artificio cœlata, non sine sumtibus, huc transtulimus, commentarioque (cui nomen Scena Troica) non spinoso, non obscuro, non ancipiti, explanavimus.

Subnectitur quoque ceteris Præfationibus de Dictyos Græci Latino interprete Septimio Dissertatio Perizonii, cui ob singularem in literis fervorem ac diligentiam nobiscum, candidi Lectores, merito justas agitis gratias.

Atque hæc sunt quæ ad vos modeste præfanda operæ pretium duximus. Vos interim labore nostro (ludibrium sit licet invidiæ) fruimini, conatusque meos in Scriptoribus Latinis illuminandis vestro favore et applausu promovete.

E Gemma apud Licetum.

SERENISSIMO

DELPHINO

S. P. D.

ANNA TANAQUILLI FABRI FILIA.

Trojani belli scriptorem Dictym tibi nunc offero, Delphine Serenissime, munus plane te dignum, qui cum totam fere antiquam Historiam pernoscas, antiquiora quoque illa et ultimis retro temporibus propiora perlegendi cupiditate teneris. In his sane Græcorum cum Trojanis bellum primas obtinet, neque fabulam ullam invenias quæ hominum memoriam exercuerit magis, quæque adeo nobiliores præcones sortita sit. Nihil itaque ad delectationem tuam aptius putavi, quam hancce tibi Historiam ob oculos ponere, ut jucundissima ejus lectione animum tuum expleas, non ut inde petas rudimenta virtutum. Quid enim, Delphine Serenissime, Achilles, Hector, et Diomedes, heroës illi fortissimi, tibi prodesse possint? eos omnes robore jam vincis, qui invictissimum parentem tuum designas, et ad ejus fortitudinem jam assurgis. Quid Palamedes Græcorum prudentissimus in te amplius conferat? Palamedem

infra te positum premis, quippe omni disciplinarum genere instructus, ad altam sapientissimi Lodoici regis prudentiam jam aspiras. Fuerint illi quidem hactenus post se natis hominibus imitandum exemplar: eorum jam vicem præstabit invictissimus ille parens tuus, quem, ut nunc, et olim hominum genus quasi Divum venerabitur, sibique solum imitandum proponet. Adeoque, quod de imagine quadam Veneris olim dictum est, ex ea fuisse de puellarum pulchritudine judicatum, ut quæ imagini similior esset, ea formosissima diceretur, de almo tuo parente illud utique verum erit, ad cujus ingentia facta quo propius beati heroës accesserint, eo amplius se in heroicis virtutibus profecisse arbitrabuntur. Perge, igitur, DELPHINE SERENISSIME, perge, ut facis, vestigiis ejus insistere, donec divina illa sapientia, quæ illum irradiat, afflatus, ita cum eo refulgeas. Neque enim aliud tibi a Deo Optimo Maximo est expetendum, qui tibi reliqua omnia benigna manu largitus est: nobilitatem qua, si ab ultima repetatur origine, ne in fabulis quidem inveniri possit antiquior: formam corporis egregiam, et regno cui natus es dignam: ingenium, ad omnium qui te adeunt admirationem: præclaram et lætam indolem; pietatem denique singulari eruditione conjunctam: quæ cum olim cœlesti illa sapientia quasi cumulata fuerint, tum certe sapientissimo tuo parenti jam propior, tam super alios reges eveheris, quam nunc reliquum omne mortale genus superemines. Sed invenustum est te diutius morari, DELPHINE SERENISSIME, cui

Jam venit en virgo, jam dicetur Hymenæus,
Hymen, o Hymenæe, Hymen ades, o Hymenæe.
Lætus ades!

Vale igitur, DELPHINE SERENISSIME, tuque alma victoria SERENISSIMI DELPHINI Sanctissima conjux. Valete, mea præsentia numina, meque meumque hunc laborem faventes aspicite, sicque vobis

Det juvenum cultrix prolem Latona beatam,
Vosque puer lætis ignibus urat Amor.

Parisiis 1. Kal. Mart. 1680.

AD LECTOREM.

Postquam L. Florum, in usum Serenissimi Delphini edidi, Lector, Dictym Cretensem de bello Trojano aggredi jussa sum. Notum est eum vulgo supposititium credi, sed res credita tantum et a nemine adhuc probata. Quare id in primis mihi probandum putavi, et iis argumentis, quibus fides derogari non posset, pervincendum falsum Dictym esse hunc. Cœpi itaque accurate rem persequi, eaque omnia colligere, quæ jam olim bene multa hic animadverteram e veteribus, vel immutata vel adumbrata, atque ita, quod prima fronte mihi non exiguæ molis esse videbatur, fontes fere omnes, unde sua hausit sic noster, ut historiam suam concinnaret, aperui. Habes igitur, Lector, Pseudodictym historicum, sed utilem tamen et eruditum. Is sane veteres omnes scriptores de expeditione Græcorum, deque eorum reditu, diligenter pervolvit, ex eorum discrepantibus interdum sententiis eas sæpius elegit, quæ a pluribus et a gravioribus traduntur. Is poëtica omnia figmenta resecuit, vel ea ad historiæ fidem sic immutavit, ut nihil contra verisimilitudinem peccet. Homerum præcipue sequitur, a quo tamen sæpius dissentit, ut vel de tempore ipso expeditionis. Homerus quippe, et post eum alii bene multi, totos viginti annos huic insumtos dicunt, nempe decennium exercitui colligendo, et alterum decennium ad Trojam bellando, ita enim apud eum Helena.

Ἤδη γὰρ νῦν μοι τόδε εἰκοστὸς ἔτος ἐστὶν,
Ἐξ οὗ κεῖθεν ἔβην, καὶ ἐμῆς ἀπελήλυθα πάτρης.

Jam enim nunc mihi vigesimus annus est,
Ex quo huc veni et a mea discessi patria.

Dictys vero decennium tantum ponit, nempe novem expeditioni, decimum bello. Tragicis etiam aliquando insistit, quorum omnium illustriores fabulas attingit, a se interpolatas plerumque et expolitas. Graves conciones addidit, et alia historiæ ornamenta lucidissima. Ejus elocutio lutulenta plerumque, ut ejus sæculi quo scripsit, sed unde tamen aliquid tollas, quippe quæ elegantissimis optimorum scriptorum flosculis distincta sit. Post Constantinum Magnum scripsisse putat Vossius, at Jos. Mercerus verisimilius ipsius Constantini ætate, ex Epistola quæ Arcadio Consuli dicata libello præponitur; eum enim Arcadium sub ipso Constantini Magni imperio consulatum gessisse notum est. Dictys Cretensis nomen ascivit, quia noverat fuisse olim Dictym Cretensem, Idomenei comitem, eumque literis mandasse quæ et ipse viderat, et quorum etiam pars fuerat. Hujus nomen mentitus est item alius scriptor qui eandem historiam Græce texuit, ut est apud Suidam et Tzetzem. De vero Dicty vide quæ infra ex Vossio de historicis Græcis. De meo autem hocce labore nihil est quod apud te agam, Lector, cum de tota hacce commentandi ratione jam abunde egerim apud Florum, quo libenter te remitto, ne hic ea frigide videar repetere, ut in laudes viri Illustrissimi et Sapientissimi Montauzerii Ducis, Serenissimi Delphini Moderatoris, excurram, qui virtute sua supra laudes omnes evectus est. Et ne etiam de Illustrissimo et Reverendissimo viro Condomiensi Episcopo, Serenissimi Delphini Præceptore, et fidei Romanæ ingeniosissimo vindice, hic aliquid loquar, deque perillustri et admodum R. D. Huetio Abbate Alnetensi, in earundem curarum partem accito, et religionis Christianæ assertore acerrimo, quos omnes divinitus sua manet laus. Sed illud tantum te volo, Lector, ut quæ in perlegendo opere a me peccata deprehendes, ea ignoscas, eoque lubentius quod nemo hic mihi facem alluxit, quæ prima historicum istum commentariis illustrare aggressa sum. Vale.

DE ILII EXCIDIO,

EX JOSEPHO SCALIGERO,

DE EMENDATIONE TEMPORUM LIB. V.

Postremos annos Mythici temporis veteres Scriptores certatim definire voluerunt, quod sint memoriæ scriptorum proximi, ut scribit Censorinus. Sed quare ipse eos deducat ab Inachi regno ad primam Olympiadem, non autem a capto Ilio, ut reliqui, causam non capio. Non potest dici quam variis judiciis lis ventilata sit. Et quidem omnium sententias in medium afferre ambitiosum est. Neque enim errores alienos triumphamus, sed quantum potest fieri tollimus. Ea igitur est Tetræteridis Græcæ commoditas, ut ex die mensis sciatur quota sit Prytania, modo constet quotus sit annus Tetræteridis. Contra, datis diebus mensis et Prytanias, deprehenditur, quotus sit annus Tetræteridis. Ut in Decreto Atheniensium in gratiam Zenonis: Ἐπ' Ἀῤῥενίδου ἄρχοντος, ἐπὶ τῆς Ἀκαμαντίδος πέμπτης πρυτανείας, Μαιμακτηριῶνος· δεκάτῃ ὑστέρᾳ, τρίτῃ καὶ εἰκοστῇ τῆς πρυτανείας. Ut vicesima mensis Mæmacterionis popularis sit vicesima tertia Prytanias, hoc non potest contingere nisi anno primo Tetræteridis. Tunc enim XXVIII. Pyanepsionis est novilunium. Ideo XX. Mæmacterionis est XXIII. Prytanias, quare audacter possumus dicere, illud decretum datum fuisse anno primo Tetræteridis Atticæ. Quod si quota esset Tetræteris periodi Atticæ sciremus, et diem verum in Kalendario Juliano dare possemus. Itaque videmus quæ sit utilitas anni Attici et Olympici ad notationem temporum in rebus Græciæ. Quare ignoratio istius formæ non solum huic sæculo, sed et priscis temporibus nocebat. Ex doc-

trina primi libri scimus Neomenias anni Græci popularis pervagari mensem integrum in forma Juliana. Hecatombæon, verbi gratia, aliquando incidit in X. Julii, aliquando in VI. Augusti. Igitur sidus quod vespere Neomeniæ Hecatombæonis oritur, in primo anno periodi Atticæ, non orietur in eadem Neomenia, quando Hecatombæon erit in VI. Augusti. Propterea Parapegmata ab artificibus proposita erant, ne vulgus in eadem Neomenia semper idem sidus oriri aut occidere putaret. Quod tamen vulgus negligebat adeo ut quidam dux apud Polybium, cum ad ortum, aut occasum Pleiadum (non memini utrum fuerit) condixisset, non venit ad constitutum. Falsus nimirum desultorio mensium situ; quem non consideraverat. Duæ igitur de capto Ilio generaliter sunt sententiæ. Quidam enim multis annis supra quadringentos ante primam Olympiadem ponunt. Alii præter quadringentos, octo, septem, sex, et quinque tantum ponunt. Horum tantum nobis habenda ratio, et quidem inter eos eorum, qui Attica scripserunt: quorum unus consensus est in mense et die mensis. Omnes enim Θαργηλιῶνος ὀγδόῃ φθίνοντος hoc contigisse dicunt. In annis Tetræteridis variant. Vulgus solet dividere mensem lunarem in novilunium, septimam lunam, plenilunium, et septimam a fine: quas divisiones quadrantes lunæ vocant: aliter vocant primam, septimam, quintamdecimam, vicesimam secundam. Græci φεγγάριον, διχόμηνιν, πανσέληνον, διχόμηνιν ὑστέραν. Hæ quatuor lunaris mensis divisiones sunt in vicesima tertia, sive ὀγδόῃ φθίνοντος Θαργηλιῶνος.

Primo quippe anno Tetræteridos, vicesima tertia Thargelionos est prima luna, in secundo anno est septima, in tertio est plenilunium, in quarto est vicesima secunda. Rursus in vicesima tertia Thargelionos anni primi, luna occidit statim vespere. In anno secundo, occidit media nocte. In anno tertio, per totam noctem lucet. In quarto, oritur a media nocte. Qui igitur 408. annis ante primam Olympiadem captum Ilion volunt, necessario anno tertio Tetræteridos hoc contigisse volunt. Nam 408. anni retro putati desinunt in 49. annum periodi Olympicæ, siquidem

fingimus retro semper eam periodum obtinuisse. Erat igitur 11. annus desinens periodi Atticæ. Semper enim deducendi sunt 38. anni de periodo Olympica, ut habeas periodum Atticam: aut contra, adjiciendi. Non enim refert utro modo experiare. Ergo plenilunio hoc contigit. Et sane quosdam de vetustioribus idem sensisse scribit Clemens: *Καί τινες τῶν τὰ Ἀττικὰ συγγραψαμένων, ὀγδόῃ φθίνοντος (Θαργηλιῶνος) βασιλεύοντος τὸ τελευταῖον ἔτος Μενεσθέως, πληθυούσης σελήνης.* Qui annos 407. ponunt a capto Ilio ad primam Olympiadem, hi omnino censent captum luna vicesimâ secunda. Auctor enim *τῆς μικρᾶς Ἰλιάδος* ita scribit: *Νὺξ μὲν ἔην μεσάτα, λαμπρὰ δὲ ἐπέτελλε σελάνα.* Ex hoc versiculo Clemens nititur confirmare eorum sententiam qui volunt plenilunio *τὴν ἅλωσιν Ἰλίου* contigisse. Sed pace eruditissimi scriptoris *ἐπιτέλλειν* non significat Lucere, quod ipse aliud agens putat, sed Oriri, et Incipere apparere. In idiotismo Hispanico elegantissime dicitur Assomar: Latine, Existere. Euripides Hecuba *Μεσονύκτιος ὠλλύμαν.* Ibi Scholion vetus apud Fulvium Ursinum: *Καλλισθένης ἐν δευτέρῳ τῶν Ἑλληνικῶν οὕτω γράφει: ἑάλω δὲ ἡ Τροία Θαργηλιῶνος μηνὸς, ὡς μέν τινες ἱστορικῶν ὀγδόῃ ἱσταμένου, ὡς δὲ ὁ τὴν μικρὰν Ἰλιάδα, ὀγδόῃ φθίνοντος. Διορίζει γὰρ αὐτὸς τὴν ἅλωσιν, φάσκων συμβῆναι τότε τὴν κατάληψιν, ἡνίκα Νὺξ μὲν ἔην μεσάτα, λαμπρὰ δὲ ἐπέτελλε σελήνη. μησονύκτιος δὲ μόνον τῇ ὀγδόῃ φθίνοντος ἀνατέλλει. ἀλλὰ μὲν οὐ συμπεφώνηκεν Εὐριπίδης, ὡς ὁμολογουμένης τῆς δόξης· Λυσίμαχος δέ φησιν Δημοφῶντος Ἀθήνῃσι βασιλεύοντος ἔτους τετάρτου, Θαργηλιῶνος ἱσταμένου δωδεκάτῃ.* Qui annos 406. ut apud Eusebium, assignant, ii primo anno sequentis Tetræteridis, hoc est, 13. periodi, captum Ilion omnino volunt, hoc est, nocte illuni. Sed nemo veterum noctem illunem fuisse prodit. Itaque audiendi non sunt. Postremo qui 405. annos putant, ii septima luna accidisse volunt, anno Tetræteridis sequentis secundo, periodi 14. Virgilius:

Et jam Argiva phalanx instructis navibus ibat
A Tenedo, tacitæ per amica silentia lunæ.

Servius: ‘Septima luna capta est Troja, cujus simulacrum apud Argos constitutum. Hinc est quod dicit: Oblati per

lunam.' Doctissimus Politianus hic hariolatur præter solitum, de silentio lunæ. Constat igitur omnibus de tempore anni, non de anno. Nam fine veris Ilion captum volunt, paulo ante solstitium. Quod et Virgilius secutus est:

Vix prima inceperat æstas,
Et pater Æneas dare ventis vela jubebat.

De anno vero non convenit. Atqui doctissimi inter eos, qui hæc disquisiverunt, intervallum a capto Ilio ad primam Olympiadem definiunt annorum 407. præcise, Ephorus, Callisthenes, Damastes, Phylarchos, Canones Eratosthenis, quibus multum tribuit Dionysius Halicarnassensis. Quare Diodorus omnium accuratissimus ait annum primum Olympiadis 94. desinentem, hoc est, annum 373. a primo Olympico ludicro, esse ὀγδοηκοστὸν πρὸς τοῖς ἑπτακοσίοις μετὰ τὴν Τροίας ἅλωσιν. Deductis igitur 373. de 780. remanent anni 407. Intervallum a capto Ilio ad 95. Olympiadem ineuntem. Contigit igitur casus anno tertio tertiæ Tetræteridos Atticæ, hoc est, anno 11. periodi Atticæ, plenilunio. Neomenia Thargelionos 31. Mai. Vicesima tertia Thargelionos in 22. Junii. Supererant ad caput anni sequentis 37. dies: quorum 16. ad τροπὰς θερινὰς, id est 8. Julii exclusive. Et proinde 21. erant περιτταὶ ἡμέραι, ad caput anni sequentis, ut habes libro primo, in Tabula Neomeniarum Atticarum. Sed Dionysius Halicarnassensis dicit fuisse viginti tantum περιττὰς, 17. autem ad τροπάς. Intelligit ergo inclusive. Includit enim 8. Julii in illum numerum. Quod et Plutarchum facere animadvertimus, qui pro τριάκοντα dicit τριακοστὸν, et contra ἑκατοστὸν pro ἕκατον. Neque ille solum, sed et alii Græci. Incidit igitur ille annus in 3531. periodi Julianæ. Annus autem primus Iphiti incidit in annum 3938. periodi Julianæ. Differentia, anni 407. quod erat propositum. Notabis autem in tabula Neomeniarum Atticarum, libro primo, περιττὰς ἡμέρας pertinere non ad eum annum; cui appositæ sunt, sed ad sequentem. Exemplum in primo anno periodi annotatur περιττὴ nulla. Hoc significat, a fine antecedentis, qui erat ultimus periodi, ad initium primi anni, nullam esse περιττὴν ἡμέραν. Rursus secundo anno

appositæ sunt 27. *περιτταὶ*, hoc est, a fine primi, ad initium secundi, sunt 27. *περιτταί*. Proinde anno 12. *περιτταὶ* 21. attributæ significant, a fine anni 11. ad initium 12. fuisse *περιττὰς ἡμέρας* 21. quas tamen Dionysius 15. tantum censet, excludens nimirum 8. Julii ab illis. Rursus cum dicimus plenilunium fuisse, intelligimus secundum usum periodi Atticæ, et ut Dionysius ait, *ὥσπερ νῦν οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς χρόνους ἄγουσι*, quod prudentissime ab eo dictum. Periodus enim Attica accommodabat novilunia Tetræteridum sæculo Iphiti, facta erat lunæ *προήγησις* harum 32. A sæculo autem Iphiti ad Dionysium Halicarnassensem, et Augustum, bidui solidi. Quare erraret qui ad lunæ rationes hæc exigere vellet. Captum igitur est Ilion anno periodi Julianæ 3531. Junii 22. Anno mundi 2767. Didymonos quarta decima. Character Zygonos 1. 9. 35. Octobr. v. Anno Judaico 2578. Tamuz 14. cujus character 3. 14. 910. atque hic est verus annus et dies capti Ilii. Nam, ut diximus, 25. Thargelionis, in anno tertio Tetræteridos habet plenilunium. In hoc anno Tamuz et Didymon concurrebant. Epocha igitur, quæ annos 407. absolutos ponit ante primam Olympiadem, est ex sententia Eratosthenis. Vocetur Eratosthenea. Ea omnium est certissima. In libro primo cum ageremus de Periodo Attica, nos contulimus casum Ilii in 408. annum ante primam Olympiadem. Sed hæc opinio de 407. annis longe certior. Ex his eruditus Lector potest advertere quanta utilitas sit in anni Attici doctrina, et quam longe fallantur qui menses Atheniensium populares ad lunæ rationes revocant, et Neomeniam Hæcatombeonis in Junio ut plurimum statuunt. De variis circa hunc casum veterum sententiis adducam verba Clementis Alexandrini. *Κατὰ δὲ τὸ ὀκτωκαιδέκατον ἔτος τῆς Ἀγαμέμνονος βασιλείας Ἴλιον ἑάλω, Δημοφῶντος τοῦ Θησέως βασιλεύοντος Ἀθήνησι τῷ πρώτῳ ἔτει, Θαργηλιῶνος μηνὸς δευτέρᾳ ἐπὶ δέκα, ὥς φησι Διονύσιος ὁ Ἀργεῖος. Αἰγίας δὲ καὶ Δηρκύλος ἐν τῇ τρίτῃ, μηνὸς Πανέμου ὀγδόῃ φθίνοντος, Ἑλλανίκος δὲ δωδεκάτῃ Θαργηλιῶνος μηνὸς*, &c. Nos Atticos veriora protulisse putamus, *Θαργηλιῶνος τῇ ὀγδόῃ φθίνοντος.*

DE DICTY GRÆCO,

EX JOANNE VOSSIO

DE HISTORICIS GRÆCIS.

QUATUOR isti ad Trojana tempora referuntur, Sisyphus Cons, Corinnus, Dares Phrygius, et Dictys Cretensis. Sisyphus Cons, ut aiunt, Teucri scriba fuit, ac res ad Ilium gestas primus literis consignavit: ex eo autem et Dicty Cretensi, Homerus hausit quæ cecinit; si credimus Joanni Meleli Chronographo; ex quo id refert Joan. Tzetzes, Chil. v. Hist. 29.

Ab aliis autem primus dicitur Corinnus, Palamedis discipulus, durante etiamnum bello Trojano, Iliadem carmine modulatus, atque id literis Doricis a Palamede inventis. Dardani quoque pugnam adversus Paphlagonas exposuerit; omneque poëseos suæ argumentum ex eo hauserit Homerus, ut aiunt. Auctor Suidas in *Κόριννος*.

Dares Phrygius, sacerdos Trojanus, ab Homero celebratur Il. *E*. Ejus Phrygiam Iliadem sua etiamnum ætate extitisse, ait Ælianus lib. XI. Var. Hist. cap. 11. De eodem sic Photius Patriarcha in Biblioth. Cod. CXX. ubi excerpta affert ex Ptolemæi Hephæstionis nova ad variam eruditionem historia:

Ἀντίπατρος δέ φησιν ὁ Ἀκάνθιος, Δάρητα πρὸ Ὁμήρου γράψαντα τὴν Ἰλιάδα, μνήμονα γενέσθαι Ἕκτορος, ὑπὲρ τοῦ μὴ ἀνελεῖν ἑταῖρον Ἀχιλλέως, ‘Antipater Acanthius refert, Daretem, qui ante Homerum Iliadem conscripsit, monitorem fuisse Hectoris, auctoremque ne Achillis socium interimeret.’

Etiam Dictys Crétensis bello Trojano Idomenea sequebatur, ac præter Italica, Suida teste, libris novem consignavit bellum Trojanum: Homerus autem eum in poëmate suo est secutus: ut quidem auctor est Tzetzes, Chil. v. Hist. 30.

Porro ex Dicty et Darete depromtum esse censet Scaliger, quod, contra Homeri et aliorum auctoritatem, perscriptum est in Chronico Eusebii ad an. IↃCCCLXII. Hectoris filios Ilium recepisse, expulsis Antenoris posteris, Helena subsidium ferente. Quin hodieque extant anonymi duo de bello Trojano, qui consignarunt libros, unum sub nomine Dictys Cretensis, alterum vero Daretis Phrygii. Quod commentum ut colore aliquo melius falleret, finxit prior quendam Q. Septimium Romanum, qui per literas significaret Q. Arcadio, ut in Creta insula, cum vi tempestatis terra desedisset, in hiatu illo apparuerit Dictys sepulcrum, atque in eo a pastoribus inventa sit arcula plumbea, librum Dictys continens de bello Trojano, qui literis scriptus esset Phœniceis. De Darete autem Phrygio tale auctori placuit figmentum. Cornelium Nepotem inducit scribentem ad Crispum Sallustium, ut Athenis esset repertus αὐτόγραφος, ipsius auctoris manuscriptus, liber Daretis, quem dixi: atque ut hunc Latina toga donarit, ut amicitiæ hoc monumentum muneris loco Sallustio mittat. Sed extat genuini Cornelii Nepotis liber de Attici vita; item, quem scripsit de Imperatoribus externis. Quid his libris purius, elegantiusque? Quid ad ista tralatio Daretis? Nempe, ut dici solet, aliter catuli olent, aliter sues. Recte igitur sensit Ludovicus Vives in quinto de tradendis disciplinis, cum ait, et Daretem, et Dictyn istum (quorum tamen hic aliquanto est cultior, et elegantior,) esse 'figmenta eorum qui de bello famosissimo voluerunt ludere.'

DE DICTY LATINO,

EX EODEM VOSSIO

DE HISTORICIS LATINIS.

Q. SEPTIMIUS Romanus Latine creditur vertisse Dictyn Cretensem de bello Trojano: eamque translationem dicasse Q. Arcadio Rufino, qui sub Constantino Imp. consulatum gessit anno urbis CIƆLXVIII. Sed quisquis auctor est ejus operis, Latine, non Græce scripsit. Græcos tamen auctores cum judicio legit atque ex iis excerpsit, quæ veritati consentanea viderentur. Nec tamen Constantini ævo, sed sæculis aliquot post, vixisse censeo: etsi ea sit dictionis elegantia, ut non indignus omnino Constantini quidem sæculo videatur. Quod inprimis patet ex editione nupera juxta Mss. Cod. emendata quæ Lutetiæ prodiit apud Rob. Stephanum.

IDEM DE HISTORICIS LATINIS

Part. II. Lit. D.

HIC quoque aliquem sibi locum postulare videtur Dares Phrygius, vel potius supposititius scriptor, qui sub hoc nomine circumfertur. Is ex Græco a Cornelio Nepote translatus est: si epistolæ nugaci credimus, quæ præmittitur. Scio Æliani ætate etiamnum extitisse Phrygiam Daretis Iliadem. Nam id satis liquet ex ejus Var. Hist. l. XI. c. 11. Sed non dubito, quin longe alius fuerit Græcus ille. Nam quem nos Latine habemus, satis prodit, se exiguæ et doctrinæ et judicii fuisse. Plane autem arbitror, esse commentum hominis, qui non tam verterit, quam scripserit Latine: immo qui haud admodum Latine sciverit, ut omnino in Glandorpio judicium desiderem, cum translationem eam Nepotis esse credidit. Majoris et eruditionis, et elegantiæ, est Dictys Cretensis: de quo postea dicemus. Dares Phrygius cum alibi Mstus extat, tum Cantabrigiæ, in bibliotheca Caiana, et Oxonii, in Collegio Omnium Animarum.

PRÆFATIO.

Dictys, genere Cretensis de civitate Gnoso,[a] iisdem temporibus quibus et Atrides fuit, peritus vocis ac literarum Phœnicum,[b] quæ a Cadmo Achaiam [c] fuerant delatæ. Hic fuit socius Idomenei, Deucalionis filii, et Merionis, ex Molo,[d] qui duces cum exercitu contra Ilium venerant, a quibus ordinatus est, ut annales belli Trojani conscriberet. Igitur de toto hoc bello sex volumina [e] in tilias digessit [f]

[a] *Dictys genere Cretensis de civitate Gnoso*] Hæc veluti præfatio in libris nostris erat, sine ulla inscriptione, at sequens epistola, quæ vulgata sub nomine Q. Septimii Romani, nulla est in antiquis exemplaribus. Itaque non dubitamus quin hæc sit ab ipso scriptore operis, qui apposite finxit hæc de Punicis literis, de arcula stannea, de sepulcro terræ motu patefacto, de Eupraxide, Rutilio Cretæ Consulari, et Nerone cujus jussu liber in Græcum sit conversus.

[b] *Peritus vocis ac literarum Phœnicum*] Vulgata est veterum fere omnium sententia Cadmum in Græciam literas Phœnicias intulisse circa annum mundi 2660. quo tempore Israëlitæ Madianitis serviebant, unde eos liberavit Gedeon. Et re vera Ionum antiquæ literæ eædem quæ Phœniciæ, et Samaritanæ. Ut abunde probavit Josephus Scaliger in erudita illa dissertatione de literis Ionum, et post eum Ludovicus Capel, et Bochartus qui in suo Phaleg, p. 490. 'Si figuram spectes,' inquit, 'Græcæ literæ, maxime antiquiores illæ, quarum exempla in Eusebianis præfert doctissimus Scaliger, vetustis Phœnicum literis, quibus hodie utuntur Samaritani, in plerisque tam sunt similes, ut nemini non pateat illas ex his esse expressas.' Samaritanas autem literas sive Phœnicias easdem et Chananæas fuisse validissime probavit nobilissimus Huetius in aureo illo et nunquam satis pro dignitate laudando opere Evangelicæ demonstrationis.

[c] *In Achaiam*] Quo nomine dicta quæ olim Græcia, post victos Achæos, et mansit id nomen Achaiæ provinciæ sub Imperatoribus Romanis, et in nova divisione Constantini. *Mercer.*

[d] *Deucalionis filii et Merionis ex Molo*] Vide infra initium lib. I.

[e] *Sex volumina*] Ait sex volumina tantum scripta fuisse, sed in spuria illa Septimii Epistola ineptus scriptor ait se priorum quinque voluminum, quæ bello contracta gestaque sunt

Phœniceis literis: quæ jam reversus senior in Cretam, præcepit moriens ut secum sepelirentur. Itaque ut ille jusserat, memoratas tilias, in stannea arcula repositas, ejus tumulo condiderunt. Verum secutis temporibus, tertiodecimo anno Neronis imperii, in Gnoso civitate terræmotus facti, cum multa, tum etiam sepulcrum Dictys ita patefecerunt, ut a transeuntibus arcula viseretur. Pastores itaque prætereuntes cum hanc vidissent, thesaurum rati, sepulcro abstulerunt: et aperta ea invenerunt tilias incognitis sibi literis conscriptas: continuoque ad suum dominum Eupraxidem quendam nomine pertulerunt: qui agnitas quænam essent literas Rutilio Rufo illius insulæ tunc Consulari[g] obtulit. Ille cum Eupraxide ad Neronem oblata sibi transmisit, existimans in his quædam secretiora contineri. Hæc autem cum Nero accepisset, advertissetque Punicas esse literas, harum peritos ad se vocavit: qui cum venissent, interpretati sunt omnia. Cumque Nero cognovisset, antiqui viri, qui apud Ilium fuerat, hæc esse monumenta, jussit in Græcum sermonem ista transferri:[h]

eundem numerum servasse, et residua quatuor de reditu Græcorum in unum redegisse. Ubi vide quæ dicta sunt.

[f] *In tilias digessit*] Antiqui ex arboribus, præsertim e tilia arbore, tabellas conficiebant, quibus cera superinductis ita stylo acuto scribebant. Et quod hic tilias vocat auctor, infra Septimius Romanus in epistola vocat phyliras, quia tilia in tenuissimas philyras acu separabatur, ut de papyro scribit Plin. 'Præparantur ex eo chartæ diviso in prætenues sed quam latissimas philyras.' Inde in Gloss. 'tilia, *φίλυρα*.' Et vetus Horatii interpres, 'philyra est cortex tiliæ arboris.'

[g] *Rutilio Rufo illius insulæ tunc Consulari*] Ita libri scripti, non *præsidi*, quod imperiti correctores vulgaverant. Consulares volunt in quibusdam provinciis institutos ab Adriano Imperatore; hoc certum, plures magistratus hoc nomine præfectos a Constantino parvis et pacatis provinciis; in iis Creta. Notitia imperii. *Mercer.* Neque verum est ab Adriano tantum et a Constantino institutos fuisse consulares, qui eo nomine provincias regerent, quippe hæc divisio provinciarum, in Consulares et Proconsulares, ante Constantinum fuit in usu, et ab ipso Augusto instituta, qui in provincias suas quas ipse sibi retinebat consulares mittebat, qui proprie legati consulares dicebantur. Neque tamen consulares illi dicti quod consules fuissent, ut vulgo persuasum est; nam sæpe invenias consulares provinciarum qui post administratas provincias tum primum Consules fiebant. Sed quod cum consularibus ornamentis Imperium administrarent. Vide quæ notavit Salmas. in Histor. August.

e quibus Trojani belli verior textus innotuit. Tunc Eupraxidem muneribus et Romana civitate donatum ad propria remisit. Annales vero nomine Dictys inscriptos in Græcam Bibliothecam recepit. Quorum seriem,[i] qui sequitur textus, ostendit.

Q. SEPTIMIUS ROMANUS

Q. ARCADIO[k] S. D.

EPHEMERIDEM[l] belli Trojani Dictys Cretensis, qui in ea militia cum Idomeneo meruit, conscripsit literis Punicis,[m] quæ tum Cadmo et Agenore[n] auctoribus per Græciam frequentabantur. Dein post multa sæcula collapso per vetustatem apud Gnoson, olim Cretensis regni sedem,[o] sepulcro ejus, pastores cum eo devenissent, forte inter ceteram ruinam loculum stanno affabre clausum offendere: ac thesaurum rati, mox dissolvunt, non aurum, nec aliud quic-

[h] *Jussit in Græcum sermonem ista transferri*] Ergo non solum literis Punicis scripserat Dictys, sed etiam Punico sermone. Ipse tamen Dictys extremo libro quinto innuit se Græco sermone scripsisse, quamvis Phœniciis literis. Ejus verba sunt: 'Hæc ego Gnossius Dictys, comes Idomenei, conscripsi oratione ea quam maxime inter tam diversa loquendi genera consequi ac comprehendere potui, literis Punicis ab Cadmo Danaoque traditis. Neque sit mirum cuiquam, si quamvis Græci omnes, diverso tamen inter se sermone agunt, cum ne nos quidem, unius ejusdem insulæ, simili lingua, sed varia permixtaque utamur.'

Et ipse Septimius in Epistola ait Eupraxidem 'commutatos tantum literis Atticis, nam oratio Græca fuerat, Neroni libros obtulisse.'

[i] *Quorum seriem*] Et hæc indicant sequentem Epistolam Septimii nomine editam esse a mala manu, quæ nec extat in libris Mss. et seriem hanc turbat, neque quicquam novi nos docet, sed interpolat tantum quæ in superiori, et Quinto Arcadio inscripta in Rufinum desinit, et Ephemeridem nominat hunc librum minus proprie, et, ut semel dicam, omnino est nuperi et imperiti Grammaticuli scriptum. Addebant superiores editiones appendicem quandam genealogicam imperitius etiam scriptam, quam jure merito expunximus. *Mercer.*

[k] *Quinto Arcadio*] Qui sub Constantino Imp. Consulatum gessit anno urbis 1068. Unde, si genuina esset Epistola, sequeretur hunc auctorem scripsisse ipsius Constantini ætate.

[l] *Ephemeridem*] Minus proprie hanc Historiam vocant Ephemeridem, neque enim actus diurnos continet.

[m] *Literis Punicis*] Vide quæ in notis ad præfationem.

[n] *Quæ tum Cadmo et Agenore*] Cadmo Danaoque scribit lib. v. in fine.

[o] *Olim Cretensis regni sedem*] Ibi enim Minos regiam habuerat.

quam prædæ, sed libros ex philyra[p] in lucem producturi. At ubi spes frustrata est, ad Praxim[q] dominum loci eos deferunt. Qui commutatos literis Atticis,[r] nam oratio Græca fuerat, Neroni Romano Cæsari obtulit, pro quo plurimis ab eo donatus est. Nobis cum in manus forte libelli venissent, avidis veræ Historiæ, cupido incessit, ea uti erant, Latine disserere: non magis confisi ingenio, quam ut otiosi animi desidiam discuteremus. Itaque priorum quinque voluminum, quæ bello contracta gestaque sunt, eundem numerum servavimus. Residua quidem de reditu Græcorum[s] in unum redegimus, atque ad te misimus. Tu, Rufine mi,[t] ut par est, fave cœptis.

p *Sed libros ex philyra*] Vide notas ad præfationem *sex volumina in tilias digessit*. Et optime ait libros ex philyra, quia *liber* proprie est cortex interior qui in philyras acu distinguitur. Isidorus. 'Liber est interior tunica corticis, quæ ligno cohæret, in qua antiqui scribebant.' Isque proprie Græce *βίβλος* dicitur.

q *Ad Praxim*] Hic *Praxim* vocat quem auctor præfationis *Eupraxidem*.

r *Qui commutatos literis Atticis*] Ait Eupraxidem literas Punicas voluminum illorum in Atticas commutasse, quo facto Græcus textus et sermo apparuit. Supra tamen auctor præfationis scribit Neronem jussisse ut ea in Græcum sermonem transferretur. Locum adi.

s *Residua quidem de reditu Græcorum*] Ait se reditum Græcorum in unum librum contraxisse, quia apud Suidam legerat Dictym scripsisse libros novem. Sed is fuit Dictys Græcus, alius a nostro, et nostrum sex libris absolutum ipsa Præfatio retulit. *Mercer.*

t *Tu, Rufine mi*] Nempe Arcadius vocabatur, *Q. Arcadius Rufinus*.

JACOBI PERIZONII
DISSERTATIO
DE HISTORIA BELLI TROJANI,
QUÆ DICTYOS CRETENSIS NOMEN PRÆFERT,
GRÆCA,
ET EJUS INTERPRETE LATINO, SEPTIMIO,
HUJUSQUE ÆTATE POTISSIMUM AC STYLO.

VIRO CLARISSIMO,

CHRISTOPHORO CELLARIO,

HISTORIARUM ET LITERARUM HUMANIORUM IN FRIDERICIANA HALENSI ACADEMIA PROFESSORI ERUDITISSIMO,

S. P. D.

JAC. PERIZONIUS.

In angustum oppido coguntur dudum magis magisque communia nobis literarum sacra, ut adeo pauci jam supersint casti eorum sacerdotes, et hi ipsi, ut sæculum est, utque in eo vilescunt ubivis bonæ artes, etiam pauciores numero brevi videantur futuri: nam quis facile laboriosum prorsus, sed sibi ferme inutile ac spretum publice, tentabit deinceps studium? in vestra tam latum patente Germania quis jam nunc per omnes pæne Academias, ubi abs te et paucissimis aliis discedimus, existit amplius, qui sedulo et bona fide humaniores illas tueatur literas, et fugientes inde Musas morari studeat, ac pristinam retinere antiquæ domus gloriam? Floruit illa, cum Agricolas haberet, Rhena-

nos, Bongarsios, Bœcleros, Reinesios, et plures id genus, qui nihil publice profuturum negligebant, sive ex vetustis id Auctoribus, quos diligenter legebant ipsi, et aliis magis explanatos dabant, repetendum, sive ex rerum natura et usu quotidiano nunc demum eruendum foret. At o quam dispares illa nunc passim seu Dominos habet seu inquilinos! qui ab Antiquitatis studiis, per quæ sola, superioribus sæculis iterum exorta, certissimum est ex caligine densissima omnes etiam sacras profanasque disciplinas emersisse continuo in serenissimam lucem, revocant tamen Academicam pubem ad unum illud et recentissimum Germaniæ jus publicum, hoc est ad meram Barbariem, si solum Academiis incubet, nec scire quicquam aliud, nisi suas et sui temporis res desideret, quod Barbariei proprium est, et semper fuit. Ceteroqui neutiquam certe ego velim, si mei res esset arbitrii, adolescentes nihil eorum, quæ in usu nunc habentur, cognoscere, aut sua in patria esse hospites, ac publicæ rei rudes, sed utrumque agere, laborum facere gradus, aliud in Academiis curare potissimum, aliud ubi jam iis relictis ad res gerendas accedunt. Hic non ea quidem nostris in fundis atrociter adeo grassatur calamitas, sed nihilo tamen minus pestilenti sidere partim mollis educatio, et segnis luxuria, partim acris factio, quæ omnia donat studiis partium, at doctrinæ, industriæ, ingenii meritis nihil facit reliqui, afflavit bonas artes, et extinguit penitus ingenia juvenum, qui ad rei publicæ curam et futuræ ætatis decus surgere ac instrui debebant. Sed quanto magis omnia nunc retro ruunt, quanto magis exilem redigimur in numerum, tanto astringi arctius, sanctiusque coli decet necessitudinem illam, quæ semel inter paucos illos eorundem sacrorum antistites est constituta. Tuæ in me voluntatis, mutuique inter nos amoris monumentum extare publicum voluisti prior. Meum est tanto studiosius istis amicitiæ officiis respondere, et cum maxime curare, ne, sublato nuper e vivis summo rei literariæ malo, Viro Amplissimo, Fred. Bened. Carpzovio, præcipuo Commercii nostri Conciliatore et Interprete, illius usus nunc exolescat,

aut sensim una cum communi amico intermoriatur. Lubens itaque arripui qualemcumque hanc occasionem testandi publice meam de te existimationem, et simul arbitrium ad te deferendi hujus de Dictye Cretensi et ejus Interprete disputationis, tenuis illius quidem et exiguæ prorsus, sed cui peritior te, aut æquior constitui arbiter non poterat, quippe qui ipse omnis generis et ætatis Scriptores veteres non tantum excusseris sedulo, sed et per te illustratos edideris. Vale, Vir Præstantissime, et feliciter porro tuam ac literariam rem gere. Lugduni in Batavis, a. d. IV. Idus Sextiles, CIƆ IƆCCI.

SYLLABUS DISSERTATIONIS.

I. Nullus extitit Dictys Cretensis, qui Trojanas res illis temporibus scripserit, quod tradiderunt Græci sequioris ævi, et recentiores Eruditi. II. Græcos istos non habuisse alium Dictyn, quam illum, quem Septimius vertit, probatur contra Mercerum aliosque. III. Eadem illi tradunt de invento Dictye, quæ Septimius de suo. IV. Per Claudium apud eos intelligi debet Nero, et sæpe ita confunduntur diversi eorundem nominum Imperatores. V. Revera enim in Neronem conveniunt, quæ de terræ motu, et Dictye tunc invento ac Neroni oblato traduntur. VI. Utriusque et Græci et Latini Dictyos idem fuit titulus, quod liquet ex Suida, si ejus verba recte distinguantur. VII. Uterque dicitur literis Punicis suam scripsisse Historiam. VIII. Johannes Malelas ex Græco Dictye, et Septimius noster, in Historia Belli Trojani, prorsus conveniunt. IX. Quædam tamen veluti Characteres Heroum, apud Malelam et alios, exponuntur, quæ in Septimiano Dictye non reperiuntur. X. Sed Septimius liberius vertit Dictyn, eumque contraxitque, et quædam in eo prætermisit. XI. Patet id clarissime ex loco Dictyos nostri I. 4. qui explicatur ex Malela. XII. In quibusdam tamen etiam in diversum a Septimio abit quandoque Malelas, cujus rei variæ redduntur rationes. XIII. Argumentum Merceri ex Historia Œnones ad probandum, Dictyn Græcum fuisse alium a Septimiano, refellitur. De verbo Ἀπάγχεσθαι. XIV. Sequitur ex his, Septimium vere vertisse hanc Historiam ex Græco, quod male negatur a Vossio et Mercero. XV. Probatur id ex Græcismis ei frequentibus. XVI. Pro Græcismis habenda in Versionibus, quæ ex Græco formata istic sunt frequentia, licet apud alios quoque similis locutio, sed rarius, occurrat. XVII. Malelæ cum Cedreno, et Dictyos Septimiani verba inter se conferuntur, emendantur etiam, et notantur. XVIII. Alia eorum verba rerum plane singularium itidem congruere ostenduntur. Malelas etiam explicatur. XIX. Confertur denuo longa series Historiarum, eodem prorsus ordine,

ex utroque Malela scilicet et Septimio. Explicatur Malelas. XX. Barthii sententia, credentis Græcos Septimii nostri opusculum vertisse in Græcam linguam, rejicitur. Septimius ex Malela exponitur. XXI. Refellitur porro Barthius, ex comparatione sexti libri cum Malela. XXII. Præter hunc Græcum Dictyn, quem Septimius vertit, et Cretensis ille supposuit tempore Neronis, nullus extitit alius aut antiquior istius nominis Scriptor. XXIII. Suppositum hunc Dictyn non fuisse Trojanæ expeditionis socium probatur, 1. ex erroribus ejus Historicis. XXIV. 2. Ex Poëticis figmentis historice ab ipso traditis. XXV. 3. Quod jam tunc Trojanos semper vocat Barbaros, qui istius vocabuli usus serior est. XXVI. 4. Quod Thessaliam nominat, 'Corinthum,' et Corcyram 'Melænam,' quæ posterioris sunt temporis. XXVII. 5. Quod de Punicis literis ait et diversitate sermonis in Græcia. XXVIII. 6. Quod toties suam fidem commendat, ut solent malæ fidei homines. XXIX. Dictyn hunc composuisse videtur Praxis seu Eupraxides Cretensis, eumque Neroni obtulisse, ut præmium ab eo consequeretur, quod et consecutus est, utque antiquitatem mentiretur scripsisse eam literis Punicis et in Philyris. XXX. Prologus Latini Dictyos videtur Græce primum scriptus, et dein Latine versus, sed post Septimii tempora. XXXI. Interpres tamen ille accommodavit eum Latino Dictyi, et erravit in eo, quod Dictyn Punice scriptum, et Græce versum tradit. XXXII. Septimii Epistola genuina est, contra quam sensit Mercerus, cujus rationes refelluntur. XXXIII. Septimii ætas ex Q. Aradii Rufini, cui Epistolam inscripsit, ætate est indaganda. Homines plurimis nominibus Constantiniano sæculo præditi, ultimo maxime designari solebant. XXXIV. Q. Aradii Rufini ætas indagatur, et familia ordinatur. XXXV. Septimius videtur Senatoriæ fuisse dignitatis, familiaris quippe isti Rufino, et forte vel Bassus, vel Acindynus, qui Præfecti fuerunt Urbis. XXXVI. Vixit tempore Diocletiani et paulo post, istamque versionem fecit forsan odio Christianismi. XXXVII. Errant, qui eum longe infra Constantinum demittunt. XXXVIII. Magis autem Scioppius, qui eum et ejus stylum proxime ad Corn. Nepotem accedere censet. Septimianæ locutionis exempla ab ævo Nepotis aliena. XXXIX. Varia Septimiani Dictyos loca emendantur. XL. Alia vindicantur a conjecturis Cl. Vindingii. XLI. Nonnulla male itidem ab eo tentata, nec satis intellecta, explicantur.

I. Dictyn Cretensem, Idomenei Cretensium Reguli comitem in bello Trojano, cujus nomine Historiam istius belli laudant passim Græci Scholiastæ, Grammatici, Rhetores, Chronicorum Scriptores, qui fuerunt sequiori ævo, sed et suum ornavit libellum Septimius, si maxime isthoc nomine inter Idomenei comites quisquam extitit, nihil tamen scripsisse et posteris prodidisse certus sum. Quin miror fuisse Eruditos cum hujus, tum pristinæ ætatis, quibus persuaderi potuit tam antiqui vere hominis esse, quod eo nomine

sibi præscripto in vulgus quondam exiit. Nempe Suidas, Johannes Malela, et ex eo Tzetzes, Cedrenus, aliique, quos vide apud Leonem Allatium de Patria Homeri pag. 53. &c. eo usque nobis præiverunt hac in sententia, ut quidam ex iis etiam Homerum ex illo Dictye sua hausisse affirmaverint. Inde ergo et Vossius Pater in Historicis Græcis, Scriptores quosdam, inque iis hunc Dictyn, ad Trojana tempora refert. Sed et Leo Allatius Græculis suis, quos modo memoravi, nimis facilem aut credulum se præbuit, Dictynque hunc vere 'Troicis temporibus æqualem,' et ideo 'Italica,' quæ vulgata Suidæ lectio illi tribuit, 'scribere non potuisse' contendit, 'cum tunc Italicæ res in obscuro essent.'

II. Errare autem eos ut constet, ostendendum nobis prius Græcos hosce, qui Dictyn subinde laudant, non alium habuisse, quam hunc, qui Neronis tempore fingitur inventus in Cretensis terræ sepulcro, et ex quo Septimius quidam Latinam hanc Versionem seu Epitomen nobis concinnatam reliquit. Posterius hoc negant tamen cum alii, tum Vossius in Historicis Latinis, in Septimio: utrumque vero Jos. Mercerus, et Anna Fabri, in Notis ad Prologum nostri Auctoris et ad lib. IV. cap. 21. Quos alii plerique sequuntur. Ego vero neutiquam illis assentior, et contrarium, nisi fallor, liquebit clarissimum in modum ex iis, quæ dicam. Prius autem ostendam, quod prius posui, Græcos modo memoratos non alium habuisse aut novisse Dictyn, quam hunc Septimii.

III. Id vero manifestum ex eo, quod suum Dictyn agnoscunt itidem tempore demum Claudii vel Neronis inventum, et eodem quidem modo, quo id nobis narrat Septimius, scilicet in sepulcro illius, ut aiunt, Dictyos, aperto per terræ motum, et isthic quidem ἐν κασσιτερίνῳ κιβωτίῳ, 'in arcula stannea.' Ita certe Suidas, et Joh. Malela, quem videas, et cum Latini Dictyos Prologis conferas velim, pag. 168. et maxime pag. 322.

IV. Nam quod sub Claudio proprie inventum tradunt quem Septimius sub Nerone ait, id ostum ex eo, quod

Nero, æque ac ille Claudius, Claudii Neronis nominibus fuit appellatus, quæ nomina et in hac Historia apud Malelam priore loco juncta reperiuntur, *εὑρέθη*, inquit, *ἐπὶ Κλαυδίου Νέρωνος Βασιλέως ἐν κιβωτίῳ*, 'inventum est' hoc opus Dictyos 'tempore Claudii Neronis Imperatoris, in arcula.' Hinc jam factum, ut posteriores Græculi, uno ad designandum hunc Imperatorem defuncturi nomine, prius potissimum arripuerint, et Claudium simpliciter dixerint, ut ipse facit Malelas posteriore loco, qui tamen erat Nero. Frequens hic error etiam apud Latinos Scriptores, ex iisdem diversorum, sed proximorum, Imperatorum nominibus ortus. Ipse Suetonius ita Neroni tribuit in ejus vita cap. 17. quæ Claudii erant. Vide elegantissimum Brummeri Commentarium ad L. Cinciam, cap. 5. Quin quod propius accedit, unum idemque SCtum tempore Neronis factum, in jure Romano modo Claudianum, modo Neronianum, dicitur, ut docuit P. Faber, Semestrium lib. I. cap. ult. Neque aliunde videtur ortum, quod toties Hadriano simpliciter ascribuntur, quæ ab Antonino Pio sunt profecta, (vide Bertrandi Vitas JCtorum in Gaio,) quam quia per adoptionem Antonini ab Hadriano factam hoc Hadriani nomen Antonini Pii genuinis nominibus addi et præmitti solebat. Qua eadem prorsus ratione etiam Hadrianus sæpe Trojani nomine designatur, ut ostendit Rupertus ad Pomponium, de Or. juris pag. 16. 17. 18.

V. Quod autem Nero potius, quam Claudius fuerit is, qui in hac Historia memoratur, id vero non tantum ex Septimio nostro liquet, qui diserte Neronem nominat, sed et probabile est ex eo, quod Malelas pag. 322. æque ac Septimius, tertiodecimo Imperatoris anno Dictyn hunc inventum et prolatum ait, idque post cladem seu terræ motum, quo graviter afflicta tunc fuerit Creta. Ea autem optime conveniunt in illum non Claudii, sed Neronis annum. Nero enim, ut erat Musicis Græcorum artibus ad insaniam usque deditus, profectus est eo anno in Græciam, et per omnia isthic ludorum certamina ac spectacula, in unum hunc annum consulto vel jussu ipsius coacta, circumiit. Quam

occasionem arripuisse videtur ille, seu Praxis, seu Eupraxides, libellos hosce confingendi, et quasi ex sepulcro antiquissimi Dictyos post terræ motum collapso erutos, Vanissimo Principi, qui Iliaca maxime cantare solebat, qui et ipse Troica scripsit, citata sæpius a Servio ad Virgilium, in Græcia tunc offerendi. Terræ autem motus revera tunc afflixerat Cretam quando Nero in Achaiam abiit, siquidem, cum Apollonius Tyaneus apud Philostratum in ejus Vita, lib. IV. cap. 11. ut jam monuit Vir eruditione simul et dignitate amplissima conspicuus, Ulr. Obrechtus, ex Græcia in Cretam, ejus tantum videndæ gratia, esset profectus, ac inde porro Romam iter pararet, tum vero *σεισμὸς ἀθρόως τῇ Κρήτῃ προσέβαλε*, 'terræ motus universam afflixit Cretam;' et ita, ut quasi tonitru ex terra ederetur, et mare subsideret. Inde autem Romam jam contendens, in eam urbem venisse dicitur cap. 13. Telesino Consule, qui eo anno Neronis ineunte Consulatum revera gessit.

VI. Sic patere jam puto, eundem fuisse Dictyn, et quem noster Septimius in Latinum vertit sermonem, et quem Græci habuerunt. Accedit his vero, quod, sicuti noster opusculum hoc Dictyos vocat Ephemerida Belli Trojani, sic et Suidas suum Dictyn scripsisse dicat *Ἐφημερίδα Τρωϊκοῦ διακόσμου*, hoc est, 'Ephemerida rerum apud Trojam gestarum.' Nam vix dubito, quin apud Suidam hæc verba, *Δίκτυς Ἱστορικὸς ἔγραψεν Ἐφημερίδα, ἔστι δὲ τὰ μεθ' Ὅμηρον καταλογάδην ἐν βιβλίοις θ'. Ἰταλικὰ, Τρωϊκοῦ διακόσμου*: legenda sint cum Allatio, et distinguenda cum Obrechto: *Δίκτυς Ἱστορικὸς ἔγραψεν Ἐφημερίδα (ἔστι δὲ τὰ μεθ' Ὅμ. καταλ. ἐν βιβ. θ'. Ἰλιακὰ) Τρωϊκοῦ διακόσμου.* Parentheseos istius, sive ab ipso sit Suida, sive ab aliis in marginem primum ac dein in textum illata, distinctio, unde pendet genuinus loci sensus, debetur, ut dixi, illustri Obrechto, quem ad Epistolam Septimii velim videas. Ceterum quod apud Suidam legimus Dictyn 'novem libris' hæc executum, cum Septimius ei tribuere videatur 'decem libros,' dum 'priorum quinque voluminum eundem se numerum servasse, residua' autem

'quinque in unum redegisse' ait, id vero levis ac tenuis est discrepantiæ, cum facillimus et creberrimus in numeris librariorum sit lapsus: ut adeo prorsus putem, vel apud Suidam legendum δέκα, vel potius apud Septimium, 'residua qûatuor.'

VII. Denique sicuti noster Dictys seipse ait v. 17. scripsisse hoc opus 'literis Punicis ab Cadmo Danaoque traditis,' sic et Græcus Scriptor in Prolegomenis Rhetoricis, citatus ab Allatio de Patria 59. 'Dictyn' Græcum, seu 'Gnossium, comitem Idomenei,' tradit, συγγράψαι τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον Φοινίκων γραμμάσιν, οἷς Ἕλληνες τότε ἀπὸ Κάδμου μαθόντες ἐχρῶντο, 'scripsisse Trojanum bellum literis Phœnicum, quibus Græci tunc a Cadmo acceptis utebantur.' De his literis agemus deinceps, quando probabimus, neutiquam fuisse auctorem nostrum Trojanis temporibus æqualem, quod præ se fert. Nunc sufficit nostro instituto, declarasse etiam harum literarum argumento, Dictyn, quo Græci, et quo Septimius hic est usus, fuisse eundem.

VIII. Sed vel maxime id liquet ex Joh. Malela, si cum nostro conferatur Septimio in iis, quæ ex Dictye se hausisse profitetur. Adeo enim congruunt isthic, non in historiam tantum, sed et in ordinem rerum ac verborum, ut cæcus esse debeat aut obstinatus, qui neget, illum habuisse nostrum, sed Græcum tamen, Dictyn ante oculos. Specimina quædam proferemus mox, ut ostendamus, Septimium ex Græco Dictye hanc concinnasse Versionem.

IX. Multa tamen et alia habet, quæ apud Nostrum non comparent, multa etiam aliter. Prioris generis sunt characteres et descriptiones Græcorum Trojanorumque Ducum ac Matronarum, quas Malelas, et Isacus Porphyrogenitus pariter ex Dictye sumsisse se tradunt, licet ipsi in verbis multum quoque inter se sæpe diversi, et quas in nostro Dictye frustra quæras: quo argumento Janus Rutgersius Var. Lect. v. 20. ubi Isaci Porphyr. Characteres ex Msto Amstelædamensi exhibet, eum censet 'aut alium, quam nos habemus, habuisse Dictym, aut memoria lap-

sum, quando suos Characteres e Dictye se sumsisse dicit.' At vero non ille tantum, sed et Malelas ex Dictye se eos repetiisse tradit 134.

x. Neque mirum adeo, in Nostro non reperiri eos, cum Septimius diserte testetur se Dictyn Græcum contraxisse, et ejus posteriora certe, quatuor vel quinque, volumina 'in unum redegisse.' Priorum quidem ait 'se eundem servasse numerum,' sed cum delectu haud dubie, et solita Versionum istius temporis libertate, ut vel ex Rufino Josephi interprete constat, atque adeo ita, ut in iis prioribus quoque prætermitteret quædam, vel quibus parum ipse delectabatur, vel quæ ad argumentum ornandum aut instruendum minus censebat necessaria. Nam quod affirmat, se 'ea, uti erant, Latine disseruisse,' id vero cum in universum de toto dicatur opusculo, cujus tamen posterior pars certissime ex pluribus voluminibus in unum est contracta, intelligendum ergo ita, ut non tantum nihil rerum de suo scripserit, aut aliunde adjecerit, sed neque quicquam immutaverit ex iis, quæ Græcus ille Dictys memoriæ prodiderat. Certe enim omisisse eum nonnulla, aut brevius exposuisse, etiam in prioribus, manifestum ex eo, quod pleraque eadem plane, sed nonnulla concisius, complura tamen longe uberius, edisserat, quam Malelas, qui vicissim plerasque orationes Dictyos prætermisit, ut alienos a Chronographia.

xi. Prius illud, ut pateat, liquido declaratum dabo ex uno Dictyos loco, et ita simul Historiam ejus loci, concise et ideo ambigue nimis traditam, illustrabo. Refert Dictys lib. i. cap. 3. Parin, cum Helena fugientem, 'abstulisse etiam Æthram et Clymenam, Menelai affines,' (hoc est, cognatas, συγγενίδας, ut ait Malelas,) 'quæ ob necessitudinem cum Helena agebant.' Dein cap. 4. 'Quis cognitis Menelaus, etsi abstractio conjugis animum permoverat, multo amplius tamen ob injuriam affinium, quas supra memoravimus, consternabatur.' Cum in superioribus nihil de hisce 'affinibus' occurrat, nisi quod cum Helena ablatæ quoque sint, cumque nullo illæ amoris studio aut impetu,

sicut Helena, fuerint raptæ, et ideo potius, tanquam vilia corpora, in servitutem videantur abductæ, quis hæc verba historiæ parce adeo expositæ aliter acciperet, quam Menelaum fuisse animo consternatum ob injuriam, quam passæ fuerint eo raptu illustres illæ fœminæ? Et miror sane, nihil prorsus isthic a quoquam ea de re annotatum. Nam certe longe aliter se res habuit, et Græcus ille Dictys historiam hanc, non aliter quidem, sed copiosius tamen enarravit, dum non omisit, ut noster Septimius, circumstantias, ex quibus illius 'injuriæ' et 'consternationis' ratio appareret. Nam, ut ex Malela novimus lib. v. pag. 119. Paris per Æthram et Clymenen 'corrupit' (ὑπενόθευσε) Helenam, et ita ultro hæ mulieres cum Helena de Paride in fugam se dederunt. Hinc jam apud Malelam pag. 120. Menelaus, cum intellexisset hunc raptum et fugam, stetit et mansit aliquamdiu 'stupore defixus:' πολὺ γὰρ ἐλυπήθη διὰ τὴν Αἴθραν· ἦν γὰρ ἔχουσα ὑπόληψιν παρ' αὐτῷ σώφρονος πάνυ: 'multum enim animo commotus est in tristitiam,' scilicet iræ, 'propter Æthram: excitaverat enim illa sibi apud ipsum existimationem fœminæ prorsus castæ et probæ.' Videmus hinc, quare ita 'multo amplius ob injuriam suarum affinium consternatus' fuerit Menelaus, tum quæ illa fuerit earum 'injuria,' scilicet, non quam passæ a Paride, sed quam fecerunt Menelao, dum furtivi amoris inter Parin et Helenam fuerunt internuntiæ et conciliatrices, ac dein fugæ adjutrices et comites, quod et Ovidius in Epistolis Paridis et Helenes haud obscure significat, sed cujus nullam vel minimam suis lectoribus injecit suspicionem Septimius noster, prætermissa, quæ ad historiæ et 'injuriæ' illius cognitionem pertinebat, circumstantia prorsus necessaria, quamque ideo Græcus Dictys, et qui eum sequi se profitetur, Malelas, minime præteriit.

XII. In quibusdam tamen etiam in diversa, ut dixi, abiit a nostro Septimio Malelas iste, atque adeo si omnia sua ex Dictye sumsit, alium oportet habuisse eum Dictyn, quam habuit Septimius. Immo vero non ex solo Dictye suam ille consarcinavit rerum Trojanarum narrationem,

sed et ex aliis, et maxime ex Sisypho Coo, scriptore ejusdem farinæ et notæ, quem finxerunt Teucri in ista expeditione fuisse Comitem, et ante Homerum itidem Trojanas res posteritati prodidisse. Vide Malel. pag. 167. et 168. Inde ergo habuit Malelas haud dubie pauca illa, quæ aliter ac Septimius ex sua Dictyos Ephemeride refert. Taceo etiam, Septimium liberius in vertendo egisse, ac modo indulsisse orationi in rebus disertius explanandis, modo narrationem rerum contraxisse, Malelam vero, ut sæpissime in aliis facit historiis, etiam hic haud dubie, memoriæ vitio aut imperitiæ culpa, sæpius errasse; denique sæpe etiam utriusque librarios a vero et genuino ipsius auctoris deflexisse. Quo refero, incertus tamen, utrum ad librariorum, an potius Malelæ ipsius culpam, quod in modo memorata historia alteram illarum Menelai affinium, non 'Clymenen,' ut facit Homerus, Ovidius, et Septimius noster, sed 'Clytæmnestram' semper vocet. Accedit his, quod et Malelas non descripserit plane Dictyn, sed summa itidem cum libertate ex memoria longius aut brevius suis verbis res ex eo singulas expresserit, ut liquet ex tot barbaris vocabulis, sicuti passim alibi, ita in hac quoque historia apud eum occurrentibus. Veluti δουλίδων κουβικουλαρίων, 119. πραιδεύειν τὴν χώραν, 126. ἐν τῷ ἰδίῳ παπυλεῶνι, 127. ἴδια μανδάτα, 136. et alia, quæ alienissima sunt a Græco temporis Neroniani scriptore.

XIII. Aliud vero huic sententiæ opposuit Vir doctissimus, Jos. Mercerus, et quæ eum sequitur, Anna Fabri, credentes pariter, Dictyn illum, 'cujus mentio apud Suidam et Tzetzen, alium esse a Nostro, quia apud illum Œnone, audita morte Paridis, suspendio seipsam sustulerit, quæ apud Nostrum IV. 21. per mœrorem deficiente animo conciderit.' Respiciunt locum Tzetzis ad Lycophronem, 61. ubi dicitur Œnone, cum deprehendisset 'mortuum jam Parin, se ipsam sustulisse, vel secundum Cointum,' (quem a Quinto Calabro tanquam diversum male distinguit Anna, notans ad IV. 21. 'Cointum secutus Q. Calaber,' cum unus idemque fuerit, de quo velim videas quæ notavit

diligentissimus Reinesius ad Rupertum Epist. 67.) 'injiciens se in rogum Paridis,' ἤ, κατὰ τὸν Δίκτυν, βρόχοις ἀπαγχθεῖσα, hoc est, 'vel, secundum Dictyn, laqueis suffocata, vel denique secundum Lycophronem, de turri se præcipitans.' Addo, etiam Tzetzi astipulari Malelam pag. 141. et Cedrenum, qui pariter de Œnone, ἑαυτῇ ἀπεχρήσατο ἀγχόνῃ, 'seipsam extinxit suspendio.' Verum cum hi ipsi, Malelas pag. 156. &c. ut et pag. 140. et Cedrenus pag. 127. 128. 129. 130. a cæde Hectoris usque ad necem Achillis, immo et mortem Paridis, prorsus conveniant in eandem plane rerum summam ac ipsam seriem, (quam vide infra § 19.) cum nostro Septimio a lib. III. 15. usque ad lib. IV. 22. nisi quod hic plura paulo habeat, in hac autem una mortis circumstantia videantur dissentire; ideo nullus ego dubitem, quin apud Græcum Dictyn adhibitum fuerit verbum ambigui sensus, et potissimum celebre illud ἀπήγξατο, quo simpliciter posito frequentissime notatur suspendium, ut erat id genus voluntariæ et per mœrorem quæsitæ mortis usitatissimum, sed tamen etiam alia qualiscumque mors ex tristitia et angore animi nimio orta, ut liquido ostendi ad Æliani Var. Hist. v. 8. Atque ita Tzetzes id verbum de suspendio, quo modo periisse Œnonen tradunt etiam Apollodorus et Conon, interpretatus, addidisse videtur de suo, βρόχοις, quod ipsum addi minime esset opus, si τὸ Ἀπάγχεσθαι per se nullum aliud genus mortis quam strangulationem, quæ laqueo fit, notasset apud Græcos: Septimius vero ita accepisse illud, quasi eam strangulasset inclusus dolor, et immodica suffocasset animi ægritudo: plane ut alii quoque auctores sæpius illud Ἀπάγχεσθαι per generale verbum moriendi reddiderunt, quod itidem d. l. probatum dedi.

XIV. Ita satis jam certum et clarum esse puto, Græcos scriptores non alium habuisse et laudasse Dictyn, quam hunc ipsum, quem Septimius Latino expressit sermone. Inde vero sequitur, verum ergo esse haud dubie, quod Septimius ipse ultro profitetur, se 'libellos' hosce 'Græca oratione' scriptos, 'uti erant, Latine disseruisse.' Nam

quæ tandem est ratio id negandi, aut in dubium vocandi fidem Epistolæ, quam huic opusculo præmisit interpres ille Septimius, cum utique extiterit revera post tempora Neronis Græcus scriptor istius nominis a Græcis posterioribus sæpius laudatus, cum conveniat Titulus Græci Latinique hujus operis, cum congruant utrimque res ipsæ in eandem plane sententiam, cum denique eadem tradatur inventi operis historia, quæ ergo ratio est, inquam, satis idonea, quare secus quam res ipsa ultro clamat, et Septimius ille palam de se fatetur, censeamus Latinum hoc opusculum non esse ex Græco versum? Ita tamen Vossius in Historicis Latinis, 'Q. Septimius Romanus Latine CREDITUR vertisse Dictyn Cretensem de Bello Trojano, sed quisquis auctor est ejus operis, Latine, non Græce, scripsit, Græcos tamen auctores cum judicio legit, atque ex iis excerpsit, quæ veritati consentanea viderentur.' Vult ergo, opus hoc Septimii, vel quicunque ejus auctor, non Græce primitus, sed Latine tantum scriptum esse et compositum. Disertius etiam Mercerus in Notis ad Prologum: 'Et multa indicia sunt Latine scripsisse Nostrum, non ex Græco vertisse, et habere a Græcis τὴν ὕλην, a Latinis multas dictiones expressas, præcipue a Sallustio.' Vellem 'indicia' hæc protulisset et nobis commonstrasset Vir doctissimus. Nam quod phrases multas sumserit ex Latinis et Classicis auctoribus, ac potissimum ex Sallustio, quid, obsecro, in eo inest ab interpretis ratione adeo alienum, cum utique Latina oratione, et liberius quidem, ut solebant tunc interpretes, Græci scriptoris expresserit historiam? Neque enim postulat quisquam eorum, qui ex Græco Nostrum hæc vertisse censent, ut verbum verbo semper anxia nimis et obscura plane diligentia reddidisse credatur.

XV. Et tamen adeo fidus fuit sæpe interpres, ut etiam Græcismis ejus dictio abundet, et verba ac phrases Græcas subinde Latino sermone expressas retinuerit. Speciminis loco sint sequentia ex duobus tantum libris petita, lib. V. 'Eadem cupiditate universam domum ejus in scelus

proprium convertit,' hoc est, omnem ejus rem familiarem per scelus sibi vindicat: nam omnia istic 'indigne rapta' mox dicuntur. Plane ut Græci οἶκον et οἰκίαν eo sensu adhibere sunt soliti. Ibid. 'Cum obstinate hi regis necem defenderent,' hoc est, ulciscerentur: nam rex jam cæsus erat. Græcum fuit ἀμύνασθαι, quod non 'defendere' tantum aliquem, et 'propulsare ab eo malum,' sed et 'ulcisci' notat. cap. 6. 'Conducto Concilio,' Græce, συναγαγὼν ἐκκλησίαν, συναχθείσης ἐκκλησίας. Et sic cap. 8. 'Senes conducit,' συνάγει τοὺς πρεσβυτέρους, vel τοὺς Γέροντας. c. 14. 'Achilles Pelei et Thetidos, quæ ex Chirone dicebatur:' omisso in prioribus 'filius,' quod Græcis, qui articulo, quo carent Latini, id designant, est frequentissimum, unde id Noster quoque habuit, qui passim ita præter morem Latinorum. Sic I. 1. 'Clymenæ et Nauplii Palamedes.' II. 11. 'Sarpedon Xanthi et Laodamiæ,' IV. 18. 'Helenus Priami,' atque alibi. Posteriora certi sunt Græcismi, et solitæ Græcis ellipseos, ἥτις ἐκ Χείρωνος ἐλέγετο, scilicet οὖσα, hoc est, 'quæ,' non ex Nereo, ut vulgo fertur, sed verius 'ex Chirone dicebatur,' orta. Possis etiam ita accipere, quasi Græce fuisset, τῆς ἐκ Χείρωνος καλουμένης, seu λεγομένης, 'quæ a Chirone cognominabatur,' hoc est, dicebatur Chironis filia. Sic apud Dionem Cassium lib. LVII. τὸν Τιβέριον ἀπ' αὐτῆς ἐπικαλεῖσθαι, 'Tiberium cognominari ex ea,' seu 'dici ejus Liviæ filium.' Plutarch. de Mulier. Virtute, 'Lex erat Xanthiis, μὴ πατρόθεν, ἀλλ' ἀπὸ μητρὸς χρηματίζειν, ne a patre, sed a matre cognominarentur,' hoc est, ut eorum nomini adderetur, non cujus patris, sed cujus matris essent filii. Ælianus VIII. 5. ἀφ' ὧν αἱ δώδεκα πόλεις ἐκλήθησαν, 'a quibus XII. illæ urbes appellabantur,' dum scilicet illæ urbes, suo proprio nomine præditæ, vulgo etiam dicebantur illorum esse hominum. Ibid. 'Medicinæ artis' in hoc auctore ad Græcismum potius refero, quam cum Scioppio ad Archaismum. Græcis Ἰατρικὴ τέχνη dicitur. II. 5. 'Non alienos generis sui,' et VI. 7. 'Assandro non alieno Pelei.' Plane uti apud Græcos cum hoc casu construitur τὸ Ἀλλότριος. cap. 15. 'Nihil summetuentem,' Græce, οὐδὲν ὑποδεδοικότα,

vel ὑποδείσαντα. cap. 24. 'A bono honestoque elapsi,' Græce τοῦ καλοῦ κἀγαθοῦ ἐκπεσόντες. Ibid. 'Eundem casum atque exitum utriusque custodiendum,' hoc est, cavendum ipsis, siquidem quicquid ab his Græcis in Polydorum Priami F. designaretur, idem eventurum esset Menelao. Ita vero apud Græcos φυλάσσεσθαι, 'custodire' et 'cavere' aliquid. Ælianus Var. Hist. I. 5. τὸ μὲν γὰρ δέλεαρ οὐχ' ὑφορᾶται, οὐδὲ μὴν φυλάττεται τοῦτο, 'escam non habet suspectam, neque sibi ab ea cavet.' Act. Apost. XXI. 25. φυλάσσεσθαι αὐτοὺς τὸ εἰδωλόθυτον, καὶ τὸ αἷμα, &c. 'ut illi caveant sibi ab iis,' tanquam a malo. cap. 30. 'Virgo' de Chryseide, quæ tamen nupta jam fuerat Regi Eetioni. Vide 17. Sed sine dubio in Græco fuit Κόρη, qua voce Virgo, Filia, et Puella, etiam Nupta, notatur. c. 52. 'Reliquis ducibus favorem attollentibus,' hoc est, εὐφημίαν, 'bona omina,' quia quod Græci in sacris εὐφημεῖν, hoc Latini 'favere linguis' dicebant. Hinc Noster etiam extra sacra ubi reperit εὐφημίαν apud auctorem suum, id reddidit per 'favorem.' Vide istic etiam illustrem Obrechtum. Adde his pene perpetua ex Græcismo, 'Legatorum Palamedes' I. 6. 'Græcorum Menelaus' II. 20. 'Barbarorum Hectore et Sarpedone, Græcorum Diomede' II. 32. Similiter II. 38. 43. &c. Tum, quia Græci copulas τε καὶ sibi invicem respondentes fere semper geminant, ideo et Noster passim 'que et' in proximo jungit, et opponit. Sic II. 29. ter uno et brevi in capite: 'Qui ob amorem captivæ mulieris seque et tanti numinis Deum contemtui habuisset, ac mox universi execrati deseruere ob idque et memores Palamedis.' Dein 'Achilles in ore omnium ipsumque et Menelaum contumeliis lacerabat.' Similiter II. 42. 'Nostrosque, atque hostes;' τούς ἡμετέρους τε, καὶ τοὺς πολεμίους.

XVI. Satis superque hæc ex duobus tantum libris collecta declarant quantopere Græcisset noster Interpres: atque adeo quam probabile sit, quod ait, ex Græco Scriptore hanc historiam se vertisse. Neque rejici ea velim, quod nonnulla ex iis etiam apud alios alicubi occurrant Latinæ Linguæ Scriptores. Nec enim singulæ phrases separatim,

sed tot simul ubivis obviæ apud Septimium, argumento mihi sunt ad id probandum, quod affirmavi. Sed et quod in lingua Latina ad solitam Græcæ phrasin formatum, apud unum auctorem, qui Græca ante oculos habuit, præcipue et sæpius adhibitum reperitur, nihilo minus pro Græcismo haberi debet, licet apud alium quoque unum et alterum forsan, et rarius quidem, deprehendatur, quam pro Hebraismo accipitur in LXX. Interpretibus et Apostolicis scriptis, quod apud illos crebro ex usu et genio Hebræi sermonis Græcis verbis est expressum, licet similis locutio, sed rarius, in aliis quoque Græcis scriptoribus investigari tandem aut ostendi queat.

XVII. Verum versio hæc suo se indicio clarius et certius proderet, si vel Græcus superesset Dictys, vel Malelas, qui ex eo Historiam Trojanam in suam retulit Chronographiam, fidelius eum descripsisset, nec maluisset interpolatam, et contractam, suisque verbis, illam exhibere nobis Historiam. Et tamen vel sic manifesta satis reperimus vestigia concurrentium simul Malelæ, et qui eum sequitur, Cedreni, ac nostri Septimii, in eundem fontem et Auctorem. Veluti quando Dictys noster seu Septimius, ait I. 9. Helenam rogatam, 'quæ, cujusque esset,' respondisse, 'Alexandri se affinem, magisque ad Priamum et Hecubam, quam ad Plisthenis filios genere pertinere: Danaum enim atque Agenorem et sui et Priami generis auctores esse. Namque ex Hesiona Danai filia et Atlante Electram natam, quam ex Jove gravidam Dardanum genuisse, ex quo Tros, et deinceps insecuti reges Ilii.' Conferamus jam cum hisce, in quibus multa sunt singularia, quæ apud alium non temere reperias, Malelam, qui se Dictyn in his sequi profitetur. Apud eum ergo pag. 120. Helena itidem rogata, *τίς εἴη, ἢ τίνων ἀπόγονος*, respondet, *'Αλεξάνδρου εἰμὶ συγγενὴς, καὶ μᾶλλον προσήκειν Πριάμῳ, καὶ τῇ 'Εκάβῃ, καὶ οὐ τῷ Πλεισθένους υἱῷ Μενελάῳ. Δαναοῦ γὰρ ἔφη καὶ 'Αγήνορος τῶν Σιδωνίων καὶ ἐκ γένους τοῦ Πριάμου*, (lege *εἶναι ἐκ γένους τὸν Πρίαμον*,) *καὶ αὐτὴν ὑπάρχειν ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ. 'Εκ Πλησιώνης γὰρ τῆς Δαναοῦ θυγατρὸς ἐγεννήθη ὁ Ἄτλας καὶ ἡ Ἠλεκτρα, ἐξ ἧς ὁ Δάρδα-*

νος βασιλεὺς, ἐξ οὗ ὁ Τρῶος, καὶ οἱ τοῦ Ἰλίου βασιλεῖς. Videmus in his easdem res, et eandem rerum seriem, eadem ferme bona et mala; jungi Danao Agenorem, qui illius erat patruus, quæ conjunctio saltem verbo exponi debuisset, ut constaret, qua ratione per illos in idem genus et eandem originem convenirent Priamus et Helena, sicuti jam, et recte, monuit Mercerus, et fecit Cedrenus, sed haud dubie de suo, cum Agenorem dicit Danai *πατράδελφον*. Deinde videtur in nostro Dictye legendum, non *Hesiona*, nec *Pleiona*, sed *Plesiona*, unde facile formari potuit illud *Hesiona*, quod præferunt Msti Dictyos, non hic, ubi mutilatum exhibent hoc nomen prima syllaba, leguntque tantum, *Iona*, *Ona*, *Sona*, testibus Mercero et Obrechto, sed IV. 22. At antiquissima Mediol. editio haud dubie suis etiam ex Codd. 'Plesionem' hic legit, plane uti non Malelas modo, sed et Cedrenus, qui consensus non videtur temere repudiandus, quamvis ceteroqui neque 'Pleiona,' neque 'Plesiona,' neque 'Hesiona' inter Danai filias memoretur ab iis, qui illas ex professo enumerant, Apollodoro et Hygino: contra ab omnibus Atlantis uxor dicatur, non Danai, sed Oceani Filia, sive 'Pleione,' sive 'Æthra,' nomine. In uno autem seorsum abit a Septimio Malelas, sed haud dubie vitio memoriæ vel negligentiæ, quod Atlantem hunc Plesiones facit filium et Electræ fratrem, cum ex ipso Dictye nostro haud minus, quam ex omnibus aliis constet, maritum fuisse Pleiones sive Plesiones, Electræ autem patrem. Denique videmus prætermisisse eos pariter Erichthonium, qui interserendus erat inter Dardanum et Troa, hujus quippe pater, illius filius. Neque omisit eum Noster infra IV. 22. ubi plenius familiam et posteros Dardani exponit. Culpa ejus rei hic loci hæret haud dubie in illo ipso, qui tempore Neronis Græcum nobis Dictyn composuit, quo pariter usi Malelas et Septimius, ut ex hisce, nisi fallor, abunde patet, in eundem hic inciderunt errorem.

XVIII. Sequitur mox apud Nostrum: 'Agenoris quippe filium Phœnicem et Dymæ patris Hecubæ, et Ledæ consanguinitatis originem dimisisse.' Quæ ita Malelas expres-

sit: *Καὶ διὰ Φοίνικα τὸν Ἀγήνορος υἱὸν, οὗτινος ἐγένετο ἀπόγονος Δύνας βασιλεὺς ὁ Ἑκάβης πατὴρ, ἐκ τοῦ γένους δὲ τοῦ Δύνα καὶ ἡ Λήδα ἔλεγεν εἶναι.* Maxima in his, et ferme dixerim, inscita, antiquorum hominum et fabularum confusio, sed quæ quanto major, et quanto magis est singularis, tanto certius nobis præbet argumentum, vere Malelam et Septimium pariter ex eodem fonte, hoc est, ex Græco Dictye, quod et ipsi fatentur, sua hausisse. Etenim Agenores fuere plures, nempe Sidonius ille, pater Phœnicis et Cadmi, alius pater Phinei Thracis, illius ab Harpyiis vexati, de quo Valer. Flaccus, Argon. IV. 444. 'Non ego nunc magno quod cretus Agenore Phineus,' scilicet commemorem. Denique avus Ledæ, Thestii Ætoli pater. Hos omnes, ætate et patria licet diversos, in unum Sidonium contulit Dictys, dum ad illum refert originem Ledæ et Hecubæ: et præterea quem Agenoris filium hic 'Phœnicem' dicit, eum dein III. 5. et IV. 22. 'Phineum' appellat, facitque socerum Dardani, unde reges Trojani, et ipse Dymas, pater Hecubæ. Ceterum ex Malela patet, nihil hic in Septimio vel Dictye mutandum. Sed et posteriora Malelæ, quæ tentari video a doctissimo ejus editore, qui voluit *καὶ τὴν Λήδαν*, satis mihi quidem videntur integra. Sæpe enim hic auctor in eadem oratione modum loquendi mutavit ex directo in indirectum, ex finito in infinitum. Respiciantur modo illa ipsa, quæ proxime superiore paragrapho exhibuimus. Sensus vero est, dixisse Helenam hæc ipsa: 'Ex genere autem Dymæ' (nam rectius ita Septimius noster, quam Malelas et Cedrenus 'Dynas') 'etiam Leda se esse dicebat.' Plane ut eadem mutatione loquendi Cedrenus *ἐκ γένους δὲ τοῦ Δύνα, καὶ Λήδα ἐστὶ μήτηρ ἡ ἐμὴ*, licet et istic superiora per infinitum sint exposita. Subjiciuntur hisce dein apud illos omnes, Malelam, Cedrenum, et Septimium, eædem Helenæ preces, 'orare, ne se, quæ semel in fidem eorum recepta esset, prodendam putarent; ea secum domo Menelai, quæ propria fuissent, nihil præterea ablatum.' Malelas, *ᾔτησεν αὐτοὺς ὁρκώσασα μὴ προδοθῆναι, καὶ λέγουσα μηδὲν τῶν Μενελάου εἰληφέναι, ἀλλὰ τὰ ἴδια μόνα ἔλεγεν ἔχειν.* Hisce dictis He-

cuba itidem apud utrumque fertur eam complexa omnium maxime deinceps defendisse. Adeo conveniunt inter se hæc omnia, ut neminem putem negaturum, utrumque ab uno habuisse ea auctore, et quem memorant, uno Dictye, atque ita nostrum revera Græcum illum Dictyn, 'ut erat, Latine exposuisse,' quod ipse ait, et ego probandum susceperam.

XIX. Idem vero agnoscet, quicumque cum Malela conferre etiam volet nostrum Septimium II. 18. de Polymnestore Thracum rege ad pactionem et deditionem adacto, de Polydoro Priami filio Græcis tradito, quem alii plerique per avaritiam clam a Polymnestore interfectum perhibent, et de Teuthrante occiso ab Ajace, et abducta ejus filia Tecmessa. Ea enim omnia non Malelas tantum, sed et Cedrenus, æque ac Septimius, et eodem ordine, sine ulla circumstantiarum varietate nobis prodiderunt. Porro autem Hectorem per insidias cæsum ab Achille, cum obviam Penthesileæ prodiret: Unum ex illius comitibus truncatum manibus, et ita remissum Trojam; isthic re intellecta editum ejulatum tam vehementem, ut etiam aves ex aëre deciderint: Priamum mox cum Andromacha et Polyxena venisse ad Achillem, eumque orasse, ut cadaver Hectoris sibi redderet, immo obtulisse ei, post impetratum jam cadaver, Polyxenam, sed quam distulerit tunc Achilles: Penthesileam vero, audita nece Hectoris, redire domum voluisse, sed a Paride multo auro inductam mansisse, et mox commissa pugna, cum aciem ipsa ordinasset et inter equites constitisset, fortiter dimicasse, sed ab Achille equo dejectam, et crinibus tractam, occisam, abjectamque in fluvium Scamandrum: Græcos dein peremisse multos ex hostibus: at Amazonibus pepercisse, servituti destinatis: Venisse postea Memnonem Regem Indorum cum maxima manu ad suppetias Priamo ferendas: victos ab eo Græcos ad naves refugisse, quas ipsas sola nox superveniens servaverit: sorte dein ductum Ajacem Telamonium, qui postridie cum Memnone pugnaret: hic vero cum illi succumberet, Indos invasisse Ajacem, sed interim Achillem, nuda-

tum Memnonis collum hasta trajecisse, et ita eum occidisse: Eum ipsum dein vicisse denuo Trojanos, et captos Priami filios, Troilum et Lycaonem, jugulasse: denique cum induciæ essent propter solenne Thymbræi Apollinis, et ab utrisque sacra fierent in ejus luco extra Ilium, Priamum misisse Idæum ad Achillem de Polyxena ipsi despondenda, Achillem vero separatim cum Idæo collocutum, idque Græcos sequius accepisse: Mox accessisse Paridem et Deiphobum, quorum ille Achillem, quem hic per speciem amicitiæ complexus tenebat, apud aram gladio confoderit: quo facto illos alia via, quam qua venerant, luco egressos, cursu contendisse Ilium: Ajacem vero Diomedem et Ulyssem, qui extra lucum expectabant Achillem, cum eo acturi, cum illos aufugientes ex luco vidissent, accurrisse, et invenisse istic Achillem letaliter vulneratum: dixisse tunc Ajacem, 'Fuit confirmatum ac verum per mortales, nullum hominum existere, qui te vera virtute superaret, sed uti palam est, tua te inconsulta temeritas prodidit.' Vel, si malumus hæc Græce legere ex Malela, Ἦν ἄρα ἀληθῶς, ὅστις ἀνθρώπων (dicuntur hæc quasi per interrogationem, 'Fuit ergo vere aliquis hominum, qui,' &c.?) ἠδύνατο κτεῖναί σε ἀλκῇ διαφέροντα πάντων; Ἀλλ' ἡ σὴ προπέτεια ἀπώλεσέ σε: Respondente Achille, 'dolo me atque insidiis Deiphobus atque Alexander Polyxenæ gratia circumvenere.' Δόλῳ εἰργάσαντό με Πάρις καὶ Δηΐφοβος διὰ Πολυξένην. Quæ Malelæ verba temere solicitat ejus editor, legens: Δόλον εἰργάσαντό με. Nam eadem plane habet Cedrenus, et magis conveniunt cum nostro Septimio. Posuerunt autem illi, ut liquet, εἰργάσαντο pro διειργάσαντο, hoc est, 'confecerunt, interfecerunt.' Hæc ergo omnia tanto consensu, et rerum a communi sententia sæpe abhorrentium, et aliquando etiam ipsarum locutionum, eodem prorsus ordine, reperies apud Nostrum, III. et IV. qui tamen et alia minoris paulo momenti, ac minus Historica, subinde aspergit, et hæc ipsa plerumque pluribus aliquanto verbis exsequitur: et apud Malelam in Teucri Telamonii narratione rerum ab Achille potissimum gestarum ad Pyrrhum hujus filium,

pag. 156.—166. denique apud Cedrenum in serie Historica sui Compendii. Sequuntur dein alii, pleraque itidem singularia, et inter se tamen in hisce auctoribus congruentia, veluti de morte Paridis tribus vulneribus a Philocteta vulnerati, et insecuta Œnones morte, de prodigio infausto, quod Trojanis dein obvenerit, de legatione Antenoris ad Græcos, de pactione inter Græcos et Trojanos, turpiter proditos ab Antenore, et deceptos jurejurando Græcorum, de lite inter Ulyssem et Ajacem, non de armis Achillis, sed de Palladio, denique de nece Ajacis noctu in tentorio suo occisi, non sua manu, sed dolo Ulyssis, qui et ideo ex castris Græcorum aufugerit in Thraciam: quæ omnia iterum Noster habet lib. IV. extr. et toto lib. V. Malelas autem in oratione Ulyssis ad Græcos de Palladio p. 140.—144. et Cedrenus p. 130. 131. 132. Ceterum indicio hæc sunt, nisi valde fallor, certissimo, verissimum esse, quod ait noster Septimius, ex Græco Scriptore, qui Dictyos Cretensis nomen præferebat, hosce libellos ab se versos, et illo quidem ipso, qui a posterioribus Græcis, ac inprimis Malela, cognitus fuit eo nomine, et sæpe citatus.

XX. Nam quod Barthius suspicabatur, Græcos ea, quæ Dictyos nomine citant, sumsisse ex hoc Latino Septimii opusculo, vel hoc ipsum opusculum in Græcam postea linguam convertisse, id profecto ab omni veri specie est alienissimum, cum noster sua se ipsum e Græco vertisse, et nonnulla Græci auctoris contraxisse, ultro profiteatur: cum tot in eo occurrant passim Græcismi, ut supra ostendimus, immo et vocabula ab ipso primum ex Græco sermone expressa et formata, quale est illud 'Jovis Anteædificialis' ex Jove 'Ερκαίῳ, et similia, quæ versionem liquido declarant: cum noster in Sex Libros historiam redegerit, quam Græcus Scriptor novem vel decem libris exposuerat, teste Suida: cum Græci ex suo Dictye multa afferant, quæ in nostro non reperiuntur, veluti Charactere Heroum: cum denique Malelas, qui linguam Latinam vix intellexit, ut abunde probavit Clarissimus Hodius in Prolegomenis, ex Dictye pleraque hujus historiæ hausisse

se tradat, et tamen nonnulla etiam accuratius et disertius expresserit, quam noster Septimius, qui aliquando circumcisis necessariis ad rei intelligentiam circumstantiis obscure quædam et ambigue narrat. Veluti quod de Æthra et Clymena supra memoravimus. Cui adde locum IV. 3. 'Fugam capessunt, clausisque civitatis portis, nostri reliquos, quos fuga bello exemerat, obtruncant, fœminis tantum abstinentes manus, parcentesque sexui.' Dubium enim hic relinquitur, utrum illi, qui sub Penthesilea militabant, et fugerant ex acie ad urbem, clauserint ipsi dein portas, an vero Trojani, qui in urbe manserant. Prius crederet quis, qui Septimium tantum legit, at vero, qui et Malelam, deprehendet continuo, verum esse posterius. Nam Trojanos dicit ille 'clausisse portas,' διὰ τοὺς φεύγοντας, 'propter illos fugientes,' ut repugnare scilicet Græcis cogerentur, sed et de 'Fœminis' illis addit, fuisse Amazonas, quas Græci captas inter se diviserint.

XXI. Denique res manifesta vel maxime ex Libro Sexto nostri interpretis, in quem unum redegisse se ait quatuor vel quinque volumina Græci Dictyos, certe retulit totam historiam de reditu Græcorum. Malelas autem similiter quidem defunctus est paucis in ea historia, sed ita tamen, ut non sequatur Septimium, verum reliquis ex Græcorum reditu prætermissis, delegerit potissimum historiam Ulyssis, ac dein Agamemnonis, occisi ab uxore, ut et hujus filii, Orestis, de quibus omnibus longe plura, licet congruentibus summis rerum ab Homericis narrationibus aliquando secedentium capitibus, refert, quam Noster, et tamen ex Dictye, ut diserte identidem ait. Vide p. 152. de Circe, quam Noster nihil aliud, quam nominat, et p. 155. 168. et 172. Clarum ex eo, habuisse Græcos posteriores illa, quæ Dictyos nomine laudant, non ex nostro Septimio, sed ex Græco Dictye, quem ipsum vertit Latine Septimius, et hac in parte, quæ de reditu Græcorum agebat, contraxit in Epitomen, et ideo minus, quod ad filum Historiæ et seriem rerum, cum Malela et Cedreno istic congruit.

XXII. Ista autem uberius paulo et copiosius demonstrare

volui, quia in hisce consistit τὸ κρινόμενον, et totius controversiæ nodus. Illis enim expeditis, res ipsa tot inanibus conjecturis implicita et obscurata, in liquidam emergit lucem, et patet tandem, de Dictye Cretensi quid nobis sit statuendum. Nam si hoc constat, Septimium vertisse hosce libellos ex illo Dictye, quem Græci Scriptores et Scholiastæ identidem laudant, seu Græcos hosce nullum alium habuisse, novisse, designasse, Dictyn, quam hunc ipsum, quem Septimius sermone Latino expressit, evadet tunc diurna luce clarius et certius, falsum ergo esse, quod Græci illi tradiderunt diserte, quodque ideo crediderunt atque affirmarunt Vossius Pater, Leo Allatius, et plerique hodie alii, scripsisse historiam de Bello Trojano antiquissimum quendam Dictyn, Idomenei Cretensium Reguli comitem, qui ipse bello Trojano interfuerit, et res ab se ipso visas memoriæ mandaverit. Nomen ejus, personam in ista expeditione, ætatem, et scriptionem finxit ille, qui Græcam hanc Historiam tempore Neronis composuit, et unde unice tota hæc fabula de antiquissimo illo Dictye Cretensi videtur orta. Nam nullus alius usquam memoratur, sed et nemo in Græcia extitit, qui ante Homerum quid scripserit, et de Trojanis quidem rebus, ut satis probasse me puto ex variis Auctoribus ad Ælianum Var. Hist. XI. 2. Viri doctissimi, qui hoc tempore, alius alium secuti, talem nobis Dictyn narrant, credidere alium fuisse Græcorum Dictyn, atque hunc nostri Septimii. Quod cum liquido in superioribus refutaverim, nec quisquam alius ab illo Græcorum et nostri Septimii Dictye extiterit Scriptor illius nominis, superest nihil aliud, nisi unum hoc, quod tamen nullius ferme negotii est, cum vix quenquam in eo habiturus sim refragantem, ut ostendam, neque illum nostri Dictyos auctorem, qui se finxit antiquissimum illum Dictyn, comitemque Idomenei, fuisse temporibus Trojanis æqualem: atque adeo falsum esse illum et mendacem, quando id per totam historiam solicite adeo inculcat.

XXIII. Arguunt etenim illum multi errores historici, partim ab ipso profecti, partim ex Poëtis repetiti: veluti

de 'Æthra' comite Helenæ, quæ fuerit mater Thesei, et quæ ideo Demophoonti Thesei F. extra ordinem assignata, IV. 13. redierit post captam Trojam Athenas, quod a vero est alienissimum, et ideo jam ab ipsis Veteribus explosum: de 'Castore et Polluce,' Helenæ fratribus, adhuc viventibus extremo belli Trojani anno, III. 25. de Memnone 'Tithoni atque Auroræ,' seu, ut ait VI. 10. 'Hemeræ' filio, qui 'cum Indis atque Æthiopibus ab jugis Caucasi montis' Trojam venerit, IV. 4. Tum quod Io dicit 'ex Sidoniorum regione' raptam ab Argivis II. 26. quod ex Herodoto, quem lib. I. ipso in initio videas velim, et cum nostro conferas, aberrans nostri auctoris memoria videtur sumsisse: denique quod Telephum facit Regem 'Mœsiæ' in Europa, unde difficilis esset navigatio Trojam versus, nec institui commode posset nisi initio veris, quapropter et Græci inde redierint in Bœotiam, ut ita sequenti demum anno, repetentes hanc navigationem, Trojam ipsam invaderent II. 7. cum fuerit ille Rex Mysiæ in Asia, regionis quæ proxima erat Trojæ. Vide ibi doctiss. Mercerum, qui et alia passim annotavit, inque iis etiam male ex Homero descripta. Ut adeo certum ex hisce omnibus sit, fuisse eum non modo non socium istius expeditionis, quo pacto tam graviter in illis errare non potuisset, sed ipso etiam Homero seriorem.

XXIV. Porro etiam quamplurima poëtarum commenta, nihil veri continentia, et tamen hic, si Diis placet, pro vero nobis venditata, auctoritatem ejus, et maxime antiquitatem tantam, prorsus elevant et destruunt. Tale est Palladium, quo ablato exitium Trojæ immineret: Equus ligneus, cujus in urbem inducendi causa Trojani confestim primo die, quasi magnum in mora periculum esset, portam et muros urbis dejecerint: Muri hi ipsi, 'Neptuni atque Apollinis monumenta,' hoc est, ab illis Diis, ut fingebatur, exstructi: Hecuba Parin editura, somnians se parere facem, qua conflagraverit Troja, exceptis ædibus Antenoris et Æneæ, ideoque expositus tunc Paris, idque postea referens ipse Priamus: Helenus Priami F. fata Trojæ enun-

tians et prædicens Græcis, monensque ut ligneum illum Equum exstruant: Cassandra Agamemnoni eventura declarans: denique Cyclopes et Læstrygones, Antiphates et Polyphemus, Circe et Calypso, Penelope cum XXX. procis. Hæc omnia satis superque ostendunt, auctorem nostrum hausisse sua potissimum ex Homero, atque aliis poëtis, licet, forsan ut id dissimulet, sæpe haud parum immutata, tum vero a fide Historica hominis, qui rebus gestis interfuerit, easque simpliciter, ut gestæ erant, narraverit, longum abire.

XXV. Sed et suo ipse indicio antiquitatem illam, quam jactat, clarissimum in modum passim refellit. Huc pertinet, quod ubique etiam in orationibus Græcorum ad Trojanos (vide II. 22. et III. 23. et apud Malelam 158.) hosce vocitat Barbaros, eoque nomine Græcis opponit, cum ea vox illo certe sensu tunc temporis nondum fuerit in usu. Unde observarunt jam olim Thucydides I. 3. et Strabo lib. XIV. 661. &c. ne Homerum quidem, qui tanto tempore post vixit, non dicam Trojanos, sed neque ullos alios, appellare Barbaros, tantum semel Caras dicere βαρβαροφώνους. Oppositio autem isthæc Græcorum et Barbarorum longe serior fuit, non Trojanis tantum temporibus, sed et ipso Homero. Strabo d. l. εἶτα κατεχρησάμεθ' ὡς ἐθνικῷ κοινῷ ὀνόματι, ἀντιδιαιροῦντες πρὸς τοῦ Ἕλληνας, 'postea abusi sumus' hac voce in alium usum, scilicet ut Barbaros quasi 'communi' hoc 'Gentium vocabulo distingueremus a Græcis.' Ea tamen cum apud nostrum Dictyn sit frequentissima, nemo non facile intelligit, fuisse ergo illum Homero longe posteriorem.

XXVI. Similis pretii et notæ est, quod 'Thessaliam' memorat VI. 7. cum hoc nomen ne fando quidem auditum fuerit Trojani belli tempore. Diserte Velleius Paterculus I. 3. appellationis hujus originem ad tempus demum, quod fuit post reditum Heraclidarum in Peloponnesum, refert, cum antea 'Myrmidonum civitas' ea regio et gens fuerit appellata. Subjicit tunc verba hic notanda: 'Quo nomine mirari convenit eos, qui Iliaca componentes tempora de ea

regione, ut Thessalia, commemorant, quod cum alii faciant, Tragici frequentissime faciunt, quibus minime id concedendum est: nihil enim ex persona poëtæ, sed omnia sub eorum, qui illo tempore vixerunt, dixerunt. Quod si quis a Thessalo Herculis F. eos appellatos Thessalos dicit, reddenda erit ei ratio, cur nunquam ante insequentem Thessalum ea gens id nominis usurpaverit.' Liquet ex his abunde, longe seriorem Trojanis temporibus esse illam appellationem. Sed et qui eam ab Thessalo Herculis F. derivabant, non tamen illius tempore cœptam, sed aliquanto post ab illius Thessali posteris ortam, et regioni ab se occupatæ in honorem progenitoris sui impositam tradebant. Vide Strabonem lib. IX. extremo. Adde autem iis Velleii etiam ea, quæ mox memorat idem de 'Corintho, multo' etiam 'post Ilium captum' sic nominata, et tamen a nostro Dictye sæpius solo hoc Nomine designata. Sed et huc refero, quod 'Corcyram Melænam,' ab Æneâ 'constitutam' ait v. 17. 'civitatem his, qui secum navigaverant.' Etenim 'Corcyræ' nomen necdum habuit tunc ne præcipua quidem istius nominis insula, sæpissime licet ab Homero memorata, sed dicta ab eo Σχερία, et Φαιάκων νῆσος, at postea demum, immo demum postquam Corinthii eam tenuerunt, si fides Cononi, Κερκύρας, seu 'Corcyræ' nomen accepit. Vide Palmerii Græciam Antiquam II. 10. Quod si major insula necdum id nomen tunc temporis habuit, neque minor illa et interior in Adriatico mari habuisse videtur. Certe epitheto distinctionis, ut diceretur Corcyra Nigra, seu Μέλαινα, opus non fuit, quando nulla alia erat insula, quæ isto nomine designaretur. Adde jam, Strabonem tradere, urbem istius insulæ, non ab Ænea, sed a 'Cnidiis' conditam, VII. 315.

XXVII. Porro autem quam ineptum est et alienum a Trojani temporis scriptore, quod memorat de literis Punicis, ab Cadmo Danaoque traditis, quibus in conscribenda hac historia usus sit, et de 'diversitate sermonis' inter Græcos, immo et ipsos Cretæ, unius insulæ, incolas. Nam 'literas' utique diversi generis non habuerunt antiquissimi

Græci, quippe quos inter rarus omnino erat literarum usus. Acceperunt eas ex Phœnicia, quas auctor Punicas ideo dicit, et præter quas nullas illi alias habebant aut norant. Quocirca quid opus erat sui temporis homines, quorum tamen ratio maxime habetur a Scriptoribus, monere, se iis literis usum, quæ solæ tunc illis erant notæ? Nonne ineptus esset hodie, qui doceret lectores, se librum suum edidisse, arte typographica excusum, quæ inventa sit ante hos ducentos et quinquaginta ferme annos? Sed satis, opinor, patet cuilibet, inculcari hæc non Trojani temporis hominibus, sed illis, qui multis sæculis post vixerunt tempore Neronis, ut scilicet rationem quandam haberent, quare hæc historia in lucem tunc prodiens, sermone fuerit Græco composita, et tamen Punicis literis, quæ tunc multum diversæ erant a Græcis, scripta. De 'Sermone' vero quod ait, sumtum id est ex Homero Odyss. *T.* 175. ubi de Cretæ incolis ait, Ἄλλη δ' ἄλλων γλῶσσα μεμιγμένη, 'alia aliorum est lingua inter se permixta.' Verum hæc de Dialectis exiguæ prorsus discrepantiæ in pronunciando, qualis etiam hodie inter proximas unius Gentis urbes plerumque reperitur, sunt intelligenda, ut ipse censet Eustathius. Neutiquam ergo debebant Græci propterea dici 'diverso inter se sermone agere,' aut hæsitatio oboriri homini istius temporis aliquid publice scripturo, qualem præfert noster lib. v. 17. usum se 'Oratione ea' testatus, 'quam maxime inter tam diversa loquendi genera consequi ac comprehendere potuerit,' cum utique ex omni Græcia homines tunc fuerint diu in unam expeditionem conjuncti, et alter alterum facillime intellexerint, ut homines unius linguæ solent. Longe major fuit discrepantia elocutionis Græcæ, in varias tunc dialectos distinctæ, quando Græci jam erant sparsi non per totam modo Græciam, in latissimos tandem fines diffusam, sed et in Asiam minorem, in Italiam, et Siciliam. Neque tamen ita tunc hæsitavit Herodotus, historiam suam editurus, Ionica licet dialecto uteretur inter Athenienses et Thurios. Sed haud dubie affectavit Dictys noster obsoletas et antiquatas jam, forte et peregrinas locutiones, ut ita speciem

antiquitatis suæ daret scriptioni: earum autem rationem in linguam antiquissimi temporis, ut plane incertam, voluit referre hac excusatione, quæ tamen ipsa magis iterum idonea est ad docendos, non Trojani temporis homines, sed longe posteriores, quos antiqui moris et linguæ ignaros non vult 'mirari' suam hæsitationem.

XXVIII. Denique ut absolvam, cui non suspectum erit, qui animum attendet anxium illud et quæsitum adeo studium reddendi toties rationem, unde hæc omnia cognoverit? Etiam vulgo fertur, eos, qui se studiose nimis identidem excusant, ipsos se accusare. Ita vero suspectus quoque est malæ fidei, qui solicite adeo suam fidem toties prædicat et commendat, ut Noster facit minimum ter ex professo in exiguo hoc libello, inculcans identidem se interfuisse rebus gestis, quod nemo tunc, in patria certe ejus, ignorare potuisset. Vide I. 13. V. 17. VI. 10. Sed et hoc sine dubio aspersum est unice ad faciendam novo et supposito operi, tam antiqui auctoris, cujus nomen præ se ferebat, fidem, speciem, et auctoritatem.

XXIX. Quis ergo verus istius historiæ auctor fuerit, si quis me roget, ego vero vix dubito, quin 'Praxis' ille Cretensis, vel 'Eupraxides,' qui 'Neroni' hosce libros obtulit, eos etiam composuerit. Ille enim, cum sciret Neronem, principem vanissimum, Græcis artibus et fabulis mirifice deditum, videtur historiam hanc eo animo partim de suo finxisse, (nam multa profecto habet prorsus singularia, in quibus ipsi ego certe haud multum fidei tribuerim,) partim ex poëtis atque aliis scriptoribus antiquis collegisse, ut Neroni eam offerret, et ita a prodigo et stolido homine lautum consequeretur præmium. Quod et ita evenit. Nam cum Nero in Achaiam venisset, opportunissimo tempore hoc opus ad eum detulit, et plurimis ab illo muneribus vicissim donatus dicitur. Verum ut existimationem operi et auctoritatem adderet, fecit quod artifices tunc facere solebant, qui ut pretium operibus novis et suis majus invenirent, Praxitelis aut Myronis nomen iis inscribebant, teste Phædro. Eadem ergo ratione et ille Dictyos Cretensis nomen

suo operi præscripsit, eumque finxit Idomenei Cretensium reguli fuisse comitem in expeditione a Græcis in Trojam suscepta. Ut vero opus hoc tam specioso nomine ornatum, etiam ætatem antiqui adeo auctoris ipsis veluti oculis ingereret, scripsit illud 'literis Punicis,' quales tunc erant Pœnis in usu, et qualibus credebat antiquissimos Græcos olim usos, quia illos literas ex Phœnicia per Cadmum accepisse norat, licet Punicæ Neroniani temporis literæ multum haud dubie mutatæ jam essent ab illis, quas olim Cadmus in Græciam intulerat. Præterea scripsit illud in 'Philyris,' seu 'Tiliis,' hoc est, vel in tabellis tiliaceis, de quarum antiquo et frequenti usu ante inventam papyrum et membranam pergamenam, egimus ad Ælianum, Var. Hist. XIV. 12. Vel in voluminibus ex libro, seu interiore tunica inter corticem et lignum tiliæ, formatis, in quibus et ipsis scripserunt vel maxime antiquissimis temporibus. Vide Vossium de Arte Grammat. I. 36. Denique finxit inventos esse hos libellos in sepulcro illius Dictyos, quod terræ motu, quem senserat tunc Creta, collapsum et apertum fuerit. Neque caruerunt successu suo hæ artes et fraudes, siquidem non ipse tantum Praxis unctius ab Cæsare retulit caput, sed et ipsum hoc opus literis Græcis seu Atticis descriptum, tanquam genuinum 'antiqui Viri, qui apud Ilium fuerat, monumentum,' in publicam tunc fuit receptum Bibliothecam, et ita vulgatum deinceps, ut Græci multum eo fuerint usi, et pro vero antiquissimi Dictyos habuerint fœtu, unde, ut ait Prologus Operis, 'verior Trojani belli textus innotuerit.'

XXX. Nec minus magnifice de eo sensit Septimius, qui idcirco 'avidus,' ut ait, 'veræ historiæ' illud Latine versum suo stylo explicuit, si fides Epistolæ huic Versioni præmissæ est habenda. Eam vero derogat illi Jos. Mercerus, eamque Epistolam 'omnino' affirmat 'nuperi esse et imperiti Grammaticuli,' cum, quod ad alteram Præfationem, seu Prologum, non dubitet, quin sit ab ipso operis scriptore, quem id opus non ex Græco vertisse, sed Latino sermone composuisse contendit. Posterius hoc abunde

et copiose confutavimus in superioribus. De illo autem Prologo, quem solum in suis ait reperiri Mstis Codicibus, lubens iverim in sententiam amplissimi Obrechti, qui illum Græce primitus scriptum, et Græco Dictyi præmissum fuisse arbitratur. Ita vero et ille ex Græco debuit sermone in Latinum esse translatus, non tamen a Septimio, quippe a quo in quibusdam in diversa abit, et cujus idcirco tempore nondum extitisse videtur, certe non in omnibus exemplaribus, neque adeo in iis, quæ in Septimii manus devenerunt. Patet inde quam male igitur eum Leo Allatius pro illius quoque prologi auctore habeat, et ideo sibi incaute nimis adversari, in Prologo scil. et Epistola, putet, de Pat. Homeri 59. Ego vero Prologum hunc ab ignoto nobis homine, et incerto tempore ut formatum primo, ita dein ab alio etiam versum Latine crediderim, quia plura ad historiam inventi Operis pertinentia continebat, quam Septimii illius Epistola. Quæ et causa forsan fuit, quare in quibusdam codd. non reperiatur, in aliis vero ejectæ Septimii Epistolæ sit substitutus.

XXXI. Ceterum Interpres ille, quisquis fuit, accommodasse tamen eum videtur ad Latinam hanc Dictyos versionem, siquidem auctorem ipsum in sex tantum volumina, quot sunt hujus versionis, historiam digessisse ait, cum Græcus Dictys illius Praxeos in novem fuerit vel decem volumina divisus, ut ex Septimii Epistola et Suida constat. Sed et erravit auctor illius Prologi in eo, quod ait 'jussisse' Neronem 'in Græcum sermonem ista transferri,' quasi alio fuissent sermone conscripta. Rectius Septimius 'Orationem fuisse Græcam' affirmat, 'literis' tantum 'Punicis conscriptam,' quod ipsum utique ipse etiam auctor operis præ se fert lib. v. cap. 17. An ergo voluit Prologus, quia forsan obsoleto et barbaro ferme sermone historia hæc consulto fuit a Praxide composita, redactam eam jussu Neronis, sublatis illis obsoletis et peregrinis, in nitorem linguæ tunc usitatum, æque ac Punicæ literæ commutatæ sunt Atticis? Id pæne credidissem, quia ceteroquin ille Prologus diserte nimis auctori suo adversatur,

nisi verba essent nimis simplicia et aperta, ac jam antea Dictyn etiam 'Vocis Phœnicum' dixisset 'peritum,' quod non alia videtur ratione isthic expositum, quam ut inde intelligeremus, non tantum literis, sed et voce ac lingua Punica hoc opus a Dictye illo fuisse scriptum, unde 'in Græcum sermonem transferri' debuerit. Et forsan crediderunt id posteriores Græci tanto facilius, quia stylus Græci Dictyos, prout ad illos pervenit, non præferebat tantam antiquitatem, quantam jactabat auctor Operis.

XXXII. Frivola autem sunt quæ Septimii Epistolæ opponit Mercerus. Non extitit in ejus codicibus: At reperitur in aliis, et in iis unde expressa est prima omnium Editio, a quibus vicissim tunc abest ille Prologus. Dein 'seriem' seu nexum Prologi et Operis ipsius 'turbat:' At Prologus ille non est ab auctore operis, sed ab alio, ut ex eo ipso liquet, incertum quo et quando compositus, ut adeo nulla hic sit genuina series. Porro 'Q. Arcadio inscripta in Ruffinum desinit:' At unus idemque fuit homo 'Q. Aradius (non 'Arcadius') Rufinus.' Denique 'Ephemeridem nominat hunc librum minus proprie.' At ille fuit verus libri, seu ipsius Græci Dictyos, titulus, ut ex Suida constat, quem bona itaque fide servavit Septimius. Græcis autem ἐφημερὶς notabat proprie diurnos historiæ Commentarios, deinde vero etiam omnem historiam, quæ perpetuo temporis ordine progreditur, unde, ut notavit jam ampliss. Obrechtus, etiam Cæsaris commentarios ἐφημερίδας illi dixerunt. Malelas tamen laudat Dictyn titulo ῥαψῳδιῶν, sed qua voce designantur singula hujus operis volumina. Ita certe pag. 172. *Ταῦτα Δίκτυς ἐν τῇ ἕκτῃ αὐτοῦ ῥαψῳδίᾳ ἐξέθετο.* Nihil ergo in illis est, quo minus genuina hæc habeatur et antiqua ipsius Interpretis Epistola. Quod et esse eam vere, etiam inde liquet, quod ad 'Q. Aradium Rufinum' est scripta, hominem satis suo tempore illustrem, non ita tamen cuilibet etiam post sua fata notum, ut 'nuperus et imperitus Grammaticulus' ejus potissimum videatur arrepturus nomen ad epistolam talem fingendam.

XXXIII. Major vero est difficultas in 'Septimio,' ejus

epistolæ auctore et operis hujus interprete, reperiundo, seu in declarando, quis fuerit ille Septimius, et quando proprie vixerit. Nulla habemus vestigia, quæ in eo indagando et eruendo sequamur, nisi quæ nobis una 'Q. Aradii Rufini' mentio præbet. Ea enim sola uti debemus ad constituendam Septimii ætatem. Sed illius quoque ætas aliquantulum incerta, quia plures fuerunt istius nominis homines. Nec enim, quod Viri docti videntur existimasse, unus fuit, et qui jam sub Diocletiano Præfectus Urbis primum fuit, et qui LX. annis post ab Juliano factus est Comes Orientis apud Ammianum Marcellinum lib. XXIII. init. Neque etiam putem, Aradium hunc Rufinum esse illum in Lapidibus memoratum 'Q. Aradium Rufinum Valerium Proculum,' ut censet Onufrius in Fastis ad Annum MLXVIII. quem tamen in eo sequuntur omnes, quos vidi. Nam ille unico nomine, vel paucis, si designaretur, dicendus erat potissimum 'Valerius Proculus,' vel tantum 'Proculus,' more istius temporis, quo ex plurimis nominibus semper ultimo maxime, tanquam sibi potissimum proprio,' appellabantur homines. Ita Imperator 'L. Messius Quintus Trajanus Decius,' ab omnibus, Trebellio Pollione, Eutropio, Victore, Orosio, Sulpicio Severo, &c. passim simpliciter 'Decius,' vel 'Trajanus Decius' dicitur. Ejus autem sive filius, sive gener, 'C. Valens Hostilianus Messius Quintus,' simpliciter 'Quintus,' sicuti Augusta illius temporis 'Gnæa Seia Herennia Sallustia Barbia Orbiana' breviter 'Barbia Orbiana' vocatur. Sed et hic ipse 'Q. Aradius Rufinus Valerius Proculus' in corpore ipso inscriptionis I. p. 362. apud Gruterum omnibus quidem hisce nominibus ita exprimitur, at in ejus fastigio lapis iste positus scribitur tantum 'Valerio Proculo V. C. Præsidi Provinciæ Val. Byzacenæ.' Neque aliter 'L. Aradius Valerius Proculus,' apud Gruterum p. 361. in duobus carminibus majori titulo, qui omnes ejus honores continet, subjectis, tantum 'Proculus' dicitur. Quæ ipsa carmina etiam ad Q. Ar. Ruf. Val. Proculum Onufrius male retulit, licet is Consul, certe ordinarius, nunquam fuisse videatur.

XXXIV. Quid ergo? Familiam hanc sic ego ordinaverim, sed ex conjectura, ut puto tamen, probabili. Primus in ea vir illustris fuit Q. Aradius Rufinus, Præfectus urbi, Anno MLVI. et MLXII. qui male in libello Præfectorum urbis, modo Eraclius Rufinus, modo Heraclius Ruf. et ideo ab Onufrio etiam pejus, Heraclius Rufinus nominatur. Vide Juretum ad Auctarium Symmachi Ep. I. Idem Consul videtur fuisse Anni MLXVIII. non autem ille Q. Ar. Ruf. Val. Proculus, ut vult Onufrius, et alii. Nam Consul iste ab Eusebio, Cassiodoro, &c. non Proculus, sed Rufinus simpliciter dicitur. Denique hic est ille Aradius Rufinus, quem his nominibus celebrat Symmachus Pater in Auctario Ep. I. addens ad extremum,

Principibus, quorum viguisti tempore, doctus
Aut calcaria ferre bonis, aut fræna tyrannis.

Intelligit autem omnes illos Principes et Cæsares, qui fuerunt inter Diocletianum et Constantinum Magnum, quorum omnium tempore viguit revera hic homo, 'ex ruina' idcirco 'proximæ ætatis,' quam patrem suum istis carminibus 'illuminare' ait filius Symmachus, ab illo patre, qui floruit sub Constantio et Juliano, repetendus. Huic Rufino proxima necessitudine junctus fuisse videtur Valerius Proculus, ille ipse, quem ei jungit Symmachus pater, et præmittit Anicio Juliano ac Petronio Probiano, Consulibus Anni MLXXIV. quos sequitur isthic unus Verinus, qui Præfectus urbis fuit proximis annis MLXXV. et MLXXVI. Cum ergo videatur in istis quinque hominibus ratio ætatis servata, inde colligo, fuisse ergo hunc Valerium Proculum, quem a priscis Valeriis Publicolis repetit Symmachus, ætate proximum Aradio Rufino, reliquis vero superiorem, atque adeo diversum quoque ab illis Aradiis Val. Proculis, qui paulo post extiterunt, et quos ferme crediderim fuisse ejus jam tunc ætate provecti supra Anic. Julianum et Petr. Probianum Consules (senes autem illo tempore plerumque jam erant privati homines, qui ad Consulatum, supremum etiam tunc honorum fastigium, et ideo in Titulo L. Aradii Val. Proculi ultimo loco memoratum, producebantur,

unde et 'honorem senilem' vocat Symmachus lib. I. Ep. 1.) filios. Nempe Proculus iste habuit, ut reor, in matrimonio Aradii Rufini sororem, et ex eo matrimonio nati sunt Q. Arad. Ruf. Val. Proculus Præses Provinciæ Byzacenæ Anno MLXXIII. et L. Arad. Val. Proculus Præf. urb. MLXXIX. Consul MXCII. et multis aliis honoribus insignis, quos memorat Marmor apud Gruterum 361. et 363. Solebant autem istis temporibus, qui diversarum gentium nomina ita jungebant, nisi ea ex adoptione haberent, ex materna familia, maxime si illustris esset, potissimum sumere, et paternis addere vel præmittere. Ipsius vero Q. Aradii Rufini filium vel nepotem puto illum Aradium Rufinum, qui Anno MCXVI. ab Juliano, Comes Orientis est factus.

XXXV. Ita vero plures jam habemus istius nominis viros, ex quibus primum censeam esse hunc Septimii nostri amicum, quia eodem tempore duos reperio illustres itidem Septimios, alterum Bassum, tertio decimo anno post Arad. Rufinum, alterum Acindynum XI. anno ante Ar. Rufinum, urbis Præfectos. Posterioris hujus filius, ut opinor, collega etiam fuit in Consulatu L. Ar. Val. Proculi anno MXCII. Ex illis, Basso, et Acindyno patre, alterutrum crediderim fuisse nostrum Septimium. Nam certe, qui hanc versionem tam familiariter misit ad Q. Ar. Rufinum, virum adeo illustrem, ejusque favorem quasi jure suo exegit, ut scriberet, 'Tu, Rufine mi, ut PAR est, fave cœptis,' eum oportet itidem fuisse fortunæ et dignitatis haud multo inferioris hominem. Verum uter illorum, immo etiam an plane quispiam ex illis, Dictyn hunc Latina ornaverit locutione, quia incertum est, relinquemus in medio.

XXXVI. Hoc certius arbitramur ex ætate Q. Aradii Rufini, Septimium hunc, quisquis fuit, vixisse et versionem hanc confecisse tempore Diocletiani aut circiter, atque adeo paulo ante, quam Christianismus in Imperium Romanum fuit tandem publice receptus. Quin, cum huic Christianismo adversos etiam postea fuisse plerosque illustres urbis Romanæ Senatores, vel ex Symmacho constet,

idcirco suspicer ferme, libellum hunc, qui tantam præ se ferebat antiquitatem, et in quo varia Historicæ fidei prætextu memorantur oracula, vaticinia, prodigia, eventu suo firmata, multa etiam vindictæ Deorum Ethnicorum in impios et sui contemtores exempla, veluti in Agamemnonem, qui Dianæ capram jaculis confixerat: in Græcos, Chrysen sacerdotem Apollinis aspernantes: in Parin, qui Achillem ad aram Apollinis occiderat: in Græcos iterum, omnia sacra incendio Trojano violantes, illum ergo libellum a Septimio tunc eo potissimum animo versum, ut veluti antiquissimi temporis historia, ab homine omnium rerum teste et arbitro conscripta, ac Deorum Ethnicorum majestatem et potentiam tot exemplis asserens, Historiæ Sacræ et Christianis in Italia ac urbe Roma opponeretur. Ac nescio an tale quid in fine Epistolæ Septimianæ extiterit, quod librarii deinceps Christiani consulto omiserint. Certe aliquid isthic extitisse videtur, quod in legendo Dictyn Septimius Rufinum et alios lectores potissimum notare voluerit.

XXXVII. Quapropter haud ita facile accesserim Vossio, qui Septimium 'sæculis aliquot post Constantini ævum vixisse censet,' sed nullis plane rationibus in medium allatis. Josias Mercerus post Constantinum quoque scripsisse putat, sed futili prorsus argumento, quia scil. in Prologo liber hicce tempore Neronis inventus ad Cretæ Consularem perlatus dicitur, quæ Consularium in Provinciis appellatio a Constantino sit profecta. Sed falsum hoc esse multis probavit Merceri gener Claudius Salmasius ad Spartiani Hadrianum c. 22. et jam ante hunc Guido Pancirollus ad Notitiam Imperii Orientis 155.

XXXVIII. Longe autem turpius se dedit hac in re Gasp. Scioppius Paradoxis Literariis Ep. 5. ubi hanc Dictyos Historiam 'ad Cornelium Nepotem et ejus styli similitudinem proxime accedere' ait, et 'omnino Velleii, Valerii Maximi, et Curtii ætate ab elegantis ingenii homine scriptam' contendit. Videtur ergo et ille existimasse, non esse versam ex Græco, sed Latine primitus compositam, id

quod jam satis supra confutavimus. Verum de stylo quod ait, indecorum est, ita vivam, viro, qui Latinitati tantopere attendit. Quid enim? An ad Nepotis stylum, aut ad Velleii ævum accedunt 'Contestari' eodem sensu, quo nunc vulgo dicunt 'Protestari:' 'Testari brevi ultionem,' hoc est, minari, denunciare: 'adhospitare sibi Deos,' ex Græcismo, ἐπὶ ξενίᾳ καλεῖν: 'Reformare diem: cum nullo remedio mederi posset,' passive: 'Funus' pro ipso cadavere et sepulcro: 'Cuncta extrema ratus experiri: 'Redarmare manus:' 'Conjuges Principalium,' quod frequens sequioris ævi scriptoribus: 'Alter Echinadibus imperator, Agapenor Arcadiæ:' 'Desinere pernoctando humi:' 'Quanti mortales, quinam et quanti Pelopidæ,' hoc est, quot, quod usitatissimum fuit Septimiano ævo: 'Delutare:' 'Is Agamemnoni insinuans, quæ circa filiam ejus evenissent, animum atque ornatum regis reformavit,' hoc est, comiter et modeste significans: 'Super quæ juvenis, aliud tempus, alium locum, tractatumque fore respondit. Et indignatus nondum sibi a Priamo super his, quæ secum tractaverat, mandatum,' hoc est, nunciatum: 'Rumorem in Verum traxerant. 'Solito,' absolute: 'Coadunare:' Quietum disceditur, hoc est, cubitum: 'Relatum differt in proximum diem,' hoc est, renuntiationem legationis suæ. 'Sullapsum cœlo,' hoc est, delapsum. 'Super qualitate eorum exertius,' hoc est, acrius, 'disserturum:' 'Impossibilia postulare:' 'Placitum confirmat,' hoc est, conventum pactum. 'Jovis Anteædificialis:' 'Forma perlaudabilis.' Hæc et similia quis tandem Latinæ elegantiæ haud imperitus dixerit illius esse ætatis, qua maxime isthæc lingua floruit? Vide etiam Olaum Borrichium, et Gronovium Patrem, Observ. Eccles. 25.

XXXIX. Neque tamen negaverim Scioppio, quod addit, 'nonnullis locis Dictyos aliquid mali a mala esse objectum manu.' Nec enim dubito, quin multis in locis etiam librariorum culpa Scriptor hic fœda sit stribiligine vitiatus, et complura ejus generis etiam nunc supersint. Eorum nonnulla nostræ animadversionis hic proferemus. Sic I. 4. 'Po-

sitis etiam ex divisione, quæ in tali negotio tempus patiebatur, navem ascendere facit.' Ubi sine hæsitatione legendum censeo, *impositis*. Ita, v. 12. 'Græci, ubi cuncta navibus imposita sunt, ad Sigeum secedunt,' et vi. 1. 'Postquam impositis, quæ singuli bello quæsiverant, ascendere ipsi.'

i. 6. 'Non se ignorare ait, quantis mortalibus tam atrox facinus indignationem incuteret.' Deceret hæc confessio Priamum aut Trojanum quempiam, neutiquam vero Legatum Græcorum, accusantem id facinus. Quapropter malim sane, *non posse ignorari*, vel, si velis, *ignorare*, scilicet eos, ad quos verba facit. Sic ii. 23. 'Neque ignorare quenquam, si tam atrox injuria probanda sit, fore,' &c.

Ibidem respondet Priamus, 'iniquum videtur insimulari eum, qui absit, maxime cum fieri possit, uti quæ criminose objecta sunt, præsenti refutatione diluantur.' Quis, ubi animum attendit, non videat legendum, *præsentis*?

i. 8. 'Reguli repente Concilium' (vel 'Consilium:' erat enim non Populi, sed 'senum,' quos Rex 'conduxerat,' hoc est, coëgerat, et 'consulebat') 'irrumpunt, atque inconditis moribus malum singulis minitantur.' Scio equidem etiam 'inconditos mores' dici, etiam ab auctore nostro. Sed et memini hosce ipsos regulos paulo ante 'lingua moribusque barbaros' vocari. Nihilo tamen minus huic loco et hisce comminationibus longe videtur opportunius, 'inconditis clamoribus,' quomodo et infra iii. 10. loquitur.

i. 9. 'Rex hortatu Hecubæ ad Helenam adit.' Hic vero legendum videbatur, 'Regis hortatu Hecuba.' Nam ut taceam, magis decorum esse, ut Helenam recens advenientem adiret Regina socrus, quam solus Rex Socer, emendandum ita videbatur vel maxime, quia statim post hocce colloquium cum Helena, subjicit auctor; 'igitur Hecuba, complexa Helenam, ne proderetur' quod Helena in illo colloquio rogaverat, 'summis opibus adnitebatur.' Sed tamen, Malelam cum confero, tum vero explicandus vide-

tur potius hic locus ex eo in hunc sensum, ut rex cum Hecuba, hujus hortatu, Helenam adierit. Utrumque enim ille ait pariter egisse cum Helena. Vide eum 120. et 121.

I. 11. 'Ulysses contestandi magis gratia, quam aliquid ea oratione profuturus.' Nescio unde in usum Delphini editum sit 'promoturus.' Propius et probabilius mihi videtur 'profecturus.' Sic Hirtius B. Alex. 12. 'quantum parvulis navigiis profecissent, sentiebant.'

II. 9. 'Is namque summœsto ac luctu obsito Agamemnoni.' Ita edidit, ut credi par est, ex Mss. vel Mercerus primum, vel Obrechtus, cum aliæ edd. legant, 'is namque diu mœsto luctu obsito Agam.' Ego Msstorum vestigia secutus malim, 'summe mœsto, ac luctu obsito Agam.' Nam 'summœstus' non tantum insolens est vocabulum, sed et a summo revera Agamemnonis luctu alienum, cum vocula 'sub' in compositis minuere soleat significationem simplicium. 'Summe' autem usitatum etiam Classicis est auctoribus. Cic. Fam. IV. 3. 'omnium doctrinarum summe studiosus.' Et IV. 7. 'summe diffidere.' Plaut. Milit. IV. 4. 29. 'Summe cupiens.'

II. 13. 'Mæandriorum.' Videtur sane legendum 'Neandriorum.' Forsan etiam paulo ante 'Neandriensium' pro 'Mentorensium.' Nam nulli fuerunt in Troade Mæandrii, nulli Mentorenses. Et solam Neandrum urbem Troadis in hac Cygni historia memorant Malelas et Cedrenus. Quod autem Neandrii hic 'fideles atque amicissimi Græcis ad hoc tempus permansisse' dicuntur, id intelligendum tunc foret ab eo tempore usque, quo se Græcis dediderunt. Et videntur his verbis respici sane superiora, 'Civitatem innoxiam, et paulo post FIDAM sibi.' Paulo ante filios Cygni 'Coben' et 'Cocarcum' nominat Malelas, filiam vero æque ac Noster Glaucen.

II. 15. 'Ob amorem ducis in exercitum.' Lege omnino, 'exercitu,' ut paulo ante de eodem, 'vir optimus acceptusque in exercitu,' ubi male et sine causa Vindingius, 'acceptusque exercitui:' cum et infra c. 29. de eodem dicatur,

'quem gratum acceptumque in exercitu.' Ceterum hoc loco agitur de amore, non quo Palamedes exercitum prosequebatur, sed quo exercitus ipsum, 'regi ab eo cupiens, et tradendum ei imperium palam loquens.' Hic amor eum Agamemnoni suspectum et invisum reddebat.

II. 21. 'Quod amice impetrare nequitum est.' Ipsa Syntaxeos Grammaticæ ratio postulat, ut legamus 'impetrari.' Vide omnino Festum in 'nequitum,' ubi præter Pacuvii et Plauti loca, etiam hæc Catonis Prisci verba nostris similia plane reperies; 'Id fanum nequitum exaugurari.' Adde Plaut. Rud. IV. 4. 20. 'Ut nequitur comprimi.'

II. 26. 'Egregie hercule actum nobis est.' Borrichius hoc explicat, 'actum nobiscum,' et inter indicia sequioris ætatis refert. Ego vero librariorum hanc esse culpam arbitrer, non Septimii ipsius, qui scripsit, opinor, 'actum vobis,' pro, a vobis, haud dubie quia repererat in Græco, Καλῶς, μὰ Δία, πέπρακται ὑμῖν. Sed et Latini solent Dativum ita jungere passivis. Sueton. Aug. I. 'Ara Octavio consecrata,' Cæs. 19. 'Opera optimatibus data est.' Tac. Ann. XIV. 14. 'Quod Regibus factitatum memorabat.'

II. 31. 'Cuncta extrema ratus experiri;' hoc est, certus. Sed putem scripsisse Septimium, 'paratus.'

II. 41. 'Campo, qui reliquus non pugnæ opportunus erat.' Videtur legendum, 'qui reliquus, nec pugnæ opportunus erat.'

II. 42. 'Quos primus hostis incesserat.' Lege omnino 'primos.' Sequitur enim mox, 'jamque fusis, qui in medio erant;' scilicet inter primos et postremos.

II. 46. 'Ut quemque sors conglobaverat.' Et, 'ad postremum, uti quidque sors dederat, præripiunt.' Notarunt omnes, ab Septimio diligenter lectum esse Sallustium, atque expressum. Ille vero hunc in sensum passim et ubique 'fors' adhibet, Jug. 51. 'Fors omnia regere,' 78. 'Uti fors tulit,' 97. plane ut hic, 'Catervatim, uti fors conglobaverat, in nostros incurrunt.' Noster etiam infra v. 12. 'cædere eos, quos fors objecerat.' Sed et in plerisque

aliorum auctorum, et his ipsis Sallustii locis, 'sors' olim male fuerat editum, at ex Mstis 'fors' restitutum. Vide et Gronovium Patrem ad Livium I. 9.

II. 47. 'Trojani ex muris respectantes.' Mirum, ni scripserit 'despectantes,' hic æque ac III. 13. 'Qui muris despectantes, postquam nostros paratos prœlio vident.' Et c. 20. 'Cum super murum despectantes Trojani, comitatum regis oculis prosequerentur.' Ita vero et Liv. XXXVI. 25. 'Regionem ea maxime despectat oppidum, qua breve intervallum videtur, et omnia in conspectu sunt.'

III. 1. 'At Trojani cum auxiliaribus laxiores militia, neque circa exercitium soliciti, socordius agitare.' Certum mihi est scripsisse Septimium, 'laxiore militia.' Solent enim ita Veteres, et maxime Sallustius et Tacitus. Sall. Jug. 25. 'Legantur in Africam majores natu, nobiles, amplis honoribus;' ubi contra Mstos addiderant Editores 'usi.' 61. 'Facile Numidiæ persuadet, cum ingenio infido,' scilicet homini, 'tum metuenti, ne,' &c. 63. 'Novus nemo tam clarus, neque tam egregiis factis erat.' 94. 'Cupidus voluptatum, sed gloriæ cupidior, otio luxurioso esse.' IV. Hist. 'Regnum Persidis inclytis divitiis,' quod male mutant Faërnus apud Ciacconium, et Douza, in 'inclytum' vel 'inclytæ.' Sed et nihil mutandum in Tac. Hist. I. 8. 'Cluvius vir facundus, et pacis artibus, belli inexpertus.' Ubi neque subaudio 'expertus' cum Rhenano, neque addiderim 'clarus' cum Faërno et Ursino, neque deesse quid puto cum Mureto, sed expono, homo artium pacis, seu cujus artes erant artes pacis. Ita idem II. 3. 'simulacrum Deæ, non effigie humana, continuus orbis.' Vide et Gellium V. 8. Ut vero hic 'laxiore militia,' sic 'laxiore imperio habere milites,' ap. Sall. Jug. 64.

III. 5. 'Ac mox cognito per universum exercitum prælium in ea parte, reliqui duces confirmati, ubi quisque pugnaverat, undique eo confluunt.' Sic edidit Ampliss. Obrechtus: in aliis Edd. legitur 'prælio.' Quod si illud ex Mstis, sive a Mercero, sive ab Obrechto, est haustum, (ut auguror; certe enim Mercerus scribit, multas se mendas, codi-

cum suorum ope, detersisse, quarum omnium rationem in Notis non sit redditurus) vix dubito, quin legi debeat, 'cognito per universum exercitum prœlium esse in ea parte.' Solet enim ille participii ablativus ita cum infinito construi. Sic VI. 15. bis. 'Ita credito, Telegonum ad inferendam vim Regi adventare;' dein, plane ut hic, 'Telegonus, cognito parentem esse.' Tac. Ann. IV. 36. 'comperto ficta in eum crimina.' Liv. XXVIII. 17. 'Haud cuiquam dubio, opprimi posse.' Mox legendum omnino cum Barthio et Vindingio, 'confirmatis.' Sic paulo ante, 'dispositis satis strenuis, ubi pugnabat;' et 10. 'relicto, ubi pugnabat.'

III. 13. 'Neque multo post ex alio: abnuentibus jam Barbaris, ac sine ulla difficultate versis.' Nullum habet sensum satis commodum illud 'abnuentibus.' Putem manum Septimii fuisse, 'abeuntibus.' Primum enim Trojani cum aliquandiu oppugnassent frustra vallum, et Græci jam erumperent ex una parte, ultro abire incipiebant, sed mox ab erumpentibus ex alia quoque parte, in fugam facile sunt versi.

III. 14. 'Reliquias (Patrocli) in urnam collegerat (Achilles), decretum quippe animo gerebat, secum in patrium solum uti adveheret, vel si fortuna in se casum mutaret, una atque eadem sepultura cum carissimo sibi omnium contegi.' Integrum exscripsi locum, quia ex nexu et oppositione rerum liquere satis puto, legendum esse, 'maturaret.' De morte enim agitur, quam obiturum quoque Achillem, serius aut citius, certum erat, sed id incertum, an moriturus esset, antequam rediret 'in patrium solum.' Casus κατ' ἐξοχὴν, et per εὐφημίαν, ponitur hic pro novissimo casu, hoc est, morte: plane ut de ea dicere solebant Veteres; 'si quid sibi accideret.' Ita Sueton. Aug. 101. et Calig. 3. Noster infra de hoc ipso Achille, IV. 13. 'deflentibus cunctis casum tanti viri,' hoc est, mortem. Et sic passim alibi.

III. 21. 'Quippe hi fisi regno per juventutem, cum semper cupiditates animi quoquo modo explere gestiunt, ultro

sibi mihique perniciem machinati sunt.' Solita Syntaxeos analogia postulat, ut scribatur hic, 'gestiant.'

III. 25. 'Namque hi (fratres Helenæ) execrati facinus ejus, ne in militiam quidem nobiscum conjuraverunt, scilicet ne quam audire incolumem nollent, ci per se reditum in patriam quærerent.' Nemo, opinor, negabit, qui modo animum attendet ad loci nexum, et 'reditum,' de quo agitur, quin et in prioribus restituendum sit, 'redire incol.'

IV. 12. 'Dein plurimos, uti quemque intra telum, ferit,' scilicet, 'habebat.' Sed durior est hæc ellipsis, et ideo videtur legendum, 'uti quisque.' Sic II. 2. 'uti quisque in manus venerat:' vel 'unumquemque intra telum,' scilicet 'existentem.'

IV. 18. 'De cujus oraculo imminentia Trojanis mala cum cognovisset, ultro supplicem ad eos decurrere.' Refert priora hæc Anna ad 'senem parentem,' hoc est, Anchisen, et ejus filium Æneam; posteriora nescio utrum ad Æneam quoque, an ad Helenum. Sed certissimum est, excidisse ante hæc verba aliquid, et mentionem quidem Apollinis, ea vero deinde Heleno tantum intelligenda, qui ex 'oraculo' Apollinis, cujus erat vates, 'mala Trojanis imminentia cognoverat,' et ideo 'ultro ad Græcos decurrebat.'

VI. 13. 'Ut sermo hominum ferebatur.' Legerim, vel *ferebat*. Sic Liv. I. 45. 'Fama fert id esse factum.' Cic. Off. III. 9. 'Æneum equum, ut ferunt fabulæ, animadvertit.' Fam. I. 9. 'ut mea opinio fert.' Vel, 'sermone.' Ita Liv. I. 42. 'Ut posteri fama ferrent conditorem Servium.' Sall. Cat. 8. 'Res Atheniensium aliquanto minores fuere, quam fama feruntur.'

XL. Neque vero mirum hæc et similia a librariis passim vitiata, cum etiam viri doctissimi, qui notas in hunc auctorem scripsere, multa Latinissime dicta temere prorsus solicitaverint. Magna eorum seges ex Cl. Vindingii notulis colligi posset, nisi jam absolvere hanc dissertationem animus ferret. Speciminis tamen loco sequentia habe.

I. 20. 'Agamemnon affectione paternæ pietatis motus, an ne tam illicito immolationis sceleri interesset, fugam parat.' Ubi pro 'an' vult legi 'ac.' Et IV. 4. 'permoti querelis Rhodiorum, an cupidine diripiendarum rerum:' ubi legit 'permotine.' Scilicet ferre nequit simplex illud 'An.' At elegantissimum id est: Liv. I. 33. 'Discrimine recti, an perperam facti, confuso.' Sueton. Vesp. I. 'Centurio, an evocatus.' Cic. Fam. VII. 8. 'Cn. Octavius, an Cn. Cornelius, terræ filius.' XIII. 29. 'non plus duobus, an tribus mensibus.'

II. 1. 'Neque versis his, atque in fuga, parcere.' Legit, 'neque versis his in fugam.' Immo vero solet ita concise loqui Sallustius, et cum eo Noster. Syntaxis est, versis his, atque in fuga, scilicet existentibus. Sall. Jug. 54. 'Multa oppida temere munita, aut sine præsidio, capit.' 66. 'Milites palantes, inermes, ac sine imperio, aggrediuntur;' scilicet, existentes.

II. 14. 'Quisque partium ad eum venerat.' Emendat, 'ut quisque;' sed male. 'Quisque' ponitur pro quicumque. Plaut. Curc. IV. 2. 17. 'Tum genu ad quemque jecero, ad terram dabo.' Et Mil. Glor. II. 2. 1. 'Nisi hercle defregeritis talos, posthac quemque in tegulis videritis alienum, ego vestra faciam latera lorea.' Liv. I. 24. 'Cujusque populi cives eo certamine vicissent.' Ubi vide Gronovium Patrem.

II. 30. 'Ille enim perspicere se originem morbi.' Ad hæc Vindingius, 'aut hic addendum *ait*, aut delendum *se*.' At neutiquam delendum 'Se,' sed neque opus, ut addamus 'ait.' Solent enim hoc per ellipsin omittere Sall. Jug. 109. 'Tum Rex post diem decimum redire jubet, ac nihil etiam nunc decrevisse, sed illo die responsurum.' Phædr. 29. 'Repressit iram, et, facilis vindicta est mihi, sed inquinari nolo ignavo sanguine;' et 37. 'Venit per auras cornix, et propter volans, Opimam sane prædam rapuisti unguibus,' &c. Ubique in his intelligitur 'dixit.' Vide et meas ad Sanctii Minervam notas IV. 5.

III. 3. 'Quæ res eo habere fidem videbatur, quoniam,'

&c. Leg. 'ideo' ait Vindingius. At vero frequens est apud optimos auctores, ut 'eo' ponatur pro 'ideo.' Sallustius, 'Eo Respubl. in extremo sita est.' Et, 'eo fit ut impetus fiat.' Cat. 52. 'Nobilitas noxia atque eo perculsa.' Jug. 42. Et ita passim Livius, Tacitus, Sulpicius Severus, qui, æque ac Noster, Sallustium imitari solet.

III. 10. 'Alter Echinadibus imperator.' Vindingius, 'lege Echinadum.' Quod miror, cum ipsi Septimio usitatum sit, talia cum dativo construere. Ita mox 14. 'Hi Larissæis, Asius Sesto regnantes.' Plane ut Ennius apud Festum in voce 'Quadrata:' 'Romæ regnare quadratæ.'

III. 15. 'Gens bellatrix, et ob id ad finitimos indomita.' Etiam hic jubet 'apud' pro 'ad' legi, quamvis hoc pro 'apud' passim occurrat. Liv. I. 3. 'Celebre ad posteros nomen fluvio dedit.' 26. 'Ingrati ad vulgus judicii.' 36. 'Ut esset ad posteros miraculi ejus monumentum.' Plaut. Prol. Capt. v. 49. 'Hic manet in servitute ad suum patrem.' Sticho III. 1. 35. 'Jubebo ad Sagarinum cœnam coqui.' Possis etiam exponere, 'quod ad:' sic Mela II. 3. 'Urbes pares ad famam.'

III. 26. 'Tantum se in Hecubæ filiarumque recordatione cruciari.' Tolli in his jubet particulam 'in.' At ita Plautus Sticho I. 1. 54. 'In cogitando mœrore augeor.' Trinum. II. 1. 1. 'Multum in cogitando dolorem indipiscor.' Cic. Fam. I. 6. 'quem dolorem in rebus tuis capio;' et VI. 2. 'nihil esse cuiquam dolendum præcipue in eo, quod accidat universis.' Sueton. Vesp. 16. 'Sola est, in qua merito culpetur, pecuniæ cupiditas.' Patet ex his, quam male etiam mox 8. 'non jam dolor in casu Memnonis,' legi velit 'ex casu.'

IV. 1. 'Qui inclyta per gentes fama.' Hic legendum, 'inclytus,' ait, quod turpe est viro: cum utique in hac ipsa Periodo sequatur de eodem Hectore, quod fuerit in pace, 'præclara pudicitia,' non 'præclarus.' Et mox c. 4. de Memnone, 'magna fama.' De hac autem constructione vide quæ notavi § superiore ad III. 1.

IV. 8. 'Qui peterent eorum, qui in bello ceciderant, hu-

mandi veniam.' Notat 'forte legendum *eos*,' licet addat, 'et alios priori modo loquendi usos.' Nihil ergo erat isthic tentandum, cum locutio sit proba et usitata. Vide hic Mercerum, et maxime Sanctii Minervam III. 8.

Ibid. 'At Græci lautum bene cadaver Antilochi, justisque factis, Nestori tradunt.' Vind. 'dele *que*.' Male. Sensus est, tradunt cadaver Nestori, postquam illud bene laverant, et justa ei fecerant. Sæpe autem ita res diversæ constructionis per copulam junguntur. Supra II. 29. Agamemnonem 'universi deseruere, ob idque et memores Palamedis, quem,' &c. Mox c. 11. 're maxima, et super vota omnium,' perfecta, c. 13. 'Cum viro egregio ne honestam quidem mortem, aut aliter quam in obscuro, oppetere licuerit.' Vide et me ad Sanct. Min. I. 18. Neque vero opus, ut in sequentibus, 'æquo animo ferret fortunæ bellique adversa,' ea vocula inducatur, quod isthic itidem voluit Vindingius.

IV. 14. 'Genitus Achille ex Deidamia.' Sic Liv. I. 3. 'quacumque genitus matre, certe natum Ænea constat.' Tac. Ann. III. 76. 'Catone avunculo genita.' Nulla ergo ratio legendi cum Vindingio contra Mss. tos 'Achilli.'

V. 2. 'Neque inferendo bellum, quicquam prius temeratum ab his, quam,' &c. 'Temerare' dicitur de quibuscumque rebus, quæ corrumpuntur, aut violantur. Sic 'temerare' alterius uxorem. Tac. An. I. 53. 'Castra infausta temerataque' per seditionem scilicet. An. I. 30. 'Eadem lascivia vigilias et cetera militiæ munia temerare.' Hist. I. 48. 'Vitio gentium temeratus est ille mos.' Pomp. Mela III. 5. 'Temerare vittas' dicitur Virgo Vestalis apud Ovid. Fast. VI. 457. Quid igitur opus, legere hic 'tentatum,' aut 'temere actum,' quod ille censet?

V. 4. 'Itaque cum quibus antea, ad confirmanda, quæ tempus monebat, secedunt.' Putat 'forte legendum, *cum quibusdam*:' sed recte Anna exponit 'cum iisdem, quibus antea.' Sæpe enim omittitur, si ex rerum nexu intelligi possit substantivum, ad quod refertur pronomen, quod sequitur. Sic paulo ante; 'At lucis initio, quibus impera-

tum erat, ad naves veniunt.' Vide et hic Sanct. Minerv. II. 9. et quæ ego isthic notavi.

VI. 3. 'Hujusmodi numine armatus,' hoc est, illo oraculo confirmatus ad audendum aliquid. Sic Corn. Nep. in Hannib. 10. 'Neque aliud quicquam egit, quam regem armavit et excitavit adversus Romanos.' Cic. Fam. XII. 23. 'Philosophia me contra omnes fortunæ impetus armat.' Plin. Paneg. 12. 'Feræ gentes non telis magis, quam suo cœlo, suo sidere, armantur.' Sulpic. Sev. II. 2. in extr. 'Si hominem acrem sacerdotali auctoritate armassent.' Satis ex his, ni fallor, patet, male Vindingium maluisse 'animatus.'

XLI. Sed desino plura, cum pleræque breves illæ notulæ Vindingii, quæ tantum legi aliter, aut tolli voculam quandam, jubent, nulla nitantur idonea satis ratione, sæpe etiam declarent, non satis intellexisse eum auctoris sui mentem, verbis nihil vitii habentibus expressam. Sic II. 22. 'an vos soli ignoratis, ut affectæ sint vicinæ atque amicæ vobis civitates, vel quæ in dies residuis præparentur.' Sensus est clarissimus. Nondum enim omnes erant vastatæ, quædam erant 'residuæ,' sed quibus eadem vastatio imminebat. Ille tamen legendum censet 'residuos.'

II. 39. 'Dein signo dato conflixere acies compositæ, Græcis ac singulis per distributionem, imperia ducum exsequentibus.' Ita hæc distinguenda, et ita nihil hic hæsitationis superest. Ille tamen legi vult 'Græcorum singulis.'

IV. 1. 'Queis animo ita hæserat, nulla spe impetrandi cadaveris, ipsumque Priamum, et qui cum eo fuissent, retineri a Græcis.' Ille vero, 'lege,' ait, 'Queis animo inhæserat nulla spes impetrandi,' &c. Immo quia nulla ipsis erat spes impetrandi cadaveris, ideo animo eorum hæserat, Priamum retineri a Græcis. Nam quod ait geminata copula, 'ipsumque et qui cum eo fuissent,' Græcismus est auctori nostro frequens. Vide supra § 15.

IV. 14. 'Cum insidiis tantum perfecerit, quantum ne in certamine auderet quidem.' Vult dicere, in certamine

prælii adigi homines ad aggrediendos hostes, et tamen Paridem in illo certamine haud dubie vitaturum fuisse Achillem, nec ausurum eum aggredi, quod per insidias extra necessitatem certaminis feliciter fecerit. Frigidi aliquid et inepti forsan inest in hoc sensu, sed id in tota etiam est laudatione Paridis, quam eo nomine fecisse dicuntur Trojani et multo magis friget, nec Latinum satis est, quod volebat Vindingius, 'quantum ne in certam auderet quidam.' IV. 15. 'Ceterum sibi eo leviorem dolorem esse, quod non in certamine, neque in luce belli, Achilles interfectus esset, quo fortiorem ne optasse quidem quemquam existere nunc, vel in præteritum, excepto uno illo Hercule.' Vindingio substituendum videtur 'graviorem,' sed perperam. Nam sententia loci, inepte forsan gloriosa, hæc est, leviorem sibi esse dolorem necis paternæ, quod non aperto Marte ab adversario validiore sit victus et occisus: Ita enim mansisse eum invictum ab omnibus: Ita constare, non extitisse quenquam fortiorem ipso, nisi unum Herculem, immo neminem ausum fuisse cum eo in certamen congredi. Quæ omnia secus se habuissent, si in certamine et luce belli interfectus fuisset, nam ita validiori succubuisset adversario.

V. 11. 'Quem offerri donum Minervæ, maxime omnium ore agitabatur.' Legit 'maximum,' et ita ediderunt alii. Sed nihil eo opus, modo distinguas, ut feci, quando sensus est perspicuus.

VI. 1. 'Postquam impositis, quæ singuli bello quæsiverant, ascendere ipsi.' Quid magis planum, minus impeditum dari potest? 'Ipsi' homines opponuntur rebus in naves 'impositis.' Et tamen quod mireris, delendum 'ipsi' pronuntiat.

LUD. SMIDS

SCENA TROICA;

SIVE TABULARUM,

DICTYOS CRETENSIS DE BELLO TROJANO

LIBRIS APPENSARUM, SUCCINCTA INTERPRETATIO.

TABULA PRIMA.

I. ATREUS.

Lib. I. Cap. 1.

'Hi non Plisthenis, ut erant, magis quam Atrei dicebantur.'

Neque Menelai, cujus uxor Helena, Trojani belli pulcherrima causa, neque Agamemnonis, qui in Trojana hac expeditione rex regum, sive in Nummo, sive in Marmore occurrunt icones. Horum igitur vicem hic supplebit Atreus, utriusque, veluti plurimi volunt, pater. Notus ille ex L. Ann. Senecæ sublimi dramate; Thyestem fratrem fallens, et in ipsius liberos captos sæviens; ferro eos transverberans, membra lacerans, coquens et epulanda patri apponens.

Statua hæc cernitur in ædibus Farnesiorum, Romæ. Volunt vero Perrier ceterique omnes, qui hanc edidere, esse Commodi Imperatoris, nempe gladiatoris. Hic autem puer, dextro pede atrocissime arreptus, in quem nunquam etiam ferocissimus gladiator sæviit. Quare mihi potius, veluti ipsi quoque Gronovio, e tribus liberis unus, a cujus cæde perfidiam patris vindicare aggreditur Atreus.

II. DIOMEDES.

Lib. i. Cap. 12.

'Opportunus locus ad conveniendum, et in quo de apparatu bellî ageretur, Argi Diomedis regnum deligitur.'

Diomedes, Ætolus, Tydei ex Deiphila Argiva filius; in oppugnatione Trojæ, post Achillem et Ajacem Salaminium fortissimus. Præter Trojanos nobiles cæsos, etiam adversus Hectorem et Æneam singularem iniit pugnam; Martem Veneremque sauciavit; Palladium Trojanis eripuit. Domum reversus post excisum Ilium, Ægialam uxorem invenit, adulteriis et libidinibus involutam. Ita exosus patriam, proficiscitur in Apuliam Italiæ regionem, a Dauno partem accipit regni et ibidem Argos condit.

De singulari illo prælio, ut et de Diis vulneratis, legendus Homer. v. Il. Virg. xi. Æn. 277.

De Palladio, Procopius, B. Goth. i. 13. Ovid. xiii. Metam 337. Virg. xi. Æn. 165. quin et Silius xiii. Punic. 50. cujus hæc verba:

Tum meus adjuncto monstratam evasit in arcem
Tydides Ithaco, et dextra molitus in ipso
Custodes aditu templi, cœleste reportat
Palladium ac nostris aperit mala Pergama fatis.

Denique et de ejus urbe, Virg. xi. Æn. 246. et Horat. i. Sat. v. 92.

Hunc autem Diomedem sedentem et (sicuti heroës Græci pingunt. Plin. H. N. xxxiv. 5.) nudum, e Gemma petitum exhibet Begerus, Thesaur. Brandeb. i. 94. et in ant. bell. Trojanor. Comment. 56. mox et Ez. Spanhem. in Addend. ad Callimach. 757.

III. ACHILLES.

Lib. i. Cap. 14.

'Post quos Achilles, Pelei et Thetidis, quæ ex Chirone dicebatur.'

Poetarum (Homerum sileo) carminibus admodum decantatus Achilles, de cujus moribus hæc Horat. A. P. 120.

Aut famam sequere, aut sibi convenientia finge,
Scriptor; honoratum si forte reponis Achillem,
Impiger, iracundus, inexorabilis, acer,
Jura neget sibi nata, nihil non arroget armis.

In ejus Græco nomine ludunt Grammatici: quippe quibusdam est Achilles, quod dolore confecerit Ilienses; quibusdam quod exusta ipsius labra, cum Thetis quicquid in eo mortale, igne injecto eximere pararet.

Invulnerabilis erat; postquam eum, adhuc infantem, mater Stygi immerserat, pede retinens; cujus pars idcirco vulneri patens.

Educabatur a Chirone Thessalo, qui bellicis artibus, musica ac medicina eum instruxit. Juvenal. VII. 210. cui adde Ovid. I. Art. 11. et Statius, I. Achill. 186.

Verum ingruente Trojanæ expeditionis fama, quia ex oraculo didicerat eum ante Trojam periturum, mater adultum inter Lycomedis (qui rex Scyri) filias occuluit. Ovidius, I. Art. 681. ubi Ulyssis artibus compertus, ad bellum protractus est. Stat. II. Achilleid. 191.

Arma dabat mater, a Vulcano fabricata. Ovid. XIII. Metam. 288. Hom. Il. τ.

Inter Trojanos, ejus dextra percussos, Hector; cujus cadaver alligatum currui raptavit, ac demum patri vendidit. Hom. Il. ψ. et ω.

Tandem occubuit; insidias ei struente Paride; si Virg. VI. Æn. 57. Servio, ad III. Æn. 85. et Hygino. 107. et 113. Fab. fides habenda, feriente Apolline.

Videantur tamen et de Achillis interitu personati nostri; Dictys IV. 11. et Dares, 35.

Hanc autem Achillis faciem e Nummo (forte ficto) protulit Caninius, 24. quam mutuam sumsit Thesauroque suo, ad Lit. IV. inseruit Gronovius: plane saltem diversa ab ea quam dedere, in Troicis, 32. e Numismate Begerus; et in Dactyliothec. II. tom. 521. et 522. G. e Gemma, idem Gronovius.

IV. MACHAON.

Lib. i. Cap. 14.

'Podalirius et Machaon, Triccenses, Æsculapio geniti, acciti ad id bellum, ob solertiam Medicæ artis.'

Machaon, Æsculapii filius fraterque Podalirii; in arte medica adeo clarus, ut ejus nomen Poëtæ simpliciter ponant pro medico. Sic etenim Martial. ii. 16. 5.

Quid tibi cum medico? dimitte Machaonas omnes.

Non solum cum reliquis Græciæ principibus Trojanam suscepit expeditionem; verum Virgilius eum numerat inter eos, qui equo votivo inclusi, Trojæ portas suis reserarunt: nempe, ii. Æn. 263.

Illos patefactus ad auras
Reddit equus, lætique cavo se robore promunt
Tisandrus, Sthenelusque duces et dirus Ulysses,
Demissum lapsi per funem: Athamasque, Thoasque,
Pelidesque Neoptolemus, primusque Machaon.

Tandem occisus est ab Eurypylo, Telephi filio. Q. Smyrnæus (qui Calaber vulgo. vide Vossium, Poët. Græc. 9.) sexto operis libro. Sepultus autem Gereniæ, quæ Laconiæ oppidum, ad cujus tumulum, in magnifico templo, variorum morborum poscuntur remedia. Ubi et ejus simulacrum ex ære, coronatum. Pausan. in Messen. 26.

V. AJAX OILEUS.

Lib. i. Cap. 14.

'Ajax Oilei, ex Locride.'

Ajax, Oilei filius, inter Græcorum duces præsertim notus, propter Cassandram, virginem et vatem, Priami filiam, in æde Minervæ ab eo compressam. Virg. ii. Æn. 403. Q. Smyrnæus, xiii. Tryphiodorus, &c.

Quam ob causam, cum ceteris Græcis domum repetens, in ipso mari fulmine percussus est Minervæ. Hom. Od. δ.

Senec. Agamem. 527. Virg. I. Æn. 45. Ovid. in Ibin, 339. Horat. X. Epod. 14. Unde Silius, XIV. Punic. 480.

Qualis Oilides, fulmen jaculante Minerva
Surgentes domuit fluctus ardentibus ulnis.

Licet naufragium enatasse eum dicat Timæus Locrus, II.

Hunc vero ex omnibus Græcorum ducibus, qui Trojam oppugnavere, apud inferos torqueri et excruciari docet Lucian. Hist. Veræ, II.

Denique Ajacis hujus nostri imago est ex Locrensium Numismate, quod exhibetur ab Hub. Goltzio, Græc. 18. qualis et est Opuntiorum, apud Begerum, Thesaur. Brandeb. I. 477. et nominatum Goltzium, Tab. citata.

VI. PHILOCTETES.

Lib. II. Cap. 14.

'Philocteta cum paucis, uti curaretur, in insulam Lemnum mittitur.'

Philoctetes, Pæantis filius, inter Argonautas quoque minime ignobilis. Val. Flacc. Argonaut. I. 391.

Ei, comiti suo, in Œta monte concremandus arcum et sagittas dederat Hercules; sine quibus Trojam non posse capi oracula responderant. At venenatarum sagittarum una ipsius pedem forte decidens sauciavit, Græcique, cum per dolorem vulneris navigare non posset, eum in insulam Lemnon exposuerunt.

Philoctetes itaque relictus, aucupio sagittarum vitam miserrime propagare, pennarumque contextu corpus obtegere et velare coactus fuit. Sophocles, in Philoctet. et (omissis Pindari, Theocriti, Philostrati plurimum variantibus narrationibus) Ovidius, (videas et XIII. Metam. 45.) V. Trist. 1. eleg. 5.

Hoc erat in gelido quare Pæantius antro
Voce fatigaret Lemnia saxa sua.

Philoctetes autem noster, sedens et, uti videtur, conquerens, Liceto, immo etiam Gronovio, Dactyliothec. II. 588. Gem. est miles sagittarius atroci bello superstes, nudus et

pauper: at Begero, Troicor. 40. Hector. Scilicet quia Hector depictus sedens, apud Pausaniam, in Phocic. et utraque manu lævum genu premens: tristi admodum facie et lugubri habitu. Sit tibi, Pausaniæ auctoritate, Hector, Begere, propter arcum et pharetram (Herculis olim arma) mihi certe Philoctetes: quem quoque eadem facie nuper exhibebam, Pictur. Loquent. 28. Tab.

TABULA SECUNDA.

VII. EUROPA.

Lib. i. Cap. 2.

'Omnes ex origine Europæ, quæ in ea insula summa religione colitur.'

Europæ, Agenoris Tyrii filiæ, a Jove raptæ et in Cretam insulam delatæ, ex Ovid. ii. Metam. 875. et v. Fast. 605. necnon Horatio, iii. Od. 27. 15. notissima.

Hæc autem facta pulcherrima, postquam puella Angelo, Jovis et Junonis filia, pigmentum matri surreptum huic obtulisset. Scholiastes, ad Theocr. ii. Idyll. 12.

Ea postmodum Sidoniorum dea; cultu illius instituto in solatium Agenoris, post filiam a Cretensi quodam prædone raptam. Ita Lucianus, de Dea Syria.

Apud Corinthios tamen, per Ellotiorum festa, in pompa Europæ circumferebantur ossa. Athenæus, xv. 6.

Interim ejus vector, taurus (aliis navis est, taurum in puppe pictum ostendens, et non animal) inter Zodiaci duodecim signa cœlestia relatus. Hyginus, Astronom. Poët. ii. 21. Seneca, Herc. Fur. 3. Manilius, i. Astronom.

Europam, e Sidoniorum Numismate (in quo legunt, Colonia Aurelia Pia Metropolis Sidon) depinxit Vaillant, Colon. ii. 104.

VIII. CHIRON.

Lib. i. Cap. 14.

'Thetidis, quæ ex Chirone dicebatur.'

Chiron, Centaurus Thessalus, Saturni ex Phyllira filius. Apollon. ii. Argonaut. Hygin. 138. Fab. Prudentia, probitate, justitia et plurimis excellens artibus; unde et Achilli pædagogus datus. Apollon. i. Argonaut. Pausan. in Laconic. Alciat. 145. Emblem. Nam et medicus (Hygin. 274. Fab.) Æsculapium fecit medicum. Ovid. ii. Metam. 963. et Mathematicus Herculem reddidit astrologum. Natal. Comes. Mytholog. lib. vii. 1.

Præsertim vero equitandi docuit artem: quippe cum apud Thessalos Centauri equitando sese exercebant. Stat. ix. Thebaid. 220. quinimmo quibus equorum debetur gubernatio, auctore Lucano; cujus, vi. Pharsal. 396. hæc verba.

Primus ab æquorea percussis cuspide saxis
Thessalicus sonipes bellis feralibus omen
Exiluit, primus chalybem frænosque momordit.

Unde et in Zodiaco Sagittarius; post mortem (periit e vulnere pedis, cùm Herculeas tangeret sagittas. Ovid. v. Fast. 297. Apollodor. variante fabula, ii.) in cœlum translatus. Manil. 1. Astron. Hyginus, Astronom. i. in Centaur. aliique, in Aratæis.

Hic autem Chiron. e Gemma Gorlæi, apud Gronovium, Dactyliothec. ii. 516. Gemm.

IX. THETIS.

Lib. i. Cap. 14.

'Achilles Pelei et Thetidis, quæ ex Chirone dicebatur.'

Thetis, aliis Nerei ex Doride; aliis Chironis Centauri filia. Aristoteles, apud Muretum, ad Catull. 65. sive Pel. et Thet. pulcherrimum Epithalam. Hanc forma captus amabat Jupiter, verum a Prometheo monitus, ita esse in

fatis, ut qui ex ea nasceretur, patre major esset futurus, ab ejus concubitu abstinuit. Thetidem vero postmodum Peleus, Æaci filius, uxorem duxit, et ex ea Achillem suscepit. Ovid. XI. Metam. 265. Catullus, in modo citato Epithalam.

Cum vero oracula canerent, filium in expeditione Trojana casurum, eum occuluit, in Scyro. Statius, I. Achill. 245. At Ulyssis dolo detecto arma dedit, quæ Vulcanus, ejus motus precibus, fabricaverat, et artificio multo exornaverat. Hom. Il. ρ. et Ovid. XIII. Metam. apud quem Ulysses, Ajacem in contemtum adducens, 288.

> Scilicet idcirco pro nato cærula mater
> Ambitiosa suo fuit, ut cœlestia dona
> Artis opus tantæ rudis et sine pectore miles
> Indueret ?

Verum, Achille interfecto, hæc arma Græcorum proceres Ulyssi adjudicavere, Ajace neglecto; qui, injuriarum impatiens, ense latus hausit. Ovid. XIII. Metam. 390. Postea tamen, eversa Troja, Græcis in Ægæo mari navium clade attritis, Achillis clypeum vi fluctuum ad Ajacis in Rhetæo tumulum delatum, testantur Græci, Antholog. I. 22. 1. apud Alciatum, ad suum 28. Emblem.

Thetis hæc, arma ferens Achilli, et in incisa Gemma, et argenteo majoris moduli spectatur Numismate; uti docet Gronovius, ad Dactyliothec. II. 522. Gemm. At videantur de Numismatis fide Fabrettus, apud Begerum, Troicor. 32.

X. FŒDUS.

LIB. I. CAP. 15.

'Porcum marem in forum medium afferri jubet, quem in duas partes exsectum, Orienti Occidentique dividit.'

FŒDUS priscis ita dictum, quod in eo porca, fœdum scilicet animal, mactaretur.

Apud Romanos, utriusque gentis pater patratus arripiebat porcam, et diis pangendi fœderis testibus invocatis,

alter silice (quem sumebant ex æde Jovis Feretrii. Val. Maxim. III. 2.) interimebat animal; inter alia et hæc exclamans: 'Populus Romanus prior non deficiet. Si prior defecit, publico consilio, dolo malo, tu illo die, Jupiter, populum Romanum sic ferito, ut ego hunc porcum hic hodie feriam; tantoque magis ferito, quanto magis potes pollesque.' Liv. I. 24. et IX. 5. Quem veterum Fœderis feriendi cerimoniam, diu neglectam, in usum revocavit imp. Claudius. Sueton. Claud. 25.

Hoc vero inter Feciales peracto sacrificio, sus ille vel in mare vel alibi abjiciebatur: quippe vesci victima, super qua jusjurandum conceptum, religiose vetitum. Pausanias, Eliac. prior. 24. ubi de Agamemnone; ex Hom. Il. τ. Videatur Everh. Feithius, Antiq. Homericar. IV. 17.

Nummus hic Antistiæ gentis spectatur inter Wildianos Select. 124. Num. quem tamen, respectu vestimentorum, accuratius depinxit et in Speciminis 8. Tab. produxit Morellius.

Denique eo hæc Virg. VIII. Æn. 639. egregie illustrantur:

> Post idem, inter se posito certamine, reges
> Armati Jovis ante aram, paterasque tenentes
> Stabant, et cæsa jungebant fœdera porca.

Necnon quæ idem habet, XII. Æn. 170.

XI. IPHIGENIA.

Lib. I. Cap. 21.

'Virginem Ulysses et Menelaus cum Calchante (quibus id negotium datum erat,) remotis procul omnibus, sacrificio adornavit.'

Iphigenia, Agamemnonis et Clytæmnestræ; de qua fabulæ plurimum discrepantes. Cum pater in Aulide Dianæ sacrum cervum imprudens occidisset, indignata Dea, tempestate concitata, Græcorum in Asiam trajectum morabatur. Qua de causa cum vates consulerentur, responsum sanguine Agamemnonio Dianam esse placandam. Ergo

mittitur Ulysses. Iphigenia a matre abducitur. Nuptiæ simulantur. Sacra parantur. Dea tamen miserta virginis, hostiam supposuit, puellam in regionem transtulit Tauricam, ubi sacris Dianæ præfecta est. Huc vero cum postmodum Orestes, maternis agitatus furiis venisset, jamque more gentis Scythicæ immolandus esset, a sorore est agnitus et liberatus. Mox, ablato Dianæ simulacro, aufugere, et cum in Italiam errabundi venissent, in Aricino nemore id collocavere. Euripides, in Iphigen. Aulid. et Tauric. Ovid. XII. Metam. 30. Lucret. I. Hygin. 98. Fab.

Iphigenia tamen non translata, sed vere mactata et jugulata dicitur, Virgilio II. Æn. 116. Propert. III. 7. et IV. 1.

Victima autem, Iphigeniæ supposita, fuit cerva. Ovid. lib. cit. 34. et IV. Trist. 4. 67. Martial. III. 49. et Juvenal. XII. 120. vel juvencus sive taurus; quod Nicandro; vel et ursa, quod placuit Phœnodemo.

Numisma hoc (si modo non fictum) sicuti dedit Cuperus (cujus scriptis nihil exactius, eruditiusque) Observ. I. 12. ita Gronovius, Thes. lit. S. 4.

XII. APOLLO SMINTHIUS.

LIB. II. CAP. 14.

'Eadem tempestate oraculum Pythii Græcis perfertur, concedendum ab omnibus, uti per Palamedem Apollini Sminthio sacrificium exhiberetur.'

COGNOMINIS hujus originem luculenter dedit ad Hub. Goltzii Græc. ins. 14. Tab. Ludov. Nonnius; ex quo notata ad hunc Tenediorum Nummum solummodo repetere constitui.

Apollo igitur Sminthius sive Smintheus, a muribus, quos Σμίνθους appellabant Æoles et Trojani. Verum appellationis causam hoc modo memoriæ tradidit Ælianus, Hist. Anim. XII. 5.

Cum murium magna vis Æolensium ac Trojanorum popularentur arva, immaturasque segetes consumerent,

oraculum Delphicum consulentibus responsum est, oportere ut sacrificent Apollini Smintheo. Quod cum fecissent, murium hæc desiit calamitas.

Longe aliter Strabo, XIII. cujus hoc commentum.

Teucris e Creta profectis oraculum erat datum, ut ibi sedem figerent, ubi eos terrigenæ adorirentur. Contigit autem hoc eis circa Hamaxitum, Troadis urbem; ubi noctu mures, quicquid armorum et utensilium ex corio invenissent, corrosere. Hic ergo figunt sedes Trojani, et montem ab Ida, quæ in Creta, vocant Idam.

Apollinis autem Sminthii templum in Tenedo. Hom. Il. α. et Strabo XIII. circa quod murium (sacrorum scilicet et immunium) magna copia. Quinimmo cujus simulacrum murem pede premit. Quale et est in urbe Chrysa, quod Scopas Parius fecit, cujus pedibus quoque mus subjacet: eodem Strabone et Heraclide Pontico, auctoribus.

TABULA TERTIA.

XIII. LUCTATORES.

LIB. III. CAP. 19.

'Præmia luctandi intacta permansere: quippe Ajax arripiens medium Ulyssem dejicit, qui ruens, pedibus ejus circumnectitur, atque ita præpedito obligatoque nexu, Ajax pene jam victor ad terram ruit.'

EXERCITATIO campestris ingenuorum puerorum et adolescentium apud Græcos (tandem quoque apud Romanos) generibus extabat quinque. Erat autem vel Disci jactus, vel Cursus, vel Saltus, vel Jaculatio, vel denique Lucta; victorque in cunctis appellabatur *Πένταθλος*. Græcis sive Romanis quinquertio.

Exercebantur in palæstra (cui nomen a *Πάλη*, lucta) nudi, *γύμνοι*, (Virg. II. Georg. 521. et III. Æn. 281.

> Exercent patrias, oleo labente, palæstras
> Nudati socii.

unde et locus dicebatur gymnasium. Lucan. VII. Pharsal. 270. Lucian. in Anacharsid.) ceromate, id est, athletarum oleo inuncti, ut manus fallerent apprehendentium. Lucan. IV. Pharsal. 613. de Hercule luctaturo. Statius, VI. Thebaid. 830. Unde sese invicem arena jacta conspergebant, ut lubrica corpora prehensiones admitterent. Ovid. IX. Metam. 35. de eodem Hercule. Quippe in lucta se invicem non verberabant, sed solummodo complectebantur, ut alter alterum humi dejiceret. In quo præsertim laudandus athleta, qui concertantem, sine pulveris jactu vinceret. Plin. H. Nat. XXXV. 11. de Dioxippo Alcimachi.

Hi vero luctatores in Segestanorum Nummo spectantur, apud Begerum, Thesaur. Brandeb. in Sicil. Num. 370. quales et ex Aspendiorum Num. e Patino nuper dederam, ad Ovid. Heroid. 18. Epist. et Martialis, IV. 55. 7. Quos tamen arte et elegantia superant luctatorum Statuæ, apud Perrierium, Episcopium, ceterosque Monumentorum marmoreorum collectores.

XIV. NAUPLIUS.

Lib. VI. Cap. 1.

'Eos Nauplius ultum iri cupiens Palamedis necem, per noctem igni elato ad ea loca deflectere, tanquam ad portum coëgerat.'

Nauplius, Neptuni et Amymones filius, rex Eubœæ, pater Palamedis. Hunc, Ulyssis arte, judicio iniquo circumventum, lapidibus obruerant Græci. Pater, ulciscendæ necis avidus, Græciam universam peragratur, uxoresque principum, qui ad Trojam militabant, in juvenum adulteria pellicit, futurum sperans, ut atrocissimis ob hanc jurgiis inter eos exortis, necem Palamedis cæde mutua expiarent. Præterea, Græcis, eversa jam Troja, redeuntibus ac tempestate laborantibus, a Caphareo Eubœæ promontorio ignem extendit, classemque tanquam ad salutarem portum adnavigantem in Chœradum asperrimos pellexit scopulos, ærumnosoque castigavit naufragio. At intelligens post-

modum, Ulyssem et Diomedem, quibus hasce insidias præsertim struxerat, incolumes evasisse, doloris impatientia in mare sese præcipitem dedit. Hyginus, 116. Fab. et præter Ovidium, Virgilium atque Senecam, breviter Propertius, IV. 1.

Nauplius ultores sub noctem porrigit ignes,
Et natat exuviis Græcia pressa suis.

Nummus est Buthrotiorum, quem Goltzius dedit, Græc. v. Tab. 3. Num. et hærente Nonnio, expedite illustravit Begerus, Spicileg. 15. Num. et Troicor. 68.

XV. URNA SEPULCRALIS.

LIB. II. CAP. 15.

'Igitur a cunctis Græcis, velut publicum funus ejus crematum igni, aureo vasculo sepultum est.'

CADAVERA cremare Thebanis ac Trojanis temporibus, Græcis erat in more positum. Hom. Il. α. et ψ. quinimmo et post illa. Thucyd. II. et Lucret. VI. apud Kirchmannum, de Fun. Romanor. I. 1. sed et Romanos, nisi nos fallant Poëtæ, ab ipsa Roma condita. Ovid. IV. Fast. 856. de Remi exequiis, et quidem usque ad Theodosii imperium. Macrob. Saturnal. VII. 7. Verum vide et Plin. H. Nat. VII. 54.

Cineres autem, post cremationem: et ossilegium (de quibus prolixe Kirchman. III. 2. et III. 7.) a cognatis condebantur in urceis, urnis, ollis et amphoris: quæ modo fictiles, (Propert. II. 13.) modo marmoreæ, (Dio, 76.) modo æneæ, (Virg. VI. Æn. 228. de Miseni tubicinis,) modo argenteæ, (Ammian. XIX. 2. de Grumbatis, Chionitarum regis, filii,) modo, veluti hic, etiam aureæ, (Eutrop. VIII. de Trajani imp. Plutarch. in Demetr. de Demetrii regis. Moschus, IV. Id. Homerus, Iliad. ψ. et ω.)

Interim hæc urna, juxta assidentem sive matrem, sive sororem, sive conjugem, ex incisa Gemma; quam nobis exhibet, Thes. Brandeb. I. 140. pluries prolatus Laur. Begerus, eruditorum encomiis dignissimus.

XVI. PYLÆMENES.

Lib. III. Cap. 5.

'Progressusque in medio Pylæmenem Paphlagoniæ regem impedimento sibi oppositum cominus fundit, non alienum sanguinis Priamidarum.'

Pylæmenis regis inter Trojanorum auxiliares socios meminit, præter Dictym, Hom. Il. β. eumque a Menelao hasta peremtum narrat, Il. ζ.

Nummum nobis, post Sebast. Fæschium, offert Sponius, Recherch. XXII. Dissertat. 307. ubi et Paphlagoniæ (Pylæmeniæ Plinio, VI. 2.) ejusdem nominis, ex Justini XXXVII. 4. Orosii VI. 2. Sex. Rufi Breviar. 11. Jornandis, de Regnor. Suet. 55. Paul. Diaconi, V. 11. et VI. 12. Strabo XII. Nepitis, in Datam. II. plures reges ac Dynastas observat.

Hinc Nummum Fæschii non Pylæmenem fabulosæ ætatis heroëm, at Paphlagonum regem, Romanorum amicum, a Mithridate pulsum, a Cn. Pompeio restitutum, respicere mihi est persuasissimum.

Interim regis caput non præfert; verum, sine inscriptione, caput bovinum; et in aversa parte, Mercurii caduceus. Significant autem hæc, si credendum Sponio, Paphlagonas origine esse Ægyptios. Nempe bovinum caput Isidis est emblema; veluti caduceus, Mercurii, a quo sopitus et obtruncatus Argus, bovis, id est Ius transmutatæ custos. Vide Ovid. I. Metam. 671.

XVII. AMAZON.

Lib. III. Cap. 15.

'Quæ regina Amazonum, incertum pretio an bellandi cupidine auxiliatum Priamo adventaverat.'

Amazones (ut late Justin. II. 4.) vixere ad Thermodontem, bellicis expeditionibus celebres; præter quarum habitum virilem et expeditum (vide Arrian. VII. apud

Petr. Petitum, de Amazon. 21.) quoque observatione digna.

Mamma dextra exerta; quæ vel igne admoto absumta, vel fasciis, vinculis et medicamentis minor reddita. Hippocrates, lib. de Aëre. Galenus, de symp. Medic. Facult. ita de Amazone, Virg. I. Æn. 490.

Aurea subnectens exertæ cingula mammæ
Bellatrix.

Amazonum autem harum regina Penthesilea, ab Achille cæsa; prout etiam Trajani Nummus probat contorniatus, quem quidem apud Mediobarbum video annotatum, at depictum nusquam.

Hujus igitur vicem suppleat Amazon, ex Otaciliæ Augustæ Nummo, a Samiis cuso: quæ mihi (veluti ad Wildian. Select. 138. Num. probatum) non Martialis Juno; uti ad Gallieni Num. 414. opinatur Patinus; non Admeta, Tyrrhenos sacrilegos insequens; uti, ad Gallieni dicti Num. in N. N. Urb. et Pop. 586. credidit Harduinus: non Samia virgo, in stadio decurrens; uti, ad Specim. 19. Tab. 3. Num. 193. probare nititur, amor meus, Morellius: sed procul omni dubio (juvat Plutarchus, Græcar. 56. Quæst.) Amazon, Bacchum fugiens, navi constructa ex Ephesia ditione transfretans. Et tu, Begere, noli contra tendere. Respice, respice saltem picturam, et cogitabis aliud esse in ludis currere, aliud vero trepide hostem fugere.

XVIII. BIGA. LUDOR. CURULIUM.

Lib. III. Cap. 17.

'Tum primum quadrijugis qui Eumelus ante omnes victor declaratur: bigarum præmia Diomedes meruit.'

Inter certamina sacra et ludicra apud Græcos (de Romanorum ludis circensibus hic digressus nolo) fuere quoque curulia. Sophocles, Electr. in narratione pædagogi ficta. Statius, VI. Theb.

In hisce vero agitabantur non tantum quadrigæ. Stat. VIII. Theb. 370. verum et bigæ. Hom. Iliad. ψ. Quæ spectantur in pluribus Siculorum atque Græcorum Numismatibus apud Goltzium, Parutam, Volkhamerum, Begerum, &c.

Hæ autem bigæ apud citatum Goltzium, Græc. 30. Tab. in Philippi regis Nummo. Quippe hic non solum sæpe in Olympicis vicit, quadrigarum bigarumque curriculo, (Justin. XII. 16.) verum etiam curules Olympicorum victorias Numismatibus insignire est solitus, teste Plutarcho.

Ludorum denique Olympicorum curulium meminere Horat. I. Od. 1. 3. Pindar. Olymp. 2. Od. Virg. III. Georg. 18. &c.

TABULA QUARTA.

XIX. HYDRA.

LIB. IV. CAP. 19. ubi de Philoctete.

'Quippe Herculis armatus sagittis, quæ infectæ Hydræ sanguine haud sine exitio corpori figebantur.'

INTER labores sive certamina Herculis præsertim emicuit nex Hydræ. Erat autem serpens, ad Lernæ lacum in Argia Peloponnesi regione delitescens, quinquaginta capitum, ex quibus uno amputato, mox alia duo repullulabant. Ovid. IX. Metam. 193. Apollodor. II. Quamobrem non clava sed ignibus hanc bestiam tollere cogebatur Hercules. Unde Seneca, in H. Furent. 241.

Quid? sæva Lernæ monstra, numerosum malum,
Non igne demum vicit et docuit mori?

Videantur et Albricus, de Deor. Imagin. et Ptolem. Hephæstio, apud Photium: qui aurea ex parte capita huic fuisse refert.

Interim Iolcum, Iphicli filium, Herculi laboranti affuisse, et admota face truncatas cervices adussisse, priusquam

nova e stillanti vulnere emergerent capita, fabulatur Apollodorus. Biblioth. II.

Hujus autem Hydræ fel erat tantæ malignitatis, ut spicula eo tincta vulnera infligerent insanabilia. Diodor. IV. 11. Hyginus. 30. Fab. Seneca, H. Fur. 1359. ut et Æschylus, Pindarus, &c.

Nummus hic est Phæstiorum, in Creta; quem dedit Græc. Insular. 7. Tab. Hub. Goltzius, et 225. illustravit Lud. Nonnius.

XX. EURYPYLUS.

LIB. IV. CAP. 14.

'Inter quæ nuncius Priamo supervenit, Eurypylum Telephi ex Mœsia adventare, quem rex multis antea illectum præmiis ad postremum oblatione desponsæ Cassandræ confirmaverat.'

EURYPYLUS, filius Telephi et Astyochæ (quæ soror Priami) propter amorem Cassandræ Trojanis opem ferens; adducendo Cetheos, quibus imperabat ad Caicum amnem. Q. Smyrnæus, VI. 121.

Fuit autem pulcherrimus, Homero teste, apud quem (Od. λ. 519.) inter infernales umbras occurrit Ulyssi. Sed et bellator, in præliis plurimos Græcos interimens, tandemque tamen ipse, Pyrrho feriente, occumbens. Idem Smyrnæus VII. 180.

Cernitur Eurypylus in Pergamenorum Numismate, apud Ezech. Spanhemium, de Num. us. et Præstant. v. 479. Hadriani Imp. tempore percusso. Unde Begerus Pergamenos, Hadriano supparasitantes, ejusque favorem aucupantes, in Eurypylo fere Antinoi dilectissimi effigiem expressisse, non ineleganter conjicit.

XXI. PALLADIUM.

Lib. v. Cap. 5.

'Cognoscunt ab Antenore editum quondam oraculum Trojanis, maximo exitio civitati fore, si Palladium quod in templo Minervæ esset, extra mœnia tolleretur.'

De Trojanorum Palladio multi multa. Omnia compilare labor esset Herculeus. Saltem dubitant:

I. Cujus id originis: sunt enim qui e cœlo in Pessinuntem, Phrygiæ urbem, delapsum credant. Herodian. I. 35.

II. Cujus materiæ: quippe sunt, inter quos Clemens Alexandrinus, qui ex ossibus Pelopis factum contendunt; verum ligneum fuisse volunt Scriptores, in Annotationibus inferius citati, 193. lapideum dicit Procopius, B. Goth. I. 13.

III. An fuerit stans vel sedens statua. Namque stantem sive ambulantem credit Apollodorus, III. sedentem vero affirmat Strabo, XIII.

Interim (de Palladio vide cætera, 193. citata) fuit fatum Trojæ. Dionys. Halicarn. I. 69. Ovid. XIII. Metam. 330. Silius XIII. Punicor. 50. et mox Romæ, ab Ænea in Italiam translatum. Pausan. in Corinth. Dionys. Hal. II. 67. Cic. II. Philipp. 10. Lucan. IX. Pharsal. 994. Ovid. VI. Fast.

Denique non omittendum quod Pherecydes habet, a Pallade omnes imagines, quæ non manibus factæ et e cœlo in terram dejectæ, dictas esse Palladias.

Hoc autem Palladium nostrum est e vulgari Domitiani Imp. Nummo, apud Oudano-Oyzelium, 52. Tab. 1. Num.

XXII. ANDROMACHE.

Lib. v. Cap. 13.

'Reliquorum sors agi cœpta, atque ita Neoptolemo Andromacha.'

Andromacha filia erat Eëtionis, (qui rex Cilicum, qui

littorales in Troade Caici tangebant ostia,) uxor Hectoris, cui peperit Astyanacta. Hom. Il. ζ. Hectore vero interemto et Troja capta, Pyrrhus eam in Græciam avexit, et ea Molossum suscepit. Qui tamen postea Hermiones amorem captans, eam Heleno, Priami regis filio, cum parte regni dedit. Virg. III. Æn. 295. Pausan. in Attic.

Amorem in ea conjugalem laudat Ovidius, I. Am. 9. eleg. hisce verbis:

Hector ab Andromaches complexibus ibat in armis,
Et galeam capiti, quæ daret, uxor erat.

Verum et ejus in adversa fortuna constantiam alii. Quippe non tantum mariti luxit mortem et Trojæ flebiles aspexit ruinas, sed et filii, de turre præcipitati, lacera membra colligere fuit coacta. Videatur Seneca, in divina Troade.

Andromaches autem faciem servat Chaoniorum Nummus elegans apud Goltzium, Græc. III. Tab. 9.

XXIII. AJAX, TELAMONIUS.

Lib. v. Cap. 15.

'At lucis principio Ajacem in medio exanimem offendunt; perquirentesque mortis genus, animadvertere ferro interfectum.'

Ajax, filius Telamonis et Hesiones, quæ regis Laomedontis filia. Ovid. Metam. II. 217. Græcorum fortissimus: et quidem invulnerabilis, præterquam in cervice et in latere. Quippe (sic saltem ad Lycophr. Tzetzes) cum Hercules aliquando Salamina adiens, Telamonem inviseret, ibi Ajaci, adhuc tenero, injecit λεοντῆν suam, precatus, ut, qua tegeretur, invulnerabilis fieret puerulus. Ergo, qua non tegebatur, Ajax factus vulnerabilis. Achille mortuo, ut proximus hæres, ejus arma petiit; verum Græcorum proceres, eloquentia moti, hæc Ulyssi tradidere. Unde, præ nimia ira insaniens, in pecora irruit, eaque occidit, Atridas atque Ulyssem sese interimere credens. Verum ad mentis sanitatem rediens et errorem agnoscens, gladio

(quem ei Hector post certamen singulare dono dederat) incubuit: cujus cruor in florem est transmutatus. Sophocles, in Ajace Flagellif. cui adde Alciatum, ad 167. et 175. Emblem. necnon Ovid. XIII. Metam. 391.

In pectus, tum demum vulnera passum,
Qua patuit ferro, letalem condidit ensem.

Nummum hunc, a Prusensibus, in honorem Caracallæ Imp. cusum, ante nos depinxere Patinus, in Impp. Roman. 243. et Sponius, in Itinerar. cui respondet Liceti Gemma, apud Gronovium, Dactylioth. II. 503. Gem. ubi et fax ardens, Ajacem (de Brenno somnium) noctu semet ipsum confodisse significat.

XXIV. NAUSICAA.

Lib. VI. Cap. 6.

'Neque multo post, precibus atque hortatu Ulyssis, Alcinoi filia Nausicaa Telemacho denubit.'

Nausicaa, Alcinoi, Phæacum regis in Corcyra, et Aretes filia, quæ forte cum pedissequis regia exiens, in flumine vestes ablotura, incidit in Ulyssem, naufragum, in littore sedentem, nudum. Huic autem supplici vestes dedit, eumque ad patrem perduxit. Hom. Od. ζ.

Nausicaæ autem pater justus ac pacificus; cujus pomariorum mira fertilitas abiit in proverbium. Statius I. Sylv. 3. 81. Juvenal. v. Sat. 151. Propert. III. 1. Unde et in Nummis Corcyrensium et Dyrrachiensium, apud Goltzium, Græc. 1. 2. et Tab. conspiciuntur, uti primus credidit Begerus, Thesaur. Palatin. I. 455. atque etiam a me confirmatur, ad Wildianor. Selector. 55.

Porro hæc Nausicaa e Numismate Mitylenensium apud Sponium, Miscellan. Erudit. IV. 130.

TABULA QUINTA.

XXV. ALEXANDER, SIVE PARIS.

LIB. I. CAP. 3.

'Per idem tempus Alexander Phrygius, Priami filius, cum Ænea aliisque ex consanguinitate comitibus, Spartæ in domum Menelai hospitio exceptus, indignissimum facinus perpetraverat.'

PARIS, Priami, Trojanorum regis filius, patris jussu in sylvis expositus, postquam mater Hecuba in somnis se facem parere visa esset, et vates puerum Trojani excidii causam fore respondissent. Mater tamen curavit, ut inter pastores Idæos furtim nutriretur. Ibi jam adultus, Œnonem nympham amavit; (Ovid. v. Heroid. Epist.) quæ quoque postmodum, Paridis rogum conscendens, laqueo sibi gulam fregit. Apollod. III. Tzetzes in Lycophron.

Ceterum de formarum inter Deas Judicio hic non repetemus, quæ citatus Naso, XV. Heroid. Epist. Silius, VII. Punic. 465. Apuleius, X. Milesiacar. Dares, VII. et sic breviter Propert. II. 2. ubi suam laudat puellam:

Cedite jam, Divæ, quas pastor viderat olim
Idæis tunicam ponere verticibus.

Neque de Helenæ raptu, quæ Coluthus, lib. de Rapt. Helenæ, Horat. Od. II. 15. aliique.

Inducitur autem parum strenuus, et amorum quam armorum magis studiosus. Interemit tamen Achillem, tandemque a Pyrrho, sive Philoctete, ut alii, est confossus. Vide quæ ad Dictym, IV. 19.

Porro hoc Numisma est imp. Antonini Pii, spectaturque apud Sponium, Recherch. XXIV. 384.

XXVI. JUNO, ARGIVA.

Lib. i. Cap. 16.

'Dein in templo Junonis Argivæ rectorem omnium declarari statuit.'

Juno, ut Sami, (Pausan. in Achaic. et alii, citati ad Wildian. Selector. 136.) ita et Argis, in Peloponneso, culta; nempe super qua regione cum Neptuno decertavit. Pausanias, in Corinth. Horat. i. Od. 7. 8. Argivæ tamen etiam Junonis templa ubique fuere; ut in Lucania, Italiæ parte, (Strabo, vi.) in Campania, (Statius, iii. 1. 105. Plin. H. N. iii. 5.) et in Laconia; Pausan. in Laconia.

Hujus vero sacerdos fuit Admeta, Eurysthei filia; quæ Argis profuga, et Samum sospes appulsa, ut Junoni gratiam referret, perpetuam templi suscepit curam. Sed Argivi, fugam vindicaturi, Deæ rapuerunt simulacrum, ut sic Admetam Samiis redderent exosam. Verum ventis adversantibus abitumque negantibus, exportatam rursus e navi statuam in littore deposuere. Ubi a Samiis repertam Admeta vinclis expedivit et in sedem restituit. Vide quæ ex Athenæi xv. ad Wildian. Selector. 141. diximus; et mox ea confer quæ Gronovius, Thesauri i. tom. 5. 4.

Junonis porro templum, columnis et statuis exornatum, ut et Deæ sedentem statuam, eximia magnitudine ex auro et ebore fabricatam, coronatam, et sceptriferam, describit jam citatus Pausan. in Corinthiac.

Nummus autem hic est Brundusiensium, apud Goltz. Sicil. Tab. et Beger. Thes. Brandeb. i. 343.

XXVII. CASTOR et POLLUX.

Lib. i. Cap. 9.

'Agenoris porro Taygetam, eamque ex Jove habuisse Lacedæmonem, ex quo Amyclam natum, et ex eo Argalum, patrem Œbali, quem Tyndari (ex quo Helena genita videretur) patrem constaret.'

Castor et Pollux ergo fuere fratres Helenæ, etiam filii

Jovis et Ledæ, quæ conjux Tyndari. Horum ille equorum domitor. Horat. I. Od. 12. 26. hic vero pugillatu nobilis: teste ibidem Horatio.

Pinguntur pileati. Catull. XXXVIII. nisi pileos voces, quæ aliis olorinorum ovorum (ex iis enim prognati. Horat. II. Sat. 1. 26.) putamina. Lucian. in Dialog. Apoll. et Mercur. Certe hi Lacones, (Pausan. in Lacon. et Messeniac.) et pileus apud Spartanos nobilitatis insigne. Pileis autem adduntur stellæ: (Apuleius X. Metam. Valer. Flaccus, Argonaut. V. 361.) quæ navigantibus salutares. Lucian. Dialog. cit. Horat. I. Od. 3. 3. Silius XV. Punic. 643. Quocirca non solum pilei hi stellati maritimarum urbium (tot Nummis testibus) consueta symbola: verum et ipsi Tyndaridæ littoreis urbibus (Plinio, Strabone, et Stephano probantibus) sua detusere nomina.

Revera enim (aliis et in Zodiaco esse Geminos non ignoro) tantummodo sunt ignes, stellarum instar; quod meteori genus navigantibus prosperum, si in antennis navium appareat geminum: triste vero periculosumque, si solitarium (quod Helenæ tribuitur) in naves delabatur. Statius, III. Sylv. 2. 8. Seneca, Q. Natur. I. 1. Plin. H. N. II. 37.

Nummum hunc Oyzelio debemus, qui eum e gente Sulpiciorum Thesauri 41. dat.

XXVIII. HECTOR.

LIB. III. CAP. 6.

'Postquam Hector per aliam partem relicto curru aufugerat.'

HECTOR, Priami et Hecubæ filius, Andromaches maritus et Astyanactis pater; omnium Trojanorum fortissimus; quo sospite Troja inexpugnabilis. Seneca, in Troad. chor. 125.

Græcis innumeras clades attulit, plurimos interfecit, cum Ajace singulari certamine pugnavit. Hom. Il. η.

Etiam postmodum cum Achille; sed qui eum devicit, occidit, armis spoliavit, raptavit. Hom. Il. ψ. Virg. I. Æn. 487. et II. Æn. 273. corpus auro redemtum patri fere invitus reddidit. Hom. Il. ω. Dictys, III. 27.

Qui tamen, restaurata Troja, ab Iliensibus, narrante Philostrato, divinis honoribus prosecutus.

Spectatur autem Hector in Nummo (de eo barbato quidem, in tabula depicto, Pausan. in Phocic.) ab Iliensibus, in honorem Severi Aug. percusso, quem operis II. parte exhibet Tristanus: quemadmodum et in altero Commodi apud Sambucum; qui Martialicis nostris insertus, XIV. 212.

XXIX. ÆNEAS.

LIB. V. CAP. 17.

'Æneas apud Trojam manet.'

ÆNEAS, Anchisis et Veneris filius, præsertim pietate in patrem notus, quem senio gravem, Troja capta et flammis tradita, per media Græcorum agmina, et per ruentia circa se urbis ædificia ad tuta pertulit. Virg. II. Æn. 707. Statius, III. Sylv. 3. 188. Propert. IV. 1. Martialis, XI. 4. denique et Ovidius noster, ut alibi sæpissime, sic præsertim, XIII. Metam. 624.

Sacra, et sacra altera patrem,
Fert humeris, venerabile onus, Cythereius heros.
De tantis opibus prædam pius eligit illam.

Errores ejus descripsit in divina Æneide Virgilius; in hoc solo culpandus, quod, odio Carthaginis et Pœnorum, Didonem (quæ hisce Dea) Æneæ (a quo gens Julia) fingat scortum: quippe quæ Trojanum nec vidit nec videre potuit. Vide Macrobium, v. Saturnal. 17. Auson. 118. et inter Chronologos, Petavium, Ration. Temp. II. 4.

Nummus porro hic imp. Antonini Pii, maximæ molis est, e Sponii Recherch. XXIV. 384. in quo fœta porca respicit ostentum, de quo Virg. III. Æn. 390. et VIII. Æn. 43.

XXX. ULYSSES.

LIB. VI. CAP. 16.

'Ulysses, vulneratus ab eo, quem minime crediderat, triduo post mortem obiit.'

ULYSSES rex Ithacæ insularumque finitimarum, filius Laërtæ et Anticleæ, conjux Penelopes, pater Telemachi.

Sunt tamen qui e Sisypho malunt conceptum; nempe a quo Anticlea, cum duceretur ad Laërtæ nuptias, vim fuerat passa. Videatur Ovid. XIII. Metam. 31.

Erat autem vir pollens facundia, præditus experientia, vafer consilio, egregius bello, patiens laborum. Unde pellax Virgilio, II. Æneid. 90. duplex Horatio, I. Od. 6. 7. varius Statio, II. Achilleid. 17. fallax Ovidio, XIII. Metam. 713. audax Tibullo, IV. 1. eleg. ad Messalam.

Hujus egregia ad Trojam consilia et certamina, denique et post eversam urbem errores ejus multiplices longius prosequuntur Homerus, in Il. et Odyss. Ovidius, XII. XIII, atque XIV. Metam. et strictim Tibullus, IV. 1.

An tamen oceanum intraverit, et extra orbis terrarum antiquos limites erraverit Ulysses, grande est dubium. Consulantur Strabo, I. Polyb. Seneca, 88. Epist. Stobæus, Sermon. in Bionis monito.

Hæc nostra Ulyssis pictura desumta ex Abrah. Gorlæi Dactyliothec. edit. primæ 176. Gemma.

TABULA SEXTA.

XXXI. LAOCOON.

LIB. V. CAP. 11.

'Itaque destructa murorum parte, cum joco lasciviaque induxere equum, fœminis inter se atque viris certatim attrahere festinantibus.'

INTER viros tamen, equum intra urbem non recipiendum

suaserat Laocoon, Priami regis ex Hecuba filius et Apollinis Thymbræi sacerdos; hastamque in eum vibraverat. Verum quo facinore Minervæ, ut ejus doni violator, provocavit iram; quæ duos immensæ magnitudinis serpentes e fluctibus evocans, Antiphantem et Thymbræum, Laocoontis filios, mox et ipsum auxilio accurrentem, iis necavit. Virg. II. Æn. 212. Petronius, Satyric. 49. denique Smyrnæus, in multis discrepans; veluti et Hyginus, qui 135. Fab. mavult Apollinem serpentes e mari summisisse; iratum nempe, quod Laocoon sacerdos uxorem duxisset, liberosque ex ea procreasset.

Statuam hanc depictam dedere Pererius, Dalenus, Episcopius, Audrantius, et ante eos Merc. Ravennas, Marlianus, plurimique Itali. Meminit ejus ipse Plin. H. Nat. XXXVI. 5. 'Laocoon,' inquit, 'qui est in Titi imperatoris domo, opus omnibus et picturæ et statuariæ artis præferendum. Ex uno lapide eum, et liberos, draconumque mirabiles nexus, de consilii sententia fecere summi artifices, Agesander, et Polydorus, et Athenodorus, Rhodii.' Quare et hodie eam, e marmore quidem candidissimo, anxie servat Pontificis Maximi Vaticanum viridarium.

Recte autem Begerus hoc monumentum Maronis exornavit carmine, quod funestum Laocoontis casum sic depingit:

Agmine certo
Laocoonta petunt, et primum parva duorum
Corpora natorum serpens amplexus uterque
Implicat, et miseros morsu depascitur artus.
Post ipsum auxilio subeuntem ac tela ferentem
Corripiunt, spirisque ligant ingentibus: et jam
Bis medium amplexi, bis collo squamea circum
Terga dati, superant capite et cervicibus altis.
Ille simul manibus tendit divellere nodos,
Perfusus sanie vittas atroque veneno.
Clamores simul horrendos ad sidera tollit.

E Gemma apud Licetum.

DICTYOS CRETENSIS[a]

DE BELLO TROJANO,

Q. SEPTIMIO ROMANO INTERPRETE,

LIBER I.

[1.] Cuncti reges, qui Minois Jove geniti pronepotes[b] Græciæ imperitabant,[c] ad dividendas inter se Atrei[1] opes,[d]

1 Delph. *Cretei*, et mox *Creteus*: sic legendum putat Mercerus; Obrecht.

NOTÆ

[a] *Dictyos Cretensis*] Jam de eo plura in præfatione dicta sunt: illud tantum adjiciam, subdititium hunc Dictyn alium esse ab illo quem Græci habuere, qui et ipse suppositititius fuit. Nam magna semper hujus generis scriptorum seges fuit. Dictys Græci fragmenta quædam apud Cedrenum leguntur, quæ cum Latino Dicty frustra conferas.

[b] *Pronepotes*] Minois pronepotes, quia ex Cretei filiabus nati; qui Creteus Minois filius fuit.

[c] *Græciæ imperitabant*] Sic infra dixit 'reges Græciæ,' et tres tantum commemoravit, Palamedem, Œacem, et Menelaum.

[d] *Atrei* [*Cretei*] *opes*] In vett. impressis, 'Atrei' et mox 'Atreus namque,' mendo insigni; unde et vulgatus error Grammaticorum de duobus Atreis. 'Cretei' vera lectio, sive Cratei, Dorica dialecto. Nam Creteus Minois filius natu maximus, et

Cretam convenere.[e] Atreus namque ex Minoë[f] postrema sua ordinans, quicquid auri atque argenti, pecorum[g] etiam fuit, nepotibus, quos filiæ genuerant, ex æquo dividendam reliquerat, excepto civitatum terrarumque[h] imperio. Hæc quippe Idomeneus cum Merione,[i] Deucalionis Idomeneus,[k] alter Moli, jussu ejus[l] seorsum habuere. Convenere au-

NOTÆ

regni successor, et cave hunc Creteum confundas cum Cretheo qui Æoli filius fuit.

[e] *Cretam convenere*] Nam ibi regnabat Creteus; quod hic ait Dictys, reges Græciæ Cretam convenisse ut Cretei avi sui successionem dividerent, idem innuit Ovid. in Epist. Paridis Helenæ, ubi de Menelao loquens ait: 'Non habuit tempus quo Cressia regna videret Aptius, o mira calliditate virum!' Et in Epist. Helenæ Paridi, ubi Helena de Menelao: 'Vela quidem Creten ventis dedit ille secundis.' Item: 'Ille quidem procul est ita re cogente profectus: Magna fuit subitæ justaque causa viæ.'

[f] *Ex Minoë*] Supple *genitus*.

[g] *Pecorum*] Nam antiquis illis temporibus regum et aliorum divitiæ pecoribus præcipue constabant; unde et Homero *Polumeloi* et *Eumeloi* dicti sunt.

[h] *Civitatum terrarumque*] *Cretensium*, scilicet.

[i] *Hæc quippe Idomeneus cum Merione*] Nullibi reperio Merionem imperii Cretensis cum Idomeneo participem fuisse, neque video unde illud expiscari potuit Dictys, nisi ita esse crediderit, quod apud Homerum legisset Merionem cum patruo Idomeneo Cretensium ducem fuisse.

[k] *Deucalionis Idomeneus*] Creteus et Deucalion fratres fuere, Minois scilicet filii. Deucalion filios habuit Idomeneum, Creteu, Nothum, et Molum. Apollod. III. Bibliothec. *Δευκαλίωνι δὲ ἐγένοντο Ἰδομενεύς τε, καὶ Κρήθη, καὶ Νόθος, καὶ Μῶλος.* Qui locus Apollodori mihi mendi suspectus est; neque enim legas alibi Nothum ullum nomine Deucalionis filium fuisse. Legendum, ut et alii monuere, *καὶ νόθος Μῶλος*: ut Molum non genuinum, sed nothum esse significet. Unde etiam colligere est Merionem nothi filium Idomeneo legitimo Deucalionis filio minime regni participem fuisse.

[l] *Jussu ejus*] Cretei scilicet. Creteus quidem marem filium habebat nomine Althemenen, qui regnum occuparet, verum Althemenes veritus ne patri Creteo mortem inferret, quem oracula monuerant fore ut ab uno e filiis interficeretur, relicta Creta, appulit Rhodum. Illuc postea contendit Creteus senio confectus, Althemeni suo regnum tradere cupiens, isque cum e navi cum principibus sociis in desertum quendam insulæ locum descendisset, a bubulcis prædones ingruisse putantibus ejicitur: interim dum Creteus se Althemenis patrem esse clamat, neque a bubulcis propter canum latratum et pugnæ tumultum exauditur, supervenit Althemenes, qui telo contorto Creteum patrem minime agnitum interfecit, posteaque re cognita Deos comprecatus, terræ hiatu absorptus est: Apollod. III. de quo locum pessime accepit interpres, ubi scribit Apollod. *Καὶ μὴ δυναμένων ἀκοῦσαι λέγοντος αὐτοῦ ἀλήθειαν, διὰ τὴν κραυγὴν τῶν κυνῶν, ἀλλὰ βαλλόντων*

tem Clymenæ et Nauplii Palamedes, et Œax,[2] [m] dictus ex Cretæ Ida:[3] [n] item Menelaus Æropa et Plisthene genitus, a quo Anaxibia[4] soror,[o] quæ eo tempore Nestori denupta

Catreus.—2 Sic correxit Mercer. antea in Mss. *Æas.*—3 Ms. unus, *dictus ex Creteida:* alter *Dictys ex Creteida:* vulgo *Dictys ex Cretæ Ida*, et sic Delph. Mercer. *dicti Creteidæ.*—4 In vett. codd. *Anaxibœa.*—5 Sic correxit

NOTÆ

κἀκεῖνον, παραγενόμενος Ἀλθημένης, &c. Vertit interpres: 'Quippe vera dicens, cum ob canum latratum, quod ab insulanis percuteretur, exaudiri non posset, Althemenes superveniens,' &c. Quid absurdius? vertere debuerat: 'Et cum eum vera dicentem non modo non exaudirent bubulci ob canum latratum, sed etiam ultro percuterent, pellerent,' &c. Id quidem amantissimum patrem meum fugit, fateor, dum majora sectatur; sed, quod miror, eum etiam latuit qui, post patrem meum, Apollodorum percurrit, quamvis, ut aliquid diceret vel minima rimari necesse habuerit. Sed de eo alibi.

[m] *Clymenæ et Nauplii Palamedes, et Œax*] Nauplius, Neptuni ex Amymone filius, Clymenam Cretei filiam duxit uxorem, et ex ea suscepit Palamedem, et Œacem, quem male quidam *Œacum* appellant.

[n] *Dictus* [*Dictys*] *ex Cretæ Ida*] In Mss. 'dictus ex Cretida,' vel 'Dictys ex Crete Ida.' Sed quæ hic Dicty pars est in hac divisione? an huc libri titulus irrepsit, qui ita scriptus fuerit, 'Dictys ex Cretæ Ida.' More Græcorum ut subintelligatur *oriundus, γενόμενος*. Vir doctus rescripsit 'dicti Creteidæ;' quippe cum mox Agamemnonem et Menelaum referat dictos Atridas, qui erant Plisthenis, ad tegendam obscuritatem paterni nominis, verisimile est eadem ratione addidisse Palamedem et Œacem Nauplii, dictos Creteidas ab avo materno Creteo, cum origo paterna esset multo ignobilior; Nauplius enim mercaturæ laude potius cluebat quam ulla alia arte; ut ex Apollodoro certum est.

[o] *Anaxibia soror*] Fuit quidem Anaxibia Menelai et Agamemnonis soror, Plisthenis filia. Sed quæ Strophio, non Nestori, ut hic habet Dictys, nupta fuit, et Pyladem peperit. Pausan. in Corinth. *Κρίσου δ' ἦν ἀπογόνος τρίτος Πυλάδης, Στροφίου τὲ ὢν τοῦ Κρίσου, καὶ Ἀναξιβίας ἀδελφῆς Ἀγαμέμνονος.* 'Crisi autem erat tertius nepos Pylades, ab Strophio Crisi filio et Anaxibia genitus, Agamemnonis sorore.' Hanc Anaxibiam 'Cyndragoram' vocat Scholiastes Eurip. in Orest. *οὗ Στροφίου Ἀστυδάμεια καὶ Πυλάδης ἐκ Κυνδραγόρας τῆς ἀδελφῆς Ἀγαμέμνονος.* Etsi idem alibi non semel eandem, cum Pausania, 'Anaxibiam' vocat et Cyndragoram Atrei filiam. *Παρόσον*, inquit, *ὁ Στρόφιος Ἀναξιβίαν ἔγημε τὴν Ἀγαμέμνονος ἀδελφὴν, ἐξ ἧς ἐγένετο Πυλάδης, ὥς φησι Κράτης, ἢ ἐπεὶ ὁ Στροφίου πατὴρ Κρίσος Ἀτρέως θυγατέρα ἐγάμει τὴν Κυνδράγοραν.* 'Vel quia Strophius Anaxibiam sororem Agamemnonis uxorem duxit, ex qua natus Pylades, ut ait Crates, vel quoniam Strophii pater Crisus Cyndragoram Atrei filiam duxit.' Tandem Hyginus ab aliis discedit et hanc Agamemnonis sororem vocat 'Astyocheam.' Fab. 117. Anaxibia vero, quæ Nestori nupsit, Cratiei filia fuit. Vel potius, ut habet Eustathius,

erat, et Agamemnon major frater, ut vice sua in divisione uteretur,[p] petiverant. Sed hi[q] non Plisthenis,[r] ut erant, magis quam Atrei dicebantur: ob eam causam, quod cum Plisthenes,[s] admodum parvis,[s] ipse agens in primis annis vita functus, nihil dignum ad memoriam nominis reliquisset, Atreus miseratione ætatis secum eos habuerat, neque minus quam regios educaverat. In qua divisione singuli pro nominis celebritate[t] inter se quisque magnifice transegere. [2.] Ad eos re cognita omnes ex origine Europæ,[u] quæ in

NOTÆ

'Atrei;' unde et eam idem Eustathius Agamemnonis sororem dixit: quippe qui Homerum secutus Agamemnonem et Menelaum Atrei, non Plisthenis, filios facit. Sed hic aliter Dictys, qui sic minime excusari potest.

[p] *Vice sua in divisione uteretur*] Hoc est, ut suas partes ageret. Ait Dictys Anaxibiam et Agamemnonem, quorum altera propter sexum, alter propter regni sui custodiam, Cretæ cum aliis adesse non poterant, a Menelao petiisse, ut pro ambobus faceret in divisione Cretei, et colligeret amborum sortem.

[q] *Sed hi*] Respondet superioribus: 'Æropa et Plisthene genitus.'

[r] *Non Plisthenis*] Plisthenis etiam filios facit Apollodorus, et multi alii. Hesiod. Æschyl. Porphyrius. Serv. Æn. I. Atridas, inquit, usurpatum est, nam Plisthenis filii fuerunt Agamemnon et Menelaus. Tamen major numerus eorum qui Atrei filios dicunt. In iis constanter Hom. Iliad. II. et Odyss. IV.

[s] *Quod cum Plisthenes*] Eustath. II. Il. *οὗτοι μὲν ἦσαν κατὰ μὲν τὸ σύνηθες Ἀερόπης καὶ Ἀτρέως παιδὲς, τοῦ Πέλοπος· τῇ δὲ ἀληθείᾳ Πλεισθένους, ὥς φασιν ἄλλοι τε πολλοὶ, καὶ Πορφύριος ἐν τοῖς ζητήμασι. Ἀλλ' ἐπειδὴ Πλεισθένης νέος τελευτᾷ, μηδὲν καταλήψας μνήμης ἄξιον, νέοι πάνυ ἀνατραφέντες ὑπὸ Ἀτρέως, αὐτοῦ παῖδες ἐκλήθησαν.* 'Illi quidem communiter Aëropes et Atrei existimabantur, sed re vera erant Plisthenis filii, ut cum multi alii, tum Porphyrius scribit in suis Quæstionibus. Sed quoniam Plisthenes juvenis adhuc mortuus est, nihil memoria dignum post se relinquens, parvuli ab Atreo avo educati, ejus etiam filii dicti sunt.' Schol. Eurip. Orest. *Ἀτρεὺς μὲν τὴν Κλεόλαν τὴν Διάντος εἰσαγόμενος ἔχε Πλεισθένη τὸ σῶμα ἀσθενῆ, ὃς Ἐριφύλην γήμας ἔχεν Ἀγαμέμνονα καὶ Μενέλαον καὶ Ἀναξιβίαν· νέος δὲ τελευτῶν ὁ Πλεισθένης καταλείπει τοὺς παῖδας τῷ πατρί·* i. e. 'Atreus, ducta uxore Cleola Diantis filia, Plisthenem genuit corpore infirmum, qui ex Eriphyle Agamemnonem et Menelaum et Anaxibiam liberos suscepit. Eosque Atreo patri suo juvenis adhuc moriens reliquit.' Tamen nescio unde Cleolam Atreo, et Eriphylem Plistheni nuptas dicit.

[t] *Singuli pro nominis celebritate*] Pro cujus nominis celebritate, an cujus opes dividebantur, an singulorum qui eas inter se dividebant? ita ut dicat Dictys, singulos pro sui nominis celebritate magnifice pro se transegisse rem, pepigisse. Gall. *avoit fait son parti.* Nihil aliud video.

[u] *Origine Europæ*] Vellem sane commemorasset aliquos ex iis quos ex origine Europæ Cretam ait inhabitasse. Europa enim ex Jove

ea insula[v] summa religione colitur,[w] confluunt, benigneque salutatos in templum deducunt. Ibi multarum hostiarum more patrio immolatione celebrata, exhibitisque epulis, largiter[6] magnificeque eos habuere: itemque insecutis diebus. At reges Græciæ, etsi ea quæ exhibebantur cum lætitia accipiebant,[7] tamen multo magis templi ejus[x] magnifica pulchritudine, pretiosaque exstructione operum[y] afficiebantur, inspicientes repetentesque memoria singula quæ ex Sidone[z] a Phœnice patre ejus[8] atque nobilibus matronis transmissa magno tum decori erant. [3.] Per idem tempus Alexander Phrygius, Priami filius, Ænea[9] aliisque[a] ex consanguinitate comitibus, Spartæ in domum Menelai hospitio receptus, indignissimum facinus perpetraverât. Is namque ubi animadvertit regem abesse, quod erat Helena præter cæteras Græciæ fœminas miranda spe-

Obrecht. *parvus*. Delph. et vulg.—6 Delph. *large*.—7 Delph. *Itemque i. d. reges Græciæ, et si ea q. e. magnifice c. l. suscipiebant:* in vet. cod. *itemque i. d. Atrei gratia*.—8 Vet. Cod. *quæ ex Sidone Phœniciæ patria ejus*.—9 Ante vocem *Ænea* inserit Delph. *cum*. vett. codd. *filius aliisque ex c.* omissis vocibus *cum*

NOTÆ

Minoëm, Sarpedonem, et Rhadamanthum genuit; nullosque ex Astero sive Asterione Cretensium rege, qui eam uxorem duxerat, liberos suscepit.

[v] *Quæ in ea insula*] Non memini me legisse Europam Cretæ cultam fuisse. Scio quidem eam in Deorum numerum relatam, et apud Phœnices habuisse templa et altaria.

[w] *Colitur*] Ait sua ætate cultam, ut melius lectoribus imponat, tutiusque verum Dictyn mentiatur.

[x] *Templi ejus*] Europæ scilicet.

[y] *Operum*] 'Pendent opera interrupta.' Virg.

[z] *Quæ ex Sidone*] Vetus liber: 'Quæ ex Sidone Phœniciæ, patria ejus.' Inepte; nam vel ea quæ sequuntur 'atque nobilibus matronis,' satis ostendunt legendum *a Phœnice patre ejus*. Et Europæ patrem Phœnicem vocat, ut Homerus, Moschus, et alii multi, tamen potior pars Agenore natam Europam dicit. Utramque opinionem retulit Apollodorus lib. III. *τίνες δὲ Εὐρώπην οὐκ Ἀγήνορος, ἀλλὰ Φοίνικος λέγουσιν*. 'Quidam vero Europam non Agenoris sed Phœnicis filiam dicunt.'

[a] *[Cum] Ænea aliisque*] Isthæc 'cum Ænea' absunt a Mss. et sane non convenit cum historia sequenti hic Æneæ comitatus, quem Dares et alii auctores minus verisimiliter commenti sunt. Et non alius infra nominatur quam Glaucus Antenoris, qui expeditionis pœnas morte luit. Erat autem Glaucus ex consanguineis Alexandri; nepos scilicet Æsietæ et Cleomestræ, quæ amita Laomedontis.

cie,[b] amore ejus captus, ipsamque et multas[1] opes[c] domo

Ænea.—1 Delph. *ipsam multasque.*—2 Delph. *degebant.*—3 Delph. *cuncta ei*

NOTÆ

[b] *Miranda specie*] Helenam suæ ætatis pulcherrimam fuisse omnes scriptores tradunt, sed illam nobis fere depingit Dares Phrygius, 'Helenam similem illis Dioscuris, formosam, animo simplici, blandam, cruribus optimis, notam inter duo supercilia habentem, ore pusillo.' Cedrenus: *ἦν γὰρ εὔστολος, εὔμαστος, λευκὴ ὡσεὶ χιὼν, εὔοφρυς, εὔρινος, οὐλόθριξ, ὑπόξανθος, ὀφθαλμοὺς ἔχουσα μεγάλους.* Id est, ut ego interpretor: 'Erat enim longa, mammosa, nive candidior, pulchris superciliis ornata, naso formoso, crispis capillis, subflava, magnis oculis.' Cedreni *τὸ εὔστολος* non intellexerunt viri docti; inter quos doctissimus Meziriacus (is mihi in hisce commentariis instar omnium fuit) qui vertit, *elle étoit propre en habits*, quasi illud inter egregiæ formæ dotes debeat censeri; sed et falsum est etiam Helenam cultu nitidam et ornatam fuisse, antequam Paridem secuta fuisset. Nam Paris, apud Ovidium in Epist. parcam Spartam repræsentat, et ipsam Helenam Spartanasque sordide ornatas. 'Parca sed est Sparte; tu cultu divite digna; Ad talem formam non facit iste locus. Hanc faciem largis sine fine paratibus uti, Deliciisque decet luxuriare novis. Cum videas cultum nostra de gente virorum, Qualem Dardanias credis habere nurus?' Igitur *εὔστολος* est Homero et Pindaro *βαθύζωνος*, ut et notavit Eustath. Nam nisi *βαθύζωνον* longam, *de belle taille*, interpreteris, non video quomodo possit intelligi. Sed de Helenæ pulchritudine omnium optime Constantinus Manasses, nisi in eo tautologiam reprehendas. Ejus verba sunt: *ἦν ἡ γυνὴ περικαλλὴς, εὔοφρυς, εὐχρουστάτη, εὐπάρειος, εὐπρόσωπος, βοῶπις, χιονόχρους, ἑλικοβλέφαρος, ἁβρὰ, χαρίτων γέμον ἄλσος, λευκοβραχίων, τρυφερὰ, κάλλος ἀντικρὺς ἔμπνουν, τὸ πρόσωπον κατάλευκον, ἡ παρειὰ ῥοδόχρους, τὸ πρόσωπον ἐπίχαρι, τὸ βλέφαρον ὡραῖον, κάλλος ἀνεπιτήδευτον, ἀβάπτιστον, αὐτοχροῦν, ἔβαπτε τὴν λευκότητα ῥοδόχροια πυρίνη, ὡς εἴτις τὸν ἐλέφαντα βάψει λαμπρᾷ πορφύρᾳ, δειρὴ μακρὰ, κατάλευκος, ὅθεν ἐμυθουργήθη κυκνογενῆ τὴν εὔοπτον Ἑλένην χρηματίζειν.* Id est: 'Erat enim mulier formosissima, pulchris superciliis, corpulenta, pulchris genis, vultu honesto, magnis oculis, nive candidior, superciliis incurvis, delicata, gratiarum sylva, albis brachiis, voluptatibus dedita, pulchritudo spirans, candida grataque facie, genis roseis, sine fuco, albitudinem ejus distinguebat rubor roseus, veluti si quis ebori misceret splendidam purpuram, collo longo, percandido, unde et cycno genita Helena dicta est.' Illa *χαρίτων γέμον ἄλσος* nove et duriter dicta sunt, nullumque ejus locutionis exemplum reperias; neque enim 'sylvam' illi hoc sensu dicunt, quod sciam, nec 'montem;' nam Callimachus poëtam nescio quem irridens quod gratiarum montem dixerit, ait montem illum nihil aliud esse quam siccum et aridum gratiarum collem. Ejus verba sunt: *Ἦπερ ἀΰσταλέον χαρίτων λόφον.* 'Quam aridum gratiarum collem.' Eleganter sane, ut quidem ego hunc locum interpretor, qui hucusque interpretum diligentiam fugit, neque ego etiam montes illos et sylvas ferre possim: est enim illud non delphi-

ejus aufert, Æthram quoque et Clymenam[d] Menelai affines,[e] quæ ob necessitudinem cum Helena[f] agebant.[a] Post-

NOTÆ

num sylvis, ut ait poëta Venusinus, sed sylvas et montes hominibus appingere. Quanto melius Anacreon, qui amicæ suæ non sylvam gratiarum imponit, sed eas omnes ejus cervici involitantes describit. Περὶ λυγδίνῳ τραχήλῳ Χάριτες πέτοντο πᾶσαι. 'Circa collum marmoreum Gratiæ involitent omnes.' At illa, *κάλλος ἀντικρὺς ἔμπνουν*, satis diu me suspensam habuere. Nam et fuit etiam cum putarem *κάλλος* esse quarti casus et *ἔμπνουν* jungi debere cum *πρόσωπον*, ut esset *πρόσωπον ἔμπνουν κάλλος*, 'Vultus pulchritudinem spirans.' Qualia multa apud veteres leguntur, sic *βλέπειν Ἄρηα*. 'Videre, aspicere Martem.' *Avoir le regard martial.* Sed tandem me verum hujus loci sensum assecutam existimo.

[c] *Multas opes*] Unde infra Helenam, et quæ cum ea abrepta fuerant, per legatos repetit Menelaus. Idem Herodot. in Euterpe, et Homer. Ἀμφ' Ἑλένῃ καὶ κτήμασι πᾶσι μάχεσθαι. 'Pro Helena et opibus ejus pugnare.'

[d] *Æthram et Clymenam*] Earum meminit Ovid. in Epist. Paridis Helenæ. 'Et comitum primas Clymenen Æthramque tuarum Ausus cum blandis nuper adire sonis.' Rursus in Epistola Helenæ Paridi: 'Cetera per socias Clymenen Æthramque loquamur, Quæ mihi sunt comites consiliumque duæ.' Earum meminit et Hom. Il. Γ. Ἅμα τῇ γε καὶ ἀμφίπολοι δύ' ἕποντο, Αἴθρη Πιτθῆος θυγάτηρ, Κλυμένη τε βοῶπις. 'Et illam una famulæ duæ sequebantur, Æthra Pitthei filia, Clymeneque pulchra.' Hyginus Thisadien quandam Æthræ conjungit: Fab. 92. 'Alexander,' inquit, 'Veneris impulsu Helenam a Lacedæmone ab hospite Menelao Trojam adduxit, eamque in conjugio habuit, cum ancillis duabus Æthra et Thisadie, quas Castor et Pollux captivas ei assignarant, aliquando reginas.' Eam Phisadiem vocavit, Fab. 29. 'Castor et Pollux belligerarunt, et Æthram Thesei matrem et Phisadiem Pirithoi sororem ceperunt, et in servitutem sorori dederunt.' Ita et forsan ista non alia sit quam Clymene Ovidii et Homeri.

[e] *Affines*] Affinem hic cognatam dicit, et de Æthra quidem certum est, quæ filia fuit Pitthei. Pittheus autem Pelopis filius, Atrei frater. Pittheus genuit Æthram, Atreus Plisthenem. Sic Æthra et Plisthenes erant consobrini, *cousins germains*. At Menelaus Plisthenis filius fuit; fuit igitur Æthræ cognatus. Clymene autem ignota est. Si sit eadem quæ Thisadie sive Phisadie Hygini, soror Pirithoi, certum est eam ad Menelaum pertinere, etsi gradu remotiori: nam Menelaus et Ixion, Thisadiæ pater, erant quod vulgo dicimus; *cousin au quatrième degré*. Id quod clarius patebit ex hoc diagrammate.

Jupiter genuit

Apollinem.	Tantalum.
Apollo	Tantalus
Lapithen. Lapith.	Pelopem. Pel.
Periphan. Periph.	Atreum. Atr.
Anthonem. Anth.	Plisthenem. Plis.
Ixionem. Ixi.	Menelaum.
Pirithoum et Phisadien.	

quam Cretam nuntius venit, et cuncta,[3] quæ ab Alexandro adversus domum Menelai commissa erant, aperuit, per omnem insulam, sicut in tali re fieri amat,[g] fama in majus divulgatur: expugnatam quippe domum regis, eversumque regnum, et alia in talem modum singuli disserebant. [4.] Quibus cognitis Menelaus, etsi abstractio conjugis animum permoverat, multo amplius tamen ob injuriam affinium, quas supra memoravimus, consternabatur. At ubi animadvertit Palamedes, regem ira atque indignatione stupefactum, consilio excidisse, ipse naves parat, atque omni instrumento compositas terræ applicat. Dein pro tempore regem breviter consolatus, positis etiam ex divisione,[h] quæ in tali negotio patiebatur,[4] navem ascendere facit: atque ita ventis ex sententia flantibus, paucis diebus Spartam pervenere. Eo jam Agamemnon et Nestor, omnesque qui[i] ex origine Pelopis in Græcia regnabant, cognitis rebus confluxerant. Igitur postquam Menelaum advenisse sciunt, omnes in unum coëunt. Et quanquam atrocitas facti ad indignationem, ultumque injurias[k] rapiebat, tamen ex consilii sententia legantur prius ad Trojam[l] Palamedes,

quæ.—4 Delph. *quibus* . . . *patiebantur* Vinding. *partiebantur.*—5 Delph. *iisque.*

NOTÆ

[f] *Ob necessitudinem cum Hel.*] Supra ex Hygino vidimus eas Helenæ in servitutem a Castore et Polluce datas fuisse. Idem Apollodorus de Æthra.

[g] *Fieri amat*] Ita in Mss. Male correctores ediderunt 'solet.' 'Amat' eleganter dicitur: sic Græcis φιλεῖ.

[h] *Positis etiam ex divisione*] Positis, in naves scilicet. *Ayant chargé sur les vaisseaux.*

[i] *Omnesque qui*] De regibus Achivorum: vide Hygin.

[k] *Ultumque injurias*] Phrasin mutavit, rapiebat ad indignationem et rapiebat ultum injurias: sed melius dixisset, Ad indignationem et ultionem injuriarum rapiebat. Tamen ejusmodi exempla reperias apud bonos auctores, sed quæ nolim sæpius imitari.

[l] *Legantur prius ad Trojam*] Certum est et Palamedem, Ulyssem, et Menelaum ad Trojam legatos, sed hic Dictys videtur innuere Ulyssem cum aliis Spartam convenisse, quod falsum est: nam Homerus et alii auctores tradunt Agamemnonem et Menelaum in insulam Ithacam ad Ulyssem venisse, ut eum sibi militiæ suæ socium asciscerent. Id cum recusaret Ulysses, insaniam simulans salemque serens equo et bove ad aratrum junctis, Palamedes ei Telemachum filium

Ulysses, et Menelaus: hisque [5] mandatur, ut conquesti injurias, Helenam, et quæ [m] cum ea abrepta erant, repeterent. [5.] Legati [6] paucis diebus [n] ad Trojam veniunt, neque tum [7] Alexandrum in loco offendere. Eum [8] namque properatione navigii inconsulte usum venti [o] ad Cyprum

—6 Vocem *Legati* omittit Delph.—7 Delph. *tamen*.—8 Delph. *Tum* . . . *usi ventis*. Barth. legendum proponit, *Dum n. propera itione* . . . *usi ventis*.—

NOTÆ

aratro subjecit, quo viso Ulysses aratra suspendit, seque ita prodidit, et ad bellum ivit.

[m] *Helenam et quæ, &c.*] Solennes legationum formulæ sic apud Plaut. 'Continuo Amphitryo delegit viros primorum principes. Eos legat, Telebois jubet sententiam ut dicant suam. Si sine vi et sine bello velint rapta et raptores tradere, Si quæ asportassent redderent, se exercitum exemplo domum Reducturum,' &c.

[n] *Paucis diebus*] Triduo iter illud confici potuit, si auctori carminum Cypriorum creditur: sane Homerus alicubi dicit Nestorem et Diomedem ex Ilio domum suam quarto die devenisse.

[o] *Inconsulte, &c.*] Certe hic aliquid turbatum est. Legendum puto: 'Neque tum Alexandrum in loco offendere, tum namque properatione navigii inconsulte usus ventis ad Cyprum appulerat, unde.' Et Alexandrum ait post Helenæ raptum inconsulte usum ventis Cyprum devenisse, deinde Phœnicen. Verum Homeri interpretes scribunt eum consulte eandem viam, qua Spartam pervenerat, non iterasse, ne scilicet a Menelao retraheretur. Rursus hic quædam prætermisit Dictys, dum innuit Paridem Cyprum delatum, deinde Phœnicen, ex Phœnice Trojam devenisse. Nam ex aliis scriptoribus docemur eum etiam ad Ægyptum ad Proteum penetrasse, qui Proteus, audito Paridis scelere, eum quidem incolumem dimisit, sed Helenam opesque omnes, quæ cum ea raptæ fuerant, apud se retinuit et Menelao reservavit. Vide Herodot. in Euterp. Homerus quidem Paridem Helenam abducentem tum alibi errabundum describit, tum etiam Sidonem Phœniciæ applicuisse significat, dum ait: Ἔνθ' ἔσαν οἱ πέπλοι παμποίκιλοι, ἔργα γυναικῶν Σιδονίων, τὰς αὐτὸς Ἀλέξανδρος θεοειδὴς Ἤγαγε Σιδονίηθεν, ἐπιπλὼς εὐρέα πόντον, Τὴν ὁδὸν, ἣν Ἑλένην περ ἀνήγαγεν εὐπατέρειαν. 'Ubi erant pepli varie picti opere mulierum Sidoniarum, quas ipse Paris Deo similis adduxit e Sidone, navigans per latum pontum, ea via qua Helenam abduxit nobilem.' Idem ejus in Ægyptum adventum non obscure innuit, dum ait Helenam pharmaca quædam habuisse, quæ illam Polydamna uxor Thonis docuerat. Ejus verba sunt Odyss. Δ. Τοῖα Διὸς θυγάτηρ ἔχε φάρμακα μητιόεντα, Ἐσθλὰ, τά οἱ Πολύδαμνα πόρεν Θῶνος παράκοιτις, Αἰγυπτίη. Id est, 'talia Jovis filia (Helena) habebat pharmaca utilia, bona, quæ ipsi Polydamna dedit Thonis uxor, Ægyptia.' Niliaci ostii præfectus erat is Thon sive Thonis, ex Herodoto. Tandem ab aliis omnibus dissentit auctor Carminum Cypriorum, qui ait Paridem ex Sparta triduo Ilium pervenisse.

appulere. Unde sumtis aliquot navibus Phœnicem delapsus, Sidoniorum regem, qui eum amice susceperat, noctu per insidias [9] necat: eademque qua apud Lacedæmonam [1] cupiditate, universam domum ejus in scelus proprium convertit.[p] Ita omnia quæ ad ostentationem regiæ magnificentiæ fuere, indigne rapta,[q] ad naves deferri jubet. Sed ubi ex lamentatione eorum, qui casum domini deflentes, reliqui prædæ aufugerant, tumultus ortus est, populus omnis ad regiam concurrit. Inde quod jam Alexander abreptis, quæ cupierat, ascensionem [2] properabat, pro [3] tempore armati ad naves veniunt, ortoque inter eos acri prælio, cadunt utrimque plurimi; cum obstinate hi regis necem defenderent, hi ne amitterent partam prædam summis opibus anniterentur. Incensis dein duabus navibus, Trojani reliquas strenue defensas liberant, atque ita, fatigatis jam prælio hostibus, evadunt. [6.] Interim apud Trojam legatorum Palamedes, cujus maxime [4] ea tempestate domi bellique [r] consilium valuit, ad Priamum adit,[5] conductoque

9 Delph. *insidiis.*—1 *Lacedæmoniam* Delph. et Barth. 'qui dubitare se ait an urbs ipsa a Latino auctore ita sit usurpata. Sed observare debuit vir doctissimus, Lacedæmonam apud auctorem, non pro urbe, quæ et Sparta, sed pro Laconia, et regione ipsa sumi, ut ex c. 17. evidens est.' *Vinding.*—2 Delph. *abscessionem.*—3 Delph. *parvo.*—4 Delph. *in ea.*—5 Delph. *adiit.*—6 Delph.

NOTÆ

Eustath. Ὁ δὲ τὰ Κύπρια ποιήσας λέγει ὡς τριταῖος ἐκ Σπάρτης Ἀλέξανδρος ἀφίκετο εἰς τὸ Ἴλιον ἄγων Ἑλένην, εὐαέϊ τε πνεύματι χρησάμενος, καὶ θαλάττῃ λείᾳ. Id est, 'Qui Cypria carmina scripsit, dicit quod tertio die ex Sparta Alexander Ilium pervenit, secundo vento usus et mari tranquillo.' Postrema, εὐαέϊ τε πνεύματι, mihi videntur esse ipsamet verba auctoris Cypriorum. Nam et eadem sic attulit Herodot. Deinde mere poëtica sunt.

p *In scelus proprium convertit*] Hæc duriora sunt quam ut recte possint explicari. Facile tamen sentiuntur. Ait Paridem compilatam domum Sidonii regis per scelus sibi propriam fecisse.

q *Indigne rapta*] Homeri Interpres ad locum supra laudatum ubi de peplo et mulieribus Sidoniis, quas secum Alexander duxerat, scribit: Παριὼν οὖν διὰ τῆς Σιδῶνος, κἀκεῖθι γυναῖκας ἔξω τοῦ ἄστεος εὑρὼν ἔλαβε τρόπῳ λῃστρικῷ. 'Per Sidonem præteriens Paris, extra urbem inventas mulieres rapuit more latronum.' Ubi, ut vides, diversus abit a Nostro, ut et Eustathius ipse, qui τὰς γυναῖκας εἴληφε, inquit, τυχὸν μὲν ὠνησάμενος, ἴσως δὲ καὶ λῃϊσάμενος. 'Mulieres cepit, forte an emtas, forte etiam et raptas.'

r *Cujus maxime ea tempestate domi bellique*] Neque immerito domi mili-

concilio,[s] primum de Alexandri injuria conqueritur, exponens communis hospitii eversionem. Dein monet, quantas ea res inter duo regna simultates concitatura esset, interjaciens memoriam discordiarum Ili et Pelopis,[t] aliorumque[u] qui ex causis similibus ad internecionem usque gentium pervenissent. Ad postremum, belli difficultates, contraque pacis commoda astruens, non se ignorare ait, quantis mortalibus[v] tam atrox facinus indignationem incuteret: ex quo[w] auctores injuriæ ab omnibus derelictos, impietatis supplicia subituros. Et cum plurima dicere cuperet, Priamus medium ejus interrumpens sermonem: Parcius, quæso, Palamede,[6] inquit; iniquum etenim videtur, insimulari[7] eum qui absit: maxime cum fieri possit, uti quæ criminose objecta sunt,[8] præsenti refutatione diluantur. Hæc atque alia hujusmodi[9] inferens, differri querelas ad adventum Alexandri jubet. Videbat enim, ut singuli, qui in eo concilio aderant, Palamedis oratione moverentur; ut taciti vultu tamen[1] admissum facinus condemnarent, cum singula miro genere orationis

Palamedes.—7 Delph. *videretur insimulare.*—8 Delph. *ut si . . . sint.*—9 Delph.

NOTÆ

tiæque cluebat Palamedes, qui et multas literas Græcas invenerat, et scientiam numerorum, ponderum, et mensuræ. Præterea ne exercitus otio corrumperetur invenit et ludum tesserarum, et πεττείαν, 'laterculorum ludum;' neque enim est, *le jeu du trictrac*, ut quidam putant, verum, *les échecs.* Quod facile ostendi posset. Sed illud præcipue Palamedem commendavit, quod tacticam docuit, artem scilicet ordinandi milites, rationem etiam excubiarum disponendarum invenit, primus dedit tesseram, *donna le premier le mot.*

[s] *Conductoque concilio*] Gallice, *ayant assemblé le conseil;* sic infra, 'senes conducit.'

[t] *Discordiarum Ili et Pelopis*] Quæ scilicet a raptu Ganymedis ortæ, quem Tantalus Pelopis pater rapuerat, vel, ut Suidas et Cedrenus tradunt, apud se a Troë missum, quasi speculatorem, retinuerat, donec apud eum vita decessit.

[u] *Aliorumque*] Ut Centaurorum et Lapitharum, propter raptas uxores. Idæ et Lyncei, qui ob raptum Phœbes et Ilairæ adversus Pollucem et Castorem pugnaverunt.

[v] *Quantis mortalibus*] Legendum omnino: 'Quantam mortalibus tam atrox facinus indignationem incuteret.'

[w] *Ex quo*] Nemo certe ita locutus est, quod sciam: id voluit quod Gallice diceres, *d'où il arriveroit que*, et certe Dictys nostri oratio, etsi alicubi limpida, sæpius tamen cœnosa fluit et lutulenta.

exponerentur: atque in sermone Græci regis[x] inesset quædam permixta miserationi[2] vis. Atque ita eo die concilium dirimitur.[3] Sed legatos Antenor,[y] vir hospitalis, et præter ceteros boni honestique sectator, domum ad se volentes deducit. [7.] Interim paucis post diebus, Alexander cum supradictis comitibus venit,[4] Helenam secum habens. Cujus adventu in tota civitate cum partim exemplum facinoris[z] execrarentur,[5] alii injurias in Menelaum admissas dolerent, nullo omnium approbante, postremo cunctis indignantibus, tumultus ortus est. Quis[6] rebus anxius Priamus filios convocat, eosque quid super tali negotio agendum videretur, consulit: qui una voce minime reddendam Helenam,[a] respondent. Videbant quippe quantæ opes cum ea advectæ[7] essent: quæ universa, si Helena traderetur, necessario amitterent. Præterea permoti forma mulierum quæ cum Helena venerant, nuptias sibi singularum jam animo destinaverant: quippe qui lingua moribusque barbari nihil pensi[b] aut consulti patientes,[8] præda atque libidine transversi agebantur.[c] [8.] Igitur Priamus, relictis his, senes conducit, sententiam filiorum aperit. Dein

ejusmodi Priamus.—1 Delph. *tantum.*—2 Delph. *miserationis.*—3 Delph. *dimittitur.*—4 Delph. *revertitur.*—5 Delph. *Cujus adventum tota civitas . . . exemplo . . . execraretur.*—6 Delph. *Quibus.*—7 Delph. *adductæ.*—8 Delph. *facientes: ha-*

NOTÆ

[x] *Græci regis*] Palamedis.

[y] *Sed legatos Antenor*] Ipse Antenor, apud Hom. Il. Γ. Ἤδη γάρ καὶ δεῦρό ποτ' ἤλυθε δῖος Ὀδυσσεὺς, Σεῦ ἕνεκ' ἀγγελίης, σὺν ἀρηϊφίλῳ Μενελάῳ· Τοὺς δ' ἐγὼ ἐξείνισσα, καὶ ἐν μεγάροισι φίλησα. 'Jam enim et huc venit divinus Ulysses, tui causa legatus, cum Menelao bellicoso: hos ego hospitio excepi et in meis ædibus amice tractavi.' In cujus facti gratiam, Agamemnon, Ilio capto, Antenoris domum servavit, pantheræ pelle ibi appensa, quæ milites admonebat ut eam præterirent. Eustath. 1616.

[z] *Exemplum*[*Exemplo*]*facinoris*] Gall. *pour l'exemple d'une si vilaine action.*

[a] *Minime reddendam Helenam respondent*] Tamen omnes, excepto uno Deiphobo, reddendam Helenam censebant.

[b] *Nihil pensi*] Pro 'facientes' melius 'habentes,' ut quidam legunt. Sic Sallust. Catil. 'Nihil pensi neque moderati habere:' et Jugurth. 'Nihil pensi neque sancti habere.'

[c] *Transversi agebantur*] Imitatur Sallustium, qui 'transversos agere' dixit pro 'a recto deducere;' *pousser hors du sens, hors du bon chemin.*

cunctos, quid agendum sit,[9] consulit. Sed priusquam ex more sententiæ dicerentur, reguli[d] concilium repente irrumpunt, atque inconditis moribus malum singulis minitantur, si aliter, quam ipsis videretur, decernerent. Interim omnis populus indigne admissam injuriam, atque in hunc modum multa alia, cum execratione reclamabat.[e] Ob quæ Alexander cupidine animi præceps, veritus ne quid adversum se a popularibus oriretur, stipatus armatis fratribus impetum in multitudinem facit, multos[1] obtruncat: reliqui interventu procerum, qui in concilio fuerant, duce liberantur Antenore. Ita infectis rebus, populus contemtui habitus, non sine pernicie sua,[f] domum discedit.[2] [9.] Dein secuta die rex hortatu Hecubæ Helenam adit,[3] eamque benigne salutans, bonum animum uti gereret hortatur, quæ cujusque esset,[g] requirit. Tum illa, Alexandri se affinem respondit, magisque ad Priamum et Hecubam, quam ad Plisthenis filios genere pertinere, repetens ordinem[4] omnem majorum: Danaum enim atque Agenorem[h] et sui et Priami generis auctores esse. Namque ex Hesiona[5] Danai filia, et Atlante, Electram natam, quam ex

bentes conjicit Mercer.—9 Delph. *Dein .... esset.*—1 Delph. *multosque.*—2 Delph. *discessit.*—3 Delph. *Deinde ... adiit.*—4 Delph. *originem.*—5 Delph.

NOTÆ

[d] *Reguli*] Filii Priami. Putabam legendum 'regii,' ut subintelligeretur 'pueri.' Sed ita loqui amat Dictys. Sic infra, 'Et reliqui reguli,' de iisdem.

[e] *Reclamabat*] Reclamare proprie est contradicere, recusare, refragari. Verum hic usurpavit pro sæpius clamare. Cujus significationis exemplum frustra alibi quæras.

[f] *Non sine pernicie sua*] Quia multi cæsi.

[g] *Quæ cujusque esset*] Hoc agebat Priamus, ut a se invidiam amoveret. Erat autem ille solennis mos in fidem recipientium: sic apud Virgil. de Sinone: 'Hortamur fari quo sanguine cretus, Quidve ferat, memoret, quæ sit fiducia capto.' Quod si illud non peterent, dicebant, 'quisquis es.' Idem, ibid. 'Quisquis es, amissos hinc jam obliviscere Graios: Noster eris.' Idem et Livius.

[h] *Danaum enim atque Agenorem*] Antequam ad Danai et Agenoris posteros deveniret, ipsius Danai et Agenoris cognatio ante oculos ponenda fuit, quæ talis est; Neptunus ex Libya genuit Belum et Agenorem, Belus Danaum: sic Agenor Danai fuit avunculus, eorum autem posteros sic persequitur Dictys.

Jove gravidam Dardanum genuisse. Ex quo Tros,[i] et deinceps insecuti reges Ilii. Agenoris porro Taygetam, eamque ex Jove habuisse Lacedæmonem, ex quo Amyclam natum, ex eo Argalum patrem Œbali, quem Tyndari, ex quo ipsa genita videretur, patrem constaret. Repetebat etiam cum Hecuba materni generis affinitatem. Agenoris quippe Phineum,[k] et Dymæ patris Hecubæ et Ledæ con-

et vulgo, *Pleiona*. Ms. unus, *Iona;* alter, *Ona*. Arg. *Sona*. Med. *Plesione*.—

NOTÆ

Belus genuit
1 Danaum, qui
2 Pleionam, quæ
3 Electram, quæ
4 Dardanum, qui
5 Erichthonium, qui
6 Troëm, qui
7 Ilum, qui
Laomedontem, qui
Priamum, qui
Paridem.

Agenor genuit
1 Taygetam, quæ
2 Lacedæmonem, qui
3 Amyclam, qui
4 Argalum, qui
5 Œbalum, qui
6 Tyndarum, qui
7 Helenam.

Quare, ut vides, remotissima erat Paridis et Helenæ cognatio. Sed et multa etiam in hac serie, contra omnium auctorum sententiam: nam ibi Pleiona Danai filia, quam alii Oceani, et Taygeta Agenoris, quam alii Atlantis, et Œbalus Argali filius, quem alii Perieris filium dicunt. Ita ut Argalus Perieris avunculus fuerit. Simplicius fuisset dicere, Electram et Taygetam sorores Pleionæ, et Atlantis filias fuisse.

Ex Electra,
1 Danaus, qui
2 Erichthonium, qui
3 Troëm, qui
4 Ilum, qui
5 Laomedontem, qui
6 Priamum, qui
7 Paridem.

Ex Taygeta,
1 Lacedæmonem, qui
2 Amyclam, qui
3 Argalum, qui
4 Cynortam, qui
5 Perierem, qui
6 Œbalum, qui
7 Tyndarum, qui
8 Helenam.

[i] *Ex quo Tros*] Erichthonium præterit; ut ex superioribus patet.

[k] *Agenoris quippe Phineum* [*filium Phœnicem*] Legebam, 'Agenoris quippe filium Phœnicem, et deinde Hecubam et Ledam consanguinitatis originem divisisse.' Neque tamen mihi sic satisfaciebam: in Mss. 'Et Dyme patris Hecubæ et Ledæ.' Item 'de Dyme:' unde vir doctus legebat, 'Agenoris quippe Phineum et Phœnicem, et inde patres Hecubæ et Ledæ consanguinitatis originem divisisse.' Sed neque sic etiam video quomodo Hecubæ et Ledæ consanguinitatis ratio constabit. Ex iisdem

sanguinitatis originem demisisse.[6] Postquam [7] memoriter cuncta retexuit,[l] ad postremum flens, orare,[m] ne se, quæ in fidem semel illorum recepta esset, prodendam putarent. Ea secum domo Menelai, quæ propria fuissent,[8] nihil præterea ablatum. Sed utrum immodico amore Alexandri, an pœnarum,[9] [n] quas ob desertam domum a conjuge metuebat, ita sibi consulere maluerit, parum constabat. [10.] Igitur Hecuba, cognita voluntate, simul ob generis conjunctionem complexa Helenam, ne proderetur, summis

6 Delph. *Agenoris quippe filium Phœnicem et deinde . . . divisisse.* Ms. unus *Dime.*—7 Ante *postquam*, inserit Delph. *quæ.*—8 Ante *domo* inserit Delph. *de*, et post Menelai vocem *apportata.*—9 Vulgo addebatur *metu*; sic Delph.; mox

NOTÆ

Mss. forte melius legatur, 'Agenoris quippe filium Phœnicem et Dymam patrem Hecubæ, et Tyndarum Ledæ, consanguinitatis originem divisisse.' Ita ut innuat ex Agenoris posteris patres Hecubæ et Ledæ originem duxisse. Nimirum ex posteris Phœnicis Dymantem patrem Hecubæ: sed illud plane incertum est, nam omnino ignoratur genus Dymantis, quis et a quo satus fuerit. Solus Cedrenus, quod sciam, illum ex Danai posteris ortum dicit, et ita, si illum sequaris, eadem erit Hecubæ et Helenæ affinitatis maternæ ratio, quæ supra paternæ fuit.

[l] *Cuncta retexuit*] Retexere proprie est, quod jam textum est solvere, disjungere. Unde per metaphoram 'detexere' de verbis usurpavit, pro ea quæ intus quasi texta sunt, ordine effutire, foras ejicere. Quo sensu non memini me alibi observasse. Non male etiam 'retexere' accipias pro simplici texere. Sic infra de Menelao.

[m] *Orare*] Subauditur *cœpit*.

[n] *An pœnarum*] Ita in Mss. ita ut vox 'amore' utrique conveniat, et 'Alexandri' et 'pœnarum:' et sane ejusmodi exempla in veteribus scriptoribus leguntur, ut diversis enuntiationibus unica particula aptetur, quamvis alteri minus proprie congruat. Sic Divus Paulus, Ep. ad Tim. I. 4. Κωλυόντων γαμεῖν, ἀπέχεσθαι βρωμάτων, &c. 'Vetantibus uxores ducere, abstinere cibis,' &c. Ubi necesse est intelligere verbum aliquod contrariæ significationis verbo 'vetantibus,' quod præponatur verbo 'abstinere,' nempe, jubentibus. Sic Phædrus, IV. 17. 'Non veto dimitti, verum cruciari fame.' Pro *verum jubeo cruciari fame.* Et apud Tacit. Agric. 'Nec pœna semper, sed sæpius pœnitentia contentus esse.' Ubi manifestum est 'contentus esse' cum 'pœna et pœnitentia' non posse ex æquo convenire. Tale est et apud Terent. Andr. III. 5. 'Namque hoc tempus præcavere mihi me, non te ulcisci sinit.' Ubi pro 'sinit' debet subintelligi 'cogit' in priori membro sententiæ. Sed illud potius et vitiosum notari debet, cum ob alia, tum maxime quod perspicuitatem tollat. Et hic etiam magis probo 'an pœnarum metu.'

opibus annitebatur: cum jam Priamus et reliqui reguli[o] non amplius differendos legatos dicerent, neque resistendum popularium voluntati;[p] solo omnium Deiphobo Hecubæ assenso; quem non aliter,[q] atque Alexandrum, Helenæ desiderium a recto consilio præpediebat.[r] Itaque cum obstinate Hecuba nunc Priamum, modo filios deprecaretur, modo complexu ejus nulla ratione divelli posset, omnes qui aderant in voluntatem suam[s] transduxit.[1] Ita, ad postremum, bonum publicum[t] materna gratia corruptum est.[2] Dein postero die Menelaus cum suis in concionem venit, conjugem, et quæ cum ea abrepta essent, repetens. Tunc Priamus inter regulos medius astans, facto silentio, optionem Helenæ, quæ ob id in conspectu[3] popularium venerat, offert, si ei videretur, domum ad suos regredi. Quam ferunt dixisse, neque se invitam navigasse,[4] neque sibi cum Menelai matrimonio convenire. Ita[5] reguli, habentes Helenam, non sine exultatione e concione discedunt. [11.] His actis, Ulysses contestandi magis gratia,[u] quam aliquid ea oratione profuturus,[6] cuncta quæ ab Alexandro contra Græciam indigne commissa essent, retexuit.[v] Ob quæ ultionem brevi testatus est. Dein[7] Menelaus ira percitus, atroci vultu exitium minatus, concilium dimittit. Quæ ubi ad Priamidas perlata sunt, confirmant inter se clam, uti

nec pro *neque*.—1 Delph. *nec a . . . ullo modo ulla . . . quæ . . . in voluntate ejus traduxit*.—2 Omittit Delph. *est*.—3 Delph. *conspectum*.—4 Delph. pro vocibus *invitam navigasse* omissis, legit, *in patriam regredi velle*.—5 Delph. *Itaque*.—6 Delph. *ex oratione promoturus*.—7 Delph. *Deinde*.—8 Delph. *ut per dolos*.—

NOTÆ

[o] *Reliqui reguli*] Filios Priami intelligit. Sic supra.

[p] *Popularium voluntati*] Qui reddi Helenam petebant.

[q] *Quem non aliter*] Unde etiam mortuo Alexandro uxorem duxit; quare a Menelao postea crudeliter occisus.

[r] *A recto consilio præpediebat*] Hic explicat quod supra dixerat, de filiis Priami, 'transversi agebantur.'

[s] *In voluntatem suam*] Melius dixisset, opinor, 'in voluntatem suam traduxit.'

[t] *Bonum publicum*] Ex Sallust. Jug. 'Ita bonum publicum, ut in plerisque negotiis solet, privata gratia devictum.' Et ita in vett. edit.

[u] *Contestandi magis gratia*] Contestari est, testes complorare, obtestari.

[v] *Retexuit*] Vide supra.

per dolum [8] legatos circumveniant. Credebant quippe, quod non frustra eos habuit,[9] si legati imperfecto negotio revertissent, fore uti adversum se grande prælium concitaretur. Igitur Antenor, cujus de sanctitate morum supra memoravimus, Priamum convenit, conjurationemque factam conqueritur: filios quippe ejus non legatis, sed adversus se [w] insidias parare, neque id se passurum: dein non multo post legatis rem aperit. Ita exploratis omnibus, adhibito præsidio, cum primum opportunum visum est, inviolatos eos dimittit. [12.] Dum hæc apud Trojam aguntur, disseminata jam per universam Græciam fama, omnes Pelopidæ [x] in unum conveniunt, atque interposita jurisjurandi religione,[y] ni Helena cum abreptis redderetur, bellum se Priamo illaturos confirmant. Legati Lacedæmonam [1] redeunt; de Helena, ejusque voluntate, narrant. Dein Priami filiorumque ejus adversum se dicta gestaque; grande præconium fidei erga legatos Antenoris [z] præferentes. Quæ ubi accepere, decernunt [a] uti singuli in suis locis atque imperiis opes belli parent. Igitur ex concilii sententia, opportunus locus ad conveniendum, et in quo de apparatu belli ageretur, Argi Diomedis reg-

9 Ante *habuit* inserit Delph. *consilium*.—1 Delph. *Lacedæmona*.—2 Delph.

NOTÆ

[w] *Sed adversus se*] Quippe qui legatos hospitio excepisset. Non tam legatis injuriam quam sibi fieri arbitrabatur. Similia in hospites pietatis exempla in veteribus passim invenias; præcipue in Sacris Literis Vet. Testamenti.

[x] *Omnes Pelopidæ*] Quos mox commemorabit.

[y] *Interposita jurisjurandi religione*] Dictys videtur innuere semel duces conjurasse domo Menelai antequam Argos convenirent; et iterum antequam ad parandas opes militiæ in sua regna discederent. Verum istud a se Dictys protulit, contra veterum auctoritatem; apud quos bis tantum Græcorum duces conjurasse reperias; semel, antequam Helenam Menelao collocaretur, cujus jurisjurandi Ulysses auctor dicitur: Apollod. III. Hygin. Fab. 78. et iterum, postquam Argos convenissent, cum se non ante domum suam reversuros, quam Trojam subvertissent, jurati sunt. De quo Horat. I. Od. 15. 'Quam multo repetet Græcia milite, Conjurata tuas rumpere nuptias, Et regnum Priami vetus.'

[z] *Antenoris*] Fidei Antenoris.

num[a] deligitur. [13.] Ita ubi tempus visum est, primus omnium ingenti nomine virtutis atque corporis[b] Ajax Telamonius advenit, cum[3] eo Teucer frater.[c] Dein haud multo post Idomeneus et Meriones, summa inter se juncti concordia. Eorum ego[d] secutus comitatum, ea quidem quæ antea apud Trojam[e] gesta sunt ab Ulysse cognita[4] quam diligentissime retuli: et reliqua quæ deinceps insecuta sunt, quoniam ipse interfui, quam verissime potero exponam. Igitur post eos, quos supra memoravimus, Nestor cum Antilocho et Thrasymede, quos ex Anaxibia susceperat, supervenit. Eos Peneleus[f] insecutus, cum Clonio et Arcesilao[g] consanguineis.[h] Dein Prothenor et Leitus,[i] Bœotiæ principes.[k] Itemque Schedius et Epistrophus,[l] Phocenses; Ascalaphus, et Ialmenus,[m] Orchomenii.

decernitur.—3 Ante *cum* inserit Delph. *et.*—4 Vinding. inserendam vult ve-

NOTÆ

[a] *Argi Diomedis regnum*] Per Diomedis autem regnum, Argos Peloponnesi urbem intellige, ad Inachum fluvium, ubi Diomedes, pro Agamemnone, scilicet, imperitabat.

[b] *Virtutis atque corporis*] Nam et post Achillem fortissimus existimabatur. Hom. Il. B. *Ἀνδρῶν δ' αὖ μέγ' ἄριστος ἔην Τελαμώνιος Αἴας, Ὄφρ' Ἀχιλλεὺς μήνιεν, ὁ γὰρ πολὺ φέρτατος ἦεν.* 'Virorum autem longe præstantissimus erat Telamonius Ajax, dum Achilles iratus erat, nam hic multo præstantissimus erat.'

[c] *Teucer frater*] Ex patre tantum; nam Ajax ex Peribœa, at Teucer ex Hesiona natus est.

[d] *Eorum ego*] Hoc falsum esse jam multis antea probatum.

[e] *Quæ antea apud Trojam*] In legatione, scilicet, Ulyssis et Menelai.

[f] *Peneleus*] Hippalei et Asteropes filius. Alii patrem vocant 'Hippalmum,' alii 'Hippaleimum.'

[g] *Cum Clonio et Arcesilao*] Clonius Lacreti et Cleobules filius, Archesilaus Lyci et Theobulæ. Hunc Lycum, Archilicum vocat Diod. IV. Homerus, Areilycon, Il. Ξ.

[h] *Consanguineis*] An paterna vel materna origine, nondum potui comperire.

[i] *Prothenor et Leitus*] Prothenem Archesilai fratrem facit Hyginus. Leitus Aletrionis et Cleobules filius.

[k] *Bœotiæ principes*] Ab Homero discedit, ut auctorem suum dissimulet: Homerus enim non solum Prothenorem et Leitum, sed etiam Arcesilaum, Clonium, et Peneleum Bœotiorum principes facit: *Βοιωτῶν μὲν Πηνέλεως, καὶ Λήϊτος ἦρχον, Ἀρκεσίλαός τε, Προθήνωρ τε Κλόνιός τε.* 'Bœotis quidem Peneleus et Leitus imperabant, Archesilausque, Prothenorque, Cloniusque.'

[l] *Schedius et Epistrophus*] Iphiti Naubolidæ et Hippolites filii. *Αὐτὰρ Φωκήων Σχεδίος καὶ Ἐπίστροφος ἦρχον, Υἱέες Ἰφίτου μεγαθύμου Ναυβολίδαο.*

Tum Diores[n] et Meges, ex Phyleo genitus, Thoas ex Andræmone, Eurypylus Euemonis, Ormenius,[o] et Leonteus.[p] [14.] Post quos Achilles Pelei et Thetidis, quæ ex Chirone dicebatur.[q] Hic in primis adolescentiæ annis, procerus, decora facie, studio rerum bellicarum omnes jam tum virtuteque[5] et gloria superabat. Neque tamen aberat[r] ab eo vis quædam inconsulta, et effera[6] morum impatientia. Cum eo Patroclus[s] et Phœnix,[t] alter propter conjunctionem amicitiæ,[u] alter custos[v] atque rector ejus. Tlepolemus[w] dein Herculis: eum[7] insecuti sunt Phidippus et An-

cem *postea* ante *ab Ulysse cognita.*—5 Deest in Delph. *que.*—6 Delph. *fera.*—7 Delph. pro voce *Herculis* habet *Eutaphrates;* omittit quoque *eum.*—

NOTÆ

'Verum Phocensium Schediusque et Epistrophus duces erant, Filii Iphiti magnanimi Naubolidæ.' Et nescio quos auctores secutus, Hyginus eos Argis venisse dixerit, Fab. 97.

m *Ascalaphus et Ialmenus*] Filii Martis et Astyoches. De iis vide infra in Catalogo.

n *Diores*] Amaruncei filius.

o *Eurypylus, Euemonis, Ormenius*] Scribe 'Evæmonis.' Εὐρύπυλος Εὐαίμονος ἀγλαὸς υἱός. 'Eurypylus, Evæmonis inclytus filius.' Ormenius autem ab Ormenio urbe Thessaliæ, de qua infra. Sed obiter corrigendus Hyginus Fab. 97. Ubi 'Eurypylus Evæmonis et Opis filius Orchomeno navibus XL.' Scribe 'ex Ormenio.' Nihil certius.

p *Leonteus*] Filius Coroni, qui Coronus Cænei filius fuit. Hom. Ἅμα τῷ γε Λεοντεὺς ὄζος Ἄρηος, Υἱὸς ὑπερθύμοιο Κορώνου Καινείδαο. 'Et cum illo (Polypæte, filio Pirithoi) ibat Leonteus, ramus Martis, filius magnanimi Coroni Cænidæ.'

q *Quæ ex Chirone dicebatur*] Sic et libro VI. Thetidem Chironis filiam dicit. Idem Scholiast. Apollonii I. Argon. illum vide. Verum alii Achillis matrem non Thetidem, sed Philomelam, Actoris filiam, dicunt. In iis scholiastes Apollonii, et apud eum Deimachus, Eustathius, et schol. Aristophanis, in Nub.

r *Neque tamen aberat*] Optime ex Homero et aliis. Sic Horat. in A. P. 'Honoratum si forte reponis Achillem; Impiger, iracundus, inexorabilis, acer, Jura neget sibi nata, nihil non arroget armis.'

s *Patroclus*] Menœtii et Philomelæ, sive potius, Sthenelæ, filius.

t *Phœnix*] Amyntoris filius.

u *Alter propter conjunctionem*] Patroclus scilicet, qui et Achilli genere proximus fuit. Nam Actor Menœtium suscepit ex Ægina, quæ antea ex Jove Æacum pepererat. At ex Æaco Peleus, Achillis pater. Æacus igitur et Menœtius ex matre fratres erant, Peleus et Patroclus consobrini. Alii hanc proximitatem aliter texunt, et Peleum et Menœtium fratres faciunt, adeoque Patroclum Achillis consobrinum.

v *Alter custos*] Vide Hom. Il. IX.

w *Tlepolemus*] Herculis et Astyo-

tiphus,[x] insignes armorum specie, avo Hercule. Post eos[8] Protesilaus Iphicli,[y] cum Podarce fratre. Affuit et Eumelus Pheræus,[z] cujus pater Admetus[a] quondam vicaria morte conjugis fata propria protulerat.[9] Podalirius et Machaon, Triccenses,[b] Æsculapio geniti, asciti ad id bellum ob solertiam medicinæ[1] artis.[c] Dein[2] Pæantis Philocteta,[d] qui comes Herculis post discessum ejus ad Deos sagittas divinas, industriæ[e] præmium, consecutus est. Nireus pulcher.[3] [f] Ex Athenis Mnestheus,[g] et Ajax Oilei ex Locride. Ex Argis Amphilochus et Sthenelus,[h] Amphiarai

8 Delph. *hos*.—9 Sic correxit Barth. 'ita legendum cum inepte alioqui legatur *pertulerat*.' vulgo et Delph. *pertulerat*.—1 Delph. *medicæ*. nostram lectionem defendit Mercer. 'Ita diserte libri nostri, non *medicæ;* sic, terra Italia, mulier meretrix, senecta ætas, et alia ejusmodi.' Assentitur Vinding. Mercero.—2 Delph. *Deinde*. Delph. et vulgo *a diis*. Arg. *adeos*; 'unde difficile non fuit genuinam lectionem restituere, quam pridem conjectaverat Tollius ad Ausonii Eidyl. IV. Velleius I. 2. 'Anno octogesimo post Trojam captam; centesimo et vigesimo quam Hercules *ad deos* excesserat.' *Obrecht*. —3 Post *pulcher* inserit Delph. *ex Syme*.—4 Delph. *Amphilochus Amphiarai*,

NOTÆ

ches filius. Hom. Ὃν τέκεν Ἀστυόχεια βίῃ Ἡρακληείῃ. 'Quem peperit Astyocha virtuti Herculeæ.'

[x] *Phidippus et Antiphus*] Ex Thessalo et Chalciope nati, qui Thessalus Herculis filius fuit.

[y] *Protesilaus Iphicli*] Ejus mater Eustathio et Hygino 'Diomedea,' Apollodoro dicitur 'Automedusa.' Hic prius Iolaus dicebatur, sed postquam Trojam venit, primusque ex navibus exsiliit, Protesilai nomen invenit, quod πρῶτος τοῦ λαοῦ καθήλατο τῆς νεὼς, καὶ πρῶτος τοῦ λαοῦ πέπτωκε.

[z] *Pheræus*] A Pheris urbe Thessaliæ, de qua infra.

[a] *Cujus pater Admetus*] Eurip. Alcest. Apollod. I. Hygin. fab. 51. Tzetzes, Chiliad. hist. 53.

[b] *Triccenses*] Ex Trica urbe Thessaliæ juxta Peneum; de qua infra.

[c] [*Medicæ*] *Medicinæ artis*] Hom. Ἰητῆρ' ἀγαθὼ, Ποδαλείριος ἠδὲ Μαχάων. 'Medici boni, Podalirius et Machaon.'

[d] *Pæantis Philocteta*] Philoctetæ matrem 'Demonassem' vocat Hyginus.

[e] *Ad Deos* [*a Diis*] *sagittas divinas industriæ*] Non a Diis, sed ab Hercule, neque ob industriam, etsi Homero τόξων εὖ εἰδὼς, sed quod Herculi pyram struxisset.

[f] *Nireus pulcher*] Aglaies et Charopi filius. Νιρεὺς Ἀγλαΐης θ' υἱὸς, Χαρόποιό τ' ἄνακτος, Νιρεὺς ὃς κάλλιστος ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθε, Τῶν ἄλλων Δαναῶν, μετ' ἀμύμονα Πηλείωνα. 'Nireus Aglaies filius et Charopi regis, Nireus, qui pulcherrimus vir ad Ilium venit Aliorum Danaum, post inculpabilem Achillem.'

[g] *Mnestheus*] Homero Menestheus, filius Petei.

[h] *Sthenelus*] Capanei et Evadnes filius.

Amphilochus,[i] Capanei alter:[4] cum his Euryalus[j] Mecistei. Dein ex Ætolia Thessandrus[k] Polynicis. Postremo omnium Demophoon,[5] atque Acamas[l] fuere, cuncti ex origine Pelopis.[m] Sed eos quos[6] memoravimus, plures alii ex suis quisque regionibus, partim ex regum comitibus, alii ipsius regni participes insecuti sunt: quorum nomina sigillatim exponere haud necessarium visum est. [15.] Igitur ubi Argis convenere,[7] Diomedes hospitio cunctos recipit, necessariaque præbet. Dein[8] Agamemnon grande auri pondus Mycenis apportatum per singulos dispertiens, promtiores animos omnium ad bellum quod parabatur facit. Tum communi consilio super conditione prælii † jusjurandum interponi hoc modo placuit: Calchas filius Thestoris,[9][n] præscius futurorum, porcum marem[o] in medium forum afferri jubet; quem in duas partes exsectum,[p] orienti

et Sthenelus Capanei, et cum his . . . omisso Amphilocho altero.—5 Delph. *Demophon.*—6 Post quos inserit Delph. *supra.*—7 Delph. *Igitur ubi Argos omnes venere.*—8 Delph. *Deinde.*—9 ' Ita scribendum, non *Nestoris*, quamvis accla-

NOTÆ

[i] *Amphilochus*] Amphilochus quidem Amphiarai filius fuit, sed nemo eum inter Græciæ duces præter Dictym retulit, et Homerus ne ejus meminit quidem.

[j] *Et cum his Euryalus*] Ex Homero Τοῖσι δ' ἅμ' Εὐρύαλος τρίτατος κίεν ἰσόθεος φὼς, Μηκιστέως υἱὸς Ταλαϊονίδαο ἄνακτος. ' Et cum his Euryalus tertius ibat, Deo similis vir, Mecistei filius Talæonidæ regis.' Verum hic Dictys Euryalum Amphilochi et Stheneli socium facit, quem Homerus Diomedis et Stheneli.

[k] *Thessandrus*] Non meminit Homerus; at eum Hyginus inter eos qui in equo Trojano sederunt commemorat.

[l] *Demophoon, atque Acamas*] Thesei et Phædræ; eorum quidem non meminit Homerus. Verum Plutarchus in vita Thesei. Pausan. Euripid. Scholiastes, Quint. Calab. Tryphiod. et alii eos affirmant bello Trojano interfuisse.

[m] *Cuncti ex origine Pelopis*] Nescio quos auctores secutus hic Noster sit, eos omnes duces ex origine Pelopis fuisse; nam id omnino falsum est; lege modo Apollod. Hygin. &c.

† *Conditione prælii*] *Prælium* et *bellum* confundit Noster, et utroque promiscue utitur.

[n] *Calchas Thestoris*] Κάλχας Θεστορίδης. Hom.

[o] *Porcum marem*] Recte. Sic antiquis dicebatur bos mas, bos fœmina, agnus fœmina.

[p] *Quem in duas partes exsectum, &c.*] Qui mos in fœderibus sanciendis, primis illis temporibus, solemnis fuit. Genesis, xv. 9. ' Et respondit Dominus, Sume, inquit, mihi vaccam triennem, et capram trimam, et arietem

occidentique dividit, atque[1] singulos nudatis gladiis per medium transire jubet. Dein[2] mucronibus sanguine ejus oblitis, adhibitis etiam aliis ad eam rem necessariis, inimicitias sibi cum Priamo per religionem confirmant: neque prius se bellum deserturos,[q] quam Ilium atque omne regnum eruissent.[r] Quis perfectis pure lauti, Martem atque Concordiam multis immolationibus sibi adhospitavere.[s] [16.] Dein in templo Junonis Argivæ rectorem omnium declarari placuit. Igitur singuli in tabellis, quas ad deligendum belli principem, quem cuique videretur,[t] acceperant, Punicis literis[u] nomen Agamemnonis designant. Ita consensu omnium secundo rumore, summam belli atque exercitus in se suscipit: quod ei[3] et propter germanum,[v] cujus

mantibus imperite omnibus libris; mox recte libri veteres.' *Mercer.*—1 Inserit *ita* post *atque* Delph.—2 Delph. *Deinde.*—3 Deest *ei* in Delph.—4 Delph.

NOTÆ

annorum trium, turturem quoque et columbam.' v.10. 'Qui tollens universa hæc, divisit ea per medium, et utrasque partes contra se altrinsecus posuit, aves autem non divisit,' &c. v. 17. 'et apparuit clibanus fumans, et lampas ignis transiens inter divisiones illas.' Inter divisiones illas transibant etiam qui feriebant fœdera, Jerem. XXXIV. 18. 'Et dabo viros qui prævaricati sunt fœdus meum, et non observaverunt verba fœderis quibus assensi sunt in conspectu meo, vitulum quem conciderunt in duas partes, et transierunt inter divisiones ejus.' vs. 19. 'Principes Judæ et principes Jerusalem, Eunuchi et Sacerdotes, et omnis populus terræ, qui transierunt inter divisiones vituli.' Eo autem significabant ita se in duas partes dividi et scindi velle, si scientes fallerent.

[q] *Neque prius se bellum deserturos*] Repete verbum 'confirmant' a communi: (ut Græcis dicunt:) itaque sic vox 'confirmant' duplicem habet significationem.[4] Quod ego vitiosum puto; nam obscuritatem affert, et contra judicium est. Sed vide not. n. p. 106.

[r] *Quam Ilium atque omne regnum eruissent*] Pausanias: ἐνταῦθα παραμένειν πολεμοῦντας ἕως ἂν ἢ τὸ Ἴλιον ἕλωσιν, ἢ μαχομένους τελευτὴ σφᾶς ἐπιλάβῃ. 'Ibi permansuros donec vel Ilium ceperint, vel pugnantes eos mors occuparit.'

[s] *Adhospitavere*] Sibi amicos faventes et propitios reddidere. Nemo quod sciam hac voce usus est. 'Hospitare' etiam activa, quod alii passiva terminatione 'hospitari.'

[t] *Quem cuique videretur*] Subaudi 'deligere.'

[u] *Punicis literis*] Punicæ literæ Græcis ignotæ esse non poterant; nam a Phœnicibus ad eos cum literis scientiæ venerunt. Sed unde Noster istud hauserit, incertum est. Puto eum de suo addidisse, ut sibi majorem fidem conciliaret.

[v] *Et propter germanum*] Hanc opi-

gratia id parabatur bellum, et propter magnam opum vim, quibus præter ceteros Græciæ reges magnus atque clarus habebatur, merito acciderat.[w] Dein duces præfectosque navium Achillem, Ajacem,[x] et Phœnicem[4] destinant. Præponuntur[5] etiam campestri exercitui Palamedes cum Diomede et Ulysse, ita ut inter se diurnas,[y] vigiliarumque vices dispertiant. His peractis, ad parandas opes atque instrumenta militiæ, singuli in sua regna discedunt. Interim belli studio ardebat omnis Græcia: arma, tela, equi, naves, atque hæc omnia toto biennio[z] præparantur: cum juventus partim sua sponte, alii æqualium ad gloriam æmulatione munia[6] militiæ festinarent. Sed inter hæc, summa cura, vis magna navium præcipue fabricatur: scilicet ne multa millia exercituum undique versum[a] in unum collecta, incuria navigandi[b] tardarentur. [17.] Igitur peracto biennio ad Aulida[c] Bœotiæ, nam is locus delectus fuerat, singuli reges pro facultate opum regnique instructas classes præmittunt. Ex quis primus Agamemnon ex Mycenis naves centum,[d] aliisque[7] sexaginta,[e] quas ex diversis civi-

Phœnicemque.—5 Delph. *Præponitur.*—6 Deest *ad* ante *munia* in Delph. 'Deleo voculam *ad*, et ita Noster initio lib. III.' *Vinding.*—7 Delph. *aliasque.*

NOTÆ

nionem secutus Euripid. in Iphig. in Aulid. Κἀμὲ στρατηγεῖν κατὰ Μενέλεω χάριν Εἵλοντο, σύγγονόν γε. 'Et me ducem exercitus in Menelai gratiam elegerunt, ejus fratrem.' Sed eam refutat Eustath. et alteram amplectitur; namque Agamemnonem ducem omnium factum, quod ceteros divitiis superaret, quippe qui præter Peloponnesum plures insulas sub ditione teneret, ut Rhodum, Æginam, &c.

[w] *Merito acciderat*] Certe rescribendum 'accidit.' Nisi dicas hic Noster male tempora mutasse.

[x] *Ajacem*] Telamonium scilicet, qui Achilli consobrinus.

[y] *Diurnas*] Repete 'vices.'

[z] *Toto biennio*] Vid. loc. insig. Eustath. circ. finem Il.

[a] *Undique versum*] Unica voce legendum *undiqueversum*. Sic Solin. 53. 'undiqueversum quousquam gentium sint ad regiam Memnonis convenere.'

[b] *Incuria navigandi*] Pro, incuria eorum quæ ad navigandum necessaria erant.

[c] *Aulida*] Juxta Euripum Eubœæ.

[d] *Naves centum*] Supple, præmisit, adduxit, &c. Et Homerum præcipue hic sequitur Dictys, etsi ab eo aliquando diversus abit; quod ego indicasse contenta, reliqua præteribo, ubi cum illo congruit.

[e] *Aliasque sexaginta*] Nemo non videt legendum esse: *aliisque sexagin-*

tatibus quæ sub eo erant, contraxerat,[8] Agapenorem præfecit. Nestor nonaginta navium instructam classem: Menelaus ex omni Lacedæmonia[9] naves sexaginta: Mnestheus ex Athenis quinquaginta: Elephenor[f] ex Eubœa quadraginta:[1] Ajax Telamonius Salamina[2] duodecim: Diomedes[g] Argis[3] octoginta navium classem: Ascalaphus et Ialmenus, Orchomenii,[h] naves triginta: Oileus Ajax quadraginta: item ex omni Bœotia Arcesilaus, Prothenor, Peneleus, Leitus, Clonius naves quinquaginta: quadraginta ex Phocide Schedius et Epistrophus: dein Thalpius et

'Lege *aliisque sexaginta* ... *Agapenorem præfecit;* adeo ut centum naves duxerit Agam. sexaginta Agapenor, quas tamen ab Agam. acceperat; sed ipse ex Arcadia milites et remiges imposuerat, teste Hom.'Ιλ. *β.*' *Vinding.*—8 'Ita recte libri, non *construxerat.*' Mercer.—9 Delph. *Lacedæmone.*—1 Delph. *triginta.* 'In libris: *Mnestheus ex Athenis LXI. Elephenor ex Eubœa; Ajax Telamonis XII.* Scribe, *ex Athenis LX. XL. Elephenor ex Eubœa; Ajax S. XII.* Convenit cum Homero.' *Mercer.*—2 Delph. *Salamine.*—3 Inserit Delph. *ex* ante *Argis,* et mox ante *Elide* ... *Rhodo* ... *Methona* ... *Acarnania* ... *Thebis* ...

NOTÆ

ta, &c. Agapenorem præfecit. Sexaginta illas naves Arcadiis dederat Agamemnon, qui, quod mediterranei essent, fabricandis navibus parum idonei videbantur. Hom. Τῶν ἦρχ' Ἀγκαίοιο πάϊς κρείων Ἀγαπήνωρ Ἑξήκοντα νεῶν· πολέες δ' ἐν νηῒ ἑκάστῃ Ἀρκάδες ἄνδρες ἔβαινον ἐπιστάμενοι πολέμοιο. Αὐτὸς γάρ σφιν δῶκεν ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων Νῆας ἐϋσσέλμους, περάαν ἐπὶ οἴνοπα πόντον, Ἀτρείδης· ἐπεὶ οὔ σφι θαλάσσια ἔργα μεμήλει. 'His imperabat Ancæi filius rex Agapenor Cum sexaginta navibus: multi autem in singulam navem Arcades viri ascenderunt, bello instructi. Ipse enim eis dedit rex virorum Agamemnon Naves bene transtratas, ad transfretandum magnum pontum, Atrides, quoniam non ipsis marina opera curæ erant.'

f *Elephenor ex Eubœa quadr.* [*triginta*] At illi Hom. quadraginta naves tribuit. Τῶνδ' αὖθ' ἡγεμόνευ' Ἐλεφήνωρ, ὄζος Ἄρηος, Χαλκωδοντιάδης, μεγαθύμων ἀρχὸς Ἀβάντων. Τῷ δ' ἅμ' Ἄβαντες ἕποντο θοοὶ, ὄπιθεν κομόωντες, &c. Τῷ δ' ἅμα τεσσαράκοντα μέλαιναι νῆες ἕποντο. 'Horum autem duxerat Elephenor, ramus Martis, Chalcodontis filius, magnanimorum princeps Abantum. Hunc simul Abantes sequebantur veloces, a tergo comati, &c. Hunc simul quadraginta nigræ naves sequebantur.' Sed hic noster Hyginum sequutus est.

g *Diomedes*] Cum Sthenelo et Euryalo. Verum Diomedis tantum meminit Dictys, quia Συμπάντων δ' ἡγεῖτο βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης: 'Omnibus præerat fortis Diomedes.' Euryali non meminit Hygin. qui Diomedi naves triginta tribuit, Sthenelo viginti quinque.

h *Orchomenii*] Ex Orchomeno, urbe Bœotiæ, supra Copaidem lacum, ad Cephissum fluvium. Alia est Orchomenus in Arcadia, intra Partheninm montem et Stymphalum fluvium. Hujus vestigia sua ætate vix apparuisse scribit Strabo.

Diores, cum Amphimacho et Polyxeno, Elide aliisque civitatibus[i] regionis ejus naves quadraginta: Thoas ex Ætolia[k] quadraginta: Meges ex Dulichio et ex insulis Echinadibus[l] quadraginta: Idomeneus cum Merione ex omni Creta classem navium octoginta: ex Ithaca[m] Ulysses duodecim: quadraginta Prothous Magnes:[4 n] Tlepolemus Rhodo, aliisque circa eam insulis,[o] novem: undecim[5 p] Eumelus Pheris:[q]

Coloph. quam vocem in illis locis expunxit Artop.—4 'Ita scribendum, non *manus*, quod est in omnibus editis et scriptis libris.' *Mercer.*—5 Delph. *aliisque insulis quæ circa eam erant octo.* Mercerus, cui assentitur Obrecht., vulg.

NOTÆ

[i] *Elide aliisque civitatibus*] Ut Buprasio, Hyrmine, Myrsino. De quibus vide Strab. VIII. Elis autem regio Peloponnesi, ad littus occiduum.

[k] *Ætolia*] Inter Acarnaniam et Corinthiacum sinum.

[l] *Ex Dulichio et ex insulis Echinadibus*] At de Echinadibus insulis una est ipsum Dulichium. Nimirum Homerum imitatus est, qui figura uti amat, qua pars ponitur cum toto: Οἱ δ' ἐκ Δουλιχίοιο Ἐχινάων θ' ἱεράων. 'Quique ex Dulichio sacrisque Echinadibus.' Et Οἱ δ' Εὔβοιαν ἔχον, καὶ Χαλκίδα τ' Εἰρέτριάν τε. 'Quique Eubœam habitabant, et Chalcida et Eiretriam.' Cum sint in Eubœa Chalcis et Eretria. Eadem figura usi sunt Hipponax, Alcman, et Æschylus. Echinades insulæ in mari Ionio, juxta Peloponnesum; nunc *Cozzulari.*

[m] *Ex Ithaca*] Ionii maris insula, supra Cephaleniam; hodie *Valle di Compaze*, *Phiaci* Turcis dicitur. Neque ex Ithaca tantum naves suas instruxerat Ulysses, sed ex Cephalenia, Leucade, Zacyntho, Samo, insulis, et ex Epiro. Homer.

[n] *Prothous Magnes*] E Magnesia, Thessaliæ regione intra Peneum fluvium et Pelium montem. Verum cum circa Peneum et Pelium habitarent etiam alii, quos Homerus commemoravit, ut Gortynii, Pheræi, qui Eumelum secuti sunt, et alii plures, quæritur qui fuerint illi Magnetes Prothoo subditi; neque enim ullum eorum locum signavit Homerus, sed obscure designavit, inquiens eos circa Peneum habitare. Respondet Strabo, ob continentes migrationes, mutationes, permixtionesque communitatum, etiam nomina gentesque confusas esse: unde factum est ut nostris hominibus nonnunquam offeratur perplexitas.

[o] *Rhodo, aliisque circa eam insulis*] Scripserat Homerus: Οἱ Ῥόδον ἀμφενέμοντο, διάτριχα κοσμηθέντες, Λίνδον, Ἰηλυσσόν τε, καὶ ἀργινόεντα Κάμειρον· Τῶν μὲν Τληπόλεμος δουρικλυτὸς ἡγεμόνευεν. 'Qui Rhodum habitabant, trifariam distincti, Lindum, Jalysumque, et argillosam Camirum: His quidem imperabat Tlepolemus hasta inclytus.' Noster putavit 'Lindum, Jalyssum et Camirum' esse insulas, Rhodo adjacentes; quæ revera sunt ipsius Rhodi urbes. Vide Strab. XIV.

[p] *Octo*] Homerus novem naves dat, ut Hygin. et Dares.

[q] *Pheris*] Hyginum corrigendum puto, qui scribit Eumelum ex Perrhebia. Sane Homer. Pheras, lacum Bœbeidem, Bœben, Glaphuras, et Iolcum nominat, cum Eumelo subditos

Achilles ex Pelasgico[r] quinquaginta: tres Nireus ex Syme:[s] Podarces et Protesilaus ex Phylaca, aliisque[t] quibus præerant locis, naves quadraginta: triginta Podalirius et Machaon:[u] Philocteta[5] Methona[6] aliisque civitatibus[v] naves septem: Eurypylus Ormenius[7][w] quadraginta: duas et viginti Guneus Perrhæbis:[x] Leonteus et Polypœtes ex suis regio-

lect. *octo* in *novem* correxit.—[5] Delph. *Philoctetes.*—6 Delph. *Methone.*—

NOTÆ

recenset. Pheræ termini sunt Pelasgici campi ad Magnesiam, qui ad Pelium usque montem porrigitur, stadiis CLX. Bœbeis palus Pheris vicina est, et contigua extremitatibus Pelii atque Magnesiæ. Bœbe, oppidulum est, paludi imminens. Glaphyrarum non meminit Strabo. Stephanus Thessaliæ urbem dicit. Eustathius a Glaphyro quodam dictas scribit, cujus locum obiter emendabis: κληθεῖσας ἀπὸ τοῦ μνημονευθέντος γλαφύρα. Rescribe, Γλαφύρου, 'a supra memorato Glaphyro.' Iolcos ad littus maris sinus Pelasgici. Hinc Argonautæ navem solverunt. Iaolcon vocat Homer.

[r] *Ex Pelasgico*] *Pelasgicum* hic dicit, quod Homerus 'Pelasgicum Argos;' nimirum Thessaliam illam, quæ est inter ostia Penei et Thermopylas, usque ad montem Pindum: quod ea loca Pelasgi, vaga gens, quondam obtinuerint.

[s] *Syme*] Insula maris Carpathii, inter Rhodum et Gnidum; olim Metapontis dicta, et Ægle.

[t] *Ex Phylaca, aliisque, &c.*] Ut Pyrrhasum, fanum Cereris, Itona, Antrona, et Pteleum; quæ sub Protesilao fuerunt, et sitæ erant in ora maritima Phthiotidis, secundum Achillis ditionem usque ad Antronem. Et Phylace Thebis Phthioticis propinqua, quæ et ipsæ suberant Protesilao, ut Alos quoque et Larissa, Cremaste, et Demetrium, versus ortum a monte Othry. Demeter Græcis est Ceres; itaque Demetrium Cereris fanum. Et Homerus vocavit Pyrasum. Fuit Pyrasus urbs commodo portu prædita, a duobus stadiis habens lucum Cereri sacrum, ejusdemque templum. Infra Thebas viginti stadiis jacebat Pyrasus. Prope Amphrisium amnem Iton; ubi Itoniæ templum Minervæ. Supra Antronem est Pteleum; supra Pteleum, Thebæ; supra Thebas, Alos. Strab. IX.

[u] *Podalirius et Machaon*] Ex Tricca, Methone, et Œchalia. Homer. Tricca quidem et Methone urbes Æstiæotidis, Thessaliæ regionis, supra Peneum fluvium. Sed de Œchalia, quam Eurysti urbem Homerus vocat, ambigitur ubi locorum sita fuerit: nam eam in Æstiæotide ponunt, et in Eubœa, et in Arcadia.

[v] *Methona aliisque civitatibus*] Thaumacia, Melibœa, et Olizone; quæ omnes in Magnesia, ad ipsum maris littus: nam Magnesiæ Philoctetæ ditionem Veteres ascripserunt.

[w] *Ormenius*] Ex Ormenio, civitate Magnesiæ, in littore sinus Pelasgici, sub Pelio monte. Homerus addit fontem Hypeream et urbem Asterium. Hypeream in media Pheræorum urbe ponit Strabo, et non procul inde Asterium.

[x] *Perrhæbis*] Perrhæbi primo eam Thessaliæ partem tenuerunt, quæ est supra Peneum ad Olympum montem; sed postea a Lapithis superati, mon-

nibus[7] quadraginta: triginta ex insulis[x] Co, Crapatho, et aliis, cum Antipho Phidippus:[8] Thessandrus, quem Polynicis[a] supra memoravimus, Thebis naves quinquaginta: Calchas Acarnania[b] viginti: Mopsus[c] Colophona[9] viginta: Epios[1][d] ex insulis Cycladibus triginta.[e] Easque magna vi frumenti, aliorumque[2] necessariorum ci-

7 Ita scripsit Mercer ex Homero. *Orchomenius* erat in omnibus libris.—8 Delph. *Ex insulis Nisyro, Carpatho, Co, Caso, et Calydnis*; omissis vocibus *et aliis cum Antipho Phidippus.* Mercerus *ex insulis congregatis.* 'Ita libri: intelligit eas quæ in Homer. catalogo, N. C. C. C. et C. quas frustra hic intruserant correctores.' Arg. *Triginta ex insulis congregatas.* Med. *ex insulis Eutaphrates XXX.* Venet. *ex insulis Nisyro, Caprate, Coo Eutaphrates.*—9 Delph. *Colophone.*—1 Delph. *Epeus.*—2 Delph. *aliis quoque.*—

NOTÆ

tana Pindi occupavere, juxta Athamanas. Et de his loquitur Dictys. Nam inde erat Guneus. Ibidem etiam Enienes populos fuisse existimo, et urbem Cyphum; de quibus Homerus.

[y] *Ex suis regionibus*] Ex Argissa, Gyrtone, Orthe, Elone, Oloossone, urbibus Perrhæbiæ superioris, ejus scilicet quæ ad Olympum montem. Vide Strab. IX.

[x] *Ex insulis*] De his insulis, quæ sunt in mari Carpathio, vide Strab. X. in fine.

[a] *Thessandrus Polynicis*] Deest in Catalogo Homeri. Noster, quia auctore suo deficitur, sibi non constat: nam hic ait Thebis venisse cum supra memoratis, hoc est, Bœotis Arcesilao, Prothenore, Peneleo, Leito, Clonio; et paulo ante dixit, venisse ex Ætolia. Quod nulla ratione fulciri potest; cum Thessandrus per Epigonos restitutus sit in Thebarum regnum, ante expeditionem Trojanam. At in Homero nulla ejus mentio; quia occisus ante iram Achillis. Addit etiam noster Calchantem, Mopsum, Epeum; quorum nulla mentio in Homeri Catalogo. Nec verisimile Calchantem et Epeum tot naves instruxisse. Mopsi in Trojana expeditione non memini fieri alibi mentionem; contra omnis antiquitas consentit, in reditu Calchantem, cum aliis comitatus appulisset Colophona, ubi regnabat Mopsus Mantus filius, insignis vaticinandi peritia, victum a Mopso, arguente ejus inscitiam, pudore an dolore confusum, interiisse. *Jos. Mercer.*

[b] *Acarnania*] Sub sinu Ambracio. At Mycenis Calchantem venisse, scribit Hygin. Porro hic ei naves dat Noster, illo Homeri deceptus Iliad. Καὶ νηέσσ' ἡγήσατο Ἴλιον εἴσω. 'Et navibus dux fuit Achivorum intra Ilium.'

[c] *Mopsus*] Duo fuere Mopsi, ambo divinandi scientia illustres. Prior Ampyei et Chloridis filius, qui Argonautas secutus, morsu serpentis interiit. Alter Mantus filius, quæ Manto ex Tiresia nata fuit. De posteriori loquitur Dictys, etsi eum Dares inter Priami duces recenset.

[d] *Epios* [*Epeus*] Hic est, qui equum Trojanum fabricavit.

[e] *Triginta*] Itaque ex Dicty navium Græcarum numerus fuit 1253. at ex Homero, 1186. Scholiastes Euripidis, in Oreste, fuisse dicit 1155. Dares, tantum 1140. Cedrenus, 1148. Thucydides et Chrysostomus, 1200.

bi[f] replent. Quippe ita ab Agamemnone mandatum acceperant, scilicet ne tanta vis militum,[g] necessariorum penuria fatigaretur. [18.] Igitur inter tantum classium apparatum, equi atque currus bellici,[h] pro locorum conditione[3] multi, sed pedestres milites pars maxima; ob eam causam, quia[4] per omnem Græciam[i] multo majore egestate pabuli equitatus usus prohibetur. Præterea fuere multi, qui ob artis peritiam necessarii nautico apparatui credebantur. Per idem tempus Lycius Sarpedon, neque pretio neque gratia Phalidis[5] Sidoniorum regis[k] illici quivit,[6] ut

3 Delph. *ob locorum conditionem.*—4 Omittit *quia* Delph.—5 'Librorum unus *frigio*, alter *frigie;* ut videatur *Phrygis.*' Mercer. Arg. *Phrygii.* Conjicit Obrecht. *Balidis Sidoniorum regis.*—6 Delph. *allici potuit.*—7 Deest *instructus*

NOTÆ

[f] *Aliorumque* [*aliis quoque*] *necessariorum cibi*] 'Necessaria cibi,' ut in fine hujus libri: 'Frumenta, vinum, aliaque cibi necessaria Anius ejusque filiæ præbuerunt.' Et 'aliis necessariorum,' τοῖς ἄλλοις τῶν ἐπιτηδείων. Sic supra: 'Interea legatorum Palamedes:' τῶν δὲ πρέσβεων ὁ Παλαμήδης. Sic l. IV. 'aurum atque reliqua prædæ.' *Mercer.*

[g] *Tanta vis militum*] Eustathius tradit Græcorum exercitum fuisse 120,000. militum. Et apud eum Aristarchus, 142,320. alii numerant 315,000. verum Thucydides regulam dat, qua vere numerus militum Græcorum dignosci possit. Nam cum Homerus Bœotiorum naves singulas centenum ac vicenum hominum fuisse dixerit, Philoctetæ vero singulas hominum quinquagenum, inde colligere licet maximas, minimas naves fuisse tantum hominum 85. At ex Homero naves erant 1186. quibus per 85. multiplicatis numerus militum erit 1,008,100. quod si alium navigiorum numerum cum aliis sequaris, eodem per 85. multiplicato, quot milites fuerint, facillime invenies.

[h] *Equi atque currus bellici*] Euripid. Iph. Aul. Τοὐντεῦθεν οὖν Ἕλληνες αἰξάντες δορὶ, Τεύχη λαβόντες στενόπορ' Αὐλίδος βάθρα Ἥκουσι τῆσδε, ναυσὶν, ἀσπίσιν θ' ὁμοῦ, Ἵπποις τε, πολλοῖς θ' ἅρμασιν γ' ἠσκημένοι. 'Hinc Græci ruentes ad bellum, Armis correptis in angustas Aulidis sedes Veniunt hujus, navibus et clypeis simul Ac equis et multis curribus instructi.'

[i] *Omnem Græciam*] Homerus tamen ubique Argos dicit: ἱππόβοτον, εὔπωλον. Unde Horat. I. Od. 7. 'Aptum dicit equis Argos.'

[k] *Phalidis Sidoniorum regis*] Lectio hæc a correctoribus est, qui legerant infra, lib. IV. 'Phalam Sidonium;' sed is Sidonius quidem, at non rex Sidonis, sed classis rector Memnonis; ut videtur, mercenarius. Et alioqui a 'Phala' non fit 'Phalidis.' Librorum unus 'frigio;' alter 'frigie,' ut videatur fuisse 'Phrygis.' Hæc Jos. Mercerus. Sed profecto aliud latet. Nam cum Memnon Trojanorum partes secutus sit, non video qui Sarpedonem per mercenarios suos sollici-

societatem militiæ nostræ adversus Trojanos sequeretur. Quippe quem jam Priamus donis amplioribus, iisque postea duplicatis, fidissimum sibi retinuerat. Omnium autem classium numerus, quem ex diversis Græciæ regnis contractum supra exposuimus, toto quinquennio præparatus instructusque 7 est. Ita cum nulla jam res profectionem nisi absentia militis retardaret, cuncti duces, veluti signo dato, una atque eodem tempore Aulida 8 confluunt. [19.] Interim in ipsa navigandi festinatione Agamemnon, quem a cunctis regem omnium declaratum supra docuimus, longius paulo ab exercitu progressus, forte conspicit circa lucum Dianæ [l] pascentem capream; imprudensque religionis, quæ in eo loco erat, jaculo transfigit: [m] neque multo post irane cœlesti, [n] an ob mutationem aëris corporibus pertentatis, [o] lues [p] invadit: atque interim in dies

in Delph.—8 Delph. *Aulidem.*—9 Delph. *Quibus.*—1 Delph. *cum quippe.*—

NOTÆ

tare potuerit ut Græcis opem ferret. Quare omnino adducor ut credam, hic desiderari nomen regis Sidoniorum, cujus sive patrem sive fratrem ab Alexandro interfectum supra refert Dictys. Sed verum ejus nomen invenire, 'hoc opus, hic labor est.'

[l] *Circa lucum Dianæ*] Quæ religiose colebatur in Aulide. De hoc luco Dianæ intelligenda sunt ista Euripidis, in Iph. Aul. Πολύθυτον δὲ δι' ἄλσος Ἀρτέμιδος ἤλυθον, &c. 'Ad multorum sacrificiorum lucum Dianæ veni.' Quem locum male cepit interpres, qui vertit 'per nemus.' Atqui si id voluisset Euripid. sane scripsisset δι' ἄλσους. Nimirum non vidit τὸ διὰ referri debere ad ἤλυθον, διήλυθον· perveni.

[m] *Jaculo transfigit*] Addit Hyginus, eum etiam superbe in Dianam locutum. Illum vide fab. 98.

[n] *Irane cœlesti*] Innuit veram causam fuisse mutationem aëris; creditam vulgo iram cœlestem. Sic l. II. 'tædione an recordatione suorum domuitionem cupiebant.'

[o] *Pertentatis*] Optime sane. Id est, usque ad intima tentatis. Sic apud Virg. I. Æn. 506. 'Latonæ tacitum pertentant gaudia pectus.'

[p] *Lues*] Pestis, a luendo, quia luit, solvit corpora. Sed hic ab aliis omnibus Noster dissentit, qui scribunt non luem, sed maris tranquillitatem, et ἄπλοιαν a Diana Græcis immissam. Quare ei clavum navis suæ Agamemnonem consecrasse dicit Callimach. ut eo quasi redimeret εὔπλοιαν. Hymn. in Dian. 229. Σοὶ δ' Ἀγαμέμνων Πηδάλιον νηὸς σφετέρης ἐγκάτθετο νηῷ, Μείλιον ἀπλοΐης, ὅτε οἱ κατέδησας ἀήτας. 'Tibi etiam Agamemnon Clavum navis suæ dedicavit in templo Aulidis, Munus contra navigandi difficultatem, quando ipsi detinebas ventos.'

magis magisque sæviens, multa millia fatigare, et promisce[q] per pecora atque exercitum[r] grassari: prorsus nullus funeri modus, neque requies: uti quidque malo obvium fuerat, vastabatur. Quis[9] rebus solicitis ducibus mulier quædam[s] Deo plena Dianæ iram fatur: eam namque ob necem capreæ, qua maxime lætabatur, sacrilegii[t] pœnas ab exercitu expetere: nec leniri priusquam auctor tanti sceleris filiam natu maximam, vicariam victimam,[u] immolavisset. Quæ vox ut ad exercitum venit, omnes duces Agamemnonem adeunt: eumque[1] primo orare, recusantemque ad postremum cogere, uti malo obviam properaret. Sed ubi obstinate renuere vident, nec ulla vi queunt flectere, plurimis conviciis[v] insecuti, ad postremum regio honore spoliavere:[w] ac ne tanta vis exercitus sine rectore effusius,[2] ac sine modo[3] militiæ vagaretur, præficiunt ante omnes Palamedem; dein Diomedem, et Ajacem Telamonium; quartumque,[4] Idomeneum. Ita per æquationem muneris[5] atque partium, quadripartitur exercitus. [20.] Neque inte-

2 Delph. *profusius.*—3 Delph. *more.*—4 Deest *que* in Delph.—5 Delph. *nu-*

NOTÆ

[q] *Et promisce*] 'Promisce' pro 'promiscue;' antiquis.

[r] *Per pecora atque exercitum*] Homericis istis forte allusit. Οὐρῆας μὲν πρῶτον ἐπῴχετο, καὶ κύνας ἀργούς· Αὐτὰρ ἔπειτ' αὐτοῖσι βέλος ἐχεπευκὲς ἀφιεὶς, Βάλλ'· αἰεὶ δὲ πυραὶ νεκύων καίοντο θαμειαί. 'Mulos quidem primum invasit, et canes veloces: Sed postea in ipsos sagittam mortiferam immittens, Jaciebat: semper autem pyræ mortuorum incendebantur frequentes.'

[s] *Mulier quædam*] Vero similius, istud Calchanti tribuit Hyginus.

[t] *Sacrilegii*] Proprie.

[u] *Vicariam victimam*] Quæ scilicet ei esset vice capræ, quam Agamemnon occiderat.

[v] *Conviciis*] Convicium proprie quasi convocium, Gallice dicimus *vacarme*. Sed hic intelligit Dictys quod nos dicimus, *des injures*, crimina: neque enim eorum parci erant veteres illi heroes; ita dura erant et contumaci indole.

[w] *Regio honore spoliavere*] Nescio unde hoc Dictys. Nam et Euripides scribit, Agamemnonem, cum filiam suam occidi pati non posset, jussisse exercitum dimitti. Ejus verba, Κλύων δ' ἐγὼ ταῦτ', ὀρθίῳ κηρύγματι Ταλθύβιον εἶπον πάντ' ἀφιέναι στρατὸν, Ὡς οὔποτ' ἂν τλὰς θυγατέρα κτανεῖν ἐμήν. 'Hæc autem audiens ego, claro præconio jussi Talthybium dimittere totum exercitum, ut nunquam passurus meam filiam occidi.'

rim ullus finis vastitatis,[x] cum[6] Ulysses simulata, ex pervicacia Agamemnonis,[y] iracundia, ob id domuitionem[z] confirmans, magnum atque insperabile cunctis remedium excogitavit.[7] Profectus namque Mycenas, nullo consilii participe, falsas literas tanquam ab Agamemnone[a] ad Clytæmnestram perfert, quarum sententia hæc erat:[b] Iphigeniam, (nam ea major natu erat,) desponsatam[8] Achilli; eumque non prius ad Trojam profecturum, quam promissi fides impleretur; ob quæ festinaret, eamque et quæ nuptiis usui[c] essent mature mittere. Præterea multa pro negotio locutus ementito[d] argumento fidem fecerat.[e] Quæ ubi accepit

meri.—6 Delph. *tum.*—7 Sic correxit Mercerus, cum in vulgatis esset *domum demigrationem*, in scriptis, *domi mentionem.*—8 Delph. *desponsam.*

NOTÆ

[x] *Vastitatis*] Proprie. Sic vastitatem cum pestilentia conjungit Cic. Off. II. 'Qui collectis ceteris causis eluvionis, pestilentiæ, vastitatis.'

[y] *Ex pervicacia Agamem.*] I. propter pervicaciam Agamem. Pervicacia, est pertinacia, *opiniâtreté*. Pervicaciam bonam, pertinaciam malam esse contendunt Grammatici. Sed sæpissime confunduntur.

[z] *Domuitionem*] Sic infra, lib. II. 'Domuitionem cupiebant.' Sic Pacuvius in Hermiona: 'Nam solus Danais hic domuitionem dedit.' Et Lucil. lib. XXVI. 'Domuitionis cupidi imperium regis pæne imminuimus.' Inde in Gloss. Philoxeni: 'Domuitionem, ἐπάνοδον.'

[a] *Falsas literas tanquam ab Agamem.*] In tota hac historia ab Euripide diversus abit; qui scripsit ipsum Agamemnonem ad uxorem Clytæmnestram literas misisse, ut Iphigeniam adduceret; Calchante, Ulysse, et Menelao consciis. Verum id sciens et solens fecit Dictys. Ut auctores suos celet.

[b] *Quarum sententia hæc erat*] Ex Euripide: Κἀν δέλτου πτυχαῖς Γράψας, ἔπεμψα πρὸς δάμαρτα τὴν ἐμὴν, Πέμπειν Ἀχιλλεῖ θυγατέρ', ὡς γαμουμένην· Τό τ' ἀξίωμα τἀνδρὸς ἐκγαυρούμενος, Συμπλεῖν τ' Ἀχαιοῖς τοὔνεκ' οὐ θέλοι λέγων, Εἰ μὴ παρ' ἡμῶν εἶσιν εἰς Φθίαν λέχος. 'Et in epistolæ plicis Scribens misi ad meam uxorem, Mitteret filiam tanquam Achilli nupturam; Et viri dignitatem extollens, Dixi eum negare Græcos ad Trojam sequi, Nisi a nobis veniat connubium in Phthiam.'

[c] *Et quæ nuptiis usui*] Nimirum munera dotalia. Eurip. Ἀλλ' ὀχημάτων Ἔξω πορεύεθ', ἃς φέρω φερνὰς κόρῃ, Καὶ πέμπετ' εἰς μέλαθρον εὐλαβούμενοι. 'Verum e curribus Efferte munera dotalia, quæ puellæ fero, Et mitte in aulam diligenter.'

[d] *Ementito*] Passive sumit, pro falso, supposito.

[e] *Fidem fecerat*] Ulysses scilicet, quem dicit literas ad Clytæmnestram curasse.

Clytæmnestra, cùm propter gratiam Helenæ,[f] tum maxime quod tam celeberrimi nominis viro filia traderetur, læta Iphigeniam Ulyssi committit.[g] Isque confecto negotio paucis diebus ad exercitum revertitur, atque ex improviso in luco Dianæ cum virgine conspicitur. Quis cognitis, Agamemnon, affectione paternæ pietatis[h] motus, an[9] ne tam illicito immolationis sceleri interesset, fugam parat. Eum[1] re cognita Nestor, longam exorsus orationem, ad postremum persuadendi genere,[i] in quo præter ceteros[k] Græciæ viros jucundus acceptusque erat, a proposito cohibuit. [21.] Interim virginem Ulysses et Menelaus cum Calchante, quibus id negotium datum erat, remotis procul omnibus, sacrificio adornant: cum ecce[l] dies fœdari[m] et cœlum nubilo tegi[n] cœpit: dein repente tonitrua, corusca,[o2] fulmina,

9 Deest *an* in Delph.—1 Delph. *eumque.*

NOTÆ

[f] *Propter gratiam Helenæ*] Propter gratiam Helenæ, nempe ut ea citius a Trojanis abduci et retrahi posset; quod fieri nequibat, nisi Achilles ad Trojam pergeret.

[g] *Ulyssi committit*]. Euripides ait, ipsam Clytæmnestram filiam suam duxisse.

[h] *Paternæ pietatis*] Proprie. Nam pietas est vel filiorum in parentes, vel parentum in filios. Unde apud Virgil. IX. Æn. 824. 'Subiit patriæ pietatis imago.'

[i] *Persuadendi genere, &c.*] Nunquam, puto, invenies ita loquentes bonos auctores: 'Cum Nestor a proposito prohibuit persuadendi genere in quo,' &c. Qui Latine sciunt, id certe sentiunt.

[k] *In quo præter ceteros*] Nam et de Nestore sic Homer. Τοῖσι δὲ Νέστωρ Ἡδυεπὴς ἀνόρουσε, λιγὺς Πυλίων ἀγορητὴς, Τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή. 'His autem Nestor Suaviloquus surrexit, argutus Pyliorum orator, A cujus lingua melle dulcior fluebat oratio.'

[l] *Ecce*] Fere semper apud idoneos auctores de re fœda, terribili, et horrenda. Virg. II. Æn. 203. 'Ecce autem gemini a Tenedo tranquilla per alta, Horresco referens, immensis orbibus angues Incumbunt pelago,' &c. Ubi Servius: 'Cum ex improviso vult aliquid ostendere, ecce ponit, ut: Ecce autem telis Panthus. Sicut Cicero: Ecce autem repente ebrio Cleomene esurientibus ceteris.' Et Donatus: 'Ecce semper ponitur, ubi res horrenda et repentina significatur.'

[m] *Fœdari*] Optime. Sic fœda tempestas, Virg. Geo. I. 323. 'Et fœdam glomerant tempestatem imbribus atris.' Sic alicubi idem, 'atra tempestas.' Sic infra Noster, 'inter tam tetra,' &c.

[n] *Nubilo tegi*] 'Nubilum' substantive; id est, nubes.

[o] *Corusca fulmina*] Fortasse hæc

et per ea [3] terræ marisque ingens motus, atque ad postremum confusione aëris [p] ereptum lumen. Neque multo post imbrium atque grandinis vis magna præcipitata :[q] inter quæ tam tetra, nulla requie tempestatis, Menelaus, cum his qui sacrificium curabant, metu atque hæsitatione diversus [4] agebatur: terreri quippe primo subita cœli permutatione, idque signum divinum credere: dein ne incœptum omitterent,[5] detrimento militum [r] commoveri. Igitur inter tantam animi dubitationem, vox quædam luco emissa, aspernari numen sacrificii genus, et ob id abstinendum a corpore virginis; misereri namque ejus Deam: ceterum pro tanto facinore [s] satis pœnarum Agamemnoni a conjuge [t] ejus post Trojanam victoriam comparatum: itaque curarent id, quod in vicem virginis oblatum animadverterent, immolare. Dein[6] cœpere venti atque fulmina, aliaque quæ in magno cœli motu oriri solent, consenescere.[u] [22.] Sed cum hæc in

2 'Ita libri, non *coruscationes*.' Mercer.—3 Delph. *præterea*.—4 Delph. *in diversa*.—5 Delph. *omitteret*.—6 Delph. *deinde*.—7 Delph. *accipit*.—8 Delph.

NOTÆ

sic distinguenda sunt: 'tonitrua, corusca, fulmina.' Tonitru, ipsa nubium collisio, fragor: corusca, ignis et coruscatio: fulmen, telum ipsum. Corusca ἀστραπὰ, tonitrua βρονταὶ, fulmina κεραυνοί. Verum nihil mutandum censeo: nam sic et Virgil. corusca dixit fulmina I. Georg. 'Ipse pater, media nimborum in nocte, corusca Fulmina molitur dextra.' Nisi *corusca* conjungas cum *dextra*; quod mihi etiam magis placet: quomodo et Horatius dixit, 'rubentem dexteram.' Od. II. 1. 'Et rubente Dextera sacras jaculatus arces Terruit urbem.'

p *Confusione aëris*] Eleganter sane, etsi satis nove, ut puto. Confusus aër, i. turbatus, opponitur puro et liquido.

q *Præcipitata*] Eleganter Virg. X. Æn. 'Ac velut effusa si quando grandine nimbi Præcipitant.'

r *Dein ne incœptum omitterent, detrimento militum*] Id est, detrimento militum tangi cœpit et labefactari ne incœpto desisteret. Detrimento autem militum, quia eos ibi misere perituros putabat, ni Iphigenia immolaretur; quæ morte sua εὔπλοιαν, navigandi facultatem erat datura.

s *Pro tanto facinore*] Scilicet cum interfecit cervam Dianæ.

t *Satis pœnarum Agamemnoni a conjuge*] Nam Clytæmnestra reducem eum occidit. Verum imprudentissimus fuit Agamemnon, qui post tam apertam imminentis mali significationem sibi non cavit, sibique quoquomodo consuluit. Certe hic nobis verba daret Pseudo-Dictys.

u *Consenescere*] Id est, imminui, debilitari, frangi: nove dictum de tempestate.

luco aguntur, Achilles literas seorsum missas [v] sibi a Clytæmnestra, cum auri magno pondere, accepit,[7] in quis[8] ei filiam atque omnem domum suam commendaverat. Quæ postquam,[9] et Ulyssis consilium patefactum est, omissis omnibus, propere ad lucum pergit,[1] magna voce Menelaum, et qui cum eo erant, inclamans, ab inquietudine Iphigeniæ cohiberent sese,[w] comminatus perniciem,[2] ni paruissent. Mox attonitis his atque obstupefactis,[3] ipse supervenit, reformatoque jam die[x] virginem abstrahit.[y] Interim deliberantibus [z] cunctis, quidnam, et ubi esset, quod immolari juberetur, cerva forma corporis admiranda [a] ante ipsam aram intrepida consistit. Eam prædictam hostiam rati, oblatamque divinitus, comprehendere, moxque immolant. Quis [4] peractis, sedata lues, instarque æstivi temporis cœlum reseratum [b] est. Ceterum virginem Achilles, atque hi qui sacrificio præfuere, clam omnes [5] regi Scytharum,[c] qui eo tempore aderat, commendavere. At ubi duces sedatam vim mali animadvertunt, ventorumque flatus navigandi [6] prosperos,[d] atque æstivam maris faciem, omnes læti Agamem-

quibus.—9 Delph. *Quas postquam perlegerat.*—1 Post *pergit* inserit Delph. *Achilles.*—2 Post *perniciem* inserit Delph. *omnibus nisi.*—3 Delph. *Attonitus ... stupefactus.*—4 Delph. *Quibus.*—5 Delph. *omnibus.*—6 'Lege *navigando,*

NOTÆ

[v] *Achilles literas seorsum missas*] Hæc aliter disposuit Euripides; quem certe Noster ob oculos habuit, sed noluit sequi, ut nova diceret, et sic iis faceret fidem.

[w] *Ab inquietudine Iphigeniæ cohiberent sese*] Id est, ne Iphigeniam inquietarent. Sed barbare loquitur.

[x] *Reformatoque jam die*] In melius restituto, purgato, sereno: sed hujus locutionis exemplum frustra quæras.

[y] *Virginem abstrahit*] At alii omnes aiunt, Dianam eam eripuisse et in Tauricam regionem vexisse.

[z] *Deliberantibus*] Improprie dicit 'deliberantibus,' pro quærentibus, sciscitantibus, &c.

[a] *Cerva forma corporis admiranda*] Nicander ait juvencam substitutam; Phænodemus, ursam. Alii dicunt, Iphigeniam in anum edentulam mutatam fuisse. Hesiodus vero eam a Diana Hecaten factam scripsit.

[b] *Reseratum*] Eleganter. Sic clausum mare dicitur cum hyemat; et idem apertum et reseratum, cum tranquillum est.

[c] *Regi Scytharum*] Quis hic fuerit, mihi ignotum est; nisi Thoantem Tauricæ regem intelligat.

[d] *Navigandi prosperos*] Elegantissime, sed tamen audaci modo usus est, Horatium secutus, qui scripsit

nonem adeunt, eumque interitu filiæ[e] permœstum consolati honore regni rursus[7] concelebrant.[f] Quæ res pergrata atque accepta per exercitum fuit. Eum quippe optimum consultorem sui,[8] non secus[g] quam parentem miles omnis percolebat. Sed Agamemnon sive eorum quæ præcesserant satis prudens, seu[9] humanarum rerum necessitatem animo reputans, et ob id adversus infortunia firmissimus, dissimulato quod ei acciderat, honorem suscipit, atque eo die duces omnes ad se in convivium[1] deducit. Dein haud multis post diebus, exercitus ordinatus per duces, cum opportunum jam tempus navigandi ingrueret, ascendit naves repletas multis rebus pretiosissimis,[2] quæ ab incolis regionis ejus offerebantur. Ceterum frumenta, vinum, aliaque cibi necessaria, Anius et ejus filiæ præbuere,[h] quæ Œnotro-

sc. faventes: neque opus hic est cum Barthio *flatus* in *status* mutare, illud quippe magis Latinum sapit.' *Vinding.*—7 Delph. *honorem r. rursus.*—8 Delph. *suum.*—9 Delph. *sive.* Delph. *in convivium ad se.* Delph. 2. *preciosissimis rebus.*

NOTÆ

iv. Od. 6. 'Rite crescentem face noctilucam, Prosperam frugum, celeremque pronos Volvere menses.' Ubi Interpres Cruquius, 'adjectivum verbale, agendi vim habens cum gignendi casu.' Sed non vidit Cruquius hic esse ellipsim, 'Prosperam frugum,' pro prosperam proventui frugum. Et apud Nostrum, 'flatus prosperos navigandi,' pro prosperos tempori navigandi, vel quid simile.

[e] *Interitu filiæ*] Neque enim adhuc resciverat quæ facta erant.

[f] *Honorem regni rursus concelebrant*] Certe hic hæreo, neque possum ista recte interpretari. Ait Græcos duces regni honorem, quem antea Agamemnoni abstulerant, in eundem rursus transtulisse, et magna lætitia celebrasse.

[g] *Optimum consultorem sui* [*suum,*] *quem non secus*] Homerus ubique fortissimum et prudentissimum Agamemnonem inducit. Etsi virtutes ejus omnes uno tantum versu complexus est alicubi: Ἀμφότερον, βασιλεύς τ' ἀγαθὸς, κρατερός τ' αἰχμητής. 'Utrumque, et rex bonus, et fortis bellator.'

[h] *Frumenta, vinum, aliaque cibi necessaria, Anius et ejus filiæ præbuere*] Fabulam de Anio Deli rege et sacerdote; et ejus filiabus, quæ vinum, et oleum, et omne tritici genus ultro funderent, habes apud Ovidium Metam. xiii. 630. ut et apud veteres Grammaticos, e quibus enarrator Lycophronis: Ἄνιον Ἀπόλλων ἤνεγκεν εἰς Δῆλον, ὃς Δωρίππην γήμας γεννᾷ τὰς οἰνοτρόπας, Οἰνὼ, Σπερμὼ, Ἐλαΐδα· αἷς ὁ Διόνυσος ἐχαρίσατο, ὁπότε βούλοιντο, οἶνον, σπέρματα, καὶ ἔλαιον λαμβάνειν, κατὰ τὰς τῶν ὀνομάτων θέσεις. Φερέκυδες δέ φησιν ὅτι Ἄνιος ἔπεισε τοὺς Ἕλληνας παραγενομένους πρὸς αὐτὸν, αὐτοῦ μένειν τὰ ἔννεα ἔτη, δεδόσθαι δ'

pæ[i] et divinæ religionis antistites memorabantur. Hoc modo ex Aulide navigatum est.

NOTÆ

αὐτοῖς τῷ δεκάτῳ ἔτει ναυστολῆσαι ἐπὶ τὴν Ἴλιον καὶ πορθῆσαι αὐτήν· χρησμὸς γὰρ τοῖς Ἕλλησιν ἐδόθη, Τροίας κρατῆσαι τῷ δεκάτῳ χρόνῳ· ὑπέσχετο δ' αὐτοῖς καὶ ὑπὸ τῶν θυγατέρων αὐτοῦ τρέφεσθαι· quæ postrema verba corrupta sunt. Lego *θυγατέρων Ἀνίου*. Reddit rationem cur eos Anius per novem annos detinuerit, et decimo tantum emiserit. *Χρησμὸς γὰρ*, 'oraculum enim:' nihil certius. Totum autem locum sic verto: 'Apollo Anium in Delum tulit, qui ducta uxore Dorippa genuit oinotropas, Oino, Spermo, et Elaida, quibus Bacchus dedit ut, quodcumque vellent, in vinum, fruges, et oleum commutarent, secundum nominum suorum positiones. Pherecydes autem dicit, quod Anius Græcos Delum delatos persuaserat, ut ibi manerent novem annos. Eisque dedit decimo demum anno navigare ad Trojam et eam vastare. Nam oraculum Græcis datum fuit fore ut decimo anno Trojam caperent. Promisitque eis fore ut a filiis Anii alerentur.' De Anio, Virg. Æn. III. 'Egressi veneramur Apollinis urbem. Rex Anius, Rex idem hominum Phœbique Sacerdos, Vittis et sacra redimitus tempora lauro, Occurrit, veterem Anchisen agnovit amicum.' Ubi Servius: 'Anius autem, Rex Deli, Apollinis sacerdos, cum trium filiarum esset parens, ne unius tantum Dei esset tutus auxilio, (ita legit Jos. Mercerus,) filias numini Liberi patris devovit, qui parem ei gratiam reddens effecit ut quidquid una attigisset, verteretur in fruges, altera in vinum, tertia in oleum. Id cum comperisset Agamemnon dux Argivorum, cum mille navibus oppugnaturus iret Trojam, misit qui eas accerserent, ut posset alere Græciæ exercitum. Quæ cum vinctæ tenerentur, invocaverunt Liberum patrem, quas ille in columbas vertit, et ita vincula fecit effugere. Unde hodieque Deli columbas violare nefas est. Hunc tamen Anium Palæphatus etiam propinquum tradit Anchisæ.' Verisimile est, ut notat Jos. Mercer. Delum electam a Græcis ducibus, quo annonam ex omni Græcia comportarent, ad necessarios usus exercitus transvehendam; ejusque curam datam Anio, qui singulis filiarum eam custodiam distribuerat.

[i] *Œnotropæ*] Ab *οἶνος*, vinum, et *τρέπω*, verto. Atqui erat una tantum quæ vinum faceret, sed una reliquis nomen dabat.

DICTYOS CRETENSIS

DE BELLO TROJANO

LIBER II.

POSTQUAM ad Mœsorum[1] regionem[a] universas classes venti appulere, propere omnes, signo dato, naves littori admovent.[2] Dein egredi cupientibus, a custodibus loci ejus obviam itum est: eos namque Telephus, qui tum Mœsiæ imperator erat, quo omnis regio ab incursione maritimorum hostium defensaretur, littori præfecerat. Igitur ubi descendere prohibentur, neque prius permittitur terram attingere quam regi, quinam essent, nuntiaretur;[b] nostri primo quæ dicebantur negligere, et singuli navibus egredi. Dein postquam a custodibus nihil remittebatur, et summa

1 Delph. *Mæsiorum*.—2 Delph. *admoverunt*.—3 Delph. *ac*.—4 Delph. *ma-*

NOTÆ

[a] *Ad Mæsiorum regionem*] Perperam Mœsiam et Mysiam distinguunt viri docti, ita ut illa Europæa, hæc Asiatica sit. Nam utraque vere Mysia dicta, Μυσία, postea Mœsia, et ipsa Mysia Asiatica ab altera Europæa, sive Thracia, orta est. De Mysia autem Asiatica hic loquitur Dictys, quæ circa Caicum et Pergamum, ubi Teuthrania: nam Teuthras, Mysiæ rex, Telephum Herculis et Auges filium adoptavit, eique regnum reliquit. Ceterum hunc Argivorum in Mysiam appulsum, ibique debellatam pugnam cum Telepho, fuse describunt Tzetzes in Lycophronem, et Eustath. Iliad. I.

[b] *Quam regi, quinam essent nunciaretur*] De more scilicet: sic apud Virgil. Pallas Æneam littori suo appulsum alloquitur: 'Qui genus, unde domo? pacemne huc fertis, an arma?' Hunc rursus Æneas: 'Evandrum petimus; ferte hæc, et dicite lectos Dardaniæ venisse duces, socia arma rogantes.'

vi resisti et[3] prohiberi cœptum est, duces omnes injuriam manu[4] vindicandam rati, arreptis armis evolant navibus, incensique ira custodes cædere, neque versis his atque in fuga[5] [c] parcere, sed uti quisque fugientem comprehenderat, obtruncare. [2.] Interim ad Telephum, qui primi fuga Græcos evaserant, veniunt; irruisse multa hostium millia, eosque cæsis custodibus littora occupasse; multa præterea singuli[6] pro metu suo adjicientes nuntiant. Dein re cognita, Telephus cum his quos circum se habebat, aliisque qui in ea festinatione in unum conduci potuere, propere Græcis obviam venit, ac statim condensis[7] utrimque frontibus vi magna concurritur. Dein uti quisque in manus venerat, interficitur. Cum interim his aut illis[d] ex casu suorum perculsis, vehementius invicem instaretur, Thessandrus,* [e] quem Polynicis supra memoravimus, congressus cum Telepho, ictusque ab eo cadit, multis tamen hostium ante interfectis, in quis[8] Telephi comitem, quem rex ob industriam virium atque ingenii inter duces habebat, strenue dimicantem obtruncaverat:[9] atque ita paulatim elatus secundo belli eventu, et ob id majora viribus aggressus, interficitur. Atque ejus cruentum corpus Diomedes, quod ei jam tum a parentibus[f] cœptum cum eo societatis jus perseverabat, humeris extulit: idque igni crema-

nu injuriam.—5 Delph. Vinding. *neque versis his in fugam.*—6 Omittit Delph. vocem *singuli.*—7 Delph. et vulg. *condensatis.* Arg. *condensi satis:* 'quod indicio est, *condensatis* illud a glossatore profectum. Sed veteres *densere* et *condensere* dicebant. Sallust. Hist. 3. 'Ille subsidiis principes augere, et densere frontem.'' Obrecht.—* Totus hic locus sic distinguitur et legitur in ed. Delph. *Dein . . . interficitur: cum . . . instaretur. Sed in ea pugna Thessandrus, &c.*—8 Delph. *quibus.*—9 Delph. *obtruncarat.*

NOTÆ

[c] *Atque in fuga*] Subauditur particip. 'existentibus,' in fugam versis.

[d] *His aut illis*] Lego, 'his et illis.' Ait enim Græcos et Mysios suorum casu percussos commotos vehementius et majore impetu instasse.

[e] *Thessandrus*] Male igitur hunc Thessandrum inter eos, qui in equo Trojano latuere, intelligunt. Inter eos Servius ad illud Æn. II. 'Thessandrus, Sthenelusque duces, et dirus Ulysses.'

[f] *A parentibus*] Polynice et Tydeo, qui Adrasti filias duas uxores duxere. Statius I. Theb. Apollod. III.

tum, quod superfuerat, patrio more[1] sepelivit. [3.] At ubi animadvertere Achilles et Ajax Telamonius, magno suorum detrimento eventum belli trahi,[2][g] exercitum in duas partes dispertiunt, ac pro tempore cohortati suos, tanquam restauratis viribus acrius hostes incurrunt, ipsi duces principesque certaminis;[h] cum modo insequerentur fugientes, modo ingruentibus semet instar muri[i][2] opponerent. Atque ita omnino primi aut inter primos bellantes, præclaram jam tum virtutis suæ famam apud hostes atque inter suos effecere. Interim Teutranius,[k] ex Teutrante[3] et Auge genitus, frater Telephi uterinus, ubi animadvertit Ajacem tanta adversum suos gloria dimicantem, propere ad eum convertit,[l] ibique pugnando ictus telo ejus occubuit. Ejus casu Telephus non mediocriter perculsus, ultionemque fraternæ mortis expetens, infestus aciem[4] invadit, atque fugatis quos adversum ierat,[m] cum obstinate Ulyssem inter vineas,[n] quæ ei[5] loco adjunctæ erant, insequeretur, præpeditus trunco vitis[o] ruit. Id ubi Achilles procul animadvertit, telum[6] jaculatus femur sinistrum ei[7] transfigit. At Telephus im-

1 Delph. *more patrio*.—2 'Ita recte libri: male edebatur, *montis*.' Mercer.—3 Delph. *Teuthranius ex Teuthranio*.—4 Sic correxit Mercer. vulg. *Ajacem*.—5 Omittitur *ei* in Delph.—6 Delph. *telo*.—7 Delph. *regi*.—8 Delph. *fer-*

NOTÆ

[g] *Trahi*] Differri, produci.

[h] *Principes certaminis*] Primos in certamine, nam hic 'principes,' infra 'primos' dicit.

[i] *Instar muri*] Sic Homerus ubique τεῖχος vocat viros fortes; ut Achillem τεῖχος Ἀχαιῶν, 'murum Græcorum.'

[k] *Teutranius*] Hujus Teuthranii nemo, quod sciam, meminit; neque verisimile est Teuthrantem Telepho regnum relicturum fuisse, si ex Auge liberos tulisset.

[l] *Ad eum convertit*] 'Convertit' pro convertitur, ut apud Virgil. 'præcipitat' pro præcipitatur: et notant Grammatici, sed non viderunt hic esse Ellipsin, et subintelligi 'se convertit, se præcipitat.' 'Venti posuere' apud Virgil. 'posuere se' vel 'iram,' &c.

[m] *Quos adversum ierat*] Sallustiana phrasis; sic enim ille, in Jug. 'Profligatis iis quos adversum ierat, rediens a latere Mauros incurrit.'

[n] *Inter vineas*] Verum Tzetzes scribit, truncum hunc vitis a Baccho subito emissum.

[o] *Præpeditus trunco vitis*] Ita Tzetzes. Sed Eustathius non ipsum Telephum præpeditum scribit, sed ejus equum.

pigre resurgens, ferrum ex corpore extrahit,[8] et protectus concursu suorum, ab instanti pernicie[9] liberatus est. [4.] Jamque diei plerumque[1] processerat, cum utraque acie[2 p] intenta prælio sine ulla requie, ac jugi certamine strenuis adversum se ducibus, fatigaretur. Namque nostros multorum dierum navigio[3] aliquantum[4 q] exhaustos maxime præsentia Telephi debilitaverat.[5] Is namque Hercule genitus, procerus corpore, ac pollens viribus divinis, patris virtutibus propriam gloriam æquiparaverat. Igitur adventante nocte, cunctis cupientibus requies belli facta est. Ac Mœsi[6] ad se domum,[r] nostri ad naves digrediuntur. Ceterum in ea pugna utriusque exercitus interfecti multi mortales,[7] sed et vulnerati pars maxima, prorsus nullo, aut perpaucis clade belli ejus expertibus.[8] Dein[9] secuta die, legati invicem de sepeliendis qui in bello ceciderant mittuntur. Atque ita induciis interpositis, collecta corpora atque igni cremata sepeliunt.[1] [5.] Interim Tlepolemus, et cum fratre Antipho Phidippus, quos Thessalo genitos,[s] nepotes Herculis supra memoravimus, cognito Telephum in

rumque ex corpore trahit.—9 Delph. *periculo.*—1 Delph. *plurimum.*—2 Sic Arg. Cod. rectius quam vulg. *utraque acies.*—3 Delph. *navigatione.*—4 Delph. *In aliquantum*, probante Mercero.—5 Sic restituit Mercerus e Petav. Cod. male in altero, *dubitaverat*: in vulgatis, *exanimaverat*, et sic in Delph.—6 Delph. *Mœsii.*—7 Delph. ita transposita habet hæc verba; *multi mortalium interfecti utriusque exercitus ac v. p. m.*—8 Delph. *P. nulli a. perpauci cladis b. expertes.* —9 Delph. *Deinde.*—1 Delph. *sepeliuntur.*—2 Delph. *Deinde.*—3 Delph. *at-*

NOTÆ

p *Cum utraque acie*] Certe ex hac periodo vix me satis possum expedire. Tamen ut aliquid tentem, legendum puto: 'Cum utraque acies intenta prælio sine ulla requie,' &c. hoc sensu: Cum uterque exercitus sine ulla requie attentus pugna fatigabatur longo, perpetuo certamine. Et 'ducibus strenue adversum se,' supple 'pugnantibus.' Jam si quis vulgatam lectionem malit, is mihi dicat velim, an illud sit Latine scribere: 'Prælium fatigatur jugi certamine et ducibus adversum se pugnantibus.'

q *Aliquantum* [*in aliq.*] Nostro scriptori hæc est familiaris locutio.

r *Ad se domum*] Ita recte libri. Catullus: 'Ad se quisque vago passim pede discedebat.'

s *Quos Thessalo genitos*] Phidippum, scilicet, et Antiphum. Nam Tlepolemus ipsius Herculis filius fuit.

his locis imperitare, fiducia cognationis[t] ad eum veniunt, eique quinam essent, et quibuscum navigassent, aperuere. Dein[a] multa invicem consumta oratione, ad postremum nostri acrius incusare, quod tam hostiliter adversum suos versaretur. Agamemnonem namque et Menelaum Pelopidas, non alienos generis[u] sui, eum exercitum contraxisse. Dein quæ circa domum Menelai ab Alexandro commissa essent, raptumque Helenæ docent: ob quæ[3] decere eum, cum propter consanguinitatem, tum præcipue ob scelus violati communis hospitii, Græcis ultro ferre[4] auxilium, in quorum gratiam[v] ipsius etiam Herculis plurima laborum monumenta per totam Græciam existerent.[5] Ad ea Telephus: etsi dolore vulneris immodice afflictabatur, benigne tamen respondens, ipsorum potius ait culpa factum, quod amicissimos, et junctos sibi generis affinitate, regno suo appulsos ignoraverit: præmittendos etenim fuisse, per quos cognito eorum adventu obviam ire gratulantem oportuerit: atque amice hospitio receptos, donatosque muneribus,[w] cum commodum ipsis videretur, remittere. Ceterum militiam Priamum adversum[x] recusare: Astyochen[6] enim Priami,[7] [y] sibi matrimonio junctam, ex qua Eurypylus genitus,

que.—4 Delph. *adferre.*—5 Delph. *existere.*—6 Delph. *Astyochem.*—7 Post

NOTÆ

[t] *Fiducia cognationis*] Nam Telephus eorum erat avunculus, nempe frater Thessali, eorum patris.

[u] *Non alienos generis*] Nam Tantalus Pelopis parens, Jovis filius fuit, et ita frater Herculis, qui Telephum suscepit. Igitur Pelops et Telephus consobrini. Agamemnon vero et Menelaus Plisthenis filii, Plisthenes Atrei, Atreus Pelopis.

[v] *In quorum gratiam*] Ait plurimos labores in gratiam Græcorum ab Hercule exantlatos, ut ab exemplo patris eum in militiæ societatem pertraheret. Sed cur non potius ista, scilicet Herculem olim Ilium obsedisse, Laomedontem interfecisse? &c.

[w] *Donatosque muneribus*] Quæ ideo *Xenia* dicebantur, quod darentur Hospitibus, qui Græcis 'Xenoi.'

[x] *Priamum adversum*] Pro, adversum Priamum: sic supra, 'quos adversum,' pro 'adversum quos.'

[y] *Astyochen enim Priami*] Filiam scilicet. At Telephi quidem uxorem Astyochen vocat Eustath. in Odyss. Λ. Sed eam Priami sororem, non filiam dicit. Alii verius eam Laodicen vocant, quam Priami filiam fuisse omnes consentiunt.

arctissimum affinitatis pignus intercederet. Dein[8] propere popularibus uti ab incepto desisterent nuntiari jubet: atque ita nostris liberam egrediendi navibus potestatem permittit. Tlepolemus,[9] et qui cum eo venerant, Eurypylo traduntur:[z] hique, perfectis[1] quæ cupierant, ad naves pergunt, nuntiantes[2] Agamemnoni ac reliquis regibus pacem, concordiamque cum Telepho. [6.] Quæ ubi accepere, apparatum belli læti omittunt. Dein ex consilii sententia Achilles cum Ajace ad Telephum pervenere,[3] eumque jactatum magnis doloribus consolati, ut viriliter incommodum ferret, deprecantur.[4][a] At Telephus, ubi aliquantum requies doloris intercesserat, Græcos incusare, quod ne nuntium quidem adventus sui præmisissent. Dein percontatur, quinam, et quanti Pelopidæ in ea militia essent: doctusque[b] multis precibus orat, ut ad se omnes veniant. Tum nostri, facturos se quæ[5] vellet polliciti, desiderium regis reliquis nuntiavere. Igitur omnes Pelopidæ, præter Agamemnonem et Menelaum, in unum congregati ad Telephum veniunt, multumque gratulationis atque[6] lætitiæ præsentia sua regi obtulere: ac deinde muneribus largiter donati, hospitio recipiuntur. Neque tamen miles reliquus, qui apud naves erat, munificentiæ regis expers fuit: namque ex numero navium[c] frumentum, aliaque necessaria affatim portabantur. Ceterum rex, ubi Agamemnonem fratremque ejus abesse animadvertit, multis precibus Ulyssem deprecatur, uti ad eos acciendos pergeret: hi itaque[7] ad Telephum veniunt,

Priami exhibet Delph. vocem *filiam*.—8 Delph. *Deinde*.—9 Ante vocem *Tlepolemus*, legit Delph. *Tumque*.—1 Delph. *peractis*.—2 Delph. *nunciantque*.—3 Delph. *perveniunt*.—4 Delph. *deprecabantur*.—5 Delph. *quæcumque*.—

NOTÆ

[z] *Eurypylo traduntur*] Ut ejus ductu a pastoribus et Telephi militibus tuti ad naves pervenirent.

[a] *Deprecantur* [*deprecabantur*] Id est, vehementer, obnixe precabantur; nam de est intensivum ut in 'deamare,' &c.

[b] *Doctusque*] Edoctus.

[c] *Ex numero navium*] Id est: pro numero navium; secundum numerum navium.' Sic loqui amat.

ac more regio invicem acceptis datisque donis, Machaonem et Podalirium Æsculapii filios venire, ac vulneri mederi jubent: qui inspecto crure[8] [d] propere apta dolori medicamina imponunt. [7.] Sed ubi tritis aliquot diebus, tempus navigandi remorari, ac ventis adversantibus mare in dies magis magisque sævire[e] occœpit,[9] Telephum adeunt, eumque de opportunitate temporis consulunt: atque ab eo docti, initio veris ex his locis ad Trojam navigandi[f] tempus esse, reliqua adversa, cunctis volentibus Bœotiam revertuntur.[g] Ibique subductis navibus, singuli in regna sua hyematum discedunt. Interim in eo otio regi Agamemnoni cum Menelao fratre exercere discordias vacuum fuit,[h] ob proditam Iphigeniam. Is namque[i] auctor, et veluti causa luctûs[1] ejus credebatur. [8.] Per idem tempus, ubi de conjuratione universæ Græciæ apud Trojam compertum est, auctoribus nuntii ejus Scythis barbaris,[k] qui mercandi gratia per omnem Hellespontum commutare res[2] [l] cum accolis sueti,

6 Delph. *et.*—7 Delph. *Hique ita.*—8 Sic correxit Vinding. probante Obrecht. Delph. et vulg. *inspecta cura.*—9 Delph. *cœpit.*—1 Ante *luctus* inserit Delph. vocem *tanti.*—2 Med. Cod. *commutare merces.* 'Sed nihil mutandum.' Sallust. Jug. cap. XVIII. 'nam fretō divisi ab Hispania, mutare res inter se instituerant' Obrecht.

NOTÆ

[d] *Inspecto crure* [*inspecta cura*] Id est, 'curatione.' Et 'curam' hoc sensu posuit alicubi Cicero. Inde nostrum *cure*.

[e] *Sævire*] Sic Lucilius dixit 'tempestates sævas.' 'Sævas procellas.' Lucret. et Cicero, 'ventum sævum' et 'turbines sævos.'

[f] *Initio veris ex his locis ad Trojam navigandi*] Hæc vero magna Geographiæ ignoratio: Mysia enim, in qua regnabat Telephus, proxima Troadi; ut diximus supra, et inde ut ad Trojam navigarent, ora tantum legenda. Sed hæc ita finxit, ut novennium expeditionis impleret: et decennium vulgatum belli Trojani ad novem annos ipsius apparatus redactum in decimum ipsius belli contraheret.

[g] *Bœotiam revertuntur*] De duplice Græcorum expeditione in Trojam egit Eustath. in Il. A. Vide Pausan. 4.

[h] *Exercere discordias vacuum fuit*] Ex Sall. Catil. 'Postquam remoto metu Punico simultates exercere vacuum fuit.'

[i] *Is namque*] Menelaus scilicet.

[k] *Auctoribus nuntii ejus Scythis barbaris*] Scythæ enim jam tum nautica et mercatura clari. Unde mox eos duces navigationis assumunt Græci.

[l] *Commutare res*] Hæc enim fuit emtio primis temporibus usitata, res suas cum rebus alterius commutare, quem morem et adhuc populi quidam obtinent.

ultro citroque vagabantur, metus atque mœror universos invasere; cum singuli, quibus ab initio Alexandri facinus displicuerat, male actum adversus Græciam, et ob id paucorum pravitate in communem[3] perniciem præcipitatum iri testarentur. Inter quæ tam solicita, magna cura plurimi ex omni ordine lecti ad contrahenda ex finitimis regionibus auxilia ab Alexandro, aliisque pessimis consultoribus, dimittuntur: hisque[4] mandatur, uti quamprimum expedito negotio remearent: quod ea gratia maxime a Priamidis festinabatur, uti propere instructo exercitu, tempus profectionis antecaperent, atque omne quod parabatur bellum in regiones Græciæ transportaretur. [9.] Dum hæc apud Trojam geruntur, Diomedes incepti eorum certior factus, magna celeritate per omnem Græciam pervagatus, universos duces convenit: eisque consilium Trojanorum aperiens, monet atque hortatur, uti quamprimum instructi rebus bello necessariis, ad navigandum festinarent. Neque multo post re cognita,[5] Argos ab omnibus convenitur. Ibi Achilles regi indignatus, quod propter filiam[m] renueret profectionem, ab Ulysse in gratiam reductus est. Is namque summœsto[6] ac luctu[n] obsito Agamemnoni insinuans, quæ circa filiam ejus evenissent, animum atque ornatum regis[7] reformavit.[o] Igitur cunctis præsentibus, quanquam a nullo officia militiæ negligebantur, præcipue tamen Ajax Telamonius, et Achilles cum Diomede curam maximam, studiumque importandi belli susceperant: hisque placet, uti præter contractam classem, naves, quibus loca hostilia[p] in-

3 Arg. Cod. *in commune.* 'Apparet scriptum fuisse, *commune in perniciem præcipitatum iri.*' Obrecht.—4 Delph. *eisque.*—5 Delph. *post recognita.*—6 Delph. *diu mœsto.*—7 Delph. *magis.*—8 Delph. *Omnino.*—9 Ante vocem

NOTÆ

[m] *Quod propter filiam*] Iphigeniam. Agamemnon enim quod de vicaria cerva dictum fuerat aspernabatur; quasi illud confictum esset, ut luctus et mœror desineret.

[n] *Summœsto* [*mœsto luctu*] Ex Euripid. πένθους λυγροῦ, 'luctus mœsti.'

[o] *Reformavit*] Restituit. Sic supra 'reformatoque jam die.'

[p] *Loca hostilia*] De quibus infra.

cursarent, præparentur. Ita diebus paucis, quinquaginta navium classem instructam omni genere compingunt. Ceterum ab incepto militiæ ejus, octavo jam anno ad hoc usque tempus[q] consumto, initium noni occœperat. [10.] At ubi instructæ omnimodo[8] classes et mare navigii patiens,[r] neque ulla res impedimento erat, Scythas, qui forte mercandi gratia appulerant,[9] conductos mercede, duces profectionis ejus, delegere. Per idem tempus Telephus dolore vulneris ejus, quod in prælio adversum Græcos acceperat, diu afflictatus, cum nullo remedio mederi posset, ad postremum Apollinis oraculo monitus, uti Achillem atque Æsculapii filios[s] adhiberet,[1] propere Argos navigat. Dein cunctis ducibus causam adventus ejus admirantibus, oraculum refert, atque ita orat, ne sibi prædictum remedium ab amicis negaretur. Quæ ubi accepere, Achilles cum Machaone et Podalirio adhibentes curam vulneri,[t] brevi fidem

appulerant legit Delph. *eo.*—1 Delph. *adiret.*—2 Delph. *incipientibus.*—3 Post

NOTÆ

[q] *Octavo jam anno ad hoc usque tempus*] Ad institutum suum pergit, ut scilicet ad nonum annum expeditionem Græcorum trahat, et nono tantum eos applicet oræ Trojanæ.

[r] *Mare navigii patiens*] Sic 'terra patiens aratri.'

[s] *Uti Achillem atque Æsculapii filios*] De Achille tantum locutum est oraculum ut refert Hygin. fab. 101. 'Responsum est ei, neminem mederi posse nisi eandem hastam qua vulneratus erat.'

[t] *Adhibentes curam vulneri*] Quidam scribunt, Achillem iterum hasta sua vulnerasse Telephum, et ita eum sanasse, sed verum hujus curationis modum nos docet Hygin. fab. 101. 'Cum Græci ab Achille peterent ut Telephum sanaret, Achilles respondit, se artem medicam non posse.' (lego, *se arte medica non posse.*) Tunc Ulysses ait: Non te dicit Apollo, sed auctorem vulneris hastam nominat: quam cum rasissent, remediatus est.' Sic ramentis hastæ sanatum Telephum scripsit Euripid. *Πριστοῖσι λόγχης θέλγεται ῥινήμασιν.* 'Abrasis hastæ mulcetur ramentis.' Alii herba quadam usum Achillem dicunt, alii ipsa hastæ ærugine. Plin. xxv. 5. 'Invenit et Achilles discipulus Chironis qua vulneribus mederetur, quæ ob id Achilleos vocatur. Hac sanasse Telephum dicitur. Alii primum æruginem invenisse utilissimum emplastris, ideoque pingitur ex cuspide decutiens eam gladio in vulnus Telephi. Alii utroque usum medicamento volunt.' Et xxxiv. 15. 'Est et rubigo ipsa in remediis, et sic Telephum proditur sanasse Achilles; sive id ærea sive ferrea cuspide fecit. Ita certe pingitur eam decutiens gladio.'

oraculi firmavere. Ceterum Græci multis immolationibus Deos adjutores incepto invocantes Aulida cum prædictis navibus veniunt. Atque inde propere navigare incipientibus[2] dux Telephus[u] ob acceptam gratiam factus. Ita ascensis navibus, ventos nacti,[3] paucis diebus ad Trojam pervenere. [11.] Per idem tempus Sarpedon Lycius Xanthi, et Laodamiæ,[4][v] frequentibus nuntiis a Priamo accitus, cum magna armatorum manu adventabat. Is ubi animadvertit procul magnam vim classium admotam littori, ratus ut negotium erat, propere suos instruit, Græcosque egredi incipientes invadit. Neque multo post Priamidæ re cognita, arreptis armis accurrunt: cum interim Græci infestis hostibus, et omni modo instantibus, neque egredi sine pernicie, neque arma capere[w] turbatis omnibus, et ob id cuncta impedientibus, possent. Ad postremum tamen, hi quibus in ea festinatione armandi semet potestas fuit, confirmati inter se invicem, acriter hostes incurrunt. Sed in ea pugna Protesilaus, cujus navis prima omnium terræ admota erat,

nacti, inserit Delph. voces *ex sententia*.—4 Post *Laodamiæ* exhibet Delph.

NOTÆ

[u] *Dux Telephus*] Verum alii omnes consentiunt Telephum societatem militiæ recusasse, quod esset gener Priami. Hygin. fab. 101. 'A quo cum peterent ut secum ad Trojam expugnandam iret, non impetrarunt, quod is Laodicem Priami filiam uxorem haberet; sed ob beneficium quod eum sanarunt, eos deduxit, locos autem et itinera demonstravit.'

[v] *Xanthi, et Laodamiæ*] Male quidam: 'Anthi et Laomadeæ.' Hujus Xanthi meminit D. Augustin. XVIII. 12. de Civ. Dei. 'Per eos annos a rege Xantho Cretensium, cujus apud alios aliud nomen invenimus, (Asterii scilicet,) rapta perhibetur Europa et inde geniti Rhadamanthus, Sarpedon, et Minos, quos magis ex eadem muliere filios Jovis esse vulgatum est.' Ubi, ut vides, eorum opinionem tangit, qui Sarpedonem Jovis et Europæ filium dicunt. Inter quos Apollodor. Herodot. Strab. Hesiod. Bacchilides, et alii. Verum Homerus illum Jovis et Laodamiæ filium dicit, ipsamque Laodamiam filiam Bellérophontis. Fuit et alius Sarpedon, Neptuni filius, quem Hercules interfecit.

[w] *Neque arma capere*] Rideo certe, et scriptoris hujus judicium demiror. Jam Græci cum Sarpedone Lycio manus conseruerant; at ii adventantibus Trojanis mirum in modum trepidant, pavent, ita ut vix arma capere turbatis omnibus possint. Nimirum hujus pugnæ meminisse ita horrebat Dictys, ut, cum hæc scriberet, illi adhuc præ timore cum mem-

inter primos bellando, ad postremum telo Æneæ [x] ictus ruit. [12.] Occidere etiam duo Priami filii,[y] neque reliqua multitudo utraque ex parte cladis ejus expers fuit. Ceterum Achilles et Ajax Telamonis,[3] quorum virtute Græci sustentabantur, magna gloria dimicantes, metum hostibus, et fiduciam suis effecere. Neque amplius resisti jam apud[4] eos poterat, quin paulatim decedentibus his quos adversum ierant, ad postremum cuncti fugarentur. Ita libero ab hostibus tempore, Græci subductas naves, atque in ordinem compositas[5] tuto collocant. Dein ex omnibus Achillem et Ajacem Telamonium, quorum virtute maxime fidebant, custodes diligunt: hisque[6] tutelam classium atque exercitus per latera atque cornua[a] distribuentes tradunt. Igitur ordinatis dispositisque omnibus, Telephus, cujus ductu ad Trojam navigatum est, magna sui apud exerci-

vocem *filius*.—3 Delph. *Telamonius*.—4 Delph. *adversum*.—5 Delph. *positas*,

NOTÆ

bris mens etiam solveretur.

[x] *Telo Æneæ*] Palæphatus etiam scripsit Protesilaum ab Ænea occisum fuisse. Alii vero ab Achate Æneæ socio; sed potior pars, ab Hectore. Homerus autem nomen reticuit cum scripsit: Τὸν δ' ἔκτανε Δάρδανος ἀνήρ. Nisi ibi 'Dardanus' viri proprium esse putes, ut quidam faciunt, quod mihi non placet. Immo miror non vidisse viros doctos Homerum scientem et volentem, ut aiunt, Protesilai interfectorem celasse, ut verisimilitudinem et decorum servaret scilicet: nam cum Protesilaus primus e navibus exsiliret, adeoque ab omnium telis peteretur, ridicule fecisset poëta certum aliquem Protesilai interfectorem dicere. Atque hæc in gratiam Homeri dicta sint, quem ego præ reliquis amo, demiror, et manibus fero.

[y] *Duo Priami filii*] Vide Homer.

[z] *Achilles et Ajax Telamonis*] Ajax in fronte navium collocatus, Achilles in tergo. Homer. Iliad. Στῆ δ' ἐπ' Ὀδυσσῆος μεγακήτεϊ νηῒ μελαίνῃ, Ἥ ῥ' ἐν μεσσάτῳ ἔσκε, γεγωνέμεν ἀμφοτέρωσε, Ἠμὲν ἐπ' Αἴαντος κλισίης Τελαμωνιάδαο, Ἠδ' ἐπ' Ἀχιλλῆος, τοί ῥ' ἔσχατα νῆας ἐΐσας Εἴρυσαν, ἠνορέῃ πίσυνοι καὶ κάρτεϊ χειρῶν. 'Stetit autem in Ulyssis ceti instar magna navi nigra, Quæ in medio erat, ad clamandum in utrumque latus, Tum ad Ajacis tentoria Telamonii, Tum ad Achillis, qui in extremas partes naves æquales Subduxerant, fortitudine freti et robore manuum.'

[a] *Per latera atque cornua*] Fateor me nescire quid sit, 'distribuere naves per latera:' nisi velit dicere, naves conjunctis lateribus collocatas, ordinatas fuisse, et in cornua distributas; quo facilius assultus hostium propulsarent.

tum gratia domum discedit. Neque multo post circa Protesilai sepulturam nostris occupatis, nihilque tali tempore hostile metuentibus, Cygnus,[b] cujus haud procul a Troja regnum[c] erat, cognito adventu nostro, clam atque insidiis[7] Græcos invadit; eosque, ancipiti malo territos, sine ullo ordine ac disciplina militari fugere coëgit. Dein propere reliqui, quibus non ea humatio[d] demandata[8] erat, re cognita armati eunt contra. In quis[9] Achilles congressus cum rege, eumque et magnam vim hostium interfecit,[e] conversis in fugam hoc modo liberatis.[f] [13.] Ceterum sollicitis ducibus, et multorum clade ob crebras hostium incursiones anxiis, decernitur, uti primum finitimas Trojæ civitates cum parte exercitus adeant, easque omnimodo incursent. Ita omnium primam Cygni regionem invadunt, vastantque circum omnia. Sed ubi Mentorensium[1] civitatem,[g] quæ regni caput, filiorumque Cygni nutrix memorabatur, nullo resistente invasere, atque ignem subjicere cœpere, cives ejus multis precibus lacrymisque orare, uti

—6 Delph. *eisque*.—7 Delph. *ex insidiis*.—8 Delph. *mandata*.—9 Delph. *quibus*.—1 Arg. Cod. [M]*torensium*. Med. *Mentorensium*. Venet. *Methoren-*

NOTÆ

[b] *Cygnus*] Neptuni filius, ex Calyce Hecatonis filia. Fuere et alii quatuor viri illustres eodem nomine insigniti. Primus Cygnus, Stheneli regis Liguriæ: de quo Ovid. II. Metam. Secundus Cygnus, Apollinis et Hyriæ filius, de quo Ovid. VII. Metam. et Anton. Liberalis. Tertius, Martis et Pyrenæ filius. Apollodor. Hygin. Quartus, Martis et Pelopiæ filius, ab Hercule occisus; alium etiam memorat Hygin. fab. 97. Ociti et Autophiles filium.

[c] *Cujus haud procul a Troja regnum*] Insula Tenedos scilicet, quæ in conspectu Trojæ. Virg. 'Est in conspectu Tenedos notissima fama Insula.'

[d] *Ea humatio*] Protesilai.

[e] *Eumque interfecit*] Achillis pugnam cum Cygno fuse et eleganter describit Ov. XII. Metam. Hic Cygnus nullo telo vulnerari poterat; sed Achilles, humi affixo, galeæ loro fauces pressit, et ita eliso gutture interemit. Ita Aristoteles lib. II. Rhet. 22. verum Lycophronis scholiastes scribit, eum capite tantum lædi potuisse, ibique ab Achille lapide percussum occidisse.

[f] *Conversis in fugam hoc modo liberatis*] Id est: hoc modo liberatis Græcis, qui in fugam a Cygno conversi fuerant.

[g] *Mentorensium civitatem*] Nondum comperire potui, quænam hæc fuerit Mentorensium civitas.

ab incepto desisterent: per omnia humana atque divina nixi genibus deprecantes, ne delicta pessimi ducis civitatem innoxiam, et paulo post fidam sibi, luere paterentur.[h] Hoc modo per miserationem servata civitas. Ceterum regios pueros, Cobin et Corianum,[i] eorumque sororem Glaucen,[i] expetentibus Græcis tradidere. Quam nostri Ajaci, ob fortia facta ejus, exceptam reliquæ prædæ, habendam concedunt. Neque multo post Mentorenses supplices et cum pace[k] ad Græcos conveniunt:[3] amicitiam, et omnia quæ imperassent,[l] facturos polliciti. Quis perfectis, Græci Cillam[m] aggressi expugnavere. Neque tamen Coronen,[n] quæ haud procul aberat, contingunt, in gratiam

sium. Obrecht. *Methonensium* legendum putat.—2 Delph. *Cobim.*—3 Delph.

NOTÆ

[h] *Delicta pessimi ducis luere paterentur*] Horat. 'Delicta majorum immeritus lues.'

[i] *Cobin et Corianum, eorumque sororem Glaucen*] Horum apud alios auctores nulla mentio; qui 'Tenen' tantum Cygni filium memorant, a quo dicta 'Tenedos' insula, quæ antea 'Leucophrys' dicebatur. Tenedos quasi Τένου ἕδος, 'Tenis solium.' Aristot. Heraclid. Strab. Diodor. Pausan. Plutarch. &c. Quam fabulam ex ultima vetustatis memoria petitam non esse ex eo colligit doctissimus Bochartus, quod de hoc Tene nil quicquam apud poëtas vetustiores reperiatur; ut neque apud Apollodorum, Hyginum, Palæphatum, aliosque Mythologorum: neque etiam a τένου et ἕδος diceretur 'Tenedos,' sed 'Tenovedos.' Quare optime docuit Phœnices Tenedum dixisse quasi insulam 'Tin-edom,' id est, 'luti rubri;' cujus multus usus in figulinis, quibus Tenedus abundavit. Unde 'Tenedia vasa' in magno pretio, apud veteres. Porro Cygni filiam Glaucen nullam inveni, sed aliam dictam 'Hemithean;' quam male Servius 'Homithean.' Leucothean vocat Homeri scholiastes.

[k] *Cum pace*] Cum pacis insignibus scilicet, ut mos erat: præferebant autem ramum olivæ vitta comtum. Virgil. VIII. Æn. 127. 'Optime Grajugenum, cui me fortuna precari, Et vitta comtos voluit prætendere ramos.' Unde Dictys 'supplices et cum pace' dixit.

[l] *Omnia quæ imperassent*] Ex formula: 'imperata faciam, imperata feci.'

[m] *Cillam*] Urbem Troadis; Apollini sacram. Unde Homer. Κίλλαν τε ζαθέην. 'Cillam divinam.' Eam in Adramyttena regione ponit Strabo.

[n] *Coronen*] Puto hic Coronem esse, quam *Colonas* vocat Strabo; non procul a *Larissa* et Achæo, e regione Tenedi. Etsi non video unde rescire potuit Dictys, eam sub ditione Mæandriorum fuisse.

Mæandriorum,[4] qui domini civitatis ejus,[5] fideles atque amicissimi nobis ad hoc tempus permanserant. [14.] Eadem tempestate oraculum Pythii [o] Græcis perfertur, concedendum ab omnibus, uti per Palamedem Apollini Sminthio [p] sacrificium exhiberetur: quæ res multis grata ob industriam et amorem viri, quem circa omnem exercitum exhibebat, nonnullis ducum dolori fuit. Ceterum immolatio centum victimarum, sicuti prædictum erat, pro cuncto exercitu exhibebatur, præeunte Chryse[q] loci ejus[r] sacerdote. Interim re cognita Alexander, congregata armatorum manu, ad prohibendum venit: eum duo Ajaces,[6] priusquam ad templum appropinquaret, interfectis plurimis fugavere. Sed Chryses, quem sacerdotem Sminthii Apollinis supra diximus, utriusque exercitus offensam [s] metuens, quisque [7] partium ad eum

perveniunt.—4 'Cillam, Carenen, *Neandron* junctim memorat Plinius, v. 30. Ex Stephano, vero, Toronen in Troade, itemque *Neandriam* sive *Neandrium* fuisse constat. Qui *Neandriam* etiam subinde corrumpi a scriptoribus notavit in *Leandriam.* 'Strabo et Scylax *Neandriæ* Cebrenen jungunt: in qua nominum varietate tutissimum visum est hic nihil mutare. Med. et Venet. pro *Mæandriorum* exhibent *Meandriorum.*' Obrecht.—5 Venet. Cod. *qui contermini civ. ejus.*—6 Delph. *quem quidem Ajaces duo.*—7 Delph. *quisquis.* Vin-

NOTÆ

[o] *Oraculum Pythii*] Apollinis scilicet. Et oraculum illud fuisse suspicor, quo Græcis edicebatur eos Ilium non antea eversuros, quam supra Chrysæ aram sacrificassent. Quod ex ipsius Philoctetæ verbis facile colliges, apud Dionem Chrysostomum, qui ex Euripidis Philoctetæ fabula, quæ hodie non extat, Philoctetem cum Ulysse absente colloquentem inducit: "Ὥσπερ ἀμέλει κἀμὲ ἐξέθηκας, ὑπὲρ τῆς κοινῆς σωτηρίας τε καὶ νίκης περιπεσόντα τῇδε τῇ ξυμφορᾷ, δεικνύντα τὸν Χρύσης βωμὸν, οὗ θυσάντες κρατήσειν ἔμελλον τῶν πολεμίων, εἰ δὲ μὴ, μάτην ἐγίγνετο ἡ στράτεια. Id est: 'Quippe certe et me exposuisti, qui pro communi salute et victoria huic calamitati incideram, cum ostenderem aram Chrysæ, ubi cum sacrificassent Græci, futurum erat ut hostium potirentur, sin vero, frustra coactus exercitus.'

[p] *Apollini Sminthio*] Sic dicto a muribus, qui Cretensibus dicti σμίνθοι. Hujus cognominis rationem vide apud Strab. XIII. et Eustath. Il. A. templum Apollinis Sminthii fuit in Chrysa Troadis urbe, et in Tenedo. De priori loquitur Dictys.

[q] *Chryse*] De quo Homer. Il. A.

[r] *Loci ejus*] Chrysæ urbis.

[s] *Utriusque exercitus offensam*] Id est: offensam quam inferre poterat uterque exercitus. Ita apud Horat. 'vulnus Achillei,' pro, vulnus ab Achille illatum. Vel potius utrumque exercitum offendere metuens.

venerat, cum his se adjunctum esse simulabat. Interim in eo sacrificio Philocteta, haud procul ab ara templi ejus astans,[t] morsu serpentis forte contingitur: dein ab omnibus qui animadverterant, clamore sublato, Ulysses accurrens serpentem interficit: neque multo post Philocteta cum paucis, uti curaretur, Lemnum [8] insulam mittitur: namque in ea sacri Vulcani antistites inhabitare ab accolis dicebantur, soliti mederi adversus [9] venena hujusmodi.[u] [15.] Per idem tempus Diomedes et Ulysses consilium de inter-

ding. legendum putat, *ut quisque partium venerat*.—8 Delph. *in Lemnum*.—

NOTÆ

[t] *Haud procul ab ara templi astans, morsu serpentis*] Ait Philoctetem morsum fuisse juxta aram Chrysæ Troadis. Verum alii hanc Chrysam in Lemno ponunt; ut interpres Homeri. Alii prope Lemnum: scholiastes Sophoclis: *ἔστι δὲ καὶ πόλις Χρύση πλησίον Λέμνου, ἔνθα ὑπὸ τοῦ ὄφεως ἐδήχθη, τὸν βωμὸν ζητῶν, ἐν ᾧ ἔθυσεν Ἡρακλῆς ἡνίκα κατὰ Τροίας ἐστράτευσεν.* 'Est urbs Chrysa prope Lemnum; ubi a serpente morsus est Philocteta, aram quærens, ubi sacrificaverat Hercules, cum iret adversum Trojam.' Philostratus in imagin. scribit juxta Chrysæ aram in Lemno vulneratum Philoctetem, eam vero aram non ab Hercule, sed a Jasone excitatam dicit, cum Colchos pergeret. Alii in Næa insula inter Hellespontum et Lemnum hoc factum narrant: Stephanus, Suidas, alii alibi. Ut neque a serpente morsum omnes scribunt: sunt enim qui narrant eum sagittæ unius casu vulneratum: vid. Serv. III. Æn. Solus, quod sciam, Theocritus scribit morsum a serpente Philoctetam, cum contemplaretur sepulcrum Troili ab Achille occisi; quod erat in templo Apollinis Thymbræi.

[u] *Soliti mederi adversus venena hujusmodi*] Eustath. Iliad. B. *ᾔδεσαν γὰρ τοῦ Ἡφαίστου ἱερεῖς θεραπεύειν τοὺς ὀφιοδήκτους.* 'Noverant enim Vulcani antistites sanare morsus serpentum.' Sed istæc sunt fabulæ. Verum est eo delatum Philoctetam propter terram Lemniam, cujus astrictoria vi labra vulnerum obducuntur et coalescunt, maxime in venenoso morsu. Galenus, cum in Lemnum ideo navigasset, ut hujus terræ vires penitus cognosceret, quendam refert se convenisse, qui *ἐπὶ τραυμάτων καὶ παλαιῶν καὶ δυσεπουλώτων, ἐχιδνοδήκτων τε καὶ ὅλως θηριοδήκτων, ἐπὶ τε τῶν θανασίμων φαρμάκων, οὐ προδιδοὺς μόνον, ἀλλά τε καὶ ἐπιδιδοὺς ἐχρῆτο τῇ σφραγῖδι.* 'Ad vulnera cum vetera, tum vix cicatricem obducentia, et ad morsus viperæ, adeoque omnes venenosos morsus et letalia venena, non solum pro antidoto, sed et post venenum sumtum, sigillo utebatur.' Id est, terra sigillata, sive Lemnia. Unde etiam insulæ nomen ductum docuit doctissimus Bochartus. Nempe a Phœnicio 'Lam-nasis.' Id est 'pharmacum vulnus obducens.' Nisi potius dicta fuerit a Phœnicio 'libno,' vel 'lebne,' id est, alba; quod in insulæ ejus parte quadam terra alba eruatur, effodiatur.

ficiendo Palamede ineunt; more ingenii humani, quod imbellum [v] adversum dolores animi, et invidiæ plenum, anteiri se a meliore haud facile patitur. Igitur simulato quod [w] thesaurum repertum in puteo cum eo partiri vellent, remotis procul omnibus, persuadent, uti [1] ipse potius descenderet: eumque, nihil de insidiis summetuentem, [2] adminiculo funis usum deponunt; ac propere arreptis saxis, quæ circum erant, desuper obruunt. Ita vir optimus acceptusque in exercitu, cujus neque consilium unquam, neque virtus frustra fuit, circumventus a quibus minime decuerat,[3] indigno modo interiit. Sed fuere, qui ejus consilii haud expertem Agamemnonem dicerent, ob amorem ducis in exercitum; et quia pars maxima regi ab eo cupiens tradendum ei imperium palam loquebantur.[x] Igitur a cunctis

9 Delph. *adversum.*—1 Delph. *ut.*—2 Delph. *nihil insidiose metuentem.*—

NOTÆ

[v] *Imbellum*] 'Imbellis' et 'Imbellus,' ut 'gracilis' et 'gracilus.' Lucil. 'quod gracila est.' 'sublimis' et 'sublimus.' Lucret. Terent.

[w] *Igitur simulato quod*] Mortem Palamedis diverse narrant auctores; tamen major pars uno ore consentit Ulyssem, frumentatum Thraciam missum, cum inde nihil adduxisset, a Palamede vehementer increpatum fuisse; et cum diceret Ulysses, adeo non esse negligentiam suam, ut ne ipse quidem Palamedes, si pergeret, quicquam posset advehere, profectus Palamedes infinita frumenta devexit. Qua invidia Ulysses auctis inimicitiis, fictam epistolam, Priami nomine, ad Palamedem, per quam agebat gratias proditionis, et commemorabat secretum auri pondus esse transmissum, dedit captivo, et eum in itinere jussit occidi. Hæc inventa more militiæ regi oblata est, et lecta principibus convocatis. Tunc Ulysses cum se Palamedi adesse simularet, ait, si verum esse creditis, in tentorio ejus aurum quæratur. Quo facto, invento auro, quod Ulysses per noctem, corruptis servis, absconderat, Palamedes lapidibus interemtus est. Serv. II. Æn. Cum Ulysse Diomedem conspirasse, hic scribit Dictys, idem Pausan. in Phocicis. Addit etiam Agamemnonem, ex quorundam opinione; cui consentit Tzetzes et scholiastes Euripidis.

[x] *Tradendum ei imperium palam loquebantur*] Etiam causam narrant Philostrat. in Palamede, et Constantinus Manasses. Scribunt enim Achillem et Palamedem amicissimos fuisse, unaque finitimas Trojæ civitates vastatum ivisse; cum Ulysses Palamedem criminatus est apud Agamemnonem, quasi factionibus suis Achillem exercitus ducem eligendum curaret: quare revocatus Palamedes ab exercitu lapidibus est interemtus.

Græcis veluti publicum funus ejus crematum igni aureo vasculo sepultum est. [16.] Interim Achilles, ministras et veluti officinam belli proximas Trojæ civitates ratus, sumtis aliquot navibus, Lesbum [y] aggreditur, ac sine ulla difficultate eam capit. Et Phorbanta [4] loci ejus regem, multa adversus Græcos hostiliter molitum, interficit, atque inde Diomedeam filiam [z] regis cum magna præda abducit. Dein Phyrum [5] [a] et Hierapolim [b] urbes refertas divitiis, cunctis suorum poscentibus, vi magna aggressus, paucis diebus sine ulla difficultate exscindit. Ceterum qua pergebat, agri referti jugi pace, deprædati, omnibusque vexati: [c] neque quicquam quod amicum Trojanis videretur,[6] non eversum aut [7] vastatum relinqui. Quis [8] cognitis finitimi populi ultro ad eum cum pace occurrere; ac ne vastarentur agri, dimidio,[9] fructuum pacti, dant fidem pacis, atque ab eo accipiunt. His actis, Achilles ad exercitum regreditur, magnam vim gloriæ atque prædæ apportans. Eodem tempore rex Scytharum [d] cognito adventu nostro,[1] cum multis

3 Delph. *debuerat.*—4 Delph. *Phorbantem.* Vitiosissime edebatur, *Forgaritam.*—5 Arg. Cod. *Phryram.* Med. *Pyrram.* Legendum putat Mercer. *Scyrum*, 'quam eodem tempore captam ab Achille Homerus memorat.'—6 Delph. *crederetur.*—7 Delph. *atque.*—8 Delph. *quibus.*—9 Delph. *dimidium.*

NOTÆ

[y] *Lesbum*] Insulam maris Ægæi e regione Troadis. Prius dicebatur 'Issa.'

[z] *Diomedeam filiam*] Diomeden vocat Homer. *Τὴν Λεσβόθεν ἦγε Φόρβαντος θυγάτηρ Διομήδη καλλιπάρῃος.* 'Quam e Lesbo duxit Phorbantis filia Diomede formosa.'

[a] *Phyrum*] Rescribendum *Scyrum*. Scyrus insula, e regione Eubœæ. Quam tamen hic non intelligit Dictys, sed Phrygiæ oppidum, *πτολίεθρον*, vocat Homer. Il. ι. *Σκῦρον ἑλὼν αἰπεῖαν Ἐνυῆος πτολίεθρον.* 'Scyrum cum cepit altam, Enyei oppidum.' Hunc Enyeum Dionysi filium dicit scholiastes.

[b] *Hierapolim*] Urbem Phrygiæ, de qua Vitruv. VII. 3. 'Hierapoli Phrygiæ effervet aquæ calidæ multitudo, ex qua circum hortos et vineas fossis ductis immittitur. Hæc autem efficitur post annum crusta lapidea, et ita quotannis dextra ac sinistra margines ex terra faciendo inducunt eam, et efficiunt his crustis in agris septa.' Vide Strab. lib. XIII. in fine.

[c] *Deprædati, omnibusque vexati*] Concinnior erit lectio, 'deprædari omnibusque vexari;' propter τὸ 'relinqui,' quod sequitur.

[d] *Rex Scytharum*] Nescio certe de quo rege loquatur hic Dictys. An Thoantem intelligit?

donis adventabat. [17.] Ceterum Achilles haud contentus eorum, quæ gesserat, Cilicas aggreditur;[e] ibique Lyrnessum paucis diebus pugnando cepit. Interfecto dein Eetione,[2] qui his locis imperitabat,[f] magnis opibus naves replet, abducens Astynomen[g] Chrysi[h] filiam, quæ eo tempore regi denupta erat. Propere inde Pedasum expugnare occœpit[3] Lelegum urbem:[i] sed eorum rex Brises,[k] ubi anim-

—1 Delph. *nostrorum.*—2 'Ita recte libri, non *factione.*' Mercer.—3 Delph.

NOTÆ.

[e] *Cilicas aggreditur*] Cilicas hic proprie intellige, qui littus tenebant quod postea Adramytteni, Atarnæi, Pitanæi, usque ad Caici ostia. Hi divisi fuerunt in duas provincias, quarum una Eetioni, altera Myneti parebat. Lyrnessus Myneti; Theba vero, Eetioni. Sed omnia hæc Noster invertit.

[f] *Eetione qui his locis imperitabat*] Falsum est imperasse Lyrnesso Eetionem. Sed Thebæ. Homer. Iliad. Z. Ἀνδρομάχη θυγάτηρ μεγαλήτορος Ἠετίωνος· Ἠετίων ὃς ἔναιεν Ὑποπλάκῳ ὑληέσσῃ, Θήβῃ Ὑποπλακίῃ, Κιλίκεσσ' ἄνδρεσσιν ἀνάσσων. 'Andromacha filia magnanimi Eetionis, Eetion: qui habitabat in Hypoplaco sylvosa, Theba Hypoplacia, Cilicibus viris imperans.' Et mox: Ἐκ δὲ πόλιν πέρσεν Κιλίκων εὖ ναιεταόντων Θήβην ὑψίπυλον, κατὰ δ' ἔκτανεν Ἠετίωνα. 'Atque urbem vastavit Cilicum, bene habitantium Thebam altam, et interfecit Eetionem.'

[g] *Abducens Astynomen*] Hic etiam falsus est Dictys; neque enim Astynomen ex Lyrnesso abduxit Achilles, sed ex Theba. Homer. Ὠχόμεθ' εἰς Θήβην ἱερὴν πόλιν Ἠετίωνος, Τὴν δὲ διεπράθομέν τε, καὶ ἤγομεν ἐνθάδε πάντα, Καὶ τὰ μὲν εὖ δάσσαντο μέτα σφίσιν υἷες Ἀχαιῶν, Ἐκ δ' ἕλον Ἀτρεΐδῃ Χρυσηΐδα καλλιπάρῃον. 'Ivimus ad Thebam sacram urbem Eetionis, Quam vastavimus, adduximusque huc omnia; Et ea quidem bene diviserunt inter se filii Achivorum, Exemerunt autem Atridi Chryseida formosam.' Quam enim Chryseida dixit Homer. eam vero nomine Astynomen vocat Dictys. Ita Eustath. et alter Homeri scholiastes. Docentque 'Chryseis' esse patronymicum a patre 'Chryse' ut 'Briseis' a patre 'Brise.' Quæ 'Briseis' vere dicta 'Hippodamia.'

[h] *Chrysi*] Legendum 'Chrysei,' vel 'Chrysii,' vel 'Chrysæ.' Iis dico, qui Græce sciunt.

[i] *Pedasum expugnare occœpit Lelegum urbem*] Leleges populi juxta Cilicas, qui, ab Achille evastati, in Cariam transierunt, et sedes elegerunt circa Halicarnassum. Urbs vero Pedasus, ab iis relicta, non extabat ætate Strabonis. Ea fuit circa sinum Adramyttenum, ad ripam fluvii Satnioëntis. Hom. Il. Φ. Ἄλτεω ὃς Λελέγεσσι φιλοπτολέμοισιν ἀνάσσει, Πήδασον αἰπήεσσαν ἔχων ἐπὶ Σατνιόεντι. 'Altæ qui Lelegibus bellicosis imperabat, Pedasum altam habens, ad Satnioëntem.' Ita enim apud Homerum legendum docuit Strabo, cum male alii ὑπὸ Σατνιόεντι, 'sub Satnioënte;' quasi mons fuerit Satnioëns, cum nullus ibi mons eo nomine extiterit, sed fluvius ad quem urbs condita. Et fluvium vocat ipse poëta, Il. Ξ. παρ' ὄχθαις Σατ-

advertit in obsidendo sævire nostros, ratus nulla vi prohiberi hostes, aut suos satis defendi posse, desperatione effugii salutisque attentis ceteris adversum hostes, domum regressus, laqueo interiit. Neque multo post capta civitas, atque interfecti multi mortales,[l] et abducta filia regis Hippodamia.[m] [18.] Per idem tempus Ajax Telamonius Thracum Cherronesum[n] omnimodo infestabat. Sed ubi rex eorum, Polymestor,[o] virtutem atque gloriam viri cognovit, diffidens rebus suis, deditionem occœpit: tumque Polydorus Priami filius,[p] quem rex recens natum clam omnes alendum ei transmiserat,[4] merces pacis[5] ab eo traditur. Aurum etiam, aliaque dona cujusquemodi,[6][q] ad

cœpit.—4 Med. Cod. *Q. R. n. c. omnes a. e. t.* Alii Codd. *Q. R. r. n. alendum homini.* Arg. *q. r. r. n. ominis causa.* Delph. *clam omnibus.*—5 Delph. *eis.*—6 Sic

NOTÆ

νιόεντος. 'Ad ripas Satnioëntis.' Et Il. Ζ. de Elato. Ναῖε δὲ Σατνιόεντος ἐϋῤῥείταο παρ' ὄχθας Πήδασον αἰπεινήν. 'Habitabat autem Satnioëntis pulchriflui ad ripas Pedasum excelsam.' Ætate Strabonis hujus Pedasi locus urbe vacuus ostendebatur. Fuit et alia Pedasus circa Halicarnassum, quam Leleges, a priori Pedaso ejecti, ibi condiderunt.

[k] *Eorum rex Brises*] Pedasi regem Brisen dicit, qui revera Lyrnessi Sacerdos fuit. Altes vero rex Pedasi; supra ex Homer. Et a Pedaso Hippodamiam abductam dicit, quæ ex Lyrnesso. Hom. Il. Β. Τὴν ἐκ Λυρνησσοῦ ἐξείλετο πολλὰ μογήσας, Λυρνησσὸν διαπορθήσας καὶ τείχεα Θήβης. 'Quam Lyrnesso cepit, multa passus, Lyrnessum cum vastasset et mœnia Thebæ.' Inde Briseis, apud Ovid. 'Diruta marte tuo Lyrnessia mœnia vidi.'

[l] *Interfecti multi mortales*] Inter eos Mynes et Epistrophus, Eveni regis filii.

[m] *Hippodamia*] Quæ a patre dicta Briseis. Ita Eustath. Tzetzes et alii.

[n] *Thracum Cherronesum*] E regione Hellesponti.

[o] *Polymestor*] Qui Ilionam Priami filiam duxerat uxorem.

[p] *Polydorus Priami filius*] Ab aliis dissentit, qui scribunt Polydorum a Polymnestore obtruncatum. Virg. III. Æn. 'Hunc Polydorum auri quondam cum pondere magno Infelix Priamus furtim mandarat alendum Threicio regi, cum jam diffideret armis Dardaniæ, cingique urbem obsidione videret. Ille, ut opes fractæ Teucrum, et fortuna recessit, Res Agamemnonias, victriciaque arma secutus, Fas omne abrumpit; Polydorum obtruncat, et auro Vi potitur.' Vide Euripid. in Hecub.

[q] *Aliaque dona cujusquemodi*] Male alii hujuscemodi: 'cujusquemodi' vox proba et antiqua, sed fere ubique corrupta. Lucret. lib. VI. 'In terra cujusquemodi rerum esse figuras.' Cic. I. Off. 'admittenda hominum cujusquemodi multitudo.' Et II. de Orat. 'Ut ad cujusquemodi ge-

conciliandum hostium animos, affatim præbentur. Dein frumentum per omnem exercitum totius anni pollicitus, naves onerarias, quas ob id Ajax secum habuerat, replet: multis autem* execrationibus amicitiam Priami adversum Græcos renuens, in pacis fidem receptus est.[7] His actis Ajax iter ad Phrygas convertit; ingressusque eorum regionem, Teuthrantem[8] dominum locorum[r] solitario certamine interficit;[9][s] ac post paucos dies expugnata atque incensa civitate, magnam vim prædæ trahit,[10] abducens Tecmessam[t] filiam regis. [19.] Igitur ambo duces[u] multis vastatis atque expugnatis regionibus, ipsi clari atque magnifici ingenti nomine per diversa loca, quasi[1] de industria,[v] eodem tempore ad exercitum remeavere. Deinde per præcones conductis in unum cunctis militibus, ducibusque, progressi in medium, singuli laborum,[2] atque industriæ[w] documenta in conspectu omnium exposuere. Quæ ubi Græci animadvertere, favore ingenti ac laudibus eos prosecuti, mediosque statuentes ramis oleæ coronavere. Dein consilium de dividenda præda haberi † cœptum, Nestore et Idomeneo in cernendo optimis auctoribus. Itaque cuncto-

correxit Mercer. in Mss. *hujuscemodi*. Mox Delph. *conciliandos*.—* Delph. *multisque*, omissa voce *autem*.—7 Delph. *in pacem fidemque receptus*, omissa voce, *est*.—8 In Mss. *Teuthrandrum*. correxit Mercer.—9 Delph. *interfecit*.—10 Delph. *abstrahit*.—1 Inserit Delph. *atque* ante *quasi*.—2 Post *laborum*, inserit Delph. *suorum*.—† *Haberi* omittit Delph. et mox pro *cernendo* legit *de-*

NOTÆ

nus ridiculi vultus etiam accommodetur.' Sall. Jug. 'Eo imponit vasa cujusquemodi.' Sæpe in libris sequentibus, sed ubique in mendo. *Mercer*.

[r] *Teuthrantem dominum locorum*] Mss. 'Theutandrum.' Sophocli in Ajace 'Teleutas dicitur.' Phrygium fuisse, ex eodem liquet.

[s] *Solitario certamine interficit*] Verum Tecmessa apud Sophoclem ait, patrem suum propria morte ad Inferos abiisse: Σὺ γάρ μου πατρίδ' ἤστωσας δορὶ, Καὶ μητέρ', ἀλλ' ἡ μοῖρα τὸν φύσαντά με Καθεῖλεν ᾅδου θανασίμους οἰκήτορας. 'Tu enim mihi patriam vastasti bello, Et matrem, at mors patrem meum Abripit ad manes inferorum.'

[t] *Tecmessam*] Horat. Od. 4. lib. II. 'Movit Ajacem Telamone natum Forma captivæ dominum Tecmessæ.'

[u] *Ambo duces*] Achilles et Ajax.

[v] *Per diversa loca, quasi de industria*] Ne alter scilicet gloriæ alterius officeret.

[w] *Industriæ*] Proprie; nam 'industrius' is est quem nos dicimus *agissant*.

rum sententia, ex omni præda, quam Achilles apportaverat, exceptam Eetionis conjugem[x] Astynomen,[3] quam Chrysi filiam supra docuimus, ob honorem regium Agamemnoni obtulere.[y] Ipse etiam Achilles præter Brisi[4] filiam Hippodamiam, Diomedeam[5] sibi retinuit; quod ejusdem ætatis atque alimoniæ[z] non sine magno dolore divelli poterant, et[6] ob id jam antea genibus Achillis obvolutæ, ne separarentur magnis precibus oraverant. Ceterum reliqua præda viritim ob singulorum merita distributa est. Dein quæ Ajax apportaverat, Ulysses et Diomedes rogatu ejus in medios intulere. Ex quis[7] auri atque argenti quantum satis videbatur, Agamemnoni regi datur: ac deinde Ajaci ob egregia laborum ejus[8] facinora Teuthrantis filiam Tecmessam concedunt. Ita divisis in singulos quæ supererant,[9] frumentum per exercitum dispartiunt. [20.] His actis, fidem pacti quod cum Polymestore intercesserat, traditumque Polydorum refert.[a] Ob quæ a cunctis decernitur, ut Ulysses cum Diomede profecti ad Priamum Helenam cum abreptis recuperarent,[1] atque ita[2] Polydorum regi traderent. Igitur his pergentibus, Menelaus, in cujus gratiam id negotium gerebatur, legationis officium ejus[3] pariter cum supradictis capit. Itaque habentes Polydorum ad Trojanos veniunt. Sed ubi animadvertere populares, electos,[b] ac

cernendo.—3 Delph. *excepta E. conjuge Astynome.*—4 Delph. *Brìsei.*—5 Post Diomedeam, inserit Delph. *quoque.*—6 Delph. *poterat.* Omittit voculam *et.*—7 Delph. *quibus.*—8 Omittitur *ejus* in Delph.—9 Delph. *superfuerant.*—1 Delph. *reciperent.*—2 Omittitur vocula *ita* in Delph.—3 Pronomen *ejus* deest in Delph.

NOTÆ

[x] *Exceptam Eetionis conjugem*] Sed quidem illud tolerari posse, 'excepta ex omni præda Astynome Agamemnoni obtulere.' Supple 'eam.' Sed scio etiam aliter scribere, qui perspicuitatem sequuntur.

[y] *Agamemnoni obtulere*] Homer. Ἐκ δ' ἕλον Ἀτρείδῃ Χρυσηΐδα καλλιπάρῃον. 'Exemerunt autem Atridæ Chryseida formosam.'

[z] *Quod ejusdem ætatis atque alimoniæ*] Quo modo fieri potest ut una altæ et educatæ fuerint Diomedea et Hippodamia; cum illa ex Lesbo, hæc ex Lyrnesso abductæ fuerint?

[a] *Refert*] Ajax scilicet.

[b] *Ubi animadvertere populares electos*] Ubi populares, i. Trojani, animadvertere electos et magni nominis, &c.

magni nominis viros adventasse, propere senes omnes, quorum consilium haberi solitum erat, in unum ducunt, Priamo a filiis domi retento.[c] Igitur reliquis præsentibus Græcorum, Menelaus[d] verba facit: Secundo jam se ob eandem causam venisse, cum multa alia adversum se domumque suam admissa, tum magno cum gemitu filiæ orbitatem[e] per absentiam conjugis[f] conqueri.[4] Quæ cuncta ab amico quondam et hospite, non secundum meritum suum, evenisse. Ea seniores lamentatione immodica[5] cum lacrymis accipientes, ad omnia quæ ab eo dicebantur, tanquam injuriæ ejus participes,[6] annuere.[g] Post quæ Ulysses medius astans,[h] hujuscemodi orationem habuit: [21.] 'Credo ego vos, Trojani principes, satis compertum habere, nihil temere Græcos, nihil inconsultum incipere solere; ac

—4 Delph. *quæri.*—5 Delph. et vulg. *Eam seniores lamentationem immodicam;* quæ lectio non displicet Vindingio.—6 Delph. *patientes.*—7 Delph. *iis.*—

NOTÆ

c *Priamo a filiis domi retento*] Ne consilio interesset, reddique Helenam vellet.

d *Reliquis præsentibus Græcorum Menelaus*] Mutanda distinctio, sic: 'reliquis præsentibus, Græcorum Menelaus,' &c. τῶν Ἑλλήνων ὁ Μενέλεως, ut supra, 'legatorum Palamedes.'

e *Filiæ orbitatem*] Hermionæ scilicet, quam ex Helena susceperat Menelaus.

f *Conjugis*] Helenæ.

g *Annuere*] Subauditur cœperunt. Tamen impensius placet ut 'annuêre,' penultima longa, pronuntietur, ut sit temporis præteriti: lege modo et aures consule.

h *Ulysses medius astans*] Certe in hac oratione, quæ elegans est et plena virium, Ulyssis charactera servavit Dictys quam maxime potuit, cujus vim et dicendi modum ita describit Homer. Il. Γ. Ἀλλ' ὅτε δὴ πολύμητις ἀναΐξειεν Ὀδυσσεύς, Στάσκεν, ὑπαὶ δὲ ἴδεσκε, κατὰ χθονὸς ὄμματα πήξας, Σκῆπτρον δ' οὔτ' ὀπίσω οὔτε προπρηνὲς ἐνώμα, Ἀλλ' ἀστεμφὲς ἔχεσκεν ἀΐδρεϊ φωτὶ ἐοικώς. Φαίης κε ζάκοτόν τινα ἔμμεναι, ἄφρονά θ' αὔτως· Ἀλλ' ὅτε δὴ ῥ' ὄπα τε μεγάλην ἐκ στήθεος ἵει, Καὶ ἔπεα νιφάδεσσιν ἐοικότα χειμερίῃσιν, Οὐκ ἂν ἔπειτ' Ὀδυσῆΐ γ' ἐρίσειε βροτὸς ἄλλος. 'Verum quando vir multi consilii surgeret Ulysses, Stabat, sub usque cernebat, humi oculos defigens. Sceptrum autem neque retrorsum, neque in anteriorem partem movebat, Sed immobile tenebat, imperito viro similis. Dixisses utique iracundum aliquem esse et dementem temere. At quando tandem vocem magnam ex pectore emittebat, Et verba nivibus similia hybernis, Non deinde cum Ulysse contendisset homo alius.' Quem locum ideo totum descripsi, quia eo nobis Homerus elegantem oratorum sui temporis ideam repræsentat.

semper his[7] jam tum a majoribus provisum atque elaboratum, uti facta gestaque eorum laus potius quam culpa sequeretur. Et ut ante consulta[8] [i] omittam, hoc jam licet re cognoscere:[9] injuriis contumeliisque Alexandri paulo ante læsa Græcia, non ad vim neque ad arma decursum est, quod iracundiæ refugium esse solet. Nam de consilii sententia, legati ad recipiendam Helenam, ut meministis, cum Menelao venimus: quibus, præter superbas[k] verborum minas et insidias occultas, nihil a Priamo neque ab ejus regulis[l] remissum est.[1] Imperfecta igitur re, ut opinor, consequens fuit arma capere; jusque per vim extorquere, quod amice impetrare nequitum est.[m] Itaque parato[2] exercitu, ac tot egregiis atque inclytis ducibus, ne sic quidem prælium adversum vos inire consilium fuit: sed imitati morem, modestiamque solitam, iterato ad vos[n] ob eandem causam oratum venimus. Cetera in manu vestra sita sunt, Trojani: neque nos pigebit consensisse[3] vobis, si modo sana mens est, decretis salubribus priora maleconsulta corrigere. [22.] Per Deos immortales reputate

8 Delph. *præterita bene consulta.* in Mss. *a me consulta.* Vinding. legendum putat *et ut præterita consulto omittam.*—9 Delph. et vulgo *recognoscere,* 'quod sphalma obvium apud scriptores.' *Obrecht.*—1 Omittitur *est* in Delph.—2 Delph. *peracto,* et mox exhibet post *exercitu* voces *totius Græciæ.*—3 Delph.

NOTÆ

[i] [*Præterita*] *ante consulta*] Satis fuisset dixisse, 'ante consulta omittam.' Vel 'præterita omittam.' Sed utrumque dixit 'præterita ante consulta.' Sic 'minutos pisciculos' dixit Terent. Sic alia alii. Ita infra Noster, 'priora maleconsulta.'

[k] *Quibus præter superbas, &c. Remissum est*] Quibus, i. e. Quibus legatis. *Remissum est,* i. e. responsum est. Neque aliter hic locus potest intelligi. Sed male et improprie loquitur Dictys. Scripsisse debuerat: In quos a superbis verborum minis et insidiis occultis nihil Priamo neque ejus regulis remissum est.' Id est, Priamus atque ejus reguli nihil remiserunt a superbis minis et insidiis occultis, contra legatos.

[l] *Priamo neque ab ejus regulis*] De regulis quidem Priamidis, verum est. Sed de Priamo, falsum; ut patet ex initio lib. I. Sed eum in crimen vocat Ulysses, ut faveat causæ suæ.

[m] *Nequitum est*] Pacuvius: 'Sed eum contendi nequitum vi, clam intendenda est plaga.'

[n] *Iterato ad vos*] Tamen post primam legationem pugnatum fuit, in exscensione navium scilicet. Adi locum.

cum animis[4] vestris, quanta clades,[o] et veluti contagio[p] hujusce exempli orbem terrarum occupatura sit. Quis enim posthac, cui virile negotium est,[q] recordatus Alexandri facinus, non omnia suspecta atque insidiosa ab amico metuere cogetur? Aut quis frater fratri aditum patefaciet? Quis hospitem aut cognatum non tanquam hostem cavebit? Denique si hoc, quod haud spero, probaveritis, omnia fœderis jura ac pietatis apud Barbaros et Græcos[r] clausa erunt. Quocirca, Trojani principes, bonum atque utile est, Græcos, receptis universis, quæ per vim extorta sunt, amice, atque uti par est, domum dimitti,[5] neque operiri quoad[6] duo regna inter se amicissima manus conserant. Quæ cum considero, dolendam hercule[7] vicem vestram puto, qui innoxii et culpæ ejus vacui, nati paucorum libidini,[s] paulo post alieni sceleris pœnas subire cogemini. An vos soli ignoratis, ut affectæ sint vicinæ atque amicæ vobis civitates,[t] vel quæ indies residuis præparentur? Nam captum Polydorum, atque apud Græcos retineri, cognitum vobis est: qui, si Helena cum abreptis nunc saltem revocetur, inviolatus Priamo restitui poterit: alio pacto[8] bellum

consuluisse.—4 Omittitur vocula *cum* ante *animis* in Delph.—5 Delph. *mitti.*—6 Delph. *ut.*—7 Delph. *Mehercule.*—8 Delph. *alioquin.*—9 Delph. *vobis in*

NOTÆ

[o] *Quanta clades, et veluti contagio*] Profecto vel expungendum illud *et*, vel addendum, 'quæ quanta clades et quæ veluti contagio.' Nihil certius.

[p] *Contagio*] Proprie contagio, sive *contagium*, est conjunctio; sed ad venena, et morbos, et alia translatum, quæ serpendo contactu suo inficiunt. Vide doctissimi Dacerii notas in Fest.

[q] *Cui virile negotium est*] Ita libri. Hoc est, cui domi uxor. 'Virile ingenium' rescripserant, quasi haberet a Sallustio, apud quem, in Catil. 'Quis mortalium, cui virile ingenium est, tolerare potest illis divitias superare?' At hic 'virile ingenium' minus quadrat, cum formido et suspicio sit potius mulierum quam virorum. Quamvis et virorum, non certe τῆς ἀνδρίας.

[r] *Apud Barbaros et Græcos*] Græci populos omnes, qui Græci non essent, vocabant Barbaros. Trojanos intellige et Asiaticos omnes.

[s] *Nati paucorum libidini*] Ita libri veteres. Elegantissime. Id est, Expositi, obnoxii libidini paucorum.

[t] *Vicinæ atque amicæ vobis civitates*] Quas Achilles et Ajax devastaverunt, scilicet.

differri non potest; neque finis bellandi fiet, quin aut omnes Græciæ duces, qui singuli ad eruendam civitatem vestram satis idonei sunt, mortem obierint, aut, quod magis spero confore, capto Ilio, crematoque igni,[u] posteris etiam[v] impietatis exemplum vestræ relinquatur. Quapropter, dum adhuc res integra in manibus vobis[9] est, etiam atque etiam providete.' [23.] Postquam finem loquendi[1] fecit, magno silentio cunctis, ut in tali negotio fieri solet, alienam sententiam expectantibus, cum se quisque minus idoneum auctorem[w] crederet, Panthus[x] clara voce:[2] 'Apud eos,' ait, 'Ulysse, verba facis, quibus[y] præter voluntatem mederi rebus potestas nulla est.' Dein post eum Antenor: 'Omnia, quæ memorata a vobis sunt, scientes prudentesque patiemur:[3] neque voluntas consulendi[4] abest, si potestas concederetur. Sed, ut videtis, summæ rei alii potiuntur,[5][z] quibus cupiditas utilitate potior est.' Quæ ubi disseruit, mox per ordinem omnes qui ob amicitiam Priami, quique mercede conducti auxiliarem exercitum duxerant, introduci

manibus est.—1 Delph. *dicendi.*—2 Ita visum est Obrechto interpungere hunc locum, cum vulgo ederetur, *P. c. v. apud eos ait,* et sic Delph. et pejus ab aliis, *P. apud eos clara voce ait.*—3 Vinding. legendum putat *patimur.*—4 Ante *consulendi* inserit Delph. *bene.*—5 Delph. *potiuntur illi.*—6 Delph. *ora-*

NOTÆ

[u] *Igni*] Antique, pro 'igne.' Ita 'colli' pro 'colle.' Lucret. 'parti' pro parte. Cic.

[v] *Posteris etiam*] 'Etiam' jungi debet cum posteris: 'etiam posteris.'

[w] *Cum se quisque minus idoneum auctorem*] Hoc ita intellige; cum se quisque minus idoneum crederet, qui hujus vel illius rei auctor esset. Gall. *Chacun ne se croyant pas capable de donner son avis, de donner conseil.*

[x] *Panthus*] Filius Euphorbi, ait Dares. De quo ipse viderit; nam eum Virgil. Orthryadem dicit. Hic Apollinis Delphici sacerdos fuit; sed illum filius Antenoris rapuit, a Priamo Delphos missus, et ad Ilium perduxit; ubi etiam Apollinis sacerdos fuit, ductaque uxore Pronome, Clytii filia, Polydamantem suscepit; cujus prudentiam et futurorum scientiam sæpe laudat Homer. Vid. Eustath. Serv.

[y] *Verba facis, quibus*] Id est, verba facis apud eos quibus nulla potestas est rebus mederi, præter solam voluntatem. Quod mox Antenor: 'Neque voluntas consulendi abest, si potestas concederetur.'

[z] *Summæ rei alii potiuntur*] Optime: Sic 'potiri hostium' dixit Plaut. 'Potiri Asdrubalis' Sallust. 'Galliæ potiri' Cæsar, sed illud utique per Ellipsim. Subintelligitur enim ablativus, imperio, regno, vel similis.

jubet. Quis ingressis, Ulysses secundam exorsus orationem,[6] iniquissimos appellare universos, neque dispares Alexandri:[a] quippe qui a bono honestoque elapsi, auctorem pessimi facinoris [7] sequerentur. Neque ignorare quenquam, quin si tam atrox injuria probanda sit, fore uti malo exemplo disseminato per mortales, ipsos etiam, qui haud longe abessent,[b] similia aut graviora hisce sequerentur. Ea ut erant atrocia, cuncti inter se taciti reputare [8] animo; atque ita exemplum hujusmodi [9] abhorrentes, indignatione rerum permoveri. Dein solito more perrogatis seniorum sententiis, pari consensu omnium, Menelaum indigne passum injuriam decernitur, solo omnium Antimacho,[c] in gratiam Alexandri, adversum [1] reclamante. Ac statim, qui de omnibus nuntiatum ad Priamum mitterentur, electi duo: hique, inter cetera quæ mandata erant, etiam de Polydoro docent. Ea ubi rex accepit, maxime consternatus filii nuntio, ante ora omnium corruit. [24.] Deinde a circumstantibus refectus paulisper, erigitur: atque ire in consilium cupiens, ab [2] regulis cohibitus est. Ipsi namque relicto patre conventum irrumpunt,[d] ad id tempus[e] quo Antimachus,[f] multis in contumeliam Græcorum præjactis probris, tum demum dimitti Menelaum aiebat, si Polydorus

tionem exorsus.—7 Delph. *sceleris.*—8 Delph. *taciti reputare inter se.*—9 Delph. *hujuscemodi.*—1 Post *adversum,* legit Delph. *cunctos.*—2 Delph. *a.*—3 Delph.

NOTÆ

[a] *Dispares Alexandri*] Hic etiam est Ellipsis. Subauditur enim, indoli, ingenio, &c.

[b] *Ipsos etiam qui haud longe abessent*] Ait, si Alexandri facinus approbetur, fore ut olim ipsi etiam, qui adessent, similia, vel etiam graviora perferant. Non amo illud *sequerentur*, bis positum in fine periodi: 'auctorem pessimi facinoris sequerentur:' 'graviora hisce sequerentur.'

[c] *Solo omnium Antimacho*] Falsum est solum fuisse Antimachum; nam Helenus, Deiphobus, Polydamas, et alii etiam, reddendam Helenam non censebant. Sed nescio quis fuerit iste Antimachus; cujus nemo meminit, præter Dictym. Forsan rescribendum 'Archemachus;' qui unus Priami filiorum fuit.

[d] *Conventum irrumpunt*] Sic 'irrumpere portas,' 'limina.' Virg.

[e] *Ad id tempus*] Gall. *Sur le moment que.*

[f] *Antimachus*] Archemachus. Vide supra.

redderetur: postremo, eundem casum atque exitum utriusque custodiendum.[g] Adversum quæ cunctis silentibus, Antenor resistere, ac ne quid hujusmodi decerneretur, magna vi repugnare. Sed postquam invicem multa consumta oratione, certamen eorum ad manus processerat, omnes qui aderant, inquietum ac seditiosum Antimachum pronuntiantes, e curia ejecere.[3] Sed ubi Priamidæ ingressi[4] sunt, Panthus Hectorem obsecrans, nam is[h] inter regulos cum virtute, tum consilio bonus credebatur,[i] hortari, uti Helena nunc[5] potissimum, cum Græci supplices ob hanc causam venissent, cum amicitia redderetur; neque parum[k] Alexandro ad explendum amorem, si quem circa Helenam habuerat, transactum. Quocirca versari ante omnium oculos oportere præsentiam regum Græcorum,[6] eorumque facta fortia,[7] ac recens partam gloriam erutis amicissimis Trojæ civitatibus. Ob eam etiam causam, Polymestorem exemplum[8] admissi abhorrentem,[l] ultro Græcis Polydorum tradidisse. Ex quo etiam verendum ne qua[m] et aliæ conjunctæ ac finitimæ regiones[9] perniciosa consilia adversum Trojam molirentur: neque fidei jus, contra[n] insidiosa cuncta,[1] atque adversa in obsidione fore.

projecere.—4 Delph. *egressi.*—5 Delph. *nunc Helena.*—6 Delph. *Graiorum.*—7 Delph. *fortia facta.*—8 Delph. *exempli.*—9 Delph. et vulgo *ne quid tale commentæ finitimæ regiones.* Ita in Petav. in altero Ms. *ne quid tale confinitimæ regiones;* in Arg. *ne quid tale cominte finitimæ regiones.* Hunc locum restituit Obrecht.—1 Delph. *neque fidum contra i. c.* 'Edebatur vulgo *nihil ex-*

NOTÆ

[g] *Custodiendum*] Servandum: ait cavendum, ut Polydori et Menelai similis sit casus et exitus.

[h] *Nam is*] Hector.

[i] *Tum consilio bonus credebatur*] Sed virtute melior, quam consilio. Homer. de Hectore, et Polydamante Panthi filio: 'Αλλ' ὁ μὲν ἂρ μύθοισιν, ὁ δ' ἔγχεϊ πολλὸν ἐνίκα. 'Verum Polydamas melior consilio, Hector vero hasta.'

[k] *Neque parum*] Temporis scilicet.

[l] *Exemplum admissi abhorrentem*] Subauditur, crimine, facinore, vel quid simile. Neque enim hic est genitivus pro ablativo, ut volunt Grammatici.

[m] *Ne qua* [*ne quid tale commentæ*] Ita est in Petaviano. At in altero: 'Ne quid tale confinitimæ regiones;' scilicet scriptum fuit, 'ne item aliæ confinitimæ regiones perniciosa adversum Trojam molirentur.' Mercer. vulgata lectio mihi non displicet.

[n] *Neque fidei jus* [*fidum*] *contra*] Omnino scribendum: 'Neque fidelius,

Quæ si omnes, ita ut res est, animo reputarent, [2]et Helena cum gratia remissa, majus atque arctius amicitiæ pignus inter duo regna coalesceret.[o] Quæ ubi accepit Hector, recordatione fraterni facinoris tristior aliquantum, suffusisque cum mœrore lacrymis, Helenam tamen prodendam[p] minime rebatur, quippe supplicem domus, et ob id fide interposita tuendam: si qua autem cum ea erepta[3] docerentur, cuncta restituenda. Namque pro Helena Cassandram, sive Polyxenam, quam legatis videretur,[q] nuptum cum præclaris donis Menelao tradendam. [26.] Ad ea Menelaus iracunde atrox: 'Egregie hercule actum nobis est,[4][r] si quidem proprio spoliatus, commutare matrimonium pro arbitrio hostium meorum[5] cogor.' Adversum quem Æneas:[s] 'Ac ne hæ quidem,' ait,[6] 'concedentur, contradicente ac resistente me, reliquisque qui affines[t] amicique Alexandro

ploratum neque fidum esse contra i. c. Duæ primæ voces nihil exploratum aberant ab utroque Ms. in altero, neque fidum c. i. c. At in Petaviano, namque fidei jus c. i. c. Omnino scribendum, neque fidelius contra i. c.' Mercer.—2 Post reputarent inserit Delph. voces, neque ulterius differendos legatos paterentur.—3 Delph. abrepta, et mox, restituenda cuncta.—4 Delph. nobis actum.—5 Delph. meorum hostium.—6 Omittitur ait in Delph.—7 Deest quidem in

NOTÆ

contra insidiosa cuncta atque adversa in obsidione fore.' Mercer. 'Neque fidelius;' id est, 'neque fidelius' quidquam, contra omnia infida et adversa futura in obsidione.

[o] *Coalesceret*] Id est, Cresceret.

[p] *Helenam tamen prodendam*] Contra, reddendam semper censuit. Inde Œnone Paridi, apud Ovid. Heroid. v. 'Quæ si sit Danaïs reddenda, vel Hectora fratrem, Vel cum Deiphobo Polydamanta roga. Quid gravis Antenor, Priamus quid suadeat ipse, Consule, quis ætas longa magistra fuit.' Etsi de Deiphobo frustra est Œnone; is enim Paridis partes tutabatur, ut supra vidimus; sed ita Ovidium excusant viri docti, quasi id de industria fecerit; quippe qui mulierem inducat, quam exacte ea quæ gerebantur edoctam fuisse verisimile non est.

[q] *Quam legatis videretur*] Subauditur, eligere. Sic locutus est l. I.

[r] *Egregie hercule actum nobis est*] Nescio an recte dici possit, 'egregie actum mihi est.' Dubito, et libenter legerem, 'nobiscum est.'

[s] *Adversum quem Æneas*] Verum Æneam reddendæ Helenæ Trojanis semper auctorem fuisse, narrat Liv. I. 'Jam primum omnium, inquit, satis constat, Troja capta, in ceteros sævitum esse Trojanos, duobus Ænea Antenoreque, et vetusti jure hospitii, et quia pacis reddendæque Helenæ semper auctores fuerant, omne jus belli Achivos abstinuisse.'

[t] *Affines*] Æneas enim et Paris consobrini; siquidem ex Troë Ilus et As-

in rem ejus consulimus. Sunt enim, atque erunt semper, qui domum regnumque Priami tueantur: neque amisso Polydoro, orbitas Priamum insequetur, tot talibusque filiis superstitibus. An solis qui e Græcia sunt[u] raptus hujusmodi concedentur? Quippe Cretæ Europam quidem a[7] Sidone,[v] Ganymedem[w] ex hisce finibus atque imperio rapere licuerit? Quid Medeam[x] ignoratisne a Colchis[y] in Iolcorum[z] fines transvectam? Et ne primum illud rapiendi initium prætermittam, Io ex Sidoniorum regione abducta, Argos meavit.[a] Hactenus vobiscum verbis actum: at[8] nisi mox cum omni classe ex hisce locis aufugeritis, jamjam Trojanam virtutem experiemini. Domi[9] quippe juventus perita belli abunde nobis est, atque indies auxiliorum crescit numerus.' Postquam finem loquendi fecit, Ulysses placida oratione: 'Et, hercule, ulterius,' ait, 'differre inimicitias haud integrum vobis est. Date igitur belli signum,[b]

Delph.—8 Delph. *ac.*—9 Delph. et vulgo *Deorum quippe ope et auxilio.* Hunc

NOTÆ

saracus; Ilus genuit Laomedonta, avum Paridis, Assaracus Capyn, avum Æneæ.

[u] *An solis qui e Græcia sunt*] Ab exemplo Græcorum Alexandri facinus elevare contendit.

[v] *Quippe Cretæ Europam quidem a Sidone*] Hic contra historiam peccat Dictys; nam verum quidem est Cretenses Europam a Sidone rapuisse: sed falsum est eos etiam abduxisse Ganymedem a finibus Trojanis. Verum hoc sciens peccat Dictys ex persona Trojanorum, scilicet ut caussam suam approbarent.

[w] *Ganymedem*] Hunc non Cretenses, sed Lydii rapuere; Tantalus scilicet, de quo jam supra.

[x] *Quid Medeam*] Quæ a Jasone Colchis abducta. Vide Herodot. Ovid. et al.

[y] *Colchis*] Ad Phasim fluvium in littore Eoo Euxini.

[z] *Iolcorum*] In Messenia, ad sinum Pelasgicum.

[a] *Io ex Sidoniorum regione abducta, Argos meavit*] Contra est; nam Io Argis evecta, a Phœnicibus. Sed noster cum hæc invenisset apud Herodotum, putavit ex persona Trojanorum mutanda, ut causam suam approbarent, quam omnes Asiatici defendebant; eodem modo, quasi Græci priores læsissent. Itaque et qui Daretis nomine, Trojanum bellum scripsit, ab Argonautica expeditione injuriarum initium repetit, dein ab insecuta Hesionæ servitute. Mercer.

[b] *Date igitur belli signum*] De more. Nam qui bellum commissuri erant, vel eorum milites convocabant, vel signa, et vexilla ab arcibus proferebant, vel alio quocumque modo se ad bellum accingi significabant. Inde

atque ut in inferendis injuriis, ita et in inchoando prælio fite auctores: nos sequemur lacessiti.' Talibus invicem consumtis verbis, legati consilio abeunt. Ac mox per populum disseminatis, quæ adversum [1] legatos Æneas dixerat, tumultus oritur, scilicet per eum universam Priami domum, odio regni ejus, pessimo intercedendi exemplo [c] eversum iri. [27.] Igitur ubi legati ad exercitum revenere, cunctis ducibus dicta gestaque Trojanorum adversum se exponunt. Itaque decernitur, uti Polydorum [d] in conspectu omnium, atque ante ipsos muros necarent. Neque ulterius dilatum facinus: quippe productus in medium, visentibus ex muris [e] plerisque hostium, lapidibus ictus, fraternæ impietatis pœnas luit. Ac mox unus ex præconibus nuntiatum Iliensibus mittitur, uti Polydorum sepeliendum peterent. Missusque ad eam rem Idæus, cum servis regiis,[2] fœdatum ac dilaniatum lapidibus Polydorum matri ejus Hecubæ refert. Interim Ajax Telamonius, ne quid quietum finitimis Trojæ regionibus atque amicis relinqueretur, hostiliter eas ingressus,[3] Botyram [f] Cillamque,[g] civitates divitiis nobiles, capit. Neque contentus his, Gargarum,[h]

locum emendavit Obrecht. ex Arg. Cod.—1 Delph. *adversus*.—2 Delph. *regis*.

NOTÆ

Virgil. VIII. Æn. 'Ut belli signum Laurenti Turnus ab arce Extulit, et rauco strepuerunt cornua cantu.'

c *Pessimo intercedendi exemplo*] Intercedere dicuntur qui se medios disputantibus interponunt; sive ad pacem, sive ad bellum. Et hic Æneam dicit pessimo exemplo intercessisse, quia ad bellum animos irritavit.

d *Uti Polydorum*] Certe hic modestiæ et moderationis Græcorum, quam modo laudavit, non satis meminit Dictys, qui tam fœde Polydorum a Græcis lapidibus obrui faciat. Sed hic etiam contra Historiam peccat. Polydorus enim a Polymnestore obtruncatus; ut supra retuli. Solus Homerus, quod sciam, eum ab Achille occisum dicit, Il. E.

e *Visentibus ex muris*] Trojanis scilicet. Sed cur ii egredi non tentaverunt, ut facinus impedirent, saltem ut vindicarent?

f *Botyram*] De hac civitate nihil inveni. Forsan scripserat Dictys Astyram; quæ urbs inter Lampsacum et Abydum, et non longe ab Antandro.

g *Cillam*] Non longe a Theba, in Troade. Jam supra.

h *Gargarum*] In summitate montis Idæ. Vide Macrob. lib. v. cap. 20. Ibi ætate Strabonis fuere 'Gargara,' urbs Æoliæ. Illum vide, XIII.

Arisbam,[i] Gergitham,[4 k] Scepsim,[l] Larissam,[m] admiranda[5] celeritate depopulatur. Dein doctus ab incolis, multa cujuscumque modi[6 n] pecora in Idæo monte[o] stabulari, exponentibus qui cum eo erant cunctis, cito agmine montem ingressus, interfectis gregum custodibus, magnam vim pecorum abducit. Deinde nullo omnium adversante, cunctis qua pergebat in fugam versis, ubi tempus visum est, cum magna præda ad suos convertit.[p] [28.] Per idem tempus Chryses,[q] quem sacerdotem Sminthii Apollinis supra docuimus, cognito filiam suam Astynomen cum Agamemnone degere, fretus religione tanti numinis, ad naves venit, præferens Dei vultus,[r] ac quædam ornamentorum templi ejus,[s] quo facilius recordatione præsentis numinis veneratio sui regibus incuteretur. Dein oblatis auri atque argenti donis plurimis,[t] redemtionem filiæ deprecatur: obsecrans uti

—3 Delph. *aggressus*.—4 Delph. Vinding. *Gergetham*. Edebatur vulgo, *genitem*. Mss. *gentum*: e quo correxit Mercer.—5 Delph. *miranda*.—6 Delph.

NOTÆ

[i] *Arisbam*] Urbs Troadis circa Abydum, ad fluvium Sellentem. Homer. Strab.

[k] *Gergitham* [*Gergetham*] In agro Lampsaceno fuit urbs Gergetha; a Gergethis in agro Cumano; ubi fuit urbs, plurali numero ac fœminino genere dicta Gergethes, patria Cephalonis Gergethii. Atque etiamnum in Cumano solo monstratur Gergethium ad Larissam. Strab. XIII. Fuit et pagus Gergetha circa fontes Caici; sic dictus a Gergethiis Troadis, quos illuc traduxit Attalus.

[l] *Scepsin*] Palæscepsis, sive antiqua Scepsis, urbs fuit supra Cebrenem sita; juxta excelsissimam Idæ partem, ad Polychnam. Deinde ea ad LX. stadia deorsum translata est in eam, quæ nunc est Scepsis, a Scamandrio Hectoris, et Ascanio Æneæ filio.

[m] *Larissam*] Prope *Sigeum*; e regione Tenedi.

[n] *Cujuscumque*] Scribendum *cujusquemodi*. Ut supra: 'Aliaque dona cujusquemodi.'

[o] *In Idæo monte*] Nam Idam montem pabulis lætum describunt poëtæ.

[p] *Convertit*] Subauditur 'se,' convertit se.

[q] *Per idem tempus Chryses*] Hæc lib. I. Iliad. Homer.

[r] *Præferens Dei vultus*] Simulacrum quoddam Apollinis Chryses præferebat. Ita enim hunc locum accipiendum esse suadent quæ sequuntur.

[s] *Quædam ornamentorum templi ejus*] Sceptrum et lauream. Ex Homer. Στέμματ' ἔχων ἐν χερσὶν ἑκηβόλου Ἀπόλλωνος, Χρυσέῳ ἀνὰ σκήπτρῳ. 'Coronam habens in manibus longe jaculantis Apollinis, Aureo cum sceptro.'

[t] *Oblatis auri atque argenti donis plurimis*] Ex Homer. Λυσόμενός τε

magnificarent[u] præsentiam Dei, qui secum oratum eos ob sacerdotem proprium venisset. Præterea commemorat, quæ indies adversum se ab Alexandro, ejusque consanguineis, ob exhibitam[v] per[7] se paulo ante immolationem, inimica hostiliaque pararentur. Quæ ubi accepere, reddendam filiam sacerdoti, neque ob id accipiendum præmium,[w] universis placet: quippe qui[8] cum per se amicus, fidelisque nobis, tum præcipue ob religionem Apollinis nihil non mereri crederetur. Namque multis jam[9] documentis, ac fama incolarum,[x] obsequi numini ejus per omnia destinaverant. Quæ postquam Agamemnon accepit, obviam cunctorum sententiis ire pergit. [29.] Itaque atroci vultu exitium sacerdoti comminatus,[y] ni recederet, perterritum senem, atque extrema metuentem, imperfecto negotio ab exercitu dimittit. Hoc[1] modo conventu dissoluto, singuli reges ad Agamemnonem adeunt,[z] eumque multis probris inse-

cujuscemodi. Arg. et vulgo *cujuscunquemodi.*—7 Delph. *a.*—8 Omittitur *qui* in Delph.—9 Delph. *jam multis.*—1 Delph. *tali.*—2 Delph. *insectantur.*—

NOTÆ

θύγατρα, φέρων τ' ἀπερείσι' ἄποινα. 'Liberaturusque filiam, portansque infinita redemtionis pretia.'

[u] *Uti magnificarent*] Id est, *magni facerent*. Quod notandum.

[v] *Ob exhibitam*] Immolationem centum victimarum; per Palamedem Apollini Sminthio exhibitam, præeunte Chryse Sacerdote.

[w] *Reddendam filiam Sacerdoti, neque ob id accipiendum præmium*] Ab Homero diversus abit; apud quem Græci non solum reverendum sacerdotem consentiunt, sed et pretia esse accipienda. *Ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἐπευφήμησαν Ἀχαιοὶ, Αἰδεῖσθαί θ' ἱερῆα, καὶ ἀγλαὰ δέχθαι ἄποινα.* 'Tunc alii quidem omnes faverunt linguis Achivi, reverendum esse sacerdotem, et splendida accipienda esse pretia liberationis.'

[x] *Multis jam documentis ac fama incolarum*] Id est: Ob multa documenta, quæ jam acceperant de divinitate Apollinis Sminthii, tum ob famam incolarum, qui de eo ingentia et mira prædicabant.

[y] *Itaque atroci vultu exitium sacerdoti comminatus*] Ex Homero: *Ἀλλὰ κακῶς ἀφίει, κρατερὸν δ' ἐπὶ μῦθον ἔτελλε· Μή σε, γέρον, κοίλῃσιν ἐγὼ παρὰ νηυσὶ κιχείω, Ἢ νῦν δηθύνοντ', ἢ ὕστερον αὖτις ἰόντα, Μή νύ τοι οὐ χραίσμῃ σκῆπτρον, καὶ στέμμα Θεοῖο,...Ἀλλ' ἴθι, μή μ' ἐρέθιζε, σαώτερος ὥς κε νέηαι.* 'Sed eum acerbe dimisit, gravemque sermonem dixit: Ne te senex concavas ego ad naves offendam, Vel nunc tardantem, vel post denuo venientem, Ne tibi postea non prosit sceptrum et corona Dei,...: Sed abi, ne me irrites, salvus ut redeas.'

[z] *Ad Agamemnonem adeunt*] 'Adire ad aliquem' eleganter dicitur, pro

quuntur:[a] quippe qui ob amorem captivæ mulieris, seque, et, quod indignissimum videretur, tanti numinis Deum contemtui habuisset: ac mox universi execrati deseruere,[a] ob idque[3] et memores Palamedis, quem gratum acceptumque in exercitu, haud sine consilio ejus, Diomedes atque Ulysses dolo circumventum necavissent. Ceterum Achilles in ore omnium ipsumque[b] et Menelaum contumeliis lacerabat. [30.] Igitur Chryses ubi injuriam perpessus ab Agamemnone domum discessit,[4] neque multi fluxerunt dies, incertum alione casu, an, uti omnibus videbatur, ira Apollinis, morbus gravissimus exercitum invadit,[5] principio grassandi facto a pecoribus:[c] dein[6] malo paulatim magis magisque ingravescente, per homines dispergitur. Tum vero vis magna mortalium corporibus fatigatis pestifera ægritudine, infando ad postremum exitio interibat.* Sed regum omnino nullus,[d] neque mortuus ex † hoc morbo, neque attentatus[7] est. Ceterum postquam nullus morbi modus, et indies plures[e] interibant, cuncti duces, converso jam in se quisque timore, in unum coëunt: ac dein flagitare Calchanta, quem

3 Omittitur vocula *que* in Delph.—4 Delph. *discessit domum*, et mox *fluxerunt*.—5 Delph. *invasit*.—6 Delph. *deinde*.—* Delph. *interibat*.—† Delph. om. *ex*; mox legit *intereunt*.—7 Delph. *tentatus*.—8 Delph. *edisseret*.

NOTÆ

'adire aliquem.' Ter. And. II. 1. 'Quid tibi videtur? adeon' ad eum?'

[a] *Deseruere*] Hoc ex se dicit Dictys, et contra Homer.

[b] *Ipsumque*] Agamemnonem.

[c] *Principio grassandi facto a pecoribus*] Ex Homero: *Οὐρῆας μὲν πρῶτον ἐπῴχετο, καὶ κύνας ἀργους, Αὐτὰρ ἔπειτ' αὐτοῖσι βέλος ἐχεπευκὲς ἀφιεὶς,* Βάλλ'· *αἰεὶ δὲ πυραὶ νεκύων καίοντο θαμειαί.* 'Mulos quidem primum invasit, et canes veloces, Sed postea in ipsos homines sagittam mortiferam immittens jaculabatur. Semper autem pyræ mortuorum incendebantur frequenter.'

[d] *Sed regum omnino nullus*] In populum tantum pestem sæviisse, ait Dictys. Et verum est ductorem nullum ea interiisse. Homerus tamen scribit eam heroas multos Orco dimisisse. Πολλὰς δ' *ἰφθίμους ψυχὰς Ἄϊδι προΐαψεν* Ἡρώων. 'Multas autem fortes animas Plutoni dimisit Heroum.' Sed mortuos illos Homerus heroas dicit, ut eo ostendat, Achillis iram Græcis exitiosiorem fuisse, per quam tot viris fortissimis orbati sunt. Hic locus Homeri vulgo male acceptus est. Neque etiam placet quod habet Eustath. scilicet, Homerum heroas illos dixisse, quod pro patria occubuerint.

[e] *Indies plures*] Per novem dies pestem grassatam, scribit Homer.

futurorum præscium memoravimus, uti causam tanti mali ediceret.[8] Ille enim perspicere se [f] [9] originem hujusce morbi, sed haud liberum esse cuiquam eloqui: ex quo accideret, uti[1] potentissimi regis contraheret offensam. Post quæ Achilles reges singulos adigit, ut interposita jurisjurandi religione confirmarent, nequaquam se ob ea offendi.[g] Hoc modo Calchas, ubi cunctorum animos in se conciliavit, Apollinis iram pronuntiat. Eum namque, ob injuriam sacerdotis infestum Græcis, pœnas ab exercitu expetere. Dein perquirente Achille mali remedium, restitutionem virginis [h] pronuntiat. [31.] Tum Agamemnon conjectans quod mox accidit, concilio tacitus egressus, cunctos quos secum habuerat[2] in armis esse jubet. Id ubi Achilles animadvertit, commotus rei indignatione, simul pernicie defessi exercitus anxius, defunctorum corpora, miserandum in modum confecta, undique in unum colligi jubet, atque in conventu ante ora omnium projici. Quo spectaculo adeo commoti reges gentesque omnes, uti adversum[3] Agamemnonem a cunctis pergeretur, duce atque auctore Achille, et, si perstaret, suadente,[i] exitio vindicandum. Quæ ubi regi nuntiata,[4] pertinacia animi, an ob amorem captivæ, cuncta extrema ratus experiri, nihil remittendum de sententia[5] desti-

—9 Delph. *quicquam*.—1 Delph. *ut*, et mox *uti*.—2 Delph. *habuit*.—3 Delph. *adversus*.—4 Post *nuntiata* inserit Delph. *sunt*.—5 Delph. *de sententia remit-*

NOTÆ

[f] *Ille enim perspicere se*] Aiebat, scilicet.

[g] *Nequaquam se ob ea offendi*] Ob ea quæ dicturus erat Calchas. Alii 'ab eo,' id est, 'a Calchante.' Sed hic Homerum non sequitur; qui scribit Calchantem ab Achille solo petiisse, ut juraret illum sibi et verbis et manibus auxiliaturum. Quod cum fecisset Achilles, tum demum vatem eloquutum.

[h] *Restitutionem virginis*] Homer. *Οὐδ᾽ ὅγε πρὶν λοιμοῖο βαρείας χεῖρας ἀφέξει, Πρίν γ᾽ ἀπὸ πατρὶ φίλῳ δόμεναι ἑλικώπιδα κούρην Ἀπριάτην, ἀνάποινον, ἄγειν θ᾽ ἱερὴν ἑκατόμβην Ἐς Χρύσην.* Id. 'Neque hic prius a peste graves manus continebit, quam patri dilecto reddatur formosa puella inemta, sine redemtionis pretio; et ducatur sacra hecatomba ad Chrysam.'

[i] *Et si perstaret, suadente, &c.*] Series est: Achille duce et auctore, et suadente exitio vindicandum esse, si Agamemnon perstaret, persisteret.

naverat.[k] [32.] Ea postquam Trojani cognovere, simul ex muris conflagrationem corporum assiduam, crebrasque sepulturas animadvertere,[6] doctique, etiam reliquos incommodo cladis ejus debiles agere, cohortati inter se arma capiunt, ac propere cum manu auxiliari[7] [l] effusi portis pergunt advorsum. Ac dein per campos exercitu bipartito, Trojanis Hector, Sarpedon auxiliaribus duces facti. Tum nostri, visis contra hostibus, armati atque instructi pro negotio[m] simplicis formæ[8] aciem[n] composuere, circa cornua divisis ducibus. Dextrum Achilles cum Antilocho, alterum Ajax Telamonius cum Diomede curabant: medios accepere Ajax alter,[o] et Idomeneus dux noster.[p] Hoc modo exercitu utrinque composito, pergunt obviam. At ubi in manus ventum est, cohortati[9] suos quisque, acie conflixere. Tum vero in aliquantum[q] tracto certamine, utriusque partis cadunt plurimi,[1] præcellentibus in ea pugna barbarorum Hectore et Sarpedone, Græcorum Diomede cum Menelao. Dein nox, communis amborum requies, prælium diremit.[2] Igitur reducto exercitu, corpora suorum cremata igni sepeliunt. [33.] Quis perfectis, Græci statuunt inter se, Achillem, cujus in adversis Græcorum casibus solicitudo[r]

tendum.—6 Delph. *animadvertentes.*—7 Arg. Cod. *auxiliaria.*—8 Arg. Cod. *simplici forma;* Med. *simplici fronte.*—9 Delph. *cohortari.*—1 Delph. *plurimi s. p. c.*—2 Delph. *diremit prælium.*—3 Omittitur vocula *si* in Delph.—

NOTÆ

[k] *Destinaverat*] Fortiter decreverat.

[l] *Cum manu auxiliari*] Cum copiis auxiliaribus.

[m] *Pro negotio*] Ut negotium patiebatur.

[n] *Simplicis formæ aciem*] Simplicis formæ aciem dicit, quæ fronte tantum valeret, nullis auxiliaribus post tergum copiis instructis; vel, quod verius puto, aciem simplicis formæ, quæ simpliciter ordinata et instructa, non exacte, non pro more militiæ.

[o] *Ajax alter*] Oileus.

[p] *Idomeneus dux noster*] Quia Cretenses ducebat Idomeneus; et ipse Dictys, cujus nomen mentitur Noster, ex Creta erat.

[q] *In aliquantum*] Ita libri, et sic sæpe Noster; a cujus sæculo non est exigenda Latini sermonis puritas. *Mercer.*

[r] *Solicitudo*] Infra 'curam' dixit. Curaque in animo egregii adolescentis insederat.

præcipua videbatur, regem omnium confirmare. Sed Agamemnon anxius ne decus regium amitteret, in concilio verba facit: Sibi maxime cordi esse exercitus incolumitatem; neque ulterius differre, quin Astynome parenti remitteretur, maxime si restitutione ejus instantem perniciem subterfugerent: nec quicquam deprecari amplius, si [3] modo in locum ejus Hippodamiam, quæ cum Achille degeret, vicarium munus amissi honoris acciperet. Quæ res, quanquam atrox omnibus et indigna videbatur,[4] tamen connivente Achille,[s] cujus[5] id præmium pro multis atque egregiis facinoribus fuerat, effectum habuit. Tantus amor exercitum erga, curaque in [6] animo egregii adolescentis insederat. Igitur adversa cunctorum voluntate, neque tamen quoquam palam recusante, Agamemnon tanquam ab omnibus concessa res videretur, lictoribus,[t] ut Hippodamia [*] abstraheretur, imperat: hique brevi jussa efficiunt. Interim Astynomen Græci per Diomedem atque Ulyssem [u] cum magna copia victimarum [v] ad fanum Apollinis transmisere. Dein perfecto sacrificio, paulatim vis mali leniri,[7] neque amplius attentari corpora, et eorum[w] qui ante fatigabantur, tanquam sperato divinitus levamine,[x] relaxari. Ita brevi per univer-

4 Delph. *videretur.*—5 Delph. *cui.*—6 Omittit Delph. *in.*—* Post *Hippodamia* Delph. inserit *ab Achille.*—7 Delph. *vis mali leniri paulatim visa.*

NOTÆ

[s] *Connivente Achille*] Imo non connivente, sed contra indignante; ita ut tentorio suo sedens et concilio abstineret et bello.

[t] *Lictoribus*] Talthybio et Eurybati. Homer. Ἀλλ' ὅγε Ταλθύβιόν τε καὶ Εὐρυβάτην προσέειπε, Τώ οἱ ἔσαν κήρυκε καὶ ὀτρηρὼ θεράποντε· Ἔρχεσθον κλισίην Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος, Χειρὸς ἑλόντ' ἀγέμεν Βρισηΐδα καλλιπάρηον. Εἰ δέ κε μὴ δώησιν, ἐγὼ δέ κεν αὐτὸς ἕλωμαι, Ἐλθὼν σὺν πλεόνεσσι, τό οἱ καὶ ῥίγιον ἔσται. 'Sed hic Talthybiumque et Eurybatem affatus est, Hi illi erant præcones et seduli ministri, Abite ad tentorium Pelidæ Achillis; Manu accipientes adducite Briseida pulcrigenam. Si autem non dederit, ego ipse auferam, Veniens cum pluribus, quod illi etiam durius erit.'

[u] *Per Diomedem atque Ulyssem*] Ulyssem tantum nominat Homer. Ἐν δ' ἀρχὸς ἔβη πολύμητις Ὀδυσσεύς. 'Eamque navim ductor conscendit prudens Ulysses.'

[v] *Magna copia victimarum*] Id est, hecatomba.

[w] *Et eorum*] Supple, corpora.

[x] *Tanquam sperato divinitus levamine*] Innuit id potius casu evenisse, quam ob pacatam iram Apollinis.

sum exercitum salubritas vigorque solitus renovatus est. Mittitur etiam Philoctetæ Lemnum[8] portio prædæ ejus, quam Græci per Ajacem atque Achillem advectam inter se viritim distribuerant. [34.] Ceterum Achilles, memor injuriæ supradictæ, abstinendum publico consilio decreverat,[y] odio maxime Agamemnonis, abolitoque amore quem circa Græcos habuerat, scilicet quod eorum patientia[z] post tot bellorum victorias, ac facta fortia, Hippodamia, concessum pro laboribus præmium, per injuriam abducta esset. Dein venientes ad se duces aditu prohibere, neque cuiquam amicorum ignoscere, qui se adversus Agamemnonis contumelias, cum defendere liceret, deseruissent. Intus igitur manens, Patroclum et Phœnicem, hunc morum magistrum, alterum obsequiis amicitiæ[a] carum,[9] et aurigam suum Automedontem,[b] secum retinebat. [35.] Per idem tempus apud Trojam exercitus sociorum, quique mercede conducti auxiliares copias adduxerant, tempore multo frustra trito, tædione an recordatione suorum,[c] domuitionem occipiebant.[1] Quod ubi animadvertit Hector, coactus

—8 Delph. *Lemnon*, et mox *ejus prædæ*.—9 Delph. *clarum*.—1 In Mss. et vulgo edebatur, *tempore frustrato, seditione, odio, an recordatione suorum bellum non occipiebant*. In Ms. Danielis, *Tempore multo frustra trito seditione an recordatione suorum domi seditionem accipiebant*. In Ms. alt. *tempore frustrati tota editione an r. s. domi seditionem accipiebant*. Delph. pro *occipiebant*

NOTÆ

[y] *Abstinendum publico consilio decreverat*] Homer. Οὔτε ποτ' εἰς ἀγορὴν πωλέσκετο κυδιάνειραν, Οὔτε ποτ' ἐς πόλεμόν γε. 'Neque unquam ad concionem ibat gloriosam, Neque unquam in bellum.'

[z] *Eorum patientia*] Per eorum patientiam. Quod passi essent eam abstrahi, abduci. Cave tamen hoc imiteris.

[a] *Alterum obsequiis amicitiæ*] Non solum propter obsequia amicitiæ, sed etiam propter consanguinitatem. Sed de eo supra.

[b] *Automedontem*] Dioris filium.

[c] *Tædione an recordatione suorum*] Totus hic locus misere turbatus erat, tam in vulgatis quam in scriptis libris. In illis edebatur, 'tempore frustrato, seditione, odio an recordatione suorum bellum non occipiebant.' In libro Danielis: 'Tempore multo frustra trito seditione an recordatione suorum domi seditionem accipiebant.' E quibus concinnavi lectionem quam editio hæc repræsentat. Corrumpendo loco duo fuerunt: primum quod non capiebant elegan-

necessitate, militibus ut in armis[2] essent jubet; ac mox, ubi signum daret, sequerentur sese. Igitur postquam tempus visum est, et omnes in armis nuntiabantur, jubet egredi, ipse dux atque imperator militiæ. Res postulare videtur, eorum reges, qui socii atque amici Trojæ, quique ob mercedem auxiliares ex diversis regionibus contracti Priamidarum imperium sequebantur, edicere.[3] [d] Primus igitur portis erumpit Pandarus Lycaone genitus, ex Lycia:[e] dein Hippothous Pylei,[f] ex Larissa Pelasgidarum:[g] Acamas et

legit *cupiebant*. Totum hunc locum restituit Mercer.—2 Delph. *apud arma*.—3 Delph. *adicere*, quam lectionem probat Mercer.—4 Delph. et vulg. *Aca-*

NOTÆ

tiam hujus sermonis, 'tædione an recordatione' quam ubique mali editores corruperant, ut 'domuitionem,' quam et supra explicavimus. Non dubium est quin hæc sit genuina auctoris scriptura. *Mercer*.

[d] *Edicere* [*Adicere*] Ita liber Danielis. Antiqua scriptio, pro 'adjicere;' quam in omnibus optimæ notæ libris inventam viri docti testantur. Poterat tamen ferri cum vulgatis et altero Ms. 'edicere.'

[e] *Pandarus Lycaone genitus ex Lycia*] In hoc catalogo etiam sequitur Homerum, qui scribit: *Οἳ δὲ Ζέλειαν ἔναιον ὑπαὶ πόδα νείατον Ἴδης, Ἀφνειοί, πίνοντες ὕδωρ μέλαν Αἰσήποιο, Τρῶες, τῶν αὖτ' ἦρχε Λυκάονος ἀγλαὸς υἱός, Πάνδαρος.* 'Qui vero Zeleiam habitabant sub pede imo Idæ, Aphneii, bibentes aquam nigram Æsopi, Troës his rursus præerat Lycaonis clarus filius, Pandarus.' Zeleia enim urbs et Aphneii populi, in Lycia Troadis. Scilicet duplex Lycia Homero, altera proxima Cariæ, in qua Xanthus fluvius, e qua Sarpedonem et Glaucum emittit: altera in Troade, sub Ida monte. Nam et Homerus de Pandaro, Iliad. E. *Ἀπορνυμένου Λυκίηθεν, Οὔτε τις ἐν Λυκίῃ σέο γ' εὔχεται εἶναι ἀμείνων.* 'Ruente ex Lycia, Neque quis in Lycia gloriatur te esse fortior.' Ideo cum Lyciam Sarpedonis nominat, addit *τηλόθεν ἐκ Λυκίης*. 'Longe a Lycia:' quia ea remotior.

[f] *Hippothous Pylei*] Ita libri. Et hic erravit Dictys, quod male legerat locum Homeri: *Τῶν δ' οἳ Λάρισσαν ἐριβώλακα ναιετάασκον· Τῶν ἦρχ' Ἱππόθοός τε Πύλαιός τ' ὄζος Ἄρηος, Υἷε δύω Λίθοιο Πελασγοῦ Τευταμίδαο.* 'Eorum qui Larissam glebosam incolebant, His præerat Hippothous et Pylæus ramus Martis, Filii duo Lithi Pelasgi Teutamidæ.'

[g] *Ex Larissa Pelasgidarum*] Tres fuere Larissæ in Asia: prima juxta Hamaxitum in conspectu Ilii; secunda juxta Cumam, non longe ab Smyrna; tertia juxta Ephesum, in Campo Caystrico. Sed primam hic non esse intelligendam, probat quod ait Homerus de eodem Hippothoo, in certamine de cadavere Patrocli interemto: *Τῆλ' ἀπὸ Λαρίσσης*. 'Longe a Larissa.' Nam cum hæc esset in conspectu Ilii, intra ducentesimum fere stadium; non potuisset dicere Homerus Hippothoum longe a Larissa cecidisse. Neque tertiam hic intelligendam fidem facit, quod cum ea

Piros,[4] [h] ex Thracia: Euphemus Trœzenius [i] Ciconis [k] imperitans: Pylæmenes Paphlagonius,[l] patre Melio gloriosus: Odius et Epistrophus filii Minii [5] Alizonum [6] reges: [m] Sar-

mas ameriplem Piros, et sic Mercer. 'Expressi scripturam veterem, cui non medeor. Suspicio est Nostrum scripsisse, *Acamas Antenoris filius et Piros ex Thracia*; confusis imperite Acamante Imbrasi, et Acamante Antenoris.' Arg. Cod. *Acamas ameriplem piros*. Conjicit Obrecht istud *Ameriplem* ex marginali glossa conflatum, et abradit.—5 Delph. *Minoi*.—6 Delph. et vulg. *Azanorum*.

NOTÆ

remotior sit, nempe ad 180. stadia distans a Cuma, Mæonibus potius quam Pelasgis ascribi debet. Accedit etiam quod nullum extat certum argumentum, hanc tempore belli Trojani jam fuisse; cum ne de Epheso quidem ullum extet. Restat igitur ut secundam intelligas, Cumæ vicinam; cujus testimonium fert omnis Æolica historia, paulo post Trojæ excidium gesta. Strab. XIII.

[h] *Acamas [ameriplem] Piros ex Thracia*] Hic Acamas Eussori filius fuit; diversus ab Acamante Antenoris filio, et altero Acamante Asii. Piros, Πείρως, Imbrasi filius. Uterque Thracas duxere. Homer. Αὐτὰρ Θρήϊκας ἦγ' Ἀκάμας καὶ Πείρως ἥρως, Ὅσσους Ἑλλήσποντος ἀγάῤῥοος ἐντὸς ἐέργει. 'Verum Thracas ducebat Acamas et Piros Heros, Quotquot Hellespontus æstuosus intus continet.'

[i] *Euphemus Trœzenius*] Trœzeni filius. Homer. Εὔφημος δ' ἀρχὸς Κικόνων ἦν αἰχμητάων, Υἱὸς Τροιζήνοιο διοτρεφέος, Κεάδαο. 'Euphemus autem dux Ciconum erat, hasta pugnantium, Filius Trœzeni nobilis, Ceo prognati.'

[k] *Ciconis*] Thraciæ populis; quos alii ad Hebrum fluvium, alii ad Ismarum ponunt.

[l] *Pylæmenes Paphlagonius*] Homer. Παφλαγόνων δ' ἡγεῖτο Πυλαιμένεος λάσιον κῆρ, Ἐξ Ἐνετῶν, ὅθεν ἡμιόνων γένος ἀγροτεράων, Οἵ ῥα Κύτωρον ἔχον, καὶ Σήσαμον ἀμφενέμοντο, Ἀμφί τε Παρθένιον ποταμὸν κλυτὰ δώματ' ἔναιον, Κρῶμνάν τ' Αἰγιαλόν τε, καὶ ὑψηλοὺς Ἐρυθίνους. 'Paphlagonum dux erat Pylæmenis audax cor. Ex Henetis, ubi mularum generatio agrestium, Qui Cytorum tenebant, et Sesamum incolebant, Circaque Parthenium fluvium inclitas ædes possidebant, Cromnamque Ægialumque, et excelsos Erythinos.' Paphlagonia Asiæ regio ad Pontum Euxinum, juxta Halym fluvium. Et in ea Henetos ponit Homer. quia Heneti Paphlagonum primaria gens fuerunt, iique post Trojæ excidium amisso duce per Thraciam vagati, cum Antenore in Venetiam pervenere. In Paphlagonia Parthenius fluvius, ad quem Heraclea urbs. Post eum fluvium fuere pagi, Cytorus, Sesamus, et Cromna. E quibus Amastris uxor Dionysii, Heracleæ tyranni, Amastrim urbem composuit; et Cytorus emporium fuit Sinopensium. Sesamus arx Amastris. Post Amastrim in littore fuit pagus, a situ dictus Ægialus. Post Ægialum erant duo scopuli Erythini, qui postea a rubro colore Erythrini dicti sunt.

[m] *Odius et Epistrophus filii Minoi Azanorum reges*] Lege: 'Odius et Epistrophus filii Minoi Halizonum regis.' Homer. Αὐτὰρ Ἁλιζώνων Ὀδίος καὶ Ἐπίστροφος ἦρχον, Τηλόθεν ἐξ Ἀλύβης, ὅθεν ἀργύρου ἐστὶ γενέθλη. 'Sed Halizonibus Odius et Epistrophus

pedon Xantho genitus[n] rector Lyciorum, ex Solemo:[o] Nastes et Amphimachus Nomionis de Caria:[7] [p] Antiphus et Mesthles[q] genitore Pylæmene,[8] Mæonii: Glaucus Hippolochi[r] Lycius; quem sibi Sarpedon, quod præter ceteros regionis ejus consilio atque armis pollebat, participem bellicarum rerum asciverat: Phorcys et Ascanius Phryges:[s] Chromis Midonis,[9] ex Mœsia:[t] Pyræchmes Axii[1] Pæo-

—7 'Corruptissime hæc omnia in editis et scriptis *Ex sole monastes, et Amphimachus nomionis de cara.*' Mercer. Omittitur in Delph. vox *Nomionis.*—8 Sic correxit Mercer. et seqq. vulg. *Telameneo.*—9 Vulgo *Fronius Midienis*: in Mss. *prominus Midones.*—1 Vulg. *Purechmus Auxii*, et mox *Agrestina*. Delph. *Adrastina*. Ms. unus, *Asius Hyrtacus*; alter, *Asius Hyrtacis esto.*—

NOTÆ

imperabant, Procul ex Alyba, unde argenti est origo.' Verum de Halizonum situ inter veteres non convenit: nam alii Scythiæ Europææ eos ascribunt, alii in Mysia alicubi. Strabo affirmat eos esse, qui olim Chalybes dicebantur, et post Paphlagoniam ponit, ultra Irim fluvium, ubi Pharnacia est. Adi illum, XII. et Eustath.

[n] *Sarpedon Xantho genitus*] Homer. Σαρπηδὼν δ' ἦρχεν Λυκίων, καὶ Γλαῦκος ἀμύμων, Τηλόθεν ἐκ Λυκίης, Ξάνθου ἄπο δινήεντος. 'Sarpedo denique præerat Lyciis, et Glaucus integerrimus, Procul ex Lycia, Xantho a verticoso.'

[o] *Ex Solemo*] Scriberem 'ex Solymo:' nam Solymi populi in Lycia, Homero. Et Solyma urbs et Solymus tumulus.

[p] *Nastes et Amphimachus de Caria*] Homer. Νάστης αὖ Καρῶν ἡγήσατο βαρβαροφώνων, &c. Νάστης, Ἀμφίμαχός τε, Νομίονος ἀγλαὰ τέκνα. 'Nastes autem Carum dux erat Barbarorum, Nastes Amphimachusque Nomionis clari filii.' Cariæ autem juxta Mæandrum fluvium.

[q] *Antiphus et Mesthles*] Homer. Μῄοσιν αὖ Μέσθλης τε καὶ Ἄντιφος ἡγησάσθην, Υἷε Πυλαιμένεος, τὼ Γυγαίη τέκε λίμνη, Οἳ καὶ Μῄονας ἦγον ὑπὸ Τμώλῳ γεγαῶτας. 'Mæonibus Mesthles et Antiphus præerant, Filii Pylæmenis, quos Gygæa peperit palus, Qui etiam Mæonas ducebant sub Tmolo natos.' Quos autem hic Mæonas vocat Homerus, ii Lydi postea dicti sunt. Vide Strab. Eustath. &c.

[r] *Glaucus Hippolochi*] Jam supra, ubi de Sarpedone. Quod hic ait Dictys, Glaucum a Sarpedone ascitum, quasi inferiorem, cave credas: nam Glaucus Hippolochi filius Bellerophontis nepos, amitinus Sarpedonis; cui mater Laodamia, soror Hippolochi. Homer. Iliad. Z. *Mercerus.*

[s] *Phorcys et Ascanius Phryges*] Homer. Φόρκυς αὖ Φρύγας ἦγε, καὶ Ἀσκάνιος θεοειδής, Τῆλ' ἐξ Ἀσκανίης. 'Phorcys deinceps Phryges ducebat, et Ascanius divinus, Procul ex Ascania.' Phrygiam autem Minorem intellige, quæ longius aberat a Troja. Ibi Ascania palus et regio. Vide Strab. et Eustath.

[t] *Chromis Midonis ex Mœsia*] Homer. Μυσῶν δὲ Χρόμις ἦρχε, καὶ Ἔννομος οἰωνιστής. 'Mysis autem Chromis præerat, et Ennemus augur.' My-

nius :[u] Amphius et Adrastus Merope geniti, ex Adrestina :[v] Asius Hyrtaci Sesto :[w] dein alius Asius Dymante genitus,[x] Hecubæ frater, ex Phrygia. Hos omnes quos memoravimus secuti multi mortales inconditis moribus, ac dispari sono vocis,[y] sine ullo ordine aut modo prælia inire soliti.

NOTÆ

siam autem hic Asiaticam intellige, quæ inter Bithyniam et Æsopi ostia.

[t] *Pyræchmes Axii Pæonius*] Axii filium dicit Pyræchmem, quia male interpretatus est locum Homeri : Αὐτὰρ Πυραίχμης ἄγε Παίονας ἀγκυλοτόξους, Τηλόθεν ἐξ Ἀμυδῶνος, ἀπ' Ἀξίου εὐρὺ ῥέοντος, Ἀξίου, οὗ κάλλιστον ὕδωρ ἐπικίδναται αἶαν. 'Sed Pyræchmes ducebat Pæonas curvis arcubus utentes, Procul ex Amydone, ab Axio late fluente, Axio, cujus pulcherrima aqua diffunditur super terram.' Hi Pæones sub Strymone fluvio ad Axium fluvium, qui Bottiæam et Amphaxinam terram dividit, et assumto Erigone fluvio, inter Chalestram et Thermen fluit. Juxta illum sita urbs Amydon. Vide Epitom. Strab. et Eustath. hunc locum respiciens. Hesychius scripsit Ἀξιὸς, ποταμὸς Παιονίας. Axius, fluvius Pæoniæ.

[v] *Amphius et Adrastus Merope geniti ex Adrastina*] Ex Adrasteia. Οἳ δ' Ἀδρήστειάν τ' εἶχον καὶ δῆμον Ἀπαισοῦ, Καὶ Πιτύειαν ἔχον, καὶ Τηρείης ὄρος αἰπὺ, Τῶν ἦρχ' Ἄδρηστός τε καὶ Ἄμφιος λινοθώρηξ, Υἷε δύω Μέροπος Περκωσίου. 'Qui Adrasteiam tenebant et pagum Apæsi, Et Pityeiam habitabant et Tereiæ altum montem, His imperabat Adrastus et Amphius lineum thoracem habens, Filii duo Meropis Percosii.' Adrastea autem sive Adrasteæ campus post Æsopum ad Granicum amnem. Pityeia urbs in Pario agro; mons Tereia non longe a Cyzico. Alii XL. stadiis a Lampsaco collem illum ostendunt. Ego puto Strabonem versum Homeri aliter legisse, nempe Καὶ δὴ Ῥείης ὄρος αἰπύ. 'Et Rheæ montem altum.' Quod ibi fuerit templum Rheæ. Adi illum XIII.

[w] *Asius Hyrtaci Sesto*] Homer. Οἳ δ' ἄρα Περκώτην καὶ Πράκτιον ἀμφενέμοντο, Καὶ Σηστὸν καὶ Ἄβυδον ἔχον, καὶ δῖαν Ἀρίσβην, Τῶν αὖθ' Ὑρτακίδης ἦρχ' Ἄσιος, ὄρχαμος ἀνδρῶν. 'Qui item Percoten et Practium incolebant, Et Sestum et Abydum tenebant, et divinam Arisbam, His quoque præfectus erat Hyrtaci filius Asius princeps virorum.' Percote nomen regionis circa Abydum ; ubi Practius fluvius inter Abydum fluens et Lampsacum : neque enim urbs eo nomine invenitur, quod falso quidam putarunt. De Arisba, quæ ad fluvium Selleentem, jam supra dictum est. Sestus et Abydus urbes, quas Hellespontus interfluit, Herus et Leandri amoribus claræ. Hic autem sub eodem duce ponuntur ob vicinitatem, cum ea ætate continentis partes et provinciæ non essent destinatæ.

[x] *Asius Dymante genitus*] Hujus meminit Homer. Iliad. Π. Ἄσιος, ὃς μήτρως ἦν Ἕκτορος ἱπποδάμοιο, Αὐτοκασίγνητος Ἑκάβης, υἱὸς δὲ Δύμαντος, Ὃς Φρυγίην ναίεσκε ῥοῇς ἐπὶ Σαγγαρίοιο. 'Asius, qui avunculus erat Hectoris equum domitoris, Frater Hecubæ, filius Dymantis, Qui Phrygiam habitabat ad fluenta Sangarii.'

[y] *Inconditis moribus ac dispari sono vocis*] Ex Homero videtur. Πολλοὶ γὰρ κατὰ ἄστυ μέγα Πριάμου ἐπίκουροι, Ἄλλη δ' ἄλλων γλῶσσα πολυσπερέων ἀνθρώπων. 'Multi enim in urbe magna Priami auxiliatores, Alia autem alio-

[36.] Quod ubi nostri animadvertere, in campum progressi, more militiæ aciem ordinant, magistro ac præceptore componendi Mnestheo Atheniensi: ordinant autem per gentes atque regiones singulas, seorsum manente Achille cum Myrmidonum exercitu. Is namque quanquam ob illatam ab Agamemnone injuriam, et abductam Hippodamiam, nihil animi remiserat; tamen maxime indignatus[z] quod reliquis ducibus ad cœnam deductis, solus contemtui habitus intermitteretur. Ceterum ordinato exercitu, ac tunc primum omnibus copiis[a] adversum se instructis hostibus, ubi neutra pars committere[b] audet, paulisper in loco[c] retentis militibus, tanquam de industria utrinque receptui canitur. [37.] Jamque Græci regressi ad naves, arma deponere, ac singuli per loca solita corpus cibo curare occœperant; cum Achilles ultum ire cupiens injurias, ignaros consilii sui nostros, et ob id otiose agentes, clam invadere tentat. At ubi Ulysses a custodibus,[d] qui eruptionem ejus præsenserant, rem comperit, propere duces circumcursans magna voce monet, atque hortatur uti armis arreptis tuerentur sese: dein consilium inceptumque Achillis singulis aperit: quo cognito, clamor ingens oritur, festinantibus ad arma cunctis ac seorsum sibi singulis consulentibus. Ita Achilles præverso de se nuntio,[e] ubi omnes in armis

NOTÆ

rum lingua late dispersorum hominum.'

[z] *Tamen maxime indignatus*] Supple, erat. Sed ego hic Dictyn demiror, qui Achillem non tam ob abductam Hippodamiam indignatum describit, quam quod ad cœnam cum aliis non fuerit vocatus. Meminerat scilicet noster Dictys Deos etiam olim ob simile commissum clades populis immisisse, ut ab iis pœnas repeterent. Hoc autem immutasse videtur Dictys ex Aristotele, II. Rhet. 24. ubi ἢ εἴ τις φαίη, τὸ ἐπὶ δεῖπνον κληθῆναι τιμιώτατον· διὰ γὰρ τὸ μὴ κληθῆναι ὁ Ἀχιλλεὺς ἐμήνισε τοῖς Ἀχαιοῖς ἐν Τενέδῳ. Ὁ δ' ὡς ἀτιμαζόμενος ἐμήνισε, συνέβη δὲ τοῦτο ἐπὶ τοῦ μὴ κληθῆναι. 'Aut si quis dicat, ad cœnam vocari, honorificentissimum; nam quia non vocatus fuit Achilles, succensuit Achivis in Tenedo. Ille autem quia non æstimatus fuerat succensuit, acceditque id ex eo quod non vocatus fuit.'

[a] *Omnibus copiis*] 'Instructis hostibus adversum se omnibus copiis.' Subintelligitur præpositio, 'cum omnibus copiis.'

[b] *Committere*] Proprie, id est, incipere: nos dicimus *donner*.

[c] *In loco*] Græcum αὐτόθι.

[d] *A custodibus*] *Des sentinelles.*

[e] *Præverso de se nuntio*] I. e. præoccupato. Virg. 'Volucremque fuga

sunt, neque conata procedere queunt, intentato negotio ad tentoria regreditur. Ac mox duces nostri rati repentino suorum clamore moveri Ilienses, et ob id novi quid negotii incepturos, augendæ custodiæ causa, mittunt duos Ajaces, Diomedem atque Ulyssem, hique inter se regionem, qua hostibus aditus erat, dispertiunt. Quæ res non frustra eos habuit. Namque apud Trojam Hector causam tumultus eorum cupidus persciscere, filium Eumedis Dolonem,[f] multis præmiis promissisque illectum,[g] ad postremum uti exploratum res Græcorum egrederetur, mittit: isque non longe a navibus avidus ignara cognoscendi,[2 h] dum cupit suscepti negotii fidem complere, in manus Diomedis, qui eum locum cum Ulysse custodiebat,[i] devenit: ac mox ab his comprehensus refert cuncta, atque occiditur. [38.] Dein diebus aliquot in otio tritis, productio utriusque exercitus præparatur: divisoque inter se campo, qui medius inter Trojam et naves[k] interjacet, ubi tempus bellandi videbatur, magna cura universus miles instructus armis, utrinque procedere. Dein signo dato, densatis frontibus, conflixere acies, composite[3] Græcis ac singulis per distributionem[l]

2 Delph. *noscendi.*—3 Delph. *acies compositæ.*—4 Deest vocula *que* in Delph.—

NOTÆ

prævertitur Hebrum.'

[f] *Filium Eumedis Dolonem*] Homer. Iliad. K. Ἦν δέ τις ἐν Τρώεσσι Δόλων, Εὐμήδεος υἱὸς, Κήρυκος θείοιο, πολύχρυσος, πολύχαλκος. 'Erat autem quidam inter Trojanos Dolon, Eumedis filius Præconis divini, dives auri, dives æris.'

[g] *Multis præmiis promissisque illectum*] At apud Homerum hic Dolon se ultro obtulit, petiitque tantum equos et currus Achillis; verum ipse Dolon postea ab Ulysse et Diomede interceptus mentitur Æneam illum multis pollicitis induxisse.

[h] *Avidus ignara cognoscendi*] Ignara. Id est, ignotà, ignorata. Ita Sallust. Jug. 'More humanæ cupidinis ignara visendi.' Item: 'Mare magnum et ignara lingua commercium prohibebant.' Item: 'plerosque velocitas et regio hostibus ignara tutata sunt.' Et Virg. x. Æn. 'Ignarum Laurens habet ora Mimanta.' *Mercer.*

[i] *Qui eum locum cum Ulysse custodiebat*] Ab Homero hic etiam diversus abit; scribit enim Homerus Ulyssem et Diomedem euntes ut castra hostium specularentur, obviam factos Doloni, qui ad Græcorum castra speculator tendebat.

[k] *Campo, qui medius inter Trojam et naves*] De campo qui a Troja usque ad stationem navium fuit, fuse Strab.

imperia [m] ducum exequentibus; contra, sine modo atque ordine barbaris ruentibus. Ceterum in ea pugna interfecti utriusque partis multi mortales; cum neque instantibus cederetur, et exemplo strenuissimi cujusque qui juxta steterat, æquiparare gloriam festinaret.[n] Interim vulnerati graviter ex ducibus, bello decedere coacti sunt, barbarorum, Æneas, Sarpedon, Glaucus, Helenus, Euphorbus, Polydamas; nostrorum, Ulysses, Meriones, Eumelus. [39.] Ceterum Menelaus forte conspicatus Alexandrum, magno impetu ruit: quem evitans, neque diutius sustinere ausus Alexander, fugam capit. At ubi procul animadvertit Hector, concurrens cum Deiphobo, comprehendere [o] fratrem, eumque verbis maledictisque [4] acrioribus [p] insecuti, ad postremum cogunt, ut progressus in medias acies, eundem Menelaum conquiescentibus reliquis, solitario certamine lacesseret. Igitur reducto ad bellum Alexandro, progressoque ante aciem, quod signum [q] lacessentis videbatur, postquam procul animadvertit Menelaus, nunc demum occasionem invadendi inimicissimum [5] sibi maxime oblatam ratus, et jamque [6] confidens omnium injuriarum pœnas lui sanguine ejus,[r] omnibus animis adversum pergit. Sed

5 Delph. *inimicissimi*.—6 Delph. *jam*.—7 Vox *animis* deest in Mss. Mercerus

NOTÆ

XIII. qui ex Homero docet antiquum Ilium triginta stadiis supra illud Ilium fuisse quod sua ætate ostendebatur.

[l] *Per distributionem*] Prout sub suo quique duce fuerant distributi.

[m] *Barbaris*] Trojanis.

[n] *Æquiparare gloriam festinaret*] Unus quisque scilicet. Malim tamen festinarent.

[o] *Comprehendere*] Hector scilicet et Deiphobus. De Hectore tantum narrat Homerus; ex se Deiphobum noster addidit.

[p] *Maledictis acrioribus*] Homer. Τὸν δ' Ἕκτωρ νείκεσσεν ἰδὼν αἰσχροῖς ἐπέεσσι· Δύσπαρι, εἶδος ἄριστε, γυναιμανὲς, ἠπεροπευτά. 'Hunc Hector conspicatus objurgavit probrosis verbis: Sceleste Pari, forma præstantissime, mulierose, impostor.'

[q] *Progressoque ante aciem, quod signum, &c.*] Ait noster Parin eo tantum Menelao significasse, se cum eo velle congredi, quod in medium progressus esset. Verum Homerus scribit, Græcos et Trojanos fœdus feriisse, ut uter vinceret, is Helenam, et quæ cum ea abrepta fuerant, obtineret.

[r] *Pœnas lui*] Ex Homero. Ὥς ἐχάρη

ubi eos contra se tendere paratos armis atque animis[7] [s] uterque exercitus animadvertit, signo dato recedunt cuncti. [40.] Jamque uterque pleno gradu advorsum incedens intra jactum teli pervenerant, cum Alexander prævenire cupiens, simulque ratus[t] primo jaculi eventu locum vulneri inventurum, præmittit hastam, eaque illisa clypeo facile decussa est.[u] Dein Menelaus magno impetu jaculatur, haud sane dissimili casu: namque parato jam ad cavendum, ictumque declinante hoste, telum humi figitur.[v] At ubi novis jaculis[w] manus utriusque redarmatæ sunt, pergunt contra:[8] tum demum Alexander, ictus femur, cadit:[x] ac ne mox hosti ultionem cum summa gloria concederet, pessimo exemplo intercessum est. Nam cum ad interficiendum eum educto gladio prorueret Menelaus, ex occulto

legendum conjicit, *paratos armis æque.* Mox pro *incedens* legit Delph. *cedens.*

NOTÆ

Μενέλαος, Ἀλέξανδρον θεοειδέα Ὀφθαλμοῖσιν ἰδών· φάτο γὰρ τίσασθαι ἀλείτην. 'Sic gavisus est Menelaus Alexandrum Deo similem Oculis conspicatus; sperabat enim se ulturum inimicum.' Verum hoc Homerus de priori congressu; sed Noster immutavit.

[s] *Paratos armis atque animis*] Vox 'animis' deest in Mss.: et sane non iidem animi Paridi, qui coactus a fratribus redibat ad pugnam, pudore potius quam ferocia. Scribe 'paratos armis æque,' hoc est, paribus armis instructos; quod sane justo duello necessarium.

[t] *Prævenire cupiens, simulque ratus*] At Homer. scribit id sorte Paridi contigisse, ut prior hastam emitteret. Κλήρους ἐν κυνέῃ χαλκήρεϊ πάλλον ἑλόντες, Ὁππότερος δὴ πρόσθεν ἀφείη χάλκεον ἔγχος. Et, Πάριος δὲ θοῶς ἐκ κλῆρος ὄρουσεν. 'Sortes in galea ærea conjecerunt, ducturi Uter prior emitteret æream hastam.' Et, 'Paridis autem sors cito exiit.'

[u] *Eaque illisa clypeo facile decussa est*] Ex Homero: Καὶ βάλεν Ἀτρείδαο κατ' ἀσπίδα πάντοσε ἴσην, Οὐδ' ἔρρηξεν χαλκὸν, ἀνεγνάμφθη δέ οἱ αἰχμὴ Ἀσπίδι ἐν κρατερῇ. 'Et feriit Atridæ scutum undique æquale, Neque perrupit æs, sed reflexa est illi cuspis In robusto scuto.'

[v] *Telum humi figitur*] At Homer. scribit lanceam scutum penetrasse, tunicam discidisse, et Parin declinantem mortem evitasse.

[w] *Novis jaculis*] Sed falsum est eos novas hastas sumsisse; nam ensibus impetum fecere.

[x] *Ictus femur, cadit*] Ex Homero tamen Alexander vulneratus non fuit; sed eum Menelaus galea corripuit et præfocabat ipsum ad se ducens; cum Venus, rupto loro, eum abripuit. Sed Noster quædam immutavit, aliaque præteriit, quæ ferri non posse putavit.

sagitta Pandari vulneratus,[y] in ipso impetu repressus est. Igitur ab nostris clamore orto, simulque cum ira indignantibus, quod duobus [z] seorsum adversum se, hisque maxime quorum gratia bellum conflatum esset, decernentibus, repente a Trojanis pessimo more intercederetur, rursus globus barbarorum ingruens Alexandrum e medio rapit. [41.] Interim in ea permixtione, dum nostri hæsitant, Pandarus procul astans, multos Græcorum sagittis configit. Neque prius finis factus, quam Diomedes, atrocitate rei motus, progressusque cominus telo hostem prosterneret.[a] Hoc modo Pandarus certaminis fœdere violato, atque interemtis multis, ad postremum pœnas sceleratissimæ militiæ [b] luit. Ceterum corpus ejus liberatum ex acie [c] Priamidæ igni cremant: reliquiasque socii traditas sibi Lyciam in solum patrium pertulere. Interim uterque exercitus signo dato manus conserunt: pugnantesque vi summa atque ancipiti fortuna bellum [d] ad occasum solis producunt. Sed ubi nox adventabat, utrinque reges subducta haud longe acie, custodibus idoneis exercitus communiere. Ita per aliquot dies tempus bellandi opperientes, militem frequentem armatum 9 frustra habuere.[e] Namque ubi hyems

—8 Deest *contra* in Delph.—9 Delph. *in arma*.—1 Delph. *frumenta a. q. q. t. a.*

NOTÆ

[y] *Sagitta Pandari vulneratus*] Ex Homero hoc quoque, sed immutatum. Scribit enim Homerus post pugnam Menelai et Paridis, cum ex fœdere Græci Helenam repeterent, Pandarum Lycaonis filium, ut violaret fidem fœderis, in Menelaum hastam emisisse, quæ, thorace cinguloque penetratis ejus, tantum summam aurem perstrinxit. Illum vide, Il. Δ.

[z] *Quod duobus*] Alexandro et Menelao.

[a] *Cominus telo hostem prosterneret*] Hom. Iliad. E.

[b] *Sceleratissimæ militiæ*] Sceleratissimum dicit, quia fœdera violaverat, Menelaum vulnerando.

[c] *Liberatum ex acie*] Per Æneam, quem ibi etiam Diomedes lapide percussit.

[d] *Bellum*] 'Bellum' dicit pro pugna. De ea vide Homer. Iliad. E.

[e] *Frequentem armatum* [*in arma*] *frustra habuere*] Malim, 'In armis frustra habuere:' militem frequentem habuere in armis; quod Latinissimum est. Potest tamen ferri, 'miles frequens in arma;' apud Nostrum præcipue, a quo non est exigenda Latini sermonis puritas.

adventare, et imbribus crebris compleri cœpere campi, barbari intra muros abeunt. At nostri, nullo palam hoste,[f] digressi ad naves, munia hyemis disponunt: moxque bipertito campo qui reliquus non pugnæ opportunus erat, utraque pars[g] aratui insistere, serere frumenta, aliaque quæ tempus anni[h] patiebatur.[1] Interim Ajax Telamonius instructo milite quem secum adduxerat, habens etiam nonnullos de exercitu Achillis, ingressus Phrygiæ regionem,[i] multa hostiliter vastat, capit civitates, ac post paucos dies præda auctus, ad exercitum victor revenit. [42.] Hisdem fere diebus barbari nostris per conditionem hyemis quietis, nihilque hostile suspicantibus, paravere eruptionem: quis Hector dux atque audendi auctor factus,[k] omnes[2] copias instructas armis cum luce simul porta educit, ac protinus cursu pleno ad naves tendere atque invadere hostes jubet. At Graii infrequentes tum[3] incuriosique ab armis,[l] turbari,[4] simul et[5] a fugientibus, quos primus hostis incesserat, quo minus arma caperent impediri: tum cæsi multi mortales: jamque fusis qui in medio fuerant, Hector ad naves progressus, ignem[m] in proras jacere, ac sævire incendiis

p. *parare.* Med. Cod. *dein serere frumenta.*—2 Ante *omnes* inserit Delph. voces *is namque.*—3 Deest *tum* in Delph.—4 Delph. *turbati*, et mox *impediti.*

NOTÆ

[f] *Nullo palam hoste*] Existente scilicet.

[g] *Utraque pars*] An Trojani et Græci? Ut dicat Dictys per hyemem Græcos et Trojanos campum, qui reliquus erat ab imbribus, divisisse, partemque suam arasse singulos, et ad messem præparasse. Quasi scilicet ita opportuni et æqui Græci fuerint, ut hostibus suis faverent ultro, eosque bello frangere, non fame domare experirentur. Illud certe ridiculum. Quare 'utraque pars' hic de Græcis tantum dicitur, qui campum divisere, &c.

[h] *Tempus anni*] Eleganter, et eodem modo dictum quo 'tempestas anni' alicubi. 'Tempus horæ et tempora anni.' Lucret. Tempus anni etiam dixit Pollio, ad Ciceronem: 'Anni autem tempus libertatem majorem mihi dat.'

[i] *Ingressus Phrygiæ regionem*] Sed jam antea idem Ajax Phrygum regionem intraverat.

[k] *Atque audendi auctor factus*] Virgil. XII. 'Auctor ego audendi.' *Mercer.*

[l] *Ab armis*] Id est, ab armatis militibus.

[m] *Hector ad naves progressus, ignem*] Hoc fuse Homer. Il. O.

occœperat,[6] nullo nostrorum [n] auso resistere: qui territi atque improviso tumultu exsangues, genibus Achillis,[o] auxilium renuentis, tamen advolvebantur:[7] tanta repente mutatio animorum nostrosque[8] atque hostes incesserat. [43.] Interea Ajax Telamonius adveniens, cognito apud naves Hectore, magna armorum specie[p] ibidem apparuit, ac dein mole sua[9] urgens hostem, multo sudore ad postremum a navibus extra vallum[q] detrudit. Tum jam cedentibus acrior insistens, Hectorem qui adversus eum promtus[1] steterat, ictum immani saxo,[r] ac mox consternatum dejicit. Sed eum concurrentes undique plurimi multitudine sua tectum, bello atque Ajacis manibus eripiunt, seminecemque intra muros ferunt, male prospera[s] eruptione adversus hostes usum. Ceterum Ajax sævior ob ereptam e manibus gloriam assumtis jam Diomede, et cum Idomeneo Ajace altero, territos dispersosque sequi; ac fugientes nunc telo eminus prosternere, modo apprehensos obterere armis, prorsus nullo qui in ea parte fuerat intacto. Inter quæ tam trepida[t] Glaucus Hippolochi,[u] Sarpedon[v] atque As-

—5 Omittitur vocula *et* in Delph.—6 Delph. *cœperat*.—7 Delph. *obvolvebantur*.—8 Deest *que* in Delph.—9 Sic correxit Obrecht. vulgo, *molestia:* et sic

NOTÆ

[n] *Nullo nostrorum*] Contra est; nam cum Trojani pugnabant maxime, tum Græci resistebant maxime. Homer. ibidem.

[o] *Genibus Achillis*] Elegantissimam orationem, quam ad Achillem habuit Patroclus, vide apud Homer. Il. Π.

[p] *Magna armorum specie*] Forte respicit ad clypeum Ajacis septemplicem, *σάκος ἑπταβόειον Ταύρων ζατρεφέων*, 'scutum cui septem terga boum ingentium.'

[q] *A navibus extra vallum*] Inde Ajax, apud Ovid. XIII. Metam. de Ulysse: 'At non Hectoreis dubitavit cedere flammis Quas ego sustinui, quas hac a classe fugavi.' Verum Homerus scribit Ajacem Trojanos flammas inferentes sustinuisse; sed Patroclum cum Myrmidonibus eos fugavisse. Illum vide, Il. O. et Π.

[r] *Ictum immani saxo*] Hoc falsum est. Hector enim Patroclum interfecit in hac pugna. Qui tamen, defatigato demum Ajace, ac jam telis omnium presso, supervenit. Vide Homer. Il. Π. Suspicor hic Dictyn de Hectore dixisse, quod de Ænea per Diomedem lapide percusso, circa corpus Pandari, Homerus retulit, Il. E.

[s] *Male prospera*] Id est, infausta. Sic Horat. dixit 'digitum male pertinacem,' qui facile cedit. Ita Ovid. Livius, &c.

[t] *Tam trepida*] Virg. 'dum trepidant alæ.'

[u] *Glaucus Hippolochi*] Ita recte li-

teropæus,[w] ad morandum hostem paulisper ausi resistere, mox vulneribus gravati locum amisere: quis versis, nullam barbari spem reliquam salutis rati sine rectoribus, neque usquam certo ordine palantes, effusique ruere ad portas; eoque arcto[1] et properantium multitudine impedito ingressu, cum super alium alius ruinæ modo præcipitarentur, supervenit cum supradictis ducibus Ajax. Tum magna vis barbarorum, trepida impeditaque inter se, cæsa extinctaque: in quis Priami filiorum Antiphus et Polites, Pammon, Mestor,[x][3] atque Euphemus Trœzenius[y] dux egregius Ciconum. [44.] Ita Trojani, paulo ante victores, ubi adventu Ajacis fortuna belli mutata est, versis ducibus pœnas luere militiæ inconsultæ: ac postquam adventante vespera, signum nostris receptui datum est, victores lætique ad naves regressi, mox ab Agamemnone cœnatum deducuntur. Ibi Ajax, collaudatus a rege, donis egregiis honoratur: neque reliqui duces facta gestaque viri silentio remittunt:[2] quippe singuli extollentes virtutem, memorare fortia facta, eversas ab eo tot Phrygiæ civitates, abductasque prædas, et ad postremum in ipsis navibus adversum Hectorem egregiam pugnam, liberatasque igni classes. Neque cuiquam dubium, quin ea tempestate, tot egregiis ac pulcherrimis ejus facinoribus, spes omnes[z] atque opes militiæ in tali viro sisterentur. Ceterum proras duarum navium,[a] quibus illatus ignis eam partem tantummodo con-

Delph.—1 Delph. *promtius.*—2 Delph. *atro.*—3 Sic correxit Mercer. vulgo,

NOTÆ

bri, ut distinguat a Glauco Antenoris, de quo infra.

[v] *Sarpedon*] A Patroclo interfectus in hac pugna. Hom. Il. Π. Sed aliter paulo Dictys, libro sequenti.

[w] *Asteropæus*] Lycius fuit; quem una cum Sarpedone et Glauco Homerus præfecit quintæ turmæ auxiliarium.

[x] *Antiphus, Polites, Pammon, Mestor*] Eos inter Priami filios numerat Homerus; ex eo Apollodor. et alii.

[y] *Trœzenius*] Trœzeni filius; jam supra.

[z] *Spes omnes*] Spes, pluraliter. Sic Horat. 'Vitæ summa brevis spes nos vetat inchoare longas.'

[a] *Duarum navium*] Ajacis et Protesilai.

sumserat, Epios [b] brevi restituit. Tumque Græci, rati post malam pugnam Trojanos ulterius nihil hostile ausuros, quieti ac sine terrore egere. [45.] Per idem tempus [c] Rhesus, Eione [4] genitus: [d] haud alienus a Priami amicitia, [e] pacta mercede [f] cum magnis Thracum copiis adventabat. Is incidente jam vespera paulisper moratus apud peninsulam, [g] quæ anteposita civitati [5] continenti ejus adjungitur, secunda circiter vigilia [h] ingressus Trojanos campos, explicitisque tentoriis [i] ibidem opperiebatur. [k] Quod ubi Diome-

ac modo Nestor. In Mss. *Ammon Nestorque*.—* Delph. *admittunt*.—4 Sic emendavit Mercer. vulg. *Rhesus de Eroneo genitus*. In Mss. *R. sissione g*.—5 Delph.

NOTÆ.

[b] *Epios*] Epius, Epeus, qui equum ligneum fabricavit.

[c] *Per idem tempus*] Historiam Rhesi post incensas naves narrat Dictys: Homerus vero et alii, ante eas incensas, et eadem nocte, qua Dolon ab Ulysse et Diomede interceptus occiditur. Homer. Il. K. Euripid. in Rheso.

[d] *Eione genitus*] Rhesum Eionei filium facit Homerus. Verum alii omnes eum Strymonis filium dicunt; quod ut conciliet Conon ait, Strymonem fluvium olim dictum 'Eioneum.' Rhesi matrem alii Euterpen, alii Terpsichoren vocant.

[e] *Haud alienus a Priami amicitia*] Cognatum eum vocat Hector apud Euripid. in Rheso: *Σὺ δ' ἐγγενὴς ὢν, βαρβαρός τε, βαρβάρους Ἕλλησιν ἡμᾶς προὔπιες τὸ σὸν μέρος*. 'Tu vero cognatus existens, et barbarus, barbaros Græcis nos propinasti, quantum in te fuit.'

[f] *Pacta mercede*] Unde hoc Dictys? Hector enim apud Euripidem, dona tantum missa commemorat. *Ποίων δὲ δώρων κόσμον οὐκ ἐπέμψαμεν*. 'Quorum vero donorum ornatum non misimus tibi.'

[g] *Apud peninsulam*] Non video quam peninsulam hic somniet Dictys, quæ nulla est. Rhesus navibus Bosphorum trajecit, reliquumque itineris pedes confecit. Euripid. in Rheso. *Ἥκω περάσας ναυσὶ πόντιον στόμα, Τὰ δ' ἄλλα πεζὸς γῆς περῶν ὁρίσματα*. 'Venio trajiciens navibus Ponti fauces, Alios vero pedes terræ trajiciens fines.'

[h] *Secunda circiter vigilia*] Hoc est ante mediam noctem; quo tempore eum Trojanos campos ingressum omnes consentiunt. Unde pastor Hectori apud Euripidem nuntiat, Rhesum copias suas Idæ monti noctu applicuisse.

[i] *Tentoriis*] 'Niveis tentoria velis.' Virg. de Rheso.

[k] *Ibidem opperiebatur*] At ex aliis certum est, Rhesum ibi pernoctasse ubi eum Hector statuit, seorsum ab aliis, et aliorum extremum. Euripid. *Ὁ δ' ἐγγὺς ἧσται, κοὐ συνήθροισται στρατῷ, Ἀλλ' ἐκτὸς αὐτὸν τάξεων κατεύνασεν Ἕκτωρ, ἕως ἂν νὺξ ἀμείψηται φάος*. Qui locus levi macula purgandus est; legendum enim ὧδ'. id est, hic; in proximo. 'Hic prope sedet, neque conjunctus est cum exercitu, Sed illum extra ordines constituit, Hector, donec nox immutet lucem.' Et

des cum Ulysse, vigilias in ea parte curantes, procul animadvertere, rati Trojanos[l] a Priamo exploratum missos, arreptis armis, mox presso gradu circumspicientes omnia, pergunt ad eum locum. Tum fatigatis ex itinere custodibus, et ob id somno pressis, eosque, et interius progressi, in ipsis tentoriis regem interficiunt.[m] Dein nihil ultra audendum rati, currum ejus,[n] et cum egregiis insignibus[o] equos[p] ad naves ducunt. Ita reliquum noctis in suis quisque tabernaculis requiescentes transigunt. At lucis principio reliquos duces conveniunt, eos facinus ausum expletumque docent. Ac mox rati barbaros incensos cæde regis affore, jubent omnes frequentes apud arma agere, opperirique hostem. [46.] Neque multo post Thraces, ubi exporgefacti e somno, regem interemtum, fœdam faciem intra tentoria animadvertere, et vestigia abducti currus manifesta sunt, raptim ac sine ullis ordinibus, ut quemque sors conglobaverat, ad naves evolant. Quibus procul visis, nostri

NOTÆ

Homer. *Θρήϊκες οἵδ' ἀπάνευθε νεήλυδες, ἔσχατοι ἄλλων.* 'Threices hi seorsum novi advenæ, extremi aliorum.' Hoc est, Græcis objecti.

[l] *Rati Trojanis*] Ab aliis omnibus, ut supra monuimus, dissentit; qui scribunt Ulyssem et Diomedem, speculatores missos, a Dolone intercepto omnia didicisse.

[m] *In ipsis tentoriis regem interficiunt*] Solus Pindarus scribit Rhesum per totum diem adversus Græcos pugnasse, multumque eos fatigasse, et nocte sequenti Ulyssem et Diomedem monitu Junonis et Palladis castra Trojanorum ingressos Rhesum interfecisse.

[n] *Currum ejus*] Falsum est currum eos abduxisse: nam et Minerva apud Euripidem Diomedi dicit, non esse apud eos ubi currum eum locent: *Οὐ γάρ ἐσθ' ὅπου Τοιόνδ' ὄχημα χθὼν κέκευθε πωλικόν.* 'Non enim est ubi Talem currum terra custodiat equestrem.'

[o] *Cum egregiis insignibus*] Forsan 'insignia' hæc simpliciter intelligenda sunt de spoliis hostium, Sed forsan etiam ad ornamenta equorum respexit Dictys; quæ sic describit Euripid. *Χρυσῇ δὲ πλάστιγξ αὐχένα ζυγηφόρων Πώλων ἔκληε, χιόνος ἐξαυγεστέρων,* Et, *Γοργὼ δ', ὡς ἐπ' αἰγίδος θεᾶς, Χαλκῆ μετώποις ἱππικοῖσι πρόσδετος, Πολλοῖσι σὺν κώδωσιν ἐκτύπει φόβον.* 'Aurea autem bulla collum jugalium Equorum claudebat, nive candidiorum: Gorgo autem, velut in clypeo Palladis, Ferrea frontibus equorum alligata, Cum multis tintinnabulis sonum terribilem edebat.'

[p] *Equos*] Qui si Xantho bibissent et e Trojano campo pabulum gustassent, Troja futura erat inexpugnabilis. Unde Virg. I. Æn. de Diomede: 'Ardentesque avertit equos in castra, priusquam Pabula gustassent Trojæ, Xanthumque bibissent.'

conferti inter se, atque imperia servantes eunt obviam. Sed Ajaces duo in aliquantum acie[6] progressi, primos Thracum invadunt atque opprimunt. Dein reliqui duces, ut quisque locum ceperat, cædere singulos; et ubi conferti[7] steterant, bini aut amplius congregati, impetu suo dissolvere: ac mox dispersos palantesque interficere, prorsus uti nullus reliquus cædis fieret. Ac statim Graii, extinctis qui adversum ierant, signo dato ad tentoria eorum pergunt. At illi qui custodes castris relicti soli supererant,[8] visis contra hostibus, terrore ipso miserandum in modum effœminati, omnibus amissis[q] ad mœnia confugiunt. Tum undique versus nostri irruentes, arma, equos, regias opes, et ad postremum uti quidque sors dederat, præripiunt. [47.] Hoc modo victores Graii deletis cum imperatore Thracibus, onusti præda atque victoria,[r] ad naves digrediuntur: cum interim Trojani ex muris respectantes nequicquam pro sociis, intra mœnia tamen[s] trepidarent. Igitur barbari, tot jam adversis rebus fracti, legatos inducias postulantes ad Græcos mittunt. Ac mox nostris conditionem approbantibus, interposito sacrificio fidem pacti firmavere. Eodem fere tempore Chryses, quem sacerdotem Sminthii Apollinis supra memoravimus, ad exercitum venit actum gratias super his, quæ in se recepta filia benigne ab nostris gesta erant: ob quæ tam honorifica,[1] simul quod Astynomen liberaliter habitam[t] cognoverat, reductam secum Agamemnoni tradit. Neque multo post Philocteta, cum his qui

ante positam civitatem; omissa vocula *jam* ante *vespera*.—6 Omittitur in Delph. vox *acie* ante *progressi*.—7 Omittitur quoque *conferti* ante *steterant*, et mox *prorsus* post *interficere*.—8 Delph. *superfuerant*.—1 Delph. *magnifica*.

NOTÆ

[q] *Omnibus amissis*] Pro relictis.

[r] *Onusti præda atque victoria*] 'Onustus præda' eleganter dicitur; sed 'onustus victoria' vix ferri posse puto, et vitiose dictum arbitror. Sed de hoclo quendi genere fuse dictum est supra.

[s] *Intra mœnia tamen*] Nequicquam pro sociis trepidarent, et quamvis essent intra mœnia.

[t] *Liberaliter habitam*] Ut liberalem nympham decebat; non autem ut servam.

partem prædæ[u] ad eum portaverant, Lemno regreditur,[v] invalidus etiam tum, neque satis firmo gressu. [48.] Interea consilium Græcis agentibus,[w] Ajax Telamonius[x] in medium progressus, docet oportere mitti ad Achillem precatores, qui eum imperatorum verbis atque exercitus peterent, remittere iras, ac repetere solitam cum suis gratiam: minime quippe aspernandum talem virum, nunc vel maxime, cum secundis rebus Græci, et paullo ante victores, non ob utilitatem, sed honoris merito, gratiam ejus peterent. Inter quæ deprecari[y] etiam Agamemnonem, daret operam simul, voluntatemque agendo negotio adhiberet: namque tali tempore in commune[z] ab omnibus consulendum, præsertim procul ab domo, locis alienis atque hostilibus: neque se aliter, inter tam gravia bella undique versus inimicis regionibus,[a] quam concordia tutos fore. At ubi finem loquendi fecit,[2] cuncti duces collaudare[3] consilium viri, simulque prædicantes ad cœlum tollere, scilicet quod cum virtute corporis,[b] tum ingenio universos anteiret. Post quæ Aga-

2 Delph. *finem fecit loquendi*.—3 Delph. *collaudavere*.

NOTÆ

[u] *Qui partem prædæ*] Ejus prædæ quæ per Ajacem et Achillem adducta fuerat.

[v] *Lemno regreditur*] Ab aliis omnibus hic Dictys dissentit: omnes enim uno consensu tradunt ab Græcis legatos Lemnum missos qui Philoctetam in castra reducerent. Legatos eos Ulyssem et Diomedem vocat Hyginus. Ovid. Ulyssem tantum ponit. Pausanias Diomedem tantum. Sophocles, in Philoctete, Pyrrhum cum Ulysse profectum dicit.

[w] *Consilium agentibus*] Consilium dicit quod concilium est; neque id exemplis caret. Sic Galli dicunt *conseil*, de loco illo, ubi consilium habetur.

[x] *Ajax Telamonius*] Apud Homerum, Nestor verba facit. Vide ilium, Il. I.

[y] *Deprecari*] Semper apud Nostrum, pro obnixe precari.

[z] *Namque tali tempore in commune, &c.*] Qui obliquam istam orationem attente legerit, is sane in ea miram inconsequentiam deprehendet. Aiunt Græci, se non ob utilitatem suam, sed honoris merito, Achillis gratiam petere; sed illum tamen obnixe rogant, ut se etiam operi adjungat; tali præsertim tempore, cum longe a domo sua, in agro hostili et inter gravia bella, nisi per concordiam tuti esse non possunt. Certe vix risum teneo.

[a] *Undique versus inimicis regionibus*] Existentibus scilicet.

[b] *Virtute corporis*] Hic virtus est robur. Sic Græcis aliquando ἀρετή.

memnon docere, se et ante ad reconciliandum Achillem multos misisse, et nunc nihil aliud cordi esse. Ac mox Ulyssem atque ipsum Ajacem [c] orare, susciperent negotium, atque ad eum nomine omnium irent; maxime quod Ajax, cognatione fretus,[d] impetraturus veniam facilius credebatur. Igitur his operam suam pollicentibus, iturum se una Diomedes sponte ait. [49.] His actis, Agamemnon afferre hostiam lictores jubet,[e] ac mox sublata super terram,[f] cum duo, quibus imperatum erat, suspensam retinerent, gladium vagina educit, eoque bifariam excisam hostiam [g] in conspectu uti diviserat, collocat: dein ferrum sanguine oblitum manu retinens, inter[4] utramque sacri partem medius vadit.[h] Interim Patroclus, cognito quod parabatur, in consilium supervenit. At rex, sicut supra diximus, transgressus, ad postremum jurat, inviolatam a se in eum diem Hippodamiam mansisse: neque cupiditate ulla, aut desiderio lapsum,[5] [i] sed ira, qua plurima mala conficiuntur, eousque processisse. His addit, cupere se præterea, si etiam ipsi videretur, filiarum quæ ei cordi esset [k] in matri-

4 Delph. *in*.—5 Delph. et vulg. *læsum*. Arg. Cod. *læsam*.

NOTÆ

[c] *Ulyssem atque ipsum Ajacem*] Ulyssem, Ajacem, et Diomedem ad Achillem inisse, dicit. Homer. Phœnicem, Ulyssem, et Ajacem; quos præcones Hodius et Eurybates sequebantur.

[d] *Ajax cognatione fretus*] Ajax enim et Achilles erant *cousins Germains;* duorum fratrum filii; Pelei scilicet et Telamonis.

[e] *Agamemnon afferre hostiam lictores jubet*] Sed cur hic istud sacrificii genus, quod in execrationibus tantum usurpari solitum est? certe male hoc ex ingenio suo immutavit Dictys, qui apud Homerum legerat, Agamemnonem jussisse ut aquam ferrent: qua allata postquam manus laverunt, Jovem libationibus venerati sunt.

[f] *Sublata super terram*] Ut eo ostenderetur, eam Jovi immolari. Aliquando non totam hostiam super terram attollebant; sed caput tantum jugulumque ad cœlum invertebant, ut contra, cum Plutoni, vel Diis inferis faciebant, hostiæ caput terræ applicabant et invertebant.

[g] *Bifariam excisam hostiam*] De hoc jam supra.

[h] *In utramque sacri partem medius vadit*] Ferri potest: malim tamen inter utramque; et verum est. De hoc more inter victimas transeundi jam supra.

[i] *Læsum*] Achillem esse scilicet: ait Agamemnon se Achillem læsisse. Non quod ulla cupiditate et desiderio Hippodamiæ teneretur, sed quod ira esset incensus.

[k] *Filiarum quæ ei cordi esset*] Homer. Iliad. I. Τρεῖς δέ μοι εἰσὶ θύγατρες ἐνὶ μεγάρῳ εὐπήκτῳ, Χρυσόθεμις, καὶ

monium dare: decimamque regni omnis,[l] ac talenta quinquaginta[m] doti adjungit. Quæ ubi accepere, qui in consilio erant, admirari magnificentiam regis, maximeque Patroclus: qui cum oblatione tantarum opum, tum præcipue lætus, quod intacta Hippodamia affirmaretur, ad Achillem venit, eique universa gesta actaque[6] refert. [50.] Dein ubi rex ea quæ audierat volutare animo ac deliberare secum ipse occœpit, supervenit cum supradictis Ajax. Tum ingressos eos ac jam benigne salutatos[n] sedere hortatur, juxtaque se Ajacem. Qui tempus loquendi nactus[o] familiariter, et ob id liberius nactus,[7] incusare atque increpare, quod in magnis discriminibus suorum nihil iracundiæ remiserit, potueritque cladem exercitus perpeti, cum eum multi amici, plurimi etiam affinium obvoluti genibus deprecarentur. Post quem Ulysses illa quidem Deorum esse[p] ait: eorum autem quæ in consilio acta essent, ordine exposito, quæ etiam Agamemnon pollicitus,[q] quæque jurasset, ad

6 Delph. *atque acta.*—7 Deest *nactus* in Delph.

NOTÆ

Λαοδίκη, καὶ Ἰφιάνασσα· Τάων ἥν κ' ἐθέλῃσι, φίλην ἀνάεδνον ἀγέσθω Πρὸς οἶκον Πηλῆος· ἐγὼ δ' ἐπιμείλια δώσω Πολλὰ μάλ', ὅσσ' οὔπω τις ἑῇ ἐπέδωκε θυγατρί. 'Tres autem mihi sunt filiæ in domo bene constructa, Chrysothemis, et Laodice, et Iphianassa: Harum quam velit, suam sine munere abducat, Ad domum Pelei; ego vero dotem addam, Ingentem valde, quantum nemo unquam suæ dedit filiæ.'

[l] *Decimamque regni omnis*] Apud Homerum tamen Agamemnon septem tantum urbes commemorat.

[m] *Ac talenta quinquaginta*] Talentorum, quæ in dotem data fuerant, non meminit Homer. ait tantum Agamemnon se daturum viginti tripodas, decem talenta auri, lebetes viginti, equos duodecim, et cum iis septem mulieres Lesbias.

[n] *Benigne salutatos sedere hortatur*] Ex Homer. *Χαίρετον, ἦ φίλοι ἄνδρες ἱκάνετον· ἦ τι μάλα χρεώ, Οἵ μοι σκυζομένῳ περ Ἀχαιῶν φίλτατοί ἐστον. Ὣς ἄρα φωνήσας, προτέρω ἄγε δῖος Ἀχιλλεύς, Εἷσεν δ' ἐν κλισμοῖσι, τάπησί τε πορφυρέοισιν.* 'Salvete, certe grati viri venistis; certe quædam vos invasit necessitas, Qui mihi, irato quamvis, Græcorum carissimi adestis. Sic fatus eos porro deduxit divus Achilles, Et sedere fecit in lectulis, pulvinisque purpureis.'

[o] *Qui tempus loquendi nactus*] Homerus vero non Ajacem, sed Ulyssem loquentem inducit. Cujus elegantissimam orationem vide Il. I.

[p] *Illa quidem Deorum esse*] Id est, Deorum voluntate facta esse.

[q] *Quæ etiam Agamemnon pollicitus*] Subintelligenda sunt ista, 'ex positis

postremum orat, ne preces omnium, neve oblatas nuptias aspernaretur; moxque eorum omnium quæ una offerebantur enumerationem facit. [51.] Tum Achilles, longam orationem exorsus,[r] primum omnium acta gestaque sua exponere; ac dein admonere, quantas ærumnas pro utilitate[s] omnium pertulerit, quas civitates aggressus ceperit: cunctis interim requiescentibus, ipse anxius, ac dies noctesque bello intentus: et cum neque militibus suis, neque sibi ipse parceret, asportatas[8] nihilominus prædas in commune solitum redigere: pro quis solum omnium se electum,[t] qui tam insigni[u] injuria dehonestaretur: solum ita contemtum, a quo Hippodamia tot laborum pretium per dedecus[9] abstraheretur: neque in ea culpa solum esse Agamemnonem, sed maxime ceteros Græcos, qui, immemores beneficiorum, contumeliam suam silentio præterierint. Postquam finem loquendi fecit, Diomedes, 'Præterita,' ait, 'omittenda sunt, neque oportet prudentem meminisse transactorum, quando ea, etsi maxime cupias, nequeas revocare.' Interea Phœnix, et cum eo Patroclus, circumstantes, genas atque omnem vultum juvenis adosculari, manu con-

8 Delph. *apportatus*.—9 Desunt in Delph. voces *per dedecus*.

NOTÆ

etiam iis quæ,' &c.

[r] *Longam orationem exorsus*] Eam vide apud Homer. Il. I. Nam præcipua tantum capita persequitur Dictys.

[s] *Quantas ærumnas pro utilitate omnium, &c.*] Ex illis Homeri: *Ὡς καὶ ἐγὼ πολλὰς μὲν ἀΰπνους νύκτας ἴαυον, Ἤματα δ' αἱματόεντα διέπρησσον πολεμίζων, Ἀνδράσι μαρνάμενος, ὀάρων ἕνεκα σφετεράων. Δώδεκα δὴ σὺν νηυσὶ πόλεις ἀλάπαξ' ἀνθρώπων, Πεζὸς δ' ἕνδεκά φημι κατὰ Τροίην ἐρίβωλον· Τάων ἐκ πασέων κειμήλια πολλὰ καὶ ἐσθλὰ Ἐξελόμην, καὶ πάντα φέρων Ἀγαμέμνονι δόσκον Ἀτρείδῃ*, &c. 'Sic et ego multas insomnes noctes traduxi, Diesque cruentos exegi bellum gerens, Cum viris pugnans uxorum gratia suarum. Duodecim navibus civitates vastavi hominum, Pedester vero undecim, aio, circa Trojam glebosam: His ex omnibus res pretiosas multas et insignes, Abduxi, et omnia ferens Agamemnoni dedi, Atridæ,' &c.

[t] *Solum omnium se electum*] Homer. *Ἐμεῦ δ' ἀπὸ μούνου Ἀχαιῶν Εἵλετ', ἔχει δ' ἄλοχον θυμαρέα.* 'A me autem solo Græcorum Abstulit munus, habetque uxorem meam mihi gratam.'

[u] *Insigni*] Insignis in bonam et in malam partem dicitur. Ut hic in malam.

tingere[1] genua; rediret in gratiam,[v] atque animos remitteret, cum propter præsentes qui eum oratum venissent, tum præcipue ob bene de se meritum reliquum exercitum. [52.] Igitur Achilles, præsentia talium virorum, precibus familiarium, ac recordatione innoxii exercitus tandem flexus,[w] ad postremum, facturum se quæ vellent, respondit: dein hortatu Ajacis tum primum post malam iracundiam[x] Græcis mixtus, consilium ingreditur, atque ab Agamemnone regio more salutatur. Interea reliquis ducibus favorem attollentibus,[y] gaudio lætitiaque cuncta completa sunt. Igitur Agamemnon manum Achillis retentans, eumque et reliquos duces ad cœnam deducit: ac paullo post inter epulas cum læti inter se invitarent,[z] rex Patroclum quæsiit[a] ut Hippodamiam, cum ornamentis quæ dederat, ad tentoria Achillis deduceret: isque libens mandata efficit. Ceterum per id tempus hyemis[b] sæpe Græci atque Trojani singuli, pluresve, ut sors evenerat, inter se sine ullo metu in luco Thymbræi Apollinis[c] miscebantur.

1 Delph. *Interea Ph ... genas ... manus adosculari, c. g.*

NOTÆ

[v] *Rediret in gratiam*] Subintelligitur: 'Precantes,' 'rogantes,' vel quid simile. Elegantissimo ellipseos genere in supplicationibus.

[w] *Tandem flexus*] Ab Homero et aliis omnino diversus abit; qui scribunt mortuo Patroclo tum demum Achillem arma sumsisse, ut mortem ejus ulcisceretur.

[x] *Malam iracundiam*] 'Malam' hic interpretor vehementem, pertinacem.

[y] *Favorem attollentibus*] I. prædicantibus.

[z] *Invitarent*] Supple 'se.'

[a] *Quæsiit*] Elegit. Eodem sensu Galli usurpant verbum *chercher*. Verum noster eo utitur, pro rogavit, petiit; ut pagina sequenti: 'ad postremum quæsiit,' et id est, petiit.

[b] *Tempus hyemis*] Jam supra.

[c] *In luco Thymbræi Apollinis*] Qui fuit in campo Thymbræo, quem perfluit amnis Thymbrius, juxta Scamandrum.

DICTYOS CRETENSIS

DE BELLO TROJANO

LIBER III.

INTERIM per totam hyemem dilato conditionibus in tempus bello, Græci cuncta, quæ in tali otio militia exposcebat, intenti animo summis studiis festinabant.[a] Namque pro vallo[b] multitudo universa variis bellandi generibus per duces populosque[c] instructa, et ob id more optimo divisis ad officia sua quibusque, hinc jaculis hastarum vice fabricatis, neque pondere aut mensura inferioribus, et quibus non alia[1] erant, præustis sudibus; illinc sagittis certantes inter se invicem, ad multum diem exercere; alii saxis utebantur. Sed inter sagittarios maxime anteibant Ulysses, Teucer, Meriones, Epios, Menelaus. Neque dubium, quin inter hos tamen[2] præcelleret Philocteta; quippe Herculis sagittarum dominus, et destinata feriendi arte mirabilis. At Trojani cum auxiliaribus laxiores militia, neque circa exercitium[3] soliciti secordius agitare. Ac sæpe sine ullo

1 Delph. *ea non.*—2 Delph. *jam.* 'Legendum,' ait Barth. '*inter hos etiam:* Videtur trajectum fuisse, *hos inter etiam*, unde omissis literarum.' Vinding. nihil mutandum censet; '*jam tum;* ita ubique Noster usurpat.' —3 Delph. *exercitum:* Barth. scribendum putat *circa exercitium*, impro-

NOTÆ

[a] *Festinabant*] Optime 'festinare' activum posuit: sic Ovid. dixit, 'festinare vestes.' Tacitus, 'virgines festinantur.' Virgil. 'festinare jussa.'

[b] *Pro vallo*] Id est, ante vallum.

[c] *Per duces populosque*] Secundum duces et populos ; id est, singuli seorsim sub ducibus suis.

insidiarum metu, hi aut illi[d] multis immolationibus Thymbræo Apollini supplicabant. Hisdem[4] fere diebus nuntius apportatur, universas prope Asiæ civitates descivisse a Priamo, atque ejus amicitiam execrari: namque facinoris exemplum,[5][e] suspectis jam per universos populos gentesque circa hospitium omnibus, simul[6] omnibus præliis Græcos victores cognitum,[f] et eversio multarum in ea regione civitatum in animis hæserat; ad postremum, grave odium filiorum regnique ejus incesserat.[*] [2.] At apud Trojam forte quadam die Hecuba supplicante Apollini, Achilles avidus[7] visere[g] cærimoniarum morem, cum paucis comitibus supervenit. Erant præterea cum Hecuba matronæ plurimæ, conjuges principalium filiorumque ejus, partim honorem atque obsequium reginæ tribuentes, reliquæ tali obtentu[8][h] pro se quæque rogaturæ supplicabant:[9] etiam Hecubæ filiæ nondum nuptæ, Polyxena, et Cassandra, Minervæ atque Apollinis antistes,[1] novo ac barbaro re-

[*] *Etenim cum propter exemplum admissi sceleris jam per cunctos populos nationesque suspecti essent super hospitio, notum erat Græcos omnibus certaminibus victores esse, tum dirutio multarum urbium in ea regione animos penetraverat; tandem accesserat sævum odium in natos et in dominationem ejus.*

bante Vinding. 'Ego *exercitum* retinere malo: sensus quippe est, non curasse eos ad exercitum et militiam pertinentes. Sic supra Noster locutus est II. 9. 'Insinuans, quæ circa filiam ejus evenissent,' et II. 12. Circa Protesilai sepulturam nostris occupatis: et præcipuus mihi locus est II. 34. 'Ob industriam et amorem, quem circa omnem exercitum exhibebat.' *Vinding.*—4 Delph. *iisdem.*—5 Sic Arg. et Med. Codd. at Venet, et al. n. *f. exemplo*, quam lectionem exhibet Delph.—6 Deest vox *simul* in Delph. Arg. Cod. *o. p. G. v. cognito.*—7 Vulgo *volens visere*. In Mss. *adveniens v.* Merc. *avens v.* Delph. *ausus v.*—8 Vinding. legendum putat *alio obtentu.*—9 Med. Cod. *supplicaturæque.*—1 Delph. *antistites*, et mox, *redimitæ ... precabantur.* quas lectt. probat Vinding. 'ambæ antistites erant, Cassandra quidem Minervæ, Polyxena Apollinis.' Barth. nostram defendit lectionem, et

NOTÆ

[d] *Hi aut illi*] Græci aut Trojani.

[e] *Facinoris exemplum* [*exemplo*] Id est, Propter exemplum facinoris. Sic sæpe Noster.

[f] *Græcos victores cognitum*] Græcos victores esse cognitum erat. Sed vellem scripsisset Dictys, 'cognito.' Et ita sane scribendum fuerat.

[g] *Achilles avidus* [*ausus*] *visere*] Omnino scribendum 'avens visere;' id est, cupiens. *Mercer.*

[h] *Tali obtentu*] *Sous ce prétexte*, obsequii et honoris scilicet.

dimita ornatu, effusis hinc atque inde crinibus precabatur, suggerente sibi Polyxena[i] apparatum sacri ejus. Ac tum forte Achilles, versis in Polyxenam oculis, pulchritudine virginis capitur: auctoque in horas desiderio, ubi animus non lenitur, ad naves discedit. Sed ubi dies pauci fluxere, et amor magis ingravescit, accito Automedonte, aperit ardorem animi: ad postremum rogat,[2] uti ad Hectorem virginis causa iret. Hector vero daturum se in matrimonium sororem mandat, si sibi universum exercitum proderet.[k] [3.] Dein Achilles, soluturum se omne bellum pro Polyxena tradita,[3] pollicetur. Tum Hector, aut proditionem ab eo confirmandam, aut filios Plisthenis atque Ajacem interficiendos: alias[l] de tali negotio nihil se auditurum. Ea ubi Achilles accepit, ira concitus exclamat, se eum,[4] cum primum tempus bellandi foret, interemturum. Dein animi jactatione saucius, huc atque illuc oberrans, interdum tamen quatenus præsenti negotio utendum esset consultare. At ubi eum Automedon jactari animo, atque in dies magis magisque æstuare desiderio, ac pernoctare extra tentoria animadvertit, veritus, ne quid adversum se, aut in supradictos reges moliretur, Patroclo atque Ajaci rem cunctam aperit. Hique dissimulato quod audierant cum rege[m] commorantur. Ac forte quodam tempore recordatus sui, convocatis Agamemnone et Menelao, negotium, ut gestum erat, desideriumque animi aperit: a quis omnibus, ut bono animo ageret, respondetur: brevi quippe dominum eum fore ejus, quam[n] deprecando non impetraverit: quæ

inserendam putat voculam *hæc: P. e. C. M. hæc a. A. antistes.*—2 Delph. *quæsiit.*—3 Omittit Delph. vocem *tradita.*—4 Omittit Delph. *eum,* et mox

NOTÆ

[i] *Suggerente sibi Polyxena*] Ait Polyxenam auctorem et suasorem fuisse illius sacri.

[k] *Si sibi universum exercitum proderet*] Nescio unde hoc Dictys.

[l] *Alias*] Nota, pro 'aliter,' 'alio modo.'

[m] *Cum rege*] Achille.

[n] *Dominum eum fore ejus*] Scripsisse debuit Dictys, 'Dominum eum vi fore ejus quam,' &c.

res eo[5] habere fidem videbatur, quoniam jam summa rerum Trojanarum[o] prope occasum erat. Omnes namque Asiæ civitates, execratæ amicitiam Priamidarum, ultro nobis auxilium societatemque belli offerebant: quis ab ducibus nostris benigne[p] respondebatur, satis sibi esse præsentium copiarum, neque auxiliorum egere:[q] amicitiam sane quam offerrent,[6] voluntatemque eorum fore gratam omnibus: scilicet quia fluxa fides,[r] et animi parum spectati, neque tam subita mutatio sine dolo credebatur. [4.] Jamque exactis hybernis mensibus,[7] [s] ver cœperat, cum Graii, edicto prius uti omnis miles in armis esset, mox signo belli edito, exercitum in campis productum ordinant: neque[8] a Trojanis segnius agebatur. Igitur ubi utrimque instructæ acies adversum processere, atque intra teli jactum ventum est, cohortati suos quisque manus conserunt, in medio locatis equitibus, et ob id primis congressis. Tumque primum reges nostri[9] atque hostium, ascensis curribus, bellum ineunt, ascito sibi quisque auriga[t] ad regendos equos. Sed primus omnium Diomedes invectus Rhesi equis[1] Pyræchmem[2] [u] regem Pæonum hasta fronte ictum[3]

post *foret* exhibet voces *primo prælio*.—5 Vinding. *ideo*.—6 Post offerrent exhibet Delph. voces *ultro suscipere*.—7 Deest vox *mensibus* in Delph.—8 Post *neque* exhibet Delph. *ea*, et mox *agebantur*.—9 Delph. *primi nostrorum*.—1 Omittuntur voces *Rhesi equis* in Delph.—2 Delph. *Pyræchmen*. mox pro *Pæonium*, vulg. *Ciconum*. Mss. *Pæanium*.—3 Delph. *hastæ ictu*, omissa voce

NOTÆ

[o] *Summa rerum Trojanarum*] Deest, 'res:' 'summa res rerum.' Ejus ellipseos non meminerunt viri docti, qui illud argumentum ex professo tractarunt. Sic Virg. 'Quo res summa loco, Panthen?'

[p] *Benigne*] Recusantes dicebant 'benigne' vel 'bene,' ut Græci Κάλλιστα, κάλως, &c.

[q] *Neque auxiliorum egere*] Supple, 'egestatem;' 'egeo' enim activum est.

[r] *Scilicet quia fluxa fides*] Verba auctoris, indicantis cur Græci Asiaticorum opes et auxilia recusarent: 'Quia scilicet,' &c.

[s] *Hybernis*] Supple, tempestatibus, mensibus.

[t] *Auriga*] Tunc temporis nobilissimum erat aurigarum officium; ut passim ex Homero certum est. Inde Horatius: 'Et Sthenelus sciens Pugnæ, sive opus est imperitare equis, Non auriga piger.'

[u] *Pyræchmem*] Sed eum a Patroclo occisum scribit Timolaus Macedo; referente Eustathio, in Odyss. Λ. Nimirum ex Hom. Il. Π. 287. de Patro-

interficit. Dein ceteros, quos ob virtutem rex secum stipatores habuerat, conglobatos inter se atque ausos resistere, partim telo eminus fundit, alios curru per medios concito humi obterit. Dein Idomeneus, adhibito equis Merione, Acamanta[v] Thracum regem dejicit, ruentique[w] telo occurrit, atque ita interficit. Sed ubi Hector, situs in parte alia, medios suorum fundi accipit, dispositis satis strenuis ubi pugnabat, accurrit[4] auxilio laborantibus, Glaucum et Deiphobum et Polydamanta secum habens. Nec dubium, quin deleta a prædictis regibus ea pars hostium foret,[x] ni adventu suo Hector nostrosque ulterius progredi,[5] ac suos fugere cohibuisset. Ita Græci, prohibiti cæde reliquorum, represso gradu adversum eos qui supervenerant[6] constitere. [5.] Ac mox cognito per universum exercitum, prælium[*] in ea parte, reliqui duces confirmati, ubi quisque pugnaverat, undique eo confluunt. Densatur utrimque acies, et prælium renovatum est. Igitur Hector ubi plurimos suorum adesse, et satis tutum se intelligit, tollit animos. Dein clamore magno singulos suorum nomine appellans, confidentius in hostem pugnare hortatur: ac progressus intra aciem, Diorem et Polyxenum,[y] Elios[7] [z]

fronte.—4 Delph. et vulgo *occurrit.*—5 Delph. *congredi.*—6 Vulg. *superfuerant.*—
[*] Delph. *prælio.*—7 Delph. *Alios*, ita Danielis Cod. Ms. alter *et alios*, vulg. *alios*-

NOTÆ

clo: *Καὶ βάλε Πυραίχμην, ὃς Παίονας ἱπποκορυστὰς Ἤγαγεν.* 'Et percussit Pyræchmen, qui Pæonas equestres bellatores Ducebat.'

[v] *Acamanta*] Sed eum Homerus a Merione occisum dicit, Il. Π. *Μηριόνης δ' Ἀκάμαντα κιχεὶς ποσὶ καρπαλίμοισι, Νύξ' ἵππων ἐπιβησόμενον κατὰ δεξιὸν ὦμον.* 'Meriones autem Acamanta assecutus pedibus velocibus, Percussit equos ascensurum in dextro humero.'

[w] *Ruentique*] Acamanti.

[x] *Foret*] Eleganter pro 'fuisset.'

[y] *Diorem et Polyxenum*] Diorem a Pyro Imbraside interfectum dicit Hom. Il. Δ. Sed nihil ille de morte Polyxeni. Dares autem utrumque, et Diorem et Polyxenum, ab Hectore interfectos narrat; ut quidem apud illum 'Diorem' pro 'Dorium' restitui.

[z] *Elios* [*Alios*] 'Alius' pro 'Elius:' Dorice. Ut sæpe in Captivis Plauti, quod item antea corruptum restitutumque a viris doctis. In libris Græcis sæpe invenias *πλείους*, corrupte pro *Ἠλείους*, quod notarunt et emen-

satis impigre pugnantes, vulnerat. At ubi eum Achilles ita in hostem promtum animadvertit, simul subvenire his quos adversum bellabat cupiens, et memor paullo ante repulsæ in Polyxena,[a] contra tendit. Progressusque in medios[8] Pylæmenem[9][b] Paphlagonum regem impedimento sibi oppositum cominus fundit, non alienum sanguinis Priamidarum: perhibebatur quippe hic etiam ex his, qui a Phineo Agenoris[c] originem propriam memoria repetebant: a quo etiam Olizonem genitam, postquam adoleverit, deductam in matrimonium Dardani. [6.] Ceterum Hector, postquam ad se agmine infesto tendi videt, causas odii recordatus, non ulterius impetum viri experiri ausus, ex acie subterfugit:[1] eumque Achilles insecutus quantum acies hostium patiebatur, ad postremum jaculatus, aurigam ejus interficit,[d] postquam Hector per aliam partem relicto curru aufugerat. Dein ereptum sibi e manibus inimicissimum omnium dolens, rursus vehementius sævire, extractoque ex corpore aurigæ jaculo fundere obvios, ac prostratos, cum alios invaderet desuper proculcans, obterere.[2] Inter quæ tam trepida cunctis fugientibus, Helenus quæsitum ex occulto vulneri locum ubi nactus est, manum Achillis[e] procul at-

que.—8 Delph. *in medio.*—9 Vulgo, *Philemonem.*—1 Delph. *subterere.*—2 Mss.

NOTÆ

darunt eruditi. Mansit adhuc in Polyb. IV. *ἔπεισαν δὲ καὶ τοὺς πλείους.* Legendum Ἠλείους, 'persuaserunt Eleis,' &c. *Mercer.*

[a] *Memor repulsæ in Polyxena*] Haud libenter scriberem, 'repulsam tuli in illa re;' sed, 'illius rei repulsam tuli.'

[b] *Pylæmenem*] Homerus eum a Menelao occisum dicit, Il. E.

[c] *Qui a Phineo Agenoris*] Nescio quos auctores sequatur hic Dictys. Phineum quidem Agenoris filium commemorat Apollodor. sed qui Idæam Dardani filiam duxit uxorem, nedum is filiam suam Olizonem Dardano in matrimonium collocarit. Forsan Phineum Agenoris dixit Noster, pro Phineo Beli. Sed neque invenias, hujus Phinei filiam, Olizonem nomine, in Dardani matrimonium convenisse, qui Batean Teucri filiam duxit.

[d] *Aurigam ejus interficit*] Cebriones, nothus Priami, Hectoris auriga; sed eum Patroclus interfecit acuto lapide, non telo. Hom. Il. Π.

[e] *Manum Achillis*] Hanc sagittam ab Apolline acceperat Helenus. Ptolemæus Hephæstion, lib. VI. Ὡς Ἕλενος ὁ Πριάμου ἐρώμενος Ἀπόλλωνος γένοιτο, καὶ ἔλαβε παρ' αὐτοῦ δῶρον,

que improvisus sagitta transfigit. Ita vir egregius bellandi, cujus adventu territus fugatusque Hector, multique mortales cum ducibus extincti, clam atque ex occulto vulneratus, eo die finem bellandi fecit. [7.] Interim Agamemnon, et cum eo Ajaces duo, inter ceteram stragem ignotorum, nacti plurimos Priami filiorum interficiunt: Agamemnon Arsacum[f] cum Deiopite,[2] Archemacum, Laodacum,[3] et Philenorem;[g] Ajax Oilei, et Telamonius, Melium, Astyochum,[h] Doriclum, Hippothoum, atque Hippodamanta. At in alia belli parte Patroclus et Lycius Sarpedon locati in cornibus, nullis propinquorum præsentibus, signo inter se dato solitarii certaminis, extra aciem processere. Moxque telis adversum jactis, ubi uterque intactus est,[i] curru desiliunt, atque arreptis gladiis pergunt obviam. Jamque crebris adversum se ictibus congressi, neque vulneratus quisquam, multum diei consumserant; cum Patroclus amplius audendum ratus, colligit in arma sese,[k] et cautius contec-

Arsaçum Deopitheo. Mercer. *Arsacum Deiopitem.*—3 Delph. *Laudacum*, et mox

NOTÆ

τόξον ἐλεφάντινον, ᾧ Ἀχιλλέα τοξεύσει κατὰ τῆς χειρός. 'Ut Helenus Priami filius, ab Apolline adamatus, ab eo donum accepit, arcum eburneum; quo Achillem vulneraret ad manum.' Ejus vulneris non meminit Homer.

[f] *Arsacum*] Arsacum inter filios Priami nunquam vidi: suspicor scripsisse Dictyn, 'Arrhetum cum Deiopte.' Quorum meminit Apollod. III. Deioptem ab Ulysse interfectum, scribit Homer. Il. Λ.

[g] *Archemachum, Laodacum* [*Laudacum*] *et Philenorem*] Scribendum ex Apollod. III. 'Archemachum, Laodacum, et Philæmonem.' Neque enim Philenorem ullum Priami filium invenias. Philenorem tamen Noster nominat, lib. IV. et ab Ajace interemtum dicit; sui oblitus scilicet.

[h] *Melium Astyochum* [*Mulium Astymenem*] Scribendum ex eodem Apollod. 'Melium Astygonum.'

[i] *Ubi uterque intactus est*] Hanc Sarpedonis et Patrocli pugnam aliter describit Hom. Il. Π. ait enim, Patroclum primum hasta immissa Thrasymedem, Sarpedonis aurigam, occidisse, deinde Sarpedonem secundo ruentem hasta sua Pedasum funalem equum Patrocli interfecisse: quo eum jugales equi turbarentur, Automedon auriga Patrocli lorum, sive funem, cui equus alligabatur, abscidit. Quare rursus ii in se habenas dirigentes, Sarpedon rursus aberravit hasta sua: sed eum Patroclus posterior impetu facto vulneravit circa præcordia.

[k] *Colligit in arma sese*] Hoc est, flexu corporis totum se armis tutatur. Sic Virg. de Ænea: 'Substitit Æneas, et se collegit in arma, Poplite

tus, ingressusque hostem complectitur, manu dextra poplitem succidens: quo vulnere debilitatum, atque exsectis nervis invalidum propulsat corpore,[l] ruentemque interficit. [8.] Quod ubi animadvertere Trojani qui juxta steterant, gemitum magno clamore tollunt,[4] relictisque ordinibus signo dato, arma in Patroclum vertunt, scilicet Sarpedonis interitum publicam cladem rati. At Patroclus, præviso hostium agmine, telum positum humi propere rapit, compositusque in armis[m] audentius resistit. Tum[5] ingruentem Deiphobum hasta cominus tibiam ferit, atque excedere ex acie cogit, interfecto prius Gorgithione[6][n] fratre ejus: neque multo post, adventu Ajacis fusi reliqui. Cum interim Hector, edoctus quæ acciderant, supervenit, ac mox conversam suorum aciem pro tempore restituit, increpatis ducibus, ac plerisque ex fuga reductis. Ita præsentia ejus animi tolluntur, et prælium incenditur. Tum vero inclytis ex utraque parte ducibus confirmato exercitu confligunt acies, nunc hinc nunc inde cedentibus instantes, et ubi acies nutaverat, præsidiis accurrentibus. Interea utriusque exercitus cadunt plurimi, neque fortuna belli mutatur. Sed postquam miles per multum diem bello intentus, magis magisque fatigabatur, et diei vesper erat, utrisque cupientibus, pugna decessum. Tum apud Trojam circa Sarpedonis cadaver[o]

Mulium, Astymenem.—4 Delph. *gemitu magno clamorem tollunt.*—5 Delph. *tunc.*—6 Vulgo, *Corgatione.*—7 Delph. *non a. c. a. de interitu Priamidarum:*

NOTÆ

subsidens.' Per arma autem proprie clypeum intellige, ut et in illo Virgil. 'At Lausum socii exanimem super arma ferebant.' Et alibi quoque.

[l] *Propulsat corpore*] Corpore suo eum propellit Patroclus.

[m] *Compositusque in armis*] Hic 'componere se in armis,' dicit; quod supra, 'colligere se in arma.'

[n] *Gorgithione*] Scribe, 'Gorgythione.' Γοργυθίων, Hom. Il. Δ. Apollod. lib. III. Sed eum Homerus in alia pugna a Teucro occisum dicit, *Il.* Θ. 302.

[o] *Circa Sarpedonis cadaver*] Verum ex Homero Trojani Sarpedonis cadaver e campo non potuerunt retrahere, sed in potestate Græcorum permansit, qui illud exspoliarunt. Et Apollo postea unctum ambrosia et immortalibus vestibus indutum dedit Somno et Morti ad Lyciam perferendum; ubi a suis sepultum est.

cunctis deflentibus, ac præcipue fœminis, luctu atque gemitu omnia completa sunt: quis [p] non alii casus acerbissimi, ne interitus quidem[7] Priamidarum, præ desiderio ejus cordi insederant: tantum in eo vivo præsidium,[q] et interfecto spes ablata credebatur. At Græci, in castra regressi, primum omnium Achillem revisunt: eumque de vulnere [r] percunctati, ubi sine dolore agere vident, læti ad postremum narrare occipiunt Patrocli fortia facta: dein reliquos, qui vulnerati erant, per ordinem circumeunt: ita inspectatis omnibus ad tentoria sua quisque digreditur. Interim Achilles regressum Patroclum extollere laudibus, dein monere, uti reliquo quoque bello memor rerum quas gesserat, hostibus vehementius ingrueret. Hoc modo nox consumitur. At lucis principio corpora suorum quisque collecta igni cremant, dein sepeliunt. Sed postquam dies aliquot triti, et vulnerati convaluerant, arma expedire et producere militem placet. [10.] Sed barbari more pessimo,[s] nec quicquam compositum, nihilque aliud quam turbata atque insidiosa cupientes, clam atque ante tempus egressi prælium prævertere: tuncque effusi ruinæ modo, clamorem inconditum, simul et tela in hostes conjiciunt, semermos [t] etiamtum atque incompositos. Cæsi ita nostrorum multi, in quis Arcesilaus Bœotius,[u] et Schedius, Crissæorum[8] [v] uterque duces optimi: ceterum vulnerata pars maxima.

omissa voce *quidem*.—8 Mss. *tres eorum*.—9 Barth. legendum putat *indigna-*

NOTÆ

[p] *Quis*] Fœminis scilicet, sive cunctis Trojanis. Ait Dictys, acerbissimos casus, veluti Priamidarum interitum, non ita Trojanorum animo insedisse, ut insedit desiderium Sarpedonis. Sed vix ita scriberet barbarus: 'quibus casus acerbissimi de interitu Priamidarum non animo insederant præ desiderio Sarpedonis.'

[q] *Tantum in eo vivo* [*viro*] *præsidium*] Non potuit Dictys non scripsisse: 'tantum in eo vivo præsidium.' Id probat vox, 'interfecto:' nam opponit vivum, interfecto. *Andreas Dacerius.*

[r] *De vulnere*] Quod ei ab Heleno inflictum, supra retulit.

[s] *More pessimo*] Morem pessimum vocat in hostes incompositos et imparatos irruptionem facere. Ridicule.

[t] *Semermos*] 'Semermis' et 'semermus;' ut 'gracilis' et 'gracilus,'

Meges etiam et Agapenor; alter Echinadibus imperator, Agapenor Arcadiæ. Inter quæ tam fœda,[w] tanta inclinatione rerum,[9] Patroclus fortunam belli vincere aggressus, dum hortatur suos simul atque instat hostibus, promtior quam bellandi mos est,[x] telo Euphorbi ictus[y] ruit: statimque Hector advolans eum opprimit, ac desuper vulneribus multis fodit: moxque[1] nititur abstrahere prælio, scilicet insolentia gentis suæ[2] illudere cupiens per universa genera dehonestamenti.[z] Quod ubi Ajaci cognitum est, relicto ubi pugnaverat,[a] propere accurrit, jamque eripere cadaver oc-

tione rerum.—1 Delph. *enititur.*—2 Barth. eradendam vult voculam *suæ.*—

NOTÆ

'sublimis' et 'sublimus,' &c. Jam supra.

[u] *Arcesilaus Bœotius*] Arcesilaum ab Hectore occisum dicit Homerus, Il. O. eumque non cum Schedio, sed cum Stichio Mnesthei socio conjungit. Ἕκτωρ μὲν Στιχίον τε καὶ Ἀρκεσίλαον ἔπεφνε, Τὸν μὲν Βοιωτῶν ἡγήτορα χαλκοχιτώνων, Τὸν δὲ Μενεσθῆος μεγαθύμου πιστὸν ἑταῖρον. 'Hector quidem Stichium et Arcesilaum occidit; Hunc quidem Bæotorum ducem loricatorum, Illum autem Mnesthei fidum socium.'

[v] *Schedius Crissæorum*] Phocenses ducebat Schedius: sed in eorum regione Crissa. Homer. Κρίσσαν τε ζαθέην, &c. Et hunc Schedium Homerus ab Hectore interfectum narrat, circa cadaver Patrocli. Post 'Crissæorum,' ponenda distinctio. 'Schedius Crissæorum, uterque duces optimi,' &c.

[w] *Tam fœda*] Fœdare et fœdum, id est, 'cruentare,' proprie de vulneribus et strage. Livius sæpe. Sic Virgil. 'Impulerat ferro Argolicas fœdare latebras.' Item: 'Obscœnas pelagi ferro fœdare volucres.' Sic Ennius: 'Ferro fœdati jacent.' Et Plautus: 'Fœdant et proterunt hostium copias.'

[x] *Promtior quam bellandi mos est*] Non video cur hoc Dictys, et hic ut alibi sæpe judicium desidero.

[y] *Telo Euphorbi ictus*] Homerum hic sequitur, qui Il. Π. scribit Patroclum primo ab Euphorbo hasta inter humeros confixum, et secundum postea in eum Hectorem irruisse, eique hasta sua latus hausisse. Quod addit Dictys de vulneribus, id vero ipse commentus est, ne Homerum secutus videretur.

[z] *Illudere cupiens per universa genera dehonestamenti*] Respexit locum Homer. Il. P. Ἕκτωρ μὲν Πάτροκλον, ἐπεὶ κλυτὰ τεύχε' ἀπηύρα, Ἕλχ' ἵν' ἀπ' ὤμοιϊν κεφαλὴν τάμοι ὀξέϊ χαλκῷ, Τὸν δὲ νέκυν Τρωῇσιν ἐρυσσάμενος κυσὶ δοίη. 'Hector quidem Patroclum, postquam inclyta arma ademit, Trahebat, ut ab humeris caput abscinderet acuto ære, Et cadaver Trojanis trahens canibus daret.'

[a] *Relicto ubi pugnaverat*] Relicto, loco scilicet. Homer. Il. P. Αἴας δ' ἐγγύθεν ἦλθε φέρων σάκος ἠΰτε πύργον·

cipientem proturbat hasta. Interim Euphorbus a Menelao et Ajace altero [b] summo [3] studio circumventus, scilicet auctor interemti ducis, morte pœnas luit. Dein occipiente vespera, prælium dirimitur, male et cum dedecore plurimis nostrorum interfectis. [11.] Sed postquam reductæ [4] utrimque acies, et jam in tuto miles noster erat, cuncti reges Achillem conveniunt, deformatum jam lacrymis [c] atque omni supplicio lamentandi: [d] qui modo prostratus humi, nunc cadaveri superjacens,[e] adeo reliquorum animos pertentaverat, ut Ajax etiam, qui solandi causa astiterat, nihil luctui remitteret: nec Patrocli tantum mors gemitum illum cunctis incusserat, sed præcipue recordatio vulnerum per loca corporis pudibunda. Quod exemplum pessimum per mortales tum primum proditum est, nunquam antea a Græcis solitum. Igitur reges multis precibus atque omni consolationis modo tandem Achillem flexum humo erigunt. Dein Patrocli corpus elutum mox veste contegitur,[5] maxime ob tegenda vulnera, quæ multis modis [6] impressa haud

3 Omittitur in Delph. vox *summo.*—4 Delph. *reducta;* et mox deest *atque* post *lacrymis.*—5 Delph. *circumtegitur.*—6 Barth. probante Vinding. legendum putat, *occultis in locis:* ut respiciatur ad antecedentia, 'recordatio vul-

NOTÆ

Ἕκτωρ δ' ἂψ ἐς ὅμιλον ἰὼν ἀνεχάζεθ' ἑταίρων. 'Ajax vero prope venit, gestans scutum veluti turrem: Hector vero retro in multitudinem iens recedebat sociorum.'

[b] *A Menelao et Ajace altero*] Ajacem Oileum intelligit: sed Homerus a solo Menelao Euphorbum occisum narrat, initio Il. Ρ.

[c] *Deformatum jam lacrymis*] Patrocli luctum sic nobis eleganter describit Homerus, Il. Σ. Τὸν δ' ἄχεος νεφέλη ἐκάλυψε μέλαινα, Ἀμφοτέρῃσι δὲ χερσὶν ἑλὼν κόνιν αἰθαλόεσσαν, Χεύατο κὰκ κεφαλῆς, χαρίεν δ' ᾔσχυνε πρόσωπον. Νεκταρέῳ δὲ χιτῶνι μέλαιν' ἀμφίζανε τέφρη, Αὐτὸς δ' ἐν κονίῃσι μέγας μεγαλωστὶ τανυσθεὶς Κεῖτο, φίλῃσι δὲ χερσὶ κόμην ᾔσχυνε δαΐζων. 'Hunc vero doloris nebula obtegit nigra, Ambabus autem manibus capiens pulverem atrum Fudit super caput, gratiosamque turpavit faciem, Divinæ autem tunicæ niger circumhæsit cinis. Ipse vero in pulveribus magnus magne extensus Jacebat, suisque manibus comam deturpabat evellens.'

[d] *Omni supplicio lamentandi*] Quid sit 'supplicium lamentandi,' ignorare me fateor.

[e] *Nunc cadaveri superjacens*] Ex illis Homer. Il. Τ. Εὗρε δὲ Πατρόκλῳ περικείμενον ὃν φίλον υἱὸν Κλαίοντα λιγέως· πολέες δ' ἀμφ' αὐτὸν ἑταῖροι Μύροντο. 'Invenit autem Patroclo circumjacentem suum carum filium Flentem acriter: multi autem circa ipsum socii lugebant.'

sine magno gemitu cernebantur. [12.] His actis Achilles[7] monet, uti custodes vigilias agere curarent, nequa hostes,[f] detentis circa funus nostris, more solito irruerent. Ita per distributionem officia sua quisque procurantes igni plurimo[g] in armis pernoctant. At lucis principio placet, uti ex omni ducum numero quinque in montem Idam vaderent[h] sylvam cæsum, quo[8] Patroclus cremaretur: decretum quippe ab omnibus erat, uti funus ejus publice curaretur.[i] Iere igitur Ialmenus, Ascalaphus, Epios, et cum Merione Ajax alter. Moxque Ulysses et Diomedes busto locum dimetiuntur, quinque hastarum longitudine,[k] totidemque in transversum. Advecta deinde ligni copia bustum exstruitur, impositumque desuper cadaver igni supposito cremant, exornatum jam decore omni preciosæ vestis; id namque Hippo-

nerum per loca corporis pudibunda.'—7 Deest *Achilles*, in Delph.—8 Delph.

NOTÆ

[f] *Nequa* [*neque*] *hostes*] Hoc non procedit: certum est legi debere, 'neve hostes,' &c. Achilles monet, ut custodes vigilias agerent, neve hostes irruerent; nostris detentis circa funus.

[g] *Igni plurimo*] Supple, 'cum' vel 'igni plurimo accenso.'

[h] *Quinque in montem Idam vaderent, &c.*] Ex Homer. hoc quoque, sed leviter immutatum: Homerus enim Merionem tantum nominat. Il. Ψ. *Μυρομένοισι δὲ τοῖσι φάνη ῥοδοδάκτυλος ἠὼς Ἀμφὶ νέκυν ἐλεεινόν. Ἀτὰρ κρείων Ἀγαμέμνων Οὐρῆάς τ' ὤτρυνε καὶ ἀνέρας, ἀξέμεν ὕλην, Πάντοθεν ἐκ κλισιῶν. ἐπὶ δ' ἀνὴρ ἐσθλὸς ὀρώρει Μηριόνης, θεράπων ἀγαπήνορος Ἰδομενῆος. Οἱ δ' ἴσαν ὑλοτόμους πελέκεας ἐν χερσὶν ἔχοντες, Σειράς τ' εὐπλέκτους· πρὸ δ' ἄρ' οὐρῆες κίον αὐτῶν· Πολλὰ δ' ἄναντα, κάταντα, πάραντά τε δόχμιά τ' ἦλθον· Ἀλλ' ὅτε δὴ κνημοὺς προσέβαν πολυπίδακος Ἴδης, Αὐτίκ' ἄρα δρῦς ὑψικόμους τανυηκέϊ χαλκῷ Τάμνον ἐπειγόμενοι.* 'Lugentibus autem ipsis apparuit rosea aurora Circa cadaver miserabile. At rex Agamemnon Mulosque excivit et viros, ad convehendam materiam, Undique e tentoriis. Simul autem vir strenuus excitabatur Meriones, minister fortis Diomedis. Hi vero ibant, lignisecas secures in manibus habentes, Funesque bene implexos. Ante ipsos ibant muli. Multaque acclivia, declivia, præruptaque, transversaque transierunt. At cum ad juga venerant fontosæ Idæ Protinus quidem quercus alticomas lato ferro incidebant festinantes.'

[i] *Publice curaretur*] Id est, ut omnes huic funeri vacarent. Nam aliter funus publice curari et publice fieri dicitur, quod fit publico sumtu.

[k] *Quinque hastarum longitudine*] Hoc etiam ex Homero, sed immutatum; sic enim ille. *Ποίησαν δὲ πυρὴν ἑκατόμπεδον ἔνθα καὶ ἔνθα.* 'Fecerunt autem pyram centum pedum, ex omni parte.'

damia et Diomedea curaverant, quarum Diomedea nimium juveni et omni affectu dilecta fuerat. [13.] Ceterum paucis post diebus, refectis ex labore vigiliarum ducibus, cum luce simul exercitus in campum productus per totum diem in armis agit, opperiens barbarorum occursum.[9] Qui muris despectantes, postquam nostros paratos prælio vident,[1] eo die certamen distulere. Ita occasu solis Græci ad naves regressi. At vix principio diei Trojani, rati etiamnunc incompositos Græcos, armati portis evolant temere et cum audacia, uti antea soliti: instantesque circa vallum, certatim tela jaciunt crebra magis, quam cum effectu, nostris ad evitandos tantum ictus compositis. Igitur ubi ad multum diem barbari intenti jaculis fessi jam, neque ita vehementes animadvertuntur,[1] ex parte una nostri erumpunt, incursantesque sinistrum latus fundunt fugantque; neque multo post ex alio,[2] [m] abnuentibus[n] jam barbaris, ac sine ulla difficultate versis. [14.] Ita plurimi barbarorum, ubi vertere terga fœde et vice imbellium[o] ab insequentibus proculcati, ad postremum dispereunt: in quis Asius Hyrtaco genitus,[p] et cum Hippothoo[q] Pyleus,[r] hi Larissæis, Asius Sesto regnantes. Eodem die vivi a Diomede capiuntur duodecim,[s] ab Ajace quadraginta. Capti etiam Isus et

qua, et mox deest *uti*.—9 Delph. *adventum*.—1 Delph. *viderent*.—2 Vinding.

NOTÆ

[l] *Animadvertuntur* [*Animadvertunt*] 'Omnino legendum est 'animadvertuntur,' vel si mavis, 'barbaros intentos jaculis, fessos jam, neque ita vehementes animadvertunt.' Ait Dictys tum demum Græcos irruisse, cum Trojanos, qui jaculis ad multum diem intenti fuerant, lassos jam et minus vehementes animadverterent. Aliter non procedit oratio.

[m] *Ex alio*] Latere.

[n] *Abnuentibus*] Pugnam scilicet. Verum suspicor hanc vocem usurpasse Dictyn pro eo, quod nos dicimus, *ployer*.

[o] *Vice imbellium*] Id est, pro imbellibus; seu instar imbellium, quasi imbelles.

[p] *Asius Hyrtaco genitus*] Quem Homerus ab Idomeneo occisum refert Iliad. N.

[q] *Et cum Hippothoo*] Sed Hippothoum, cum Patrocli cadaver ad Trojanos traheret, ab Ajace Telamonio occisum, narrat Homer. Il. P. Dares, ab Achille.

[r] *Pyleus*] Scribendum, 'Pylæus.' Homero enim, Πυλαῖος. Hunc Dares ab Achille interfectum dicit.

[s] *Vivi a Diomede capiuntur duodecim*]

Evander, Priamidæ.[t] In ea pugna Græcorum Guneus interfectus rex Cyphius,[3] [u] vulneratus etiam Idomeneus dux noster. Ceterum ubi Trojani muros ingressi clausere portas, et finis instandi factus est, nostri spoliata armis hostilia cadavera, apportataque in flumine præcipitant, memores paullo ante in Patroclo insolentiæ barbarorum: dein captivos omnes, uti quemque[4] ceperant, in ordine Achilli offerunt: isque vino multo sopita jam favilla,[v] reliquias in urnam collegerat; decretum quippe animo gerebat secum in patrium solum uti adveheret, vel si fortuna in se casum mutaret, una atque eadem sepultura cum carissimo sibi omnium contegi. Itaque eos, qui oblati erant,[w] deduci ad

legendum monet *alia*, sc. *parti*.—3 Hanc lectionem restituit Mercer. In Mss. *Cyneus rex Scyphus*. Vulg. *Cænius rex Scythiæ*.—4 Delph. *quem*, et mox

NOTÆ

De Achille hoc narrat Hom. Il. Φ. Ζωοὺς ἐκ ποταμοῖο δυώδεκα λέξατο κούρους, Ποινὴν Πατρόκλοιο Μενοιτιάδαο θανόντος. ‘Vivos e fluvio duodecim delegit juvenes, Inferias Patroclo Menœtiadæ mortuo.’

[t] *Isus et Evander, Priamidæ*] Evandrum inter Priami filios ponit Apollod. III. Ejus non meminit Homer. Sed quod hic ait Dictys, Isum et Evandrum captos, puto deceptum fuisse loco isto Hom. Il. Λ. ubi de Agamemnone: Αὐτὰρ ὁ βῆ ῥ' Ἶσόν τε καὶ Ἄντιφον ἐξεναρίξων, Υἷε δύω Πριάμοιο, νόθον καὶ γνήσιον, ἄμφω Εἰν ἑνὶ δίφρῳ ἐόντας· ὁ μὲν νόθος ἡνιόχευεν, Ἄντιφος αὖ παρέβασκε περικλυτός· ὥ ποτ' Ἀχιλλεὺς Ἴδης ἐν κνημοῖσι δίδη μόσχοισι λύγοισι, Ποιμαίνοντ' ἐπ' ὄεσσι λαβὼν, καὶ ἔλυσεν ἀποίνων. ‘Ceterum hic perrexit, Isum et Antiphum occisurus Filios duos Priami, nothum et legitimum, ambos In uno curru existentes: nothus quidem aurigabatur, Antiphus autem pugnabat inclytus: quos olim Achilles Idæ in jugis ligavit teneris viminibus, Pascentes apud oves deprehendens, et dimisit pro redemtione.’ Vel si minus deceptus fuit Dictys, certe locum illum ipsum ultro immutavit.

[u] *Guneus interfectus rex Cyphius*] Homer. Γουνεὺς δ' ἐκ Κύφου. ‘Guneus ex Cypho.’ Qui eum interfectum fuisse non dicit.

[v] *Vino sopita jam favilla*] Ex Hom. Il. Ψ. Πρῶτον μὲν κατὰ πυρκαϊὴν σβέσαν αἴθοπι οἴνῳ, Ὅσσον ἐπὶ φλὸξ ἦλθε, βαθεῖα δὲ κάππεσε τέφρη· Κλαίοντες δ' ἑτάροιο ἐνηέος ὀστέα λευκὰ Ἄλλεγον ἐς χρυσέην φιάλην, καὶ δίπλακα δημόν. ‘Primum quidem rogum extinxerunt nigro vino, Quantum flamma penetravit, profundus autem decidit cinis: Flentes autem socii pii ossa alba Collegerunt in auream phialam et duplicem adipem.’ Inde Virg. VI. Æn. ‘Postquam collapsi cineres et flamma quievit, Reliquias vino et bibulam lavere favillam.’

[w] *Itaque eos qui oblati erant*] Ab Homero dissentit; qui scribit duodecim illos juvenes, ab Achille jugulatos, eadem pyra cum Patroclo combustos fuisse.

bustum, una etiam Priami filios, ibique seorsum aliquantum a favilla jugulari jubet, scilicet inferias Patrocli manibus: ac mox regulos [x] canibus dilaniandos jacit, confirmatque se non prius desinere pernoctando humi, quam in auctorem tanti luctus [y] sui sanguine vindicasset. [15.] Nec multi transacti sunt dies, cum repente nuntiatur, Hectorem obviam Penthesileæ cum [z] paucis profectum: quæ regina Amazonum, incertum pretio an bellandi cupidine, auxiliatum Priamo adventarat. Gens bellatrix, et ob id ad finitimos indomita,[a] specie armorum inclyta per mortales. Igitur Achilles, paucis fidis adjunctis secum, insidiatum propere pergit, atque hostem securum sui prævortit. Tum ingredi flumen occipientem circumvenit: ita eumque, et omnes qui, comites regulo, dolum hujusmodi ignoraverant, ex improviso interficit: [b] at quendam filiorum Priami comprehensum, mox excisis manibus, ad civitatem remittit, nuntiatum quæ gesta erant. Ipse cum cæde inimicissimi, tum memoria doloris ferox, spoliatum armis hostem, mox constrictis in unum pedibus,[c] vinculo currui postremo adnectit.

ante *vino* deest vox *multo*.—5 Ante *nec* exhibet Delph. *sed*. et mox pro *ad*

NOTÆ

[x] *Regulos*] Priami filios.

[y] *Quam in auctorem tanti luctus*] Apud Homerum, jam Achilles Hectorem occiderat, cum Patroclo inferias facit.

[z] *Obviam Penthesileæ cum, &c.*] Amazones pro Trojanis stetisse alii etiam tradunt. Sed eas Homerus præteriit, quod poëmati suo indignum putaret fœminas immiscere. Et hæc sane fuisse videtur mens Servii alicubi. Certum est autem Amazones nunquam extitisse; easque a Poëtis inventas et confictas fuisse. Fictioni vero locum dedere populi quidam, qui cum tunicas talares gestarent, quales fœminæ Thraciæ, comasque alligarent mitris, barbasque raderent, ab hostibus mulieres dicti sunt. Vide Palæphat.

[a] *Ad finitimos indomita*] Id est, quantum ad finitimos, vel finitimis.

[b] *Ex improviso interficit*] Ab Homero diversus abit; qui scribit, Trojanis ab Achille in fugam versis et intra urbem receptis, solum Hectorem Achilli restitisse, ibique occisum fuisse. Eorum pugnam lege, Il. X.

[c] *Mox constrictis in unum pedibus*] Ex Hom. Il. X. Ἀμφοτέρων μετόπισθε ποδῶν τέτρηνε τένοντε Ἐς σφυρὸν ἐκ πτέρνης, βοέους δ' ἐξῆπτεν ἱμάντας, Ἐκ δίφροιο δ' ἔδησε, κάρη δ' ἕλκεσθαι ἔασεν. 'Amborum pone pedum perforavit nervos Ad talum usque a calcaneo, bovinaque alligavit lora, Et ex curru

Dein ubi ascendit ipse, Automedonti imperat, daret lora equis. Ita curru concito per campum, qua maxime visi poterat,[6] [d] pervolat, hostem mirandum in modum circumtrahens: genus pœnæ novum,[e] miserandumque. [16.] At apud Trojam ubi spolia Hectoris desuper e muris animadvertere, quæ Græci præcepto regis [f] ante ora hostium prætulerant, et ille qui excisis manibus acerbissimæ rei indicium in se ipse pertulerat, rem,[7] ut gesta erat, disseruit; tantus undique versus per totam civitatem luctus atque clamor editus, ut aves etiam, consternatæ vocibus,[g] alto decidisse crederentur, nostris cum insultatione reclamantibus: ac mox ex omni parte urbs clauditur, fœdatur regni habitus, atque in modum lugubrem, funestumque, obducta facies civitatis: cum, sicut in tali nuntio assolet, repente cursus trepidantium [h] fieret in eundem locum, ac statim sine ulla certa ratione per diversum fuga, nunc planctus crebri, modo urbe tota silentium ex incerto.[i] Inter quæ et spes extremas, multi credere [8] cum nocte simul Græcos mœnia inva-

Vinding. legendum vult *apud.*—6 Delph. *quæ m. v. p.* Danielis Cod. *qua m. vi poterat*. Vulgo *videri* pro *visi.* Delph. lectionem exhibet, *filius Priami præmissus ab Achille rem,* omissis omnibus vocibus, *ille q. e. m. a. r. i. i. s. i. p.*—

NOTÆ

ligavit, caputque trahi sivit.'

[d] *Qua maxime visi poterat*] Recte: ita in Petaviano. In altero Danielis, 'Vi.' Vulgo 'Videri.' Visere antiquis idem ac 'videre.' Lucret. 'Visitque exortum lumina solis.' Et infra IV. 'Omnia circum Trojam et ultra quæ visi poterant.'

[e] *Genus pœnæ novum*] Notat Homeri Interpres ex Callimacho, morem patrium Thessalis fuisse, amicorum interfectores circa interfectorum sepulcrum trahere. Hujusque moris auctorem primum fuisse Simonem quendam Thessalum, qui Eurydamantem Mydii filium currui alligavit, circumque fratris sui Thrasuni, quem is occiderat, sepulcrum traxit.

[f] *Quæ Græci præcepto regis*] Sed ea, ex Homero, Achilles secum in currum sustulerat, 'Ες δίφρον δ' ἀναβὰς, ἀνά τε κλυτὰ τεύχε' ἀείρας. 'In currum autem ascendens, supraque inclyta arma elevans.'

[g] *Ut aves etiam consternatæ vocibus, &c.*] Puto rescribendum, 'alto decidisse viderentur.'

[h] *Trepidantium*] Id est, festinantium. Ex Livio, Floro, Virgilio etiam.

[i] *Silentium ex incerto*] Id est, cujus causa ignorabatur. Ut fit in luctu. Certe hanc Dictys descriptionem lubenter lego: est enim elegans et affectuum plena.

suros, excisurosque urbem,[k] securos interitu tanti ducis: nonnulli etiam pro confirmato habere, Achillem exercitum, qui duce Penthesilea Priami rebus auxilio venerat, partibus suorum adjunxisse: postremo omnia adversa, hostilia, fractas ablatasque opes,[l] nullam salutis spem, interemto Hectore, haberi:[9] quippe is solus omnium[m] in ea civitate adversum tot milites,[1] imperatoresque hostium, varia semper victoria certaverat: fortior quam felicior, cui fama bellandi inclyto per gentes, nunquam tamen vires consilio superfuerant.[a] [17.] Interim apud Græcos, ubi Achilles ad naves rediit, et cadaver Hectoris in ore omnium est, dolor quem ob Patrocli interitum paullo ante perceperant, nece metuendi hostis, et ob id præcipua lætitia circumscribitur.[n] Ac tum universis placet, uti in honorem ejus, quoniam abesset hostilis metus, certamen ludis solitum[o] celebraretur: neque minus tamen reliqui populi, qui non certaturi spectandi gratia convenerant, instructi armis, paratique adessent: ne qua scilicet hostis, quamvis fractis rebus, solito tamen insidiandi more irrueret. Igitur Achilles victoribus præmia,[p] quæ ei videbantur maxima, statui imperat. Et postquam nihil reliquum erat, reges omnes ad confidendum

[a] *Cui belligerandi fama nobili nunquam tamen vires sine consilio fuerant.*

8 Delph. *credidere.*—9 Delph. *i. H. in animo habere.*—1 Delph. *millia*, et mox

NOTÆ

[k] *Excisurosque urbem*] Virg. II. Æn. 'Nec posse Argolicis exscindi Pergama telis.'

[l] *Fractas ablatasque opes*] Opes hic intellige, præsidia, tutamina, &c. Ut in illo Virg. II. Æn. 'Trojanas ut opes et lamentabile regnum Eruerint Danai.' Ubi male Interpres.

[m] *Quippe is solus omnium*] Inde Horat. 'Et ademtus Hector Tradidit fessis leviora tolli Pergama Graiis.'

[n] *Circumscribitur*] Id est, finitur. Omne enim ab eo finitur et clauditur, a quo est circumscriptum.

[o] *Certamen ludis solitum*] I. ut solitum certamen cum ludis celebraretur. Solitum autem vocat; quia is mos fuit, ut circa mortuorum rogos, sepulcra, vel etiam in eorum memoriam, ludi et certamina peragerentur.

[p] *Igitur Achilles victoribus* [*victorum*] *præmia*] Hæc omnia ex Homero; sed studiose quædam mutavit Dictys, ut nobis auctorem suum celaret.

hortatur, ipse medius, atque inter eos excelsior. Tum primum quadrijugis equis Eumelus[q] ante omnes victor declaratur: bigarum præmia Diomedes meruit, secundo post eum Menelaus. [18.] Ceterum ad certandum, qui sagittarum arte maxime prævalebant, Meriones atque Ulysses duos erexere malos,[r] quis religatum linum tenuissimum, atque ex transverso extentum, utriusque capiti annectebatur; media columba sparto[2] dependebat, ejus contingendæ certamen maximum. Tum reliquis incassum tendentibus, Ulysses cum Merione destinatum[3] confixere.[s] Quibus cum a reliquis favor attolleretur, Philocteta, non columbam se, verum id quo religata esset, sagitta excisurum promittit: admirantibus deinde difficultatem regibus, fidem promissi non felicius quam solertius confirmavit: ita dirupto vinculo, columba cum maxima populi acclamatione decidit. Præmia certaminis ejus Meriones atque Ulysses tulere. Achilles duplici extra ordinem munere Philoctetam donat. [19.] Cursu longo certantibus, Oilei Ajax victor excipitur;[t]

omittit voces *fortior quam felicior*, quas restituit Obrecht. ex Med. Cod.—2 Delph. et Arg. Cod. *parte*.—3 Vinding. legendum vult *destinatam*, sc. colum-

NOTÆ

[q] *Quadrijugis equis Eumelus, &c.*] At ex Homero falsum est, Eumelum quadrijugos agitasse, Diomedem vero bigos: nam bigis omnes insidebant. Erant autem quinque, Eumelus, Diomedes, Menelaus, Antilochus, et Meriones. Vicit Diomedes, post eum Antilochus, tertius Menelaus, post eum Meriones; omnium ultimus Eumelus, qui tamen et primas tenuisset, nisi Minerva ei jugum fregisset.

[r] *Meriones atque Ulysses duos erexere malos*] Scribit Homerus, Achillem malum in arena statuisse, cui columbam fune ligavit, quam jacularentur, ut qui eam percuteret victor, qui vero funiculum tangeret, is inferior haberetur. Surrexit Teucer, surrexit item Meriones. Teucer primus ex sorte sagittam misit, et funem attigit juxta pedem quo avis alligabatur; quæ sic libera facta in auras se sustulit. At eam Meriones sub nubibus volantem speculatus, contorta sub ala mediam ferit, eaque rursus malo aliquantum insistens, tandem collum suspendit, pennas pandit, et ab eo decidit. Et ex iis satis videre est, quo studio auctor noster ea dissimulavit, quæ ab Homero acceperat.

[s] *Destinatum confixere*] Lego, 'destinatam confixere.' Nempe 'columbam' alioqui de lino intelligi posset, quod falsum est: id sequentia probant.

[t] *Oilei Ajax victor excipitur*] Ille quidem Ulyssem et Antilochum, secum currentes, præcedebat; sed cum

post quem secundus, Polipœtes. Duplici campo Machaon,[u] singulari Eurypylus, saltu Tlepolemus, disco Antilochus,[v] victores abeunt. Præmia luctandi intacta permansere:[w] quippe Ajax arripiens medium Ulyssem[x] dejicit, qui ruens, pedibus ejus circumvortitur, atque ita præpedito obligatoque nixu,[4] Ajax pene jam victor ad terram ruit. Cestibus reliquoque[y] manuum certamine idem Ajax Telamonius palmam refert. Cursu in armis[z] postremo Diomedes prævaluit. Dein ubi præmia certaminis persoluta sunt, Achilles primum omnium Agamemnoni[a] donum, quod ei honoratissimum videbatur, offert: secundum[5] Nestori, Idomeneo tertium: post quos, Podalirio et Machaoni, dein reliquis pro merito ducibus: ad postremum eorum sociis, qui in bello occiderant: hisque mandatum, uti cum tempus

bam.—4 Delph. et vulgo *pedibus e. circumnectitur a. i. p. o. nexu.*—5 Delph.

NOTÆ

jam ad metam perveniret, super fimum bubulum lapsus est, quare eum Ulysses prævertens victoriæ præmium reportavit. Homerus ibid.

[u] *Duplici campo Machaon*] Quid per duplicem campum Noster intelligat, vix satis video; nisi per eum duplex stadium, vel simpliciter cursum et recursum velit significare. Et hoc, de duplici campo et de simplici, ut de saltu, a se Dictys addidit.

[v] *Disco Antilochus*] Immo Polypœtes, quem cursu longo secundum ab Ajace fuisse Noster scribit, is disco vicit. Homer. Ibid.

[w] *Præmia luctandi intacta permansere*] Homerus ait, ambos æqualia præmia reportasse.

[x] *Quippe Ajax arripiens medium Ulyssem*] Horum luctam sic describit Homerus. Cum Ajax et Ulysses, post multos conatus, neque se dejicere vel etiam dimovere possent, tandem Telamonius, Generose Ulysses, inquit, vel me sursum tolle, vel te mihi tollendum præbe. Sic fatus ipse prior Ulyssem sustulit; at Ulysses pone ei coxam ferit, sicque eum supinum dejecit, ipse super eum incumbens: ambo postea eriguntur in pedes: Ulysses Ajacem medium arripit, cumque vix eum terra elevarat, genibus eum implicavit, et ita ambo humi procubuere. Jamque tertiam vicem repetebant, cum Achilles eos dirimit, indicans amborum victoriam fore.

[y] *Cestibus reliquoque*] Homerus vero scribit, Epeum pugilatu vicisse.

[z] *Cursu in armis*] Homerus scribit, non cursu, sed vera pugna cum Ajace Diomedem decertasse, uter prior adversario sanguinem eliceret.

[a] *Agamemnoni*] Homerus ait, Achillem jaculandi præmium proposuisse; et cum Agamemnon et Meriones jaculaturi surgerent, ei Achillem præmium detulisse; quippe qui consensu omnium et viribus et jaculandi peritia reliquos superaret.

fuisset, domum[6] ad necessarios eorum perferrent. Postquam certandi præmiorumque finis factus, et jam diei vesper erat, ad sua quisque tentoria discessere. [20.] At lucis principio,[b] Priamus lugubri veste miserabile tectus, cui dolor, non decus regium, non ullam tanti nominis atque famæ speciem reliquam fecerat, manibus vultuque supplicibus ad Achillem venit: quo cum Andromacha,[c] non minor quam in Priamo[d] miseratio: ea quippe deformata multiplici modo, Astyanacta, quem nonnulli Scamandrum appellabant,[6] et Laodamanta,[e] parvulos admodum filios, præ se habens, regi adjumentum deprecandi aderat,[7] qui mœroribus senioque decrepitus filiæ Polyxenæ humeris innitebatur: sequebantur vehicula plena auri[f] atque argenti, preciosæque vestis, cum super murum despectantes Troja-

secundo, et mox *tertio*. et mox pro *domum*, *donum*.—6 Delph. *appellant*.—

NOTÆ

[b] *At lucis principio*] Homerus scribit, Priamum ivisse ad naves cum jam adesset vesper; nam et Achillem cœnantem invenit. Servius ait, etiam dormientem Achillem inventum fuisse; 'Priamus,' inquit, 'cum ad supplicandum tentorium Achillis fuisset ingressus, dormientem Achillem excitavit, ut pro filii corpore rogaret eum, cum eum potuisset occidere; licet hoc Homerus, propter Achillis turpitudinem, supprimat.' Sed vellem scire, unde hoc Servius.

[c] *Quo cum Andromacha*] At ex Homero Priamus neminem sibi socium ascivit, præter Idæum præconem, qui currum regebat. Tertium addit Mercurium Homerus, aitque ab eo Priamum deductum, ita ut vigiles latuerit: unde Horat. de Mercurio, 1. Od. 10. 'Quin et Atridas, duce te, superbos, Ilio dives Priamus relicto, Thessalosque ignes et iniqua Trojæ Castra fefellit.'

[d] *Non minor quam in Priamo*] Hæc sordescunt.

[e] *Laodamanta*] Hectoris et Andromachæ filium, Laodamanta nomine, nullum inveni. Anaxicrates quidem, 2. Argolicorum, duos Hectoris et Andromachæ filios memorat, sed eos Amphineum et Scamandrum vocat. Sed ex Homero patet, unicum filium ex Andromacha Hectorem suscepisse Astyanacta, qui et Scamander dictus est.

[f] *Vehicula plena auri*] Dictys noster multo erat Homero benignior et magnificentior, qui vehicula multa plena auri et argenti ad Achillem traducat, cum Homerus scribat, uno et eodem curru secum ad Achillem Priamum detulisse duodecim peplos eximios, duodecim chlænas simplices, totidem tapetas, totidem perpulchra pallia, tunicas totidem, decem auri integra talenta, duos fulgentes tripodas, quatuorque lebetes, et poculum perpulchrum.

ni, comitatum regis oculis prosequerentur: quo viso repente silentium ex admiratione oritur. Ac mox reges avidi noscere causas adventus ejus procedunt obviam. Priamus ubi ad se tendi videt[g] protinus in os ruit,[h] pulverem atque alia[8] humi purgamenta capiti aspergens: dein orat, uti miserati fortunas suas, precatores secum ad Achillem veniant. Ejus ætatem fortunamque recordatus Nestor, dolet; contra Ulysses maledictis insequi, et commemorare, quæ ad[9] Trojam in consilio ante sumtum bellum ipse adversum legatos dixerat.[i] Ea postquam Achilli nuntiata sunt, per Automedontem[k] adversum iri jubet,[1] ipse retinens gremio urnam cum Patrocli ossibus. [21.] Igitur ingressis ducibus nostris cum Priamo, rex genua Achilli manibus complexus: 'Non tu mihi,' inquit, 'causa hujusce[l] fortunæ, sed Deorum quispiam, qui postremam ætatem meam cum miserari deberet, in hasce ærumnas deduxit, confectam jam, ac defatigatam tantis luctibus filiorum. Quippe hi fisi regno per juventutem, cum semper cupiditates animi[m] quoquo modo explere gestiunt, ultro sibi, mihique perniciem machinati sunt; neque dubium cuiquam, quin contemtui sit adolescentiæ senectæ ætas. Quod si interitu meo reliqui[n] hujuscemodi facinoribus temperabunt, me quoque, si videtur,

7 Delph. *addiderat.*—8 Delph. *reliquaque.*—9 Delph. *apud.*—1 Delph. omissis

NOTÆ

[g] *Priamus ubi ad se tendi videt*] Nihil horum apud Homerum; sed cum ille Mercurii fabulam immisceat, Noster hoc tacuit, et alia adjecit, quæ facilius fidem inveniant.

[h] *In os ruit, pulverem*] Hic salutandi mos populis orientalibus familiaris, passim in sacris literis.

[i] *Ipse per legatos dixerat*] Vide supra, II. 21.

[k] *Per Automedontem*] Hæc omnia a se Dictys adjecit.

[l] *Non tu mihi, inquit, causa hujusce*] Ex Il. Γ. ubi Priamus ad Helenam: Οὔτι μοι αἰτίη ἐσσὶ, θεοί νύ μοι αἴτιοί εἰσιν, Οἵ μοι ἐφώρμησαν πόλεμον πολύδακρυν Ἀχαιῶν. 'Non tu mihi causa es, Dii certe causa sunt, Qui mihi excitarunt bellum lacrymabile Græcorum.'

[m] *Cupiditates animi*] Eo innuere vult, Paridem sine sua conscientia Spartam navigasse, juvenili quodam desiderio, et ut animi sui cupiditatem expleret.

[n] *Reliqui*] Qui mihi filii supersunt.

exhibeo pœnæ mortis, cui, misero confectoque mœroribus, omnes ærumnas, quibus nunc depressus infelicissimum spectaculum mortalibus præbeo, cum hoc exiguo spiritu simul auferes. Adsum en[2] ultro, nihil deprecor:[o] vel si ita cordi est, habe in custodia captivitatis: neque enim mihi quicquam jam superioris fortunæ reliquum est: quippe interfecto Hectore, cuncta regni concidere. Sed si jam Græciæ universæ, ob meorum male consulta, satis pœnarum filiorum sanguine, ac meis ærumnis persolvi, miserere ætatis, ac[3] Deos recordatus, retorque animos ad pietatem: concede parvulis saltem non animam parentis, sed cadaver deprecantibus.[p] Veniat in animum recordatio parentis[q] tui, omnes curas, vigiliasque in te tuamque salutem impendentis. Sed illi quidem cuncta secundum sua vota proveniant, longeque aliter neque mei similem senectam degat.' [22.] Interea dum hæc commemorat, paulatim animo deficere, ac dissolvi membris, dein obmutescere occipit; quod spectaculum longe miserrimum omnibus, qui tum aderant, dolori fuit. Deinde Andromacha parvulos Hectoris filios ante Achillem prosternit; ipsa fletu lamentabili orans, uti sibi cadaver conjugis intueri saltem concederetur. Inter hæc tam miseranda, Phœnix cum Nestore[4] Priamum sustollere, atque uti animum reciperet, hortari. Tum rex ubi in aliquantum refovit[5] spiritum, nixus genibus, atque utraque manu caput dilanians: 'Ubi nunc illa est,' ait, 'quæ

vocibus *adversum iri jubet*, lectionem exhibet *cum accersit*.—2 Omittitur vocula *en* in Delph. hanc rescripsit Obrecht. ex Med. Cod.—3 Desunt voces *miserere ætatis* in Delph. et mox pro *ac* legitur *et*.—4 Omittuntur voces *cum*

NOTÆ

[o] *Nihil deprecor*] Id est, recuso. Sic Livius, 'nullam pœnam deprecor.' 'Mortem deprecari,' Cæsar.

[p] *Non animam parentis sed cadaver deprecantibus*] Deprecantibus, id est, 'rogantibus, prece petentibus.' Sed vix ferre possum illa: 'Non deprecantibus animam parentis, sed cadaver.'

[q] *Veniat in animum recordatio parentis*] Ex Homer. Il. Ω. *Μνῆσαι πατρὸς σεῖο, θεοῖς ἐπιείκελ'* Ἀχιλλεῦ, Τηλίκου *ὥσπερ ἐγὼν ὀλοῷ ἐπὶ γήραος οὐδῷ*. 'Recordare Patris tui, o Diis par Achilles, Ejusdem ætatis ut ego, in gravi senectutis limine.'

apud Græcos præcipue erat misericordia?† An juxta solum Priamum[6] circumscribitur?[r] [23.] Jamque omnibus dolore permotis, Achilles, decuisse, ait, filios eum suos initio ab eo quod admiserint facinore cohibere: neque ipsum concedendo, tanti delicti participem fieri.[a] Ceterum ante id decennium non ita defessum senecta fuisse, ut suis despectui esset: sed obsedisse animos eorum desiderium rerum alienarum: neque ob mulierem solum unam, sed Atrei atque Pelopis divitiis inhiantes, raptum res[s] more incondito perrexisse: pro quis æquissimum esse[7] ejusmodi pœnas, vel etiam graviores pendere. Namque ad id tempus Græcos secutos morem in bellis optimum, quoscumque hostium pugna conficeret, restituere sepulturæ solitos. Contra Hectorem supergressum humanitatis modum, Patroclum eripere prælio ausum, scilicet ad ludendum,[8] ac fœdandum cadaver ejus: quod exemplum pœnis ac suppliciis eorum eluendum, ut Græci ac reliquæ posthac gentes memores ultionis ejus, moremque humanæ conditionis[t] tuerentur. Non enim Helenæ neque Menelai[u] gratia exercitum relictis sedibus parvulisque procul ab domo cruentum suo hostilique sanguine inter ipsa belli discrimina hujusmodi militiam tolerare:[b] sed cupere dinoscere, barbarine, Græcine summa rerum potirentur: quanquam justam causam fuisse inferendi belli, etiam pro muliere: namque uti ipsi

[a] *Achilles ait oportuisse eum initio natos suos coërcere a scelere quod perpetraverint, neque eum cedendo tanti facinoris conscium fieri.*

[b] *Neque enim propter Helenam sive Menelaum exercitum talem militiam perferre, inter ipsa pugnarum pericula, relicta patria natisque, longe a domo, madentem suo et inimico sanguine.*

Nestore in Delph.—5 Delph. *revolvit.*—† Delph. *justa mis.*—6 Delph. *an solum in Priamum.*—7 Omittit Delph. *esse.*—8 Delph. *illudendum.*—9 Delph. *filii.*

NOTÆ

[r] *An solum in Priamum circumscribitur*] Quod Terentius dixit, claudi, illud Dictys, circumscribi, id est, finiri: ita enim intelligendus locus ille apud Ter. Eun. I. 2. 'Nunc ubi meam Benignitatem sensisti in te claudier.' Ubi male elegantissimus Muretus rescribebat, 'calvier.' i. e. decipi.

[s] *Raptum res*] Opes illas et divitias intellige, quas cum Helena rapuit Paris.

[t] *Moremque humanæ conditionis*] Omnino legendum 'modumque;' neque enim id mos humanæ conditionis dici potest, sed modus.

[u] *Non enim Helenæ neque Menelai*]

raptu rerum alienarum lætarentur, ita maxime dolori esse his qui amiserint. Ad hæc multa infausta detestandaque Helenæ imprecari, confirmareque, se capto Ilio, ante omnes, tanti admissi pœnas sanguine ejus expetere: ob quam patria, parentibusque carens, Patroclum etiam, solitudinis suæ levamen maximum, amiserit. [24.] Dein consiliatum[v] cum supradictis ducibus surgit: quis omnibus una atque eadem sententia est, scilicet uti acceptis quæ allata essent, corpus exanime concederet: quod ubi satis placuit, singuli ad sua tentoria discedunt. Moxque Polyxena, ingresso Achille, obvoluta genibus ejus, sponte servitium sui pro absolutione cadaveris pollicetur. Quo spectaculo adeo commotus juvenis, ut qui inimicissimus ob mortem Patrocli Priamo ejusque regno esset, tum recordatione filiæ,[9] ac parentis,[w] ne lacrymis quidem temperaverit. Itaque manu oblata, Polyxenam erigit, prædicta prius, mandataque cura Phœnici super Priamo, ut delutaretur.[1] Sed rex nihil se luctus, neque præsentium miseriarum remissurum, ait: tum Achilles confirmare, non prius cupitis ejus satis futurum,[2] quam mutato in melius habitu, cibum etiam secum sumeret. Ita rex veritus, ne quæ concessa videbantur ipse recusando impediret, dein omnia quæque imperarentur facienda decrevit. [25.] Igitur ubi excussus comis pulvis, totusque lautus[3] est, mox a ju-

—1 Sic correxit Obrecht. ex Med. vulgo *delectaretur*, quam lect. exhibet Delph.—2 Delph. *satisfacturum*.—3 Delph. *lotus*.—4 Delph. *satietas*.—

NOTÆ

Quæ sequuntur, usque ad finem orationis, ea mihi videntur inepta et futilia.

[v] *Dein consiliatum*] Id est, consultum. Non mihi fuit religio recipere hanc vocem in utroque manuscripto inventam, non magis quam viris doctis, in Cæsare, I. Bello Civ. 'Multumque cum suis consiliandi causa secreto præter consuetudinem colloquerentur.' Item, 'hæc consiliantibus] eis nuntiatur aquatores ab equitatu premi nostro.' Et inde, ut olim a consulendo Consul, a consiliando Consiliarius; quod verbum habes apud Suetonium et alios posteriores. Item 'Consiliaris,' apud Paulum J. C. v. de Offic. Assess. *Mercer.*

[w] *Recordatione filii ac parentis*] Hectoris. Sed cur hic propter Polyxenam potius Hectoris et Priami recordatur Achilles, quam propter eundem Priamum? certe puto scripsisse Dictyn, 'filiæ ac parentis.'

vene ipseque et qui cum eo venerant cibo invitantur. Dein ubi saties[4] omnes tenuit,[x] hoc modo Achilles disseruit: 'Refer nunc jam mihi Priame, quid tantum causæ fuerit, cur deficientibus quidem vobis in dies copiis militaribus, ingravescentibus autem calamitatibus atque ærumnis, Helenam tamen in hodiernum retinendam putetis, neque velut contagionem infausti ominis propuleritis; quam prodidisse patriam, parentesque, et, quod indignissimum[y] omnium est, fratres sanctissimos,[z] cognoveritis. Namque hi execrati[5] facinus ejus, ne in militiam[a] quidem nobiscum conjuraverunt: scilicet, ne quam audire incolumem nollent, ei per se reditum in patriam quærerent. Eam igitur cum cerneretis, malo omnium,[b] civitatem intravisse vestram, non ejecistis? non cum detestationibus extra muros prosecuti estis? Quid illi senes, quorum filios pugna indies conficit; nonne adhuc persenserunt,[6] eandem[c] causam extitisse tantorum funerum? Itane ergo divinitus vobis eversa mens est, ut nul-

5 Delph. *execrari*, omissa voce *hi*.—6 Delph. *præsenserunt*.

NOTÆ

[x] *Dein ubi saties omnes tenuit*] Ex vulgari illo Homeri. *Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο.* 'Deinde postquam potus et cibi desiderium emiserunt.'

[y] *Et quod indignissimum*]. Quasi vero minus sit patriam et parentes prodere quam fratres. Sed ita hic loquitur Dictys, propter sanctitatem Castoris et Pollucis; quippe qui Dei essent.

[z] *Fratres sanctissimos*] Castorem et Pollucem.

[a] *Namque execrari facinus ejus, ne in militiam*] Expressum ex Il. Γ. Ubi Helena ad Priamum: *Δοιὼ δ' οὐ δύναμαι ἰδέειν κοσμήτορε λαῶν, Κάστορά θ' ἱππόδαμον, καὶ πὺξ ἀγαθὸν Πολυδεύκεα, Αὐτοκασιγνήτω, τώ μοι μία γείνατο μήτηρ. Ἢ οὐχ ἑσπέσθην Λακεδαίμονος ἐξ ἐρατεινῆς; Ἢ δεῦρο μὲν ἕποντο νέεσσ' ἐνὶ ποντοπόροισι, Νῦν δ' αὖτ' οὐκ ἐθέλουσι, μάχην καταδύμεναι ἀνδρῶν, Αἴσχεα δειδιότες, καὶ ὀνείδεα πόλλ' ἅ μοι ἐστί.* 'Duos tantum non possum videre pastores populorum, Castorem equorum domitorem, et pugilatu strenuum Pollucem, Germanos fratres, quos mihi una genuit mater. An non secuti sunt ex Lacedemone amabili? Vel huc quidem secuti sunt, in navibus pontigradis, At nunc nolunt pugnam virorum iterum subire, Dedecora timentes et probra multa quæ mihi sunt.'

[b] *Malo omnium*] In omnium pestem et perniciem. Quare Nereus apud Horatium Paridi ait, Helenam ducenti: 'Mala ducis avi domum, Quam multo repetet Græcia milite.' Ubi mala, est, infausta, exitiali, &c.

[c] *Eandem*] Refer ad Helenam.

lus in tanta civitate reperiri possit, qui fortunam labantis patriæ dolens, de pernicie publica [d] cum exitio ejus transigat? Ego quidem ætatis tuæ contemplatione, atque horum 7 precum, cadaver restituam, neque unquam committam, ut quod in hostibus reprehenditur crimen malitiæ [e] ipse subeam.' [26.] Ad ea Priamus, renovato fletu quam miserabili,' non sine decreto Divum adversa hominibus irruere ait: Deum quippe auctorem [f] singulis mortalibus boni malique esse: neque cui [g] beatum esse [g] licitum sit, cujusquam in eum vim inimicitiasque procedere: ceterum se diversi partus quinquaginta filiorum [h] patrem, beatissimum regum omnium habitum: at postremum Alexandri natalem diem [i] evitari,9 ne Diis quidem præcinentibus, potuisse. Namque Hecubam fœtu eo gravidam, facem per quietem [k]

7 Delph. *harum.*—8 Delph. *quoad.*—9 Delph. *ad p. A. n. d. quem.*

NOTÆ

[d] *De pernicie publica*] Neminem puto istud posse intelligere, de pernicie publica transigere cum alicujus exitio. Forsan scripserat Dictys, 'perniciem publicam exitio ejus transigat:' id est, finiat, absolvat, conficiat. Optimo sensu. Et hæc erit mea sententia, donec me aliquis meliora doceat.

[e] *Crimen malitiæ*] Proprie loquitur Dictys; malitiam enim vocat quam nos *dureté.*

[f] *Deum quippe auctorem*] Expressisse videtur Dictys ex Hom. Il. Ω. ubi Achilles ad Priamum: Δοιοὶ γάρ τε πίθοι κατακείαται ἐν Διὸς οὔδει Δώρων, οἷα δίδωσι κακῶν, ἕτερος δὲ ἐάων· Ὧ μὲν καμμίξας δῴη Ζεὺς τερπικέραυνος, Ἄλλοτε μέν τε κακῷ ὅγε κύρεται, ἄλλοτε δ' ἐσθλῷ, Ὧ δέ κε τῶν λυγρῶν δῴη, λωβητὸν ἔθηκε. 'Duo enim dolia jacent in Jovis limine Donorum, qualia dat malorum alterum, alterum bonorum: Cui quidem miscens dederit Jupiter fulminator, Interdum quidem malum ille consequitur, interdum bonum, Cui autem ex tristibus dederit, eum infelicem reddit.'

[g] *Neque quoad beatum esse*] Ait quamdiu alicui beatum esse permittitur, eum nullius violentiæ inimicitiisque expositum esse.

[h] *Quinquaginta filiorum*] Virg. 'Quinquaginta illi thalami.'

[i] *Ad postremum Alexandri natalem diem*] Innuit Alexandrum filiorum Priami postremum fuisse. Hyginus tantum ait, Alexandrum Priamo natum, cum jam plures liberos haberet. Solus, quod sciam, Apollodorus scribit post Hectorem secundo partu Paridem Hecubam edidisse.

[k] *Facem per quietem*] Inde eleganter Virg. x. Æn. 'Et face prægnans, Cisseis regina Parin creat.' Vide Apollodor. Lycoph. Ovid. et alios. Solus Hyginus, Fab. 91. ait. 'Hecubam in quiete vidisse se facem ardentem parere, ex qua serpentes plurimos exiisse.' Nisi ibi vox 'serpen-

edidisse visam, cujus ignibus flagravisse[1] Idam, ac mox continuante flamma Deorum delubra concremari, omnemque demum ad cineres collapsam civitatem, intactis, inviolatisque Antenoris et Anchisæ domibus.[l] Quæ denuntiata cum[2] ad perniciem publicam spectare aruspices[m] præcinerent, internecandum editum partum placuisse. Sed Hecubam more fœmineo, causa miserationis,[3] clam alendum pastoribus in Idam tradidisse:[4][n] eum jam adultum cum res palam esset, ne hostem[o] quidem,[5] quamvis sævissimum, ut interficeret, pati potuisse: tantæ scilicet fuisse eum pulchritudinis atque formæ: quem, conjugio deinde Œnone[p] junctum, cupidinem cepisse visendi regiones, atque regna procul posita. Eo itinere adductam[6] Helenam, urgente atque instigante quodam numine, cunctorum civium animis, sibi etiam lætitiæ fuisse, neque cuiquam, cum orbari se filio,[q]

1 Delph. *conflagravisse*.—2 Delph. *dum denunciata*.—3 Delph. *more fœmineæ miserationis*.—4 Post *tradidisse*, exhibet Delph. voces *in id dextram dedisse*, quæ absunt a Codd. Med. et Arg.—5 Deest *quidem* in Delph.—6 Delph. *abductam*.

NOTÆ

tes' corrupta sit, et in ejus locum substituenda sit hæc, 'torrentes;' quæ de flamma proprie dicitur; nam ea incendii magnitudinem indicabat; Hyginus; quo non civitas tantum, sed et Idæ arbores concrematæ, ut refert Scholiastes Hom. Il. Γ. et M.

[l] *Antenoris et Anchisæ domibus*] Quibus Græci pepercere; quia Antenor et Æneas urbem prodiderant, ut aiunt.

[m] *Aruspices*] Æsaco Priami filio hoc tribuunt Lycophron, Apollodor. Servius; Apollini vero vetus poëta, apud Cic. I. de Divin. 'Ibi ex oraculo voce divina edidit Apollo, puerum primus Priamo qui foret Post illa natus tempora, hunc si tolleret, Eum esse exitium Trojæ, pestem Pergamo.' Pausanias Sibyllam Herophilam Hecubæ somnium interpretatam dicit. Cum Dicty faciunt Ovid. Hygin. et Homeri Scholiastes.

[n] *In id dextram dedisse*] Nescio quid hoc sit, nisi, 'in aliquid dextram dare,' dicat Noster eodem sensu quo nos, *donner la main à quelque chose*.

[o] *Ne hostem*] Series est, 'cum res palam esset non potuisse pati Hecubam, ut Priamus eum jam adultum interficeret, ne hostem quamvis sævissimum.'

[p] *Œnone*] Quæ Cebreni Phrygiæ fluvii filia fuit.

[q] *Neque cuiquam, cum orbari se filio*] Hoc ex Hom. Il. Γ. expressit Dictys. Ibi enim senes Trojani, cum in turri sederent et Helenam accedentem cernerent, pulchritudinem ejus admirati exclamant. *Οὐ νέμεσις Τρῶας καὶ ἐϋκνήμιδας Ἀχαιοὺς Τοιῇδ' ἀμφὶ γυναικὶ πολὺν χρόνον ἄλγεα πάσχειν, Αἰνῶς ἀθανάτῃσι θεῇς εἰς ὦπα ἔοικεν.* 'Non mirum est Trojanos et fortes Græcos,

aliove consanguineo cerneret, non acceptam tamen, solo omnium adversante Antenore: qui initio post Alexandri reditum, filium suum Glaucum,[r] quod ejus comitatum secutus erat, abdicandum a penatibus suis decreverit, vir domi belliquc[7] prudentissimus: ceterum sibi, quoniam ita res ruerent, optatissimum appropinquare naturæ finem, omissis jam regni gubernaculis atque cura: tantum sese in Hecubæ filiarumque recordatione cruciari, quas post excidium patriæ captivas, incertum cujus domini fastus[s] manerent. [27.] Dein omnia quæ ad redimendum filium advecta erant,[8] ante conspectum juvenis exponi imperat: ex quis, quicquid auri atque argenti fuit, tolli Achilles jubet: vestis etiam, quod ei visum est, reliquis in unum collectis Polyxenam donat, et cadaver tradit. Quo recepto, rex in gratiamne impetrati funeris, an si quid Trojæ accideret, securus jam filiæ,[t] amplexus Achillis genua, orat uti Polyxenam suscipiat, sibique habeat: super quæ juvenis aliud tempus, atque alium locum, tractatumque fore respondit; interim cum eo reverti jubet.[u] Ita Priamus recepto Hectoris cadavere, ascensoque vehiculo, cum his, qui se comitati erant, ad Trojam redit.

7 Delph. *belloque*, et mox legitur *se* pro *sese*.—8 Delph. *advectaverat*.

NOTÆ

Tali pro muliere multo tempore dolores pati, Valde enim immortalibus Deabus vultu similis est.' Cum locum pessime reddit Interpres. Addunt tamen iidem senes. Ἀλλὰ καὶ ὣς, τοίη περ ἐοῦσ', ἐν νηυσὶ νεέσθω, Μηδ' ἡμῖν τεκέεσσί τ' ὀπίσσω πῆμα λίποιτο. 'Sed et sic etiam, talis quamvis existens in navibus abeat, Neque nobis filiisque in posterum detrimentum relinquat.'

[r] *Filium suum Glaucum*] Nescio unde hoc Dictys.

[s] *Fastus*] Superbiam. Optime ex Virgil. III. Æn. 'Nos, patria incensa, diversa per æquora vectæ, Stirpis Achilleæ fastus, juvenemque superbum Servitio enixæ, tulimus.'

[t] *Securus jam filiæ*] At nondum de Polyxena quicquam neque Priamus neque Achilles, ut ejus securus esse possit Priamus. Certe hic mendum est. Lego, 'securus jam filii.' Ait Dictys, Priamum genua Achillis amplexum fuisse, incertum an propter impetratum ejus funus; ei enim Achilles dies undecim Hectori sepeliendo concesserat; an propter redditum filii cadaver, quo recepto, ejus jam securus erat Priamus, quicquid Trojæ accideret.

[u] *Reverti jubet*] Polyxenam scilicet.

DICTYOS CRETENSIS

DE BELLO TROJANO

LIBER IV.

SED postquam Trojanis palam est, regem perfecto negotio inviolatum, atque integro comitatu regredi, admirati, laudantesque Græciæ pietatem ad cœlum ferunt: quippe quis animo ita hæserat,[1] nulla spe impetrandi cadaveris, ipsumque,[a] et qui cum eo fuissent retineri a Græcis, maxime ob Helenæ quæ non remitteretur recordationem. Ceterum viso Hectoris funere, cuncti cives sociique accurrentes fletum tollunt, divellentes comam, fœdantesque ora laniatibus, neque in tanta populi multitudine quisquam in se virtutis aut spei bonæ fiduciam credere, illo interfecto qui inclyta per gentes fama rerum militarium, in pace etiam præclara pudicitia,[b] ex qua haud minorem quam reliquis artibus gloriam adeptus erat. Interea sepelivere eum haud longe a tumulo Ili regis[c] quondam. Dein exorto quam

1 Vinding. legendum putat *inhæserat*, et omittendam voculam *ita*.—

NOTÆ

[a] *Ipsumque*] Regem Priamum.

[b] *Præclara pudicitia*] Ita disertim uterque Ms. Opponit pudicitiam Hectoris libidini Alexandri; quæ ut in omnibus viris laudanda, ita in principibus maxime conspicua.

[c] *A tumulo Ili regis*] Qui sub Troja fuit in planitie. Hom. Il. Λ. Οἱ δὲ παρ' Ἴλου σῆμα παλαιοῦ Δαρδανίδαο Μέσσον καππεδίον παρ' ἐρινεὸν ἐσσεύοντο, Ἱέμενοι πόλεως. ' At hi juxta tumulum Ili veteris Dardanidæ Medium per

maximo ululatu postrema funeri peragunt,[d] hinc fœminis cum Hecuba deflentibus, hinc [2] reclamantibus viris Trojanis, et ad postremum sociorum gentibus. Quæ per dies decem,[e] concessa bellandi requie, ab ortu solis usque ad vesperam per Trojanos gesta, nullo usquam [3] remisso lugendi officio. [2.] Interim per eosdem dies Penthesilea, de qua ante memoravimus, cum magna Amazonum manu, reliquisque ex finitimo populis, supervenit.[f] Quæ postquam interemtum Hectorem cognovit, perculsa morte ejus, regredi domum cupiens, ad postremum multo auro atque argento ab Alexandro illecta, ibidem opperiri decreverat. Dein exactis aliquot diebus, copias suas armis instruit, ac, seorsum a Trojanis, ipsa suis modo bellatoribus [g] satis

2 Vinding. *illinc.*—3 Delph. *nusquam.*—4 Desunt in Delph. voces *in quis ipsa.*

NOTÆ

campum ad caprificum ruebant cupidi civitatis.' Et Iliad. Ω. *Οἱ δ' ἐπεὶ οὖν μέγα σῆμα πάρεξ Ἰλίοιο ἔλασσαν Στῆσαν ἄρ' ἡμιόνους τε καὶ ἵππους, ὄφρα πίοιεν ἐν ποταμῷ.* 'Hi vero, postquam magnum sepulchrum Ili præterierunt, Steterunt mulosque et equos, ut biberent in fluvio.' Nam juxta Simoëntem fluvium fuisse Ili tumulum, liquet ex Theocrit. Idyl. xvi. *Ἐν πεδίῳ Σιμόεντος, ὅθι Φρυγὸς ἠρίον Ἴλου.* 'In campo Simoëntis, ubi Phrygii sepulcrum Ili.'

[d] *Postrema funeri peragunt*] Nomen Hectoris ter clara voce vocantes. Virg. iii. Æneid. 'Animamque sepulcro Condimus, et magna supremum voce ciemus.' Qui solennis mos fuit. Et post nomen defuncti tertio vocatum, dicebatur, 'vale, vale, vale.'

[e] *Per dies decem*] Homerus ait per undecim. Novem enim luctui insumti sunt; decimo sepultus; undecimo, tumulus super eum exstructus. Ita Priamus ad Achillem, Il. Ω. *Ἐννῆμαρ μέν κ' αὐτὸν ἐνὶ μεγάροις γοάοιμεν, Τῇ δεκάτῃ δέ κε θάπτοιμεν, δαινῦτό τε λαός. Ἑνδεκάτῃ δέ κε τύμβον ἐπ' αὐτῷ ποιήσαιμεν.* 'Novem dies quidem ipsum in ædibus lugeremus. Decima autem et sepeliremus, convivareturque populus, Undecima vero tumulum super ipso faceremus.' Cui respondit Achilles: *Ἔσται τοι καὶ ταῦτα, γέρον Πρίαμ', ὡς σὺ κελεύεις· Σχήσω γὰρ τόσσον πόλεμον χρόνον ὅσσον ἄνωγας.* 'Erunt tibi et hæc, senex Priame, ut tu jubes: Tenebo enim tanto bellum tempore quanto jubes.'

[f] *Supervenit*] Sed jam diu est cum ei Hector obviam processerat, nempe dies 23. interemtum enim Hectorem Achilles per dies duodecim in navibus servavit, redemtumque Trojani per dies undecim obsequiis decoraverunt. Ubi igitur tam sera moratur Penthesilea?

[g] *Ipsa suis modo bellatoribus*] Virg. i. Æn, 'Ducit Amazonidum lunatis agmina peltis Penthesilea furens, mediisque in millibus ardet Aurea subnectens exertæ cingula mammæ Bel-

fidens in pugnam pergit, cornu dextro sagittariis, altero peditibus instructo, medios equites collocat: in quis ipsa.[4] Contra ab nostris ita occursum, ut sagittariis Menelaus atque Ulysses, et cum Teucro Meriones, peditibus Ajaces duo, Diomedes, Agamemnon, Tlepolemus, et cum Ialmeno Ascalaphus opponerentur; in equites ab Achille et reliquis ducibus pugnaretur. Hoc modo instructo utrimque exercitu, conflixere acies: cadunt sagittis reginæ plurimi, neque ab Teucris secus bellatum. Interim Ajaces, et qui cum his erant, pedites contra quos steterant cædere, ac restantes[5] detrudere umbonibus, moxque repulsos obtruncare. Neque quoad deletæ peditum copiæ, finis fit. [3.] At[6] Achilles inter equitum turmas Penthesileam nactus,[h] hasta petit: neque difficilius quam fœminam equo deturbat, manu comprehendens coma, atque ita graviter vulneratam detrahens. Quod ubi visum est, tum vero nullam spem in armis rati, fugam faciunt. Clausisque civitatis portis, nostri reliquos, quos fuga bello[i] exemerat, insecuti obtruncant: fœminis tamen abstinentes manus parcentesque sexui. Dein uti quisque victor, interfectis quos adversum ierat, regrediebatur, Penthesileam visere seminecem etiam nunc, admirarique audaciam. Ita brevi ab omnibus in eundem locum concursum, placitumque[7] [k] uti quo-

—5 Arg. Cod. *resistentes*.—6 Omittitur vocula *at* in Delph. et mox exhibet *comam*.—7 In Petav. Cod. *palatumque*. Mercer. legendum putat *actumque*.—

NOTÆ

latrix, audetque viris concurrere virgo.' Ubi Servius: 'Homerus hæc tacuit, quæ facta sunt post Hectoris mortem.'

[h] *Penthesileam nactus, &c.*] Penthesileam ab Achille occisam narrant Lycophron, Quintus Calaber, Tzetzes, Eustath. Servius, &c. Solus Dares eam a Pyrrho occisam dicit.

[i] *Bello*] Sic semper Dictys; pro pugna, prælio.

[k] *Placitumque*] Ut videatur scribendum 'actumque:' hoc est, 'deliberatum.' Nondum enim id decretum erat, donec Diomedes, rogatis ducum sententiis, id fieri curavit. *Mercer.* Ego nihil mutandum puto: placebat omnibus eam in flumen præcipitari, sed Achilles eam sepelire conabatur; cum Diomedes, alta voce rogatis sententiis, eam in Scamandrum jacit. Sed hæc aliter narrat Tzetzes, in Lycophron. ait enim, Achilles, cum Penthesileam occidisset, fortitudinem e-

niam naturæ sexusque conditionem superare ausa esset, in fluvium, reliquo adhuc ad persentiendum spiritu, aut canibus dilanianda jaceretur. Achilles interfectam eam sepelire cupiens, mox a Diomede prohibitus est. Is namque percontatus circumstantes, quidnam de ea faciendum esset, consensu omnium pedibus attractam in Scamandrum præcipitat; scilicet pœna[8][1] postremæ desperationis atque amentiæ. Hoc modo Amazonum regina deletis copiis, quibuscum auxiliatum Priamo venerat, ad postremum ipsa spectaculum dignum moribus suis præbuit. [4.] At sequenti die Memnon, Tithoni atque Auroræ filius,[m] ingentibus Indorum atque Æthiopum[n] copiis supervenit, magna fama: quippe in unum multis millibus armatis vario genere,[9] spes etiam votaque de se Priami superaverat. Namque omnia circum Trojam, et ultra qua[1] visi poterat, viris atque equis repleta splendore insignium refulgebant.[o] Eos omnes jugis Caucasi montis[p] ad Trojam duxit: reliquos neque numero inferiores, imposito Phala duce[q] atque rectore, mari misit. Qui appulsi Rhodum,[r] ubi anim-

8 Delph. *pœnam.*—9 Post *genere* exhibet Delph. vocem *insignium.*—1 Delph.

NOTÆ

jus et formam egregiam admiratus, Græcis suadere voluit ut ei tumulum exstruerent; cui cum Thersites adversaretur, objiceretque ei, Penthesileam mortuam ab eo adamatam, Achilles ira æstuans pugno Thersitem occidit: quod ægre ferens Diomedes, utpote Thersitæ consanguineus, Penthesileam pedibus attractam in Scamandrum præcipitat.

[l] *Scilicet pœna* [*pœnam*] Hoc non procedit. Legendum, 'pœna,' in sexto casu; vel 'in pœnam.'

[m] *Tithoni atque Auroræ filius*] Ita scriptores fere omnes tradunt. Tithonus autem frater fuit Priami. Verum Æschylus Memnonis matrem Cissiam vocat.

[n] *Ingentibus Indorum atque Æthiopum*] Virg. I. Æn. 'Eoasque acies et Nigri Memnonis arma.' Diores scribit, Memnonem Trojam adventasse cum decem millibus Susianis et totidem Æthiopibus.

[o] *Splendore insignium refulgebant*] Optime Horat. Od. I. 'Seu te fulgentia signis Castra tenent.' Ad quem locum male multa Interpretes.

[p] *Jugis Caucasi montis*] Caucasus mons inter pontum Euxinum et mare Caspium. Verum alii aiunt, Memnonem ex Æthiopia adventasse; alii, ex India; alii denique, ex Assyria.

[q] *Phala duce*] Hic mihi quidem ignotus est. Sidonius fuit, si fides Nostro.

[r] *Mari misit, qui appulsi Rhodum*] Sed quomodo ipse ex Caucaso veniens

advertere[2] insulam Græcis sociam, veriti ne re cognita incenderentur naves, ibidem opperiebantur: ac mox divisi in Camirum et Ialisum[3 s] urbes opulentas: neque multo post Rhodii Phalam incusare, quod paulo ante eversa ab Alexandro Sidone[t] patria sua, auxilium ei a quo læsus sit ferre cuperet: quoque animos exercitus permoverent, confirmare, haud dissimiles barbarorum videri,[4] qui tam indignum facinus defenderent:[a] multa præterea accensura[5] vulgum, et quæ pro se factura essent, disserere: quæ res haud frustra fuit: Phœnices namque qui in eo exercitu plurimi aderant, permoti querelis Rhodiorum, an cupidine[6 u] diripiendarum rerum quas secum advexerant, Phalam lapidibus insecuti necant: distributique per supradictas urbes, aurum ac reliqua prædæ inter se dispartiunt. [5.] Interim exercitus qui cum Memnone venerat, positis per locos patulos castris, nam intra mœnia haud facile tanta vis hominum retineri poterat, diversi suo quisque genere exercebantur. Neque eadem arte[v] simplex atque idem modus, sed ut quemque regionis suæ mos assuefecerat, ita telis[7 w]

[a] *Neque multo post Rhodii Phalam criminari cœperunt, quod cum Sidon ejus patria non ita pridem ab Alexandro diruta fuisset, ei tamen, a quo offensus esset, auxiliari conaretur, utque militum animos excitarent, affirmare, absimiles barbaris eos non esse, qui scelus tam atrox tuerentur.*

quæ visi poterant.—2 Delph. *advertere.*—3 Vulg. *Galisam.* Mss. *Calysum.*—4 Post *videri* legit Delph. *eos.*—5 Inserit Delph. *quæ* ante *accensura*, et hanc voculam omittit mox ante *pro.*—6 Sic Mss. vulgo *dein cupidine.*—7 Post *telis*,

NOTÆ

reliquos mari misit, ita ut ii Rhodum appellere potuerint? Certe res mira, nisi de reliquis Æthiopibus intelligas, quibus Memnon mandaverit, ut mare Mediterraneum metirentur.

[s] *In Camirum et Ialisum*] Rhodi urbes, de quibus jam supra ex Hom. et Strab.

[t] *Eversa ab Alexandro Sidone*] Initio lib. I. retulit Dictys Alexandrum Sparta redeuntem, Sidonem delapsum, regem obtruncasse, et ejus domum expilasse. Sed hoc Rhodii ita augent, ad majorem invidiam; quasi ab eo urbs eversa et diruta fuerit.

[u] *An cupidine*] Ita diserte libri: quod inepti et imperiti correctores mutaverant, rescripserantque, 'dein cupidine.' *Mercer.*

[v] *Neque eadem arte simplex atque idem*] 'Modus idem et simplex eadem arte.' Nolim ego hoc imitari.

[w] *Ita telis* [*aliis*] Lego, 'Ita telis alii in alium modum.'

in alium modum formatis. Scutorum etiam et galearum multiformi specie, horrendam belli faciem præbuerant. At ubi triti aliquot dies, et miles bellum cupit, simul cum luce exercitus omnis signo dato in prælium ducitur, cumque[8] his Trojani, et qui intra mœnia socii fuerant. At contra Græci instructi pro tempore opperiri, debilitati aliquantum animos,[x] metu ingentis atque incogniti hostis. Igitur ubi intra teli jactum ventum est, tum vero barbari clamore ingenti ac dissono, ruinæ in modum irrumpunt: nostri confirmati inter se, satis impigre vim hostium sustentavere. Sed postquam acies renovatæ atque in ordinem reformatæ sunt, et jaci hinc atque inde tela cœpere, cadunt utriusque exercitus plurimi: neque finis fit, quoad Memnon curru vectus, adhibito secum fortissimo quoque, medios Græcorum invadit, primum quemque obvium fundens, aut debilitans. Ita jam plurimis[9] nostrorum interfectis, duces, ubi fortuna belli versa, neque spes reliqua nisi in fuga est, victoriam concessere. Eo die incensæ naves deletæque[1] omnes forent, ni nox perfugium laborantium ingruentes hostes ab incœpto cohibuisset: tanta in Memnone bellandi vis, peritiaque, et nostris adversæ res.[y] [6.] Igitur Græci, postquam requies est, perculsi inter se, ac summæ rerum diffidentes, per universam noctem quos in bello amiserant, sepeliere. Dein consilium futuri certaminis adversum Memnonem ineunt: ac placet sorte eligi nomen ducis[z] cum eo bellaturi. Tunc Agamemnon Menelaum excipit,[a] Ulyssem, Idomeneum:[2] reliquorum sors agi cœpta, Ajacem Telamo-

habet Delph. *aliis*.—8 Omittitur in Delph. vocula *que* post *cum* et mox *atque* post *renovatæ*.—9 Delph. *primis*.—1 Delph. *delectæque naves*.—2 Delph. *Ido-*

NOTÆ

[x] *Debilitati animos*] Subintelligitur præpositio 'per' vel κατά.

[y] *Et nostris adversa res*] Scripsisse debuit Dictys, 'et nostris tam adversæ res.' Id enim scribendi ratio clamat.

[z] *Ac placet sorte eligi nomen ducis*] Idem Cedrenus. Sed ex hoc nostro.

[a] *Agamemnon Menelaum excipit*] Menelai sortem extraxit; Ulyssis Idomeneus, reliquorum alii. Sed Ajacem sors delegit, quippe quæ ultima in galea restitit. Et ita hic locus intelligendus est.

nium votis omnium deligit. Ita refectis cibo corporibus, reliquum noctis cum quiete transigunt. At lucis principio, armati instructique pro negotio egrediuntur: neque segnius a Memnone actum, cum quo Trojani omnes. Ita hinc atque inde ordinato exercitu, prælium initum: tum[3] plurimi utriusque partis, ut in tali certamine, cadunt, aut icti graviter prælio decedunt. In quo bello Antilochus Nestoris[b] obvius forte Memnoni interficitur. Moxque Ajax, ubi tempus visum est, inter utramque aciem progressus, lacessit regem, prædicto prius Ulyssi et Idomeneo, a ceteris uti se defenderent.[c] Igitur Memnon ubi ad se tendi videt, curru desilit,[4] confligitque pedes cum Ajace, magno utriusque partis metu atque expectatione. Tum dux noster summa vi umbonem scuti ejus[d] telo in aliquantum foratum, gravis[5] atque summis viribus ingruens, impulit, vertitque in latus. Quo viso, regis comites accurrere, Ajacem exturbare nitentes. Tum Achilles ubi a barbaris intercedi videt, pergit contra, et nudatum scuto hostis jugulum hasta transfigit. [7.] Ita præter spem interfecto Memnone, animi hostium commutantur, et Græcis aucta fiducia: jamque Æthiopum versa acie, nostri instantes cædunt plurimos: tum Polydamas[e] renovare prælium cupiens, circumventus ad postre-

meneus.—3 Omittitur *tum* in Delph. deest quoque *que* post *mox*, et pro *a* ante *ceteris* legitur *ac.*—4 Delph. *desiliit.*—5 Delph. *gravibus.*—6 Delph. *intraverat.*

NOTÆ

[b] *Antilochus Nestoris*] Antilochum a Memnone occisum narrat Hom. Od. Δ. Pind. Pyth. Od. 6. scribit Nestorem a Paride pressum, vulnerato jam equo currus sui, Antilochum filium suum inclamasse, eumque accurrentem, et Paridem sustinentem, a Memnone interfectum fuisse. Ovidius vero, in Epist. Penelopæ Ulyssi, Antilochum ab Hectore occisum dicit: 'Sive quis Antilochum narrabat ab Hectore victum.' Ubi quidam rescribunt 'Amphimachum;' alii 'Archilochum.' Sed 'Antilochum' Mss. omnes et excusi. Quam lectionem viri doctissimi unice amplectuntur; dicentes id scientem peccasse Ovidium, cum fœminam loquentem induceret, qui sexus nomina fere solet confundere. Sed Dictys etiam ab omnibus dissentit, cum Antilochum a Paride interemtum scribit.

[c] *Uti se defenderent*] 'Se' ad Ajacem refertur.

[d] *Umbonem scuti ejus*] Ita ad verbum Cedrenus: quem describere supersedeo. Umbo est medium scuti.

[e] *Polydamas*] Qui tamen apud Hom.

mum, atque ictus inguina ab Ajace interficitur: Glaucus Antenoris[f] adversum Diomedem astans, Agamemnonis telo cadit.[g] Tum vero cerneres hinc Æthiopas cum Trojanis per omnem campum sine ordine atque imperio fugientes, multitudine ac festinatione inter se implicari, cadere, ac mox palantibus equis proculcari: hinc Græcos resumtis animis sequi, cædere, impeditosque dissolvere, atque ita confodere laxatos: redundant circum muros campi sanguine, et omnia, qua hostis ingruerat,[6] armis atque cadaveribus completa sunt. In ea pugna Priami filiorum Areius et Echemon[7][h] ab Ulysse interfecti, Dryops, Bias,[i] et Corython[8][k] ab Idomeneo: ab Ajace Oilei, Ilioneus[l] cum Philenore,[m] itemque Thyestes, et Thelestes[n] a Diomede: ab

—7 '*Arejus* est in utroque Ms. non *Attreus*,...at pro vulgato *Echion*, Danielis Ms. habet *Archemnon*. Petav. *Echemnon*, e quo feci *Echemon*' Mercer.—8 Vulgo. *Drapsis Bias et Corintha*. Ms. *Dyraspispia et Corintha*. Mercer. rescribendum

NOTÆ

nusquam interfectus legitur.

[f] *Glaucus Antenoris*] Nam fuit alius Glaucus Hippolochi filius, cum Diomede congressus: sed, hospitio cognito et armis permutatis, discessere.

[g] *Agamemnonis telo cadit*] Alii a Diomede occisum dicunt.

[h] *Areius et Echemon*] Areium male Arrhetum vocat Apollod. III. Areium agnoscit Eustath. Echemona agnoscit Hom. Il. E. Ἐχήμονά τε, Χρόμιόν τε: eosque a Diomede interfectos dicit.

[i] *Dryops, Bias*] Utrumque inter Priami filios ponit Apollod. III. prior Hygino dicitur 'Drypon,' corrupte; posterior 'Biantes.' Et Dryopa quidem ab Achille occisum dicit Hom. Γ. Ὣς εἰπών, Δρύοπ' οὖτα κατ' αὐχένα μέσσον ἄκοντι. 'Sic locutus, Dryopem vulneravit per cervicem mediam jaculo.'

[k] *Corython*] Corythonem nullum invenio. Credo rescribendum 'Gorgython.' Nec me movet, quod eum supra dicit occisum: nam et hic 'Philenorem' nominat, quem necatum dixit, lib. III. et 'Antiphum,' cujus cædem retulit, lib. II. *Mercer*. Forsan scripserat Dictys, 'Dorycops,' ex Hygino; qui idem opinor Doryclus dicitur Apollodoro.

[l] *Ilioneus*] Ilioneum Priami filium nusquam inveni. Ilionam quidem Priami filiam memorat Hyginus. Sed non Ilioneum filium. Apollodorus Idomeneum Priami filium quendam dicit, forsan corrupte pro 'Ilioneum.' Sed forsan hic Ilioneum illum Dictys intelligit, qui Phorbantis filius fuit, et a Peneleo occisus. Hom. Il. Ξ.

[m] *Philenore*] Philenoris etiam meminit lib. III. ubi eum ab Agamemnone interemtum dicit. Sed Philenorem, Priami filium nullum inveni; quare et hic et illic *Philæmonem* restituendum esse puto.

[n] *Thyestes et Thelestes*] Nullum opinor Priamo fuisse filium nomine Thy-

Ajace[9] altero, Antiphus, Agavus, Agathon, atque Glaucus:[o] et ab Achille Asteropæus.[p] Neque prius finis factus, quam Græcos saties,[1] et ad postremum fatigatio incessit. [8.] At ubi a nostris in castra recessum est, missi ab Trojanis, qui peterent eorum qui in bello ceciderant humandi veniam:[q] ita[2] collectos suos quisque igni cremant, et more patrio sepeliunt; seorsum ab ceteris cremato Memnone: cujus reliquias, urna conditas, per necessarios regis[r] remisere in patrium solum.[s] At Græci lautum bene cadaver Antilochi, justis factis, Nestori tradunt: eumque orant, animo æquo ferret[3] fortunæ bellique adversa. Ita ad pos-

putat *Gorgithion*, *Corythonem* nusquam inveniens.—9 Post *Ajace* exhibet Delph. vocem *vero*.—1 Delph. *satias*.—2 Omittitur vocula *ita* in Delph.—3 Delph.

NOTÆ

esten. Pro 'Thelestes' legendum 'Telestas,' ex Apollod. Τελέσταs.

[o] *Antiphus, Agavus, Agathon, atque Glaucus*] Antiphum, Agathonem, et Glaucum nominat Apollodor. qui Antiphum ab Agamemnone occisum dicit, et Hom. At Agavum, Agathonem, et Glaucum nusquam interfectos describit.

[p] *Et ab Achille Asteropæus*] Hunc quidem ab Achille interfectum refert Homer. sed, puto, post mortem Patrocli et ante cædem Hectoris. Illum vide, Iliad. Φ.

[q] *Eorum qui in bello ceciderant humandi veniam*] Dudum monui probam et antiquam esse hanc lectionem, quem uterque Ms. agnoscit. Imperiti addiderant 'corpora;' ne solœcismum paterentur scilicet. Ita Plaut. Capt. 'Nominandi istorum tibi erit, magis quam edundi copia.' Cicero, v. Philipp. 'Agrorum suis latronibus condonandi.' Varro 2. de Re Rust. 'Sive enim aliquod fuit principium generandi animalium.' Gellius xvi. 8. 'Fecisse videtur eum librum, sui magis admonendi quam aliorum docendi gratia.' *Mercer*. Sed quoniam multi hujus locutionis formam ignorarunt, hæc pauca subjicienda sunt, ex Minerva Sanctii viri doctissimi et diligentissimi. In adjectivo nomine, inquit, seu participio semper deest substantivum 'negotium,' aut infinitum verbi. Ut 'legendum est,' subaudi 'negotium,' vel 'legere.' 'Tempus est legendi,' subaudi 'negotii,' vel 'legere.' Hispani, *Tiempo es que selea*. Sic 'tempus est legendi librorum,' regatur a 'legere;' quasi dicas 'tempus est lectionis librorum.' Sed si dicas, 'tempus est legendi libros,' jam non participium est, sed verbum participiale. In ceteris vero omnibus, vox in 'dus' semper significat passionem, et participium est adjectivum. Plura vide apud illum, pag. 228.

[r] *Per necessarios regis*] Ipsius Memnonis. Ælianus, I. Animalium, scribit Auroram corpus Memnonis, e mortuis ablatum, in patriam Susas detulisse; ubi ei tumulus exstructus.

[s] *In patrium solum*] In Troade tamen monstrabatur ejus sepulcrum.

tremum corpora sua quisque curantes, vino atque epulis per multam noctem, Ajacem simulque[4] Achillem laudibus celebrant, atque ad cœlum ferunt. At apud Trojam ubi requies funerum est, non jam dolor in casu Memnonis,[t] sed metus, et summæ rerum, desperatio incesserat: cum hinc Sarpedonis interitus, inde insecuta paulo post Hectoris clades spes reliquas animis abstulisset:[5] neque quod postremum in Memnone fortuna obtulerat, reliquum jam existeret.[6] Ita confluentibus in unum tot adversis, curam omnem exsurgendi[u] omiserant.[7] [9.] At post paucos dies Græci, instructi armis, processere in campum, lacessentes, si auderent,[v] ad bellandum Trojanos. Quis dux Alexander cum reliquis fratribus militem ordinat, atque adversum pergit. Sed priusquam ferire inter se acies, aut jaci tela cœpere, barbari solutis[8] ordinibus[w] fugam faciunt: cæsique eorum plurimi, aut in flumen præcipites[9] dati, cum hinc atque inde ingrueret hostis, atque undique ademta fuga esset. Capti etiam Lycaon[x] et Troilus[y] Priamidæ, quos, in medium productos, Achilles jugulari jubet: indignatus, nondum sibi a Priamo super his quæ secum tractaverat mandatum. Quæ ubi animadvertere Trojani, tollunt gemi-

ferre æquo animo.—4 Delph. *simul atque*, et mox omittitur *et* post *metus.*—5 Delph. *abstulissent.*—6 Delph. *atque ad p. in M. quem f. o. reliquium jam nihil existeret.*—7 Delph. *amiserant.*—8 Delph. *desolatis.*—9 Delph. *præceps.*—

NOTÆ

[t] *Dolor in casu Memnonis*] Pro, dolor e casu Memnonis. Nolim hoc imitari.

[u] *Exsurgendi*] Sese erigendi.

[v] *Si auderent*] Transpositio, Nostro et aliis etiam familiaris. Series est: 'Lacessentes Trojanos ad bellandum, si auderent.'

[w] *Solutis* [*Desolatis*] *ordinibus*] *Abandonnant les rangs*, Gallice.

[x] *Lycaon*] Quem Homerus ab Achille in pugna occisum dicit, Il. Φ.

[y] *Troilus*] Hunc tamen pugnantem ab Achille interfectum describit Virg. Æn. I. 478. 'Parte alia fugiens amissis Troilus armis, Infelix puer, atque impar congressus Achilli, Fertur equis, curruque hæret resupinus inani, Lora tenens tamen: huic cervixque comæque trahuntur Per terram, et versa pulvis inscribitur hasta.' Idem et infra Dares Phrygius. Tzetzes scribit Troilum fugientem in Apollinis Thymbræi templum se conjecisse, unde cum eum Achilles abstrahere non posset, juxta aram eum occidit, unde et Achilles postea idem ab alio juxta eandem aram passus.

tus, et clamore lugubri Troili casum miserandum in modum deflent, recordati ætatem ejus admodum immaturam:[3] qui in primis pueritiæ annis, cum verecundia ac probitate, tum præcipue forma corporis amabilis, atque acceptus popularibus adolescebat. [10.] Dein transactis paucis diebus solenne Thymbræi Apollinis incessit, et requies bellandi per inducias interposita: tum utroque exercitu sacrificio insistente, Priamus tempus nactus, Idæum[a] ad Achillem super Polyxena cum mandatis mittit. Sed ubi Achilles in luco ea quæ perlata erant ab Idæo[1] separatim ab aliis recognoscit, cognita re apud naves suspicio alienati ducis, et ad postremum indignatio exorta. Namque antea rumorem proditionis ortum clementer[b] per exercitum in verum traxerant. Ob quæ, simul uti concitatus militis animus leniretur, Ajax cum Diomede et Ulysse ad lucum pergunt. Hique ante templum resistunt, opperientes si egrederetur Achillem, simulque uti rem gestam juveni[c] referrent; de cetero etiam deterrerent, in colloquio clam cum hostibus agere. [11.] Interim Alexander, compositis jam cum Deiphobo insidiis, pugione accinctus[2] ad Achillem ingreditur, confirmator veluti eorum quæ Priamus pollicebatur: moxque ad aram, quo ne hostis dolum persentisceret, aversusque a duce,[d] assistit. Dein ubi tempus visum est, Deiphobus amplexus inermem juvenem, quippe in sacro Apollinis nihil hostile metuentem, exosculari, gratularique super

1 Delph. *in loco ea quæ illata erant cum Idæo.*—2 Delph. *cinctus.*—3 Delph.

NOTÆ

[3] *Ætatem ejus admodum immaturam*] Quia scilicet apud Virgilium legerat, 'Infelix puer, atque impar congressus Achilli.' Sed eum fugiebat, viros robustissimos a poëtis sæpissime pueros dici, et sane Troilum robustissimum et fortissimum describunt Homerus, Tzetzes in Lycophr. Dares Phrygius, et alii.

[a] *Idæum*] Præconem, de quo supra.

[b] *Ortum clementer*] 'Clementer,' id est, lente, modice. In verum traxerant rumorem illum proditionis, qui per exercitum leviter insonuerat. Achillem autem proditionis suspectum habebant, propter amorem Polyxenæ.

[c] *Juveni*] Achilli.

[d] *A Duce*] Achille.

his quæ consensissent,[3] neque ab eo divelli aut omittere, quoad[4] Alexander, librato gladio procurrens, aversum hostem per utrumque latus geminato ictu[e] transfigit. At ubi dissolutum[f] vulneribus animadvertere, parte alia quam venerant, proruunt. Reque[5] ita maxima et super vota omnium perfecta, in civitatem recurrunt. Quo viso[6] Ulysses, 'Non temere est,' inquit, 'quod hi turbati ac trepidi repente prosilivere.' Dein ingressi lucum, circumspicientesque universa, animadvertunt Achillem stratum humi, exsanguem, atque etiamtum seminecem. Tum Ajax, 'Fuit,' inquit, 'confirmatum, ac verum per mortales, nullum hominum existere,[7] qui te vera virtute superaret: sed, uti[8] palam est, tua te inconsulta temeritas prodidit.' Dein Achilles, extremum adhuc retentans spiritum, 'Dolo me atque insidiis,' inquit, 'Deiphobus atque Alexander Polyxenæ gratia circumvenere.' Tum expirantem eum duces amplexi cum magno gemitu, atque exosculati postremum salutant. Denique Ajax exanimem jam humeris sublatum e luco effert. [12.] Quod ubi animadvertere Trojani, omnes simul

consensisset.—4 Delph. *Quo*, et mox, *adverso.*—5 Omittitur vocula *que* in Delph.—6 Delph. et vulgo *quos visos;* nostram lectionem restituit Obrecht. ex Med. Cod.—7 Post *existere*, legit Delph. *potuisse.*—8 Delph. *ut;* et mox

NOTÆ

[e] *Per utrumque latus geminato ictu*] Alii scribunt Achillem sagitta confossum, quam Alexander, post simulacrum Apollinis latens, immisit. Unde vulgatum fuit ipsum Apollinem tela direxisse. Virg. VI. Æn. 'Phœbe, graves Trojæ semper miserate dolores, Dardana qui Paridis direxti tela manusque Corpus in Æacidæ.' Dares Phrygius narrat, Achillem cum Antilocho diu contra insidiatores pugnasse; sed utrumque tandem ab Alexandro multis plagis confossos. Locum adi. Hyginus parum sibi constat; ita enim scribit Fab. 107. 'Hectore sepulto cum Achilles circa mœnia Trojanorum vagaretur, ac diceret se solum Trojam expugnasse, Apollo iratus, Alexandrum Parim se simulans, talum, quem mortalem habuisse dicitur, sagitta percussit et occidit.' At idem Fab. 110. 'Itaque Danai Polyxenam Priami filiam, quæ virgo fuit formosissima, propter quam Achilles cum eam poteret, et ad colloquium venisset, ab Alexandro et Deiphobo est occisus, ad sepulcrum ejus eam immolaverunt.'

[f] *Dissolutum*] Optime. Expressit illud Homericum: Λῦτο δὲ γυῖα. 'Solvit membra.'

portis proruunt, eripere Achillem nitentes, atque auferre intra mœnia, scilicet more solito illudere cadaveri ejus gestientes. Contra Græci, cognita re, arreptis armis tendunt adversum: paullatimque omnes copiæ productæ; ita utrimque certamen brevi adolevit. Ajax tradito his qui secum fuerant cadavere ejus,[g] infensus Asium Dymantis,[h] Hecubæ fratrem,[i] quem primum obvium habuit, interficit. Dein plurimos, uti quemque intra telum, ferit. In quis Nastes[9] et Amphimachus[k] reperti, Cariæ imperitantes. Jamque duces Ajax Oilei, et Sthenelus adjuncti multos fundunt[1] atque in fugam cogunt. Quare Trojani, cæsis suorum plurimis, nusquam ullo certo ordine aut spe reliqua resistendi, dispersi palantesque ruere ad portas, neque usquam nisi in muris salutem credere. Quare magna vis hominum ab insequentibus nostris obtruncatur. [13.] Sed ubi clausis portis finis cædendi factus est, Græci Achillem ad naves referunt. Tuncque deflentibus cunctis ducibus casum tanti viri, plurimi militum haud dolere, neque uti res exposcebat, tristitia commoveri: quippe quis animo inhæserat,[2] Achillem sæpe consilia prodendi exercitus inisse cum hostibus. Ceterum interfecto eo[3] summam militiæ[l] orbatam,[4] et ademtum complurimum,[m] cum viro egregio bellandi ne honestam quidem mortem, aut aliter quam in obscuro op-

Deinde.—9 Mss. *Rastes.* vulg. *Jastes.*—1 Delph. *interficiunt.*—2 Delph. *quippe in animo hæserat.*—3 Deest *eo* in Delph. et mox ante *viro*, omissa vocula *cum*, legitur *et.*—4 Vinding. legendum proponit *orbitatem*, et mox pro *licuerit*, *licuisse:*

NOTÆ

[g] *Cadavere ejus*] Hic vox *ejus* mihi suspecta foret, si alium quam Dictyn tenerem, et ni ita semper ille.

[h] *Asium Dymantis*] Nusquam apud Homerum legas, eum interfectum fuisse.

[i] *Hecubæ fratrem*] Quæ et Dymantis filia Homero, Hygino, Ovidio, et aliis. At qui eam Cissei filiam dicunt, iidem Asium ejus uterinum tantum fratrem faciunt. Vide Eustath. Il. Π.

[k] *Nastes et Amphimachus*] Nomionis filii; jam supra.

[l] *Summam militiæ*] Barbare loquitur Dictys; neque enim scribi posse arbitror 'summam rem orbari,' et ratio in promtu est.

[m] *Et ademtum complurimum*] Novum loquendi genus. Vult dicere, cum Achille omnia fere interiisse, ruisse, &c.

petere licuerit.[n] Igitur propere ex Ida apportata ligni vis multa, atque in eodem loco, quo antea Patroclo, bustum exstruunt. Dein imposito cadavere, subjectoque igni, justa funeri peragunt:[o] Ajace præcipue insistente, qui per triduum continuatis vigiliis labore[4] non destitit, quam reliquiæ coadunarentur.[p] Solus namque omnium pæne ultra virilem modum interitu Achillis consternatus est, quem dilectum præter ceteros animo et[5] summis officiis percoluerat: quippe cum amicissimum, et sanguine conjunctum sibi, tum præcipue plurimum virtute ceteros antecedentem. [14.] Contra apud Trojanos lætitia atque gratulatio cunctos[6] incesserat,[q] interfecto quam metuendo hoste: hique Alexandri commentum laudantes ad cœlum ferunt, scilicet cum insidiis tantum perfecerit, quantum ne in certamine auderet quidem. Inter quæ tam læta[7] nuntius Priamo supervenit, Eurypylum Telephi ex Mœsia[r] adventare, quem rex multis antea illectum præmiis ad postremum oblatione desponsæ Cassandræ[s] confirmaverat. Sed inter cetera quæ ei pul-

ut subintelligatur, dolebant.—[4] Delph. *laborare*.—5 Omittitur *et*, in Delph. —6 Delph. *cunctis*.—7 Omittuntur in Delph. *tam læta*.—8 Delph. et vulgo

NOTÆ

[n] *Oppetere licuerit*] Non video, quomodo hæc cohærere cum reliquis possint. Lego, 'licuisse.'

[o] *Justa funeri peragunt*] Justa dicuntur quæ mortuis debentur; Græcis *νόμιμα, ἐναγίσματα*. Justa autem supple 'funera' vel 'officia.' De funere Achillis fuse Hom. Od. Ω.

[p] *Quam reliquiæ coadunarentur*] Reliquiæ sunt ossa. Coadunare, colligere, quasi in unum. Sed non video, cur hic dicat Ajacem triduo die nocteque laborasse, cum Homerus scribat id mane factum fuisse. Ἠῶθεν δή τοι λέγομεν λεύκ' ὀστέ, Ἀχιλλεῦ, Οἴνῳ ἐν ἀκρήτῳ καὶ ἀλείφατι. 'Mane vero tibi collegimus candida ossa, o Achilles, Vino in puro et adipe,' &c.

[q] *Cunctos* [*cunctis*] *incesserat*] Subintellige, animos, corda; alioqui scripsisset, 'cunctos.'

[r] *Ex Mœsia*] Eurypyli ditionem in Mœsia circa Caicum ponit Strabo et Homer.

[s] *Ad postremum oblatione desponsæ Cassandræ*] Alii dicunt Priamum ipsam Eurypyli uxorem donis illexisse, ut maritum suum in militiam mitteret. Alii aliter. Vide Eustath. ad illud, Od. Λ. Ἀλλ' οἷον τὸν Τηλεφίδην κατενήρατο χαλκῷ, Ἥρω' Εὐρύπυλον· πολλοὶ δ' ἀμφ' αὐτὸν ἑταῖροι Κήτειοι κτείνοντο, γυναικῶν εἵνεκα δώρων. 'Sed ut Telephiden interfecit (Pyrrhus) ferro, Heroëm Eurypylum; multi autem circa eum sodales Cetei trucida-

cherrima miserat, addiderat etiam vitem quandam auro effectam,[t] et ob id per populos memorabilem. Ceterum Eurypylus virtute multis clarus,[u] Mœsiacis modo Ceteiisque[8] instructus legionibus, summa fama lætitiaque a Trojanis exceptus, spes omnes barbaris in melius converterat. [15.] Interim Græci ossa Achillis urna condita, adjunctaque simul Patrocli,[v] in Sigæo sepelivere:[w] cui sepulcrum etiam exstruendum ab his, qui in eo loco agebant,[9][x] mercede Ajax locat, indignatus inde[1] Græcis, quod nihil in his dignum doloris[y] juxta amissionem tanti herois animadverteret. Per idem tempus Pyrrhus, quem Neoptolemum[z] memora-

ceterisque; Arg. Cod. *citisque.* Nostram lectionem restituit Obrecht.—9 Vulgo *habebant;* Vinding. *habitabant.*—1 Delph. *jam.*—2 Delph. *Phœnici.*—3 Delph.

NOTÆ

bantur, mulierum propter dona.' Vid. Strab. III.

[t] *Vitem quandam auro effectam*] Verba Eustathii apponere non gravabor. Ἢ χρυσῆν τινά φασιν ἄμπελον· ἣν Ζεὺς μὲν ἐχαρίσατο ἀντὶ Γανυμήδους τῷ πατρὶ Τρωΐ, Πρίαμος δὲ ἐκ διαδοχῆς ἐλθοῦσαν εἰς αὐτὸν ὑπέσχετο Ἀστυόχῃ τῇ ἑαυτοῦ μὲν ἀδελφῇ, Εὐρυπύλου δὲ μητρὶ, εἰ πέμψει ἐπὶ συμμαχίᾳ τὸν υἱὸν, φάμενον ἐπὶ τῇ μητρὶ κεῖσθαι τὴν εἰς πόλεμον ἐξέλευσιν αὐτοῦ. Id est, 'vel auream quandam vitem dicunt, quam Jupiter pro Ganymede dedit Troi patri; Priamusque per successionem ad se devolutam promisit Astyochæ sorori suæ, quæ mater erat Eurypyli, si filium suum Trojanis auxiliarem mitteret, qui affirmabat per matrem suam stare, quin ad bellum pergeret.' Notabis interim illos orientis populos vites illas aureas adamasse: nam vitem auream Pompeio dono dedit Aristobulus, de qua Josephus, Strabo, et alii. Vide quæ notavi ad Florum, III. 5. 'Sub aureo vitem cœlo.'

[u] *Virtute multis clarus*] An clarus virtute, ob multa facinora? vel clarus multis facinoribus, ob virtutem?

[v] *Adjunctaque simul Patrocli*] Ex Hom. Od. Ω. Qui ait, in eadem urna utriusque ossa condita: Ἐν τῷ τοι κεῖται λεύκ' ὀστέα, φαίδιμ' Ἀχιλλεῦ, Μίγδα δὲ Πατρόκλοιο Μενοιτιάδαο θανόντος. 'In hac urna tibi jacent alba ossa, illustris Achilles, Promiscue autem Patrocli Menoitiadæ mortui.'

[w] *In Sigæo sepelivere*] In littore. Hom. ibid. Ἀκτῇ ἐπὶ προὐχούσῃ ἐπὶ πλατεῖ Ἑλλησπόντῳ. 'Littore in excelso ad latum Hellespontum.' Vide Strab. XIII.

[x] *Exstruendum ab his qui in eo loco agebant*] Homerus tamen scribit, a Græcis exstructum: Μέγαν καὶ ἀμύμονα τύμβον Χεύαμεν Ἀργείων ἱερὸς στρατὸς αἰχμητάων. 'Magnum et laudandum sepulcrum Fudimus Argivorum pius exercitus bellicosorum.'

[y] *Nihil in his dignum doloris*] Hæc ita conjungenda sunt, 'quod in his nihil doloris animadverteret dignum juxta,' &c.

[z] *Quem Neoptolemum*] A νέος et πτόλεμος pro πόλεμος, bellum, factum Neoptolemus; quia juvenis ad bel-

bant, genitus Achille ex Deidamia Lycomedis,[a] superveniens,[b] offendit tumulum exstructum jam ex parte maxima. Dein percontatus exitum paternæ mortis, doctusque, Myrmidonas, gentem fortissimam et inclytam bellandi,[c] armis atque animis confirmat; impositoque faciendo operi Phœnice,[a] ad naves atque ad tentoria parentis contendit: ibi custodem rerum Achillis Hippodamiam animadvertit. Moxque adventu ejus cognito, in eundem locum a cunctis ducibus concurritur: hique uti animum æquum habeŕet, deprecantur. Quis benigne respondens, nec sibi ait ignoratum esse, omnia, quæ divinitus conficerent, forti pectore patienda, neque cuiquam super fatum vivendi concessam legem: turpem namque ac detestandam viris fortibus conditionem senectæ; contra imbellibus optabilem. Ceterum sibi eo leviorem dolorem esse, quod non in certamine, neque in luce belli[d] Achilles interfectus esset, quo fortiorem ne optasse quidem quenquam existere nunc, vel in præteritum, excepto uno illo Hercule.[e] Addit præterea solum virum dignum ea tempestate, sub cujus manibus exscindi Trojam deceret: neque tamen abnuere, quod imperfectum a patre relictum esset, a se atque a circumstantibus perfici. [16.] Postquam finem loquendi fecit, in proximum diem certamen pronuntiatum: duces omnes, ubi tempus visum est, solito ad Agamemnonem cœnatum veniunt: in quibus Ajax cum Neoptolemo, Diomedes, Ulysses, et Menelaus: hique inter se eundem locum[f] cœnandi capiunt. Interim

NOTÆ

lum missus, nam vix duodecimum annum attigerat.

[a] *Deidamia Lycomedis*] Lycomedes, rex Scyri insulæ: ad eum Achilles a matre missus ut, inter ejus filias latens, Trojano bello non interesset.

[b] *Superveniens*] At Homerus ait Ulyssem Scyrum insulam navigasse, ut inde Pyrrhum adduceret. Sic enim apud eum Ulysses: *Αὐτὸς γάρ μιν ἐγὼ κοίλης ἐπὶ νηὸς ἐΐσης Ἤγαγον ἐκ Σκύρου μετ' ἐϋκνήμιδας Ἀχαιούς.* 'Ipse enim eum ego in profunda navi æquali Adduxi ex Scyro ad bene armatos Græcos.' Sophocles in Philocteta, addit Phœnicem.

[c] *Inclytam bellandi*] Subauditur, 'arte' vel 'fama.'

[d] *In luce belli*] Elegantissime.

[e] *Uno illo Hercule*] Hic vox 'illo' maximæ emphaseos; id est, 'nobilissimo.'

[f] *Eundem locum*] An locum solitum? an dicit eos eundem ordinem tenuisse,

inter epulas primas,[4] juveni patris fortia facinora enumerare, virtutemque ejus commemorando efferre laudibus: quibus Pyrrhus non mediocriter lætus accensusque, nisurum se[g] omni ope respondit,[5] quo ne indignus patris meritis existeret. Dein ad sua quisque tentoria quietum abeunt. At postero die simul cum luce juvenis castris egressus, offendit Diomedem cum Ulysse: quos salutatos, quid causæ foret, percontatur:[6] hique aiunt, interponendam dierum moram ad reficiendos militum ejus animos, longo itinere maris torpentibus etiam nunc membris, et ob id nequaquam satis firmo nisu, ut solitis[7] viribus agerent. [17.] Itaque ex eorum sententia biduum interpositum: quo transacto, omnes duces regesque suis quisque militibus instructis exercitum ordinant, atque ad pugnam vadunt. In quis Neoptolemus, regens medios, circum se Myrmidonas statuit atque Ajacem, quem affinitatis merito, parentis loco percolebat. Interim Trojani vehementer pavere, maxime quod suis indies deficientibus auxiliis novus adversum se miles pararetur, cum memorando[8][h] duce: tamen Eurypyli hortatu arma capiunt: is namque adjunctis secum regulis copias suas Trojanis mixtas porta educit: atque ita ordinata acie medium sese locat. Tum primum Æneas aspernato[9] certamine intra muros manet, execratus quippe Alexandri facinus commissum in Apollinem,[i] cujus sacra is præcipue tuebatur. Sed ubi signum bellandi datum est, manus conserunt, magnaque[1] vi utrimque decertantes, cadunt plurimi. Interim

non.—4 Delph. *plurima.*—5 Delph. *industria se o. o. conari respondit.*—6 Delph. *rogat.*—7 Vinding. *solidis.*—8 Omnes voces a *maxime* usque ad *commemorando* desunt in Delph. exhibita sola voce *commemorato.*—9 Delph. *parato.*—1 Desunt in Delph. voculæ *que* post *magna*, et mox post *cadunt.*—

NOTÆ

quo supra commemorati sunt?

g [*Industria*] Id est, laboriositate, si ita fas loqui; amore agendi.

h *Commemorando* [*commemorato*] *duce*] Ob commemoratum ducem, Pyrrhum scilicet.

i *Commissum in Apollinem*] Cum in ejus templo Achillem interfecit.

Eurypylus obvium forte nactus Peneleum,[k] proturbat hasta, atque interficit.[2] Inde multo sævior Nirea[l] aggressus, mox obtruncat. Jamque deturbatis qui in acie steterant, medios aggrediebatur: cum Neoptolemus re cognita, cominus advolat, dejectumque curru hostem,[m] et ipse desiliens, impigre[3] gladio interficit. Tum ablatum propere cadaver, atque ad naves jussu[4] ejus perlatum. Quod ubi animadvertere barbari, quibus spes omnis in Eurypylo fuerat, sine certo ordine aut rectore, fuga prælium deserunt, atque ad muros revolant: tum plurimi eorum in fuga interfecti. [18.] Igitur postquam fusis hostibus ad naves revertere Græci, ex consilii sententia, Eurypyli cremata ossa, atque urna condita, patri remittunt, scilicet memores beneficiorum atque amicitiæ. Cremati etiam per suos Nireus atque Peneleus, seorsum singuli. At postero die per Chrysen cognoscitur, Helenum Priami,[n] fugientem scelus Alexandri, apud se in templo agere: moxque ob id missis Diomede et Ulysse, tradidit sese, deprecatus prius, uti sibi partem

2 Delph. *interfecit*.—3 Omittitur vox *impigre* in Delph.—4 Delph. *jussus*.—

NOTÆ

[k] *Peneleum*] Hippolemi filium. De eo in Catalogo. Sed Homerus interfectum non refert.

[l] *Nirea*] Hunc ab Ænea interfectum describit Dares.

[m] *Dejectumque curru hostem*] Eurypyli cum Pyrrho certamen fuse Quintus Calaber, VI.

[n] *Helenum Priami*] Tzetzes in Lycophr. Ἑλένου δὲ τοῦ Πριάμου παιδὸς *μάντεως ὄντος, καὶ ἢ μόνου αὐτομολήσαντος τοῖς Ἕλλησι, καθὰ φησιν Ὀρφεύς τε καὶ Τρυφιόδωρος, ἢ, ὡς φησι Σοφοκλῆς, ἐνεδρευθέντος, καὶ κατασχεθέντος ὑπ' Ὀδυσσέος.* 'Heleno autem Priami filio vate existente solo vel sponte ad Græcos confugiente, ut dicunt Orpheus et Tryphiodorus, vel, ut ait Sophocles, ab Ulysse per insidias capto et retento,' &c. Verum Conon aliter paulo; ita scribit enim narratione 34. 'Paride mortuo Helenus et Deiphobus Priami filii super Helenæ nuptiis contenderunt, vicitque per vim et potentiam opem Deiphobus, ætate licet minor. Helenus ergo, injuriæ impatiens, in Idam secedens otium egit, ubi, Calchantis suasu, qui Trojam obsidebant Græci ex insidiis eum capiunt. Ille partim minis, partim dolis vel potius odio Trojæ, Græcis indicavit ligneo equo Trojam capiendam fato esse designatum. Immo et illud denique, cum Achivi cepissent cœlo delapsum illud Minervæ Palladium, quod inter multa erat minimum.' Græca non descripsi propter nimiam prolixitatem.

aliquam regionis in qua reliquam vitam degeret, semotam ab aliis concederent. Dein ad naves ductus, ubi concilio mixtus est, multa locutus, Non metu, ait, mortis, se patriam parentesque deserere, sed Deorum coactum aversione,[o] quorum delubra violari ab Alexandro, neque se, neque Æneam nequisse pati. Qui metuens[p] Græcorum iracundiam, apud Antenorem ageret[5] senemque parentem, de cujus oraculo[q] imminentia Trojanis mala cum[6] cognovisset, ultro supplicem ad eos decurrere. Tunc nostris festinantibus secreta dignoscere, Chryses nutu uti silentium ageretur significat, atque Helenum secum abducit. A quo doctus, cuncta Græcis, uti audierat, refert. Addit præterea tempus Trojani excidii, idque administris Ænea atque Antenore fore. Tum recordati eorum quæ Calchas dixerat, eadem cuncta congruentiaque animadvertunt. [19.] Dein postero die, egresso utrimque milite ad bellandum, plurimi Trojanorum cadunt, sed ex sociis auxiliariis pars maxima.[7] [r] At ubi vehementius a nostris instatur, et omni ope bellum finire in animo est, signo dato dux duci occurrit, atque in se prælium convertunt. Tum Philocteta progressus adversum, Alexandrum lacessit, si auderet sagittario certamine. Ita concessu utriusque partis Ulysses atque

5 Delph. *agere.*—6 Deest vocula *cum* in Delph.—7 Desunt in Delph. omnes voces a *bellandum* usque ad *maxima.* Hunc locum restituit Obrecht. ex Med. Cod. cum vulgo ederetur, *egresso utrinque milite, ab Alexandro cadunt ad solis*

NOTÆ

[o] *Deorum aversione*] Ut apud illum Virg. 'Et aversa Deum mens.'

[p] *Qui metuens*] Tota certe hæc periodus mire impedita et intricata mihi videtur. Ita tamen eam expedire tentabam: 'qui (Æneas) metuens Græcorum iracundiam, apud Antenorem senemque parentem (Anchisen) agere' (decreverat, supple) de cujus oraculo imminentia Trojanis mala cognovisset, 'seque ultro supplicem ad eos decurrere.' Optimo sensu.

[q] *De cujus oraculo*] Hic Anchisem divinandi peritum inducit; ut et non semel Virgil. Unde Serv. ad illud XI. Æneid. 'At pater Anchises oculos ad sidera lætus Extulit.' 'Et hic et alibi,' inquit, 'Anchisem divinandi peritum inducit.'

[r] [*Ab Alexandro*] A partibus Alexandri.

Deiphobus spatium certaminis diffiniunt.[8] Igitur primus Alexander incassum sagittam contendit. Dein Philocteta insecutus sinistram manum[s] hosti transfigit, reclamanti per dolorem dextrum oculum perforat, ac jam fugientem tertio consecutus vulnere per utrumque pedem trajicit, fatigatumque[9] postremum interficit: quippe Herculis armatus sagittis; quæ infectæ Hydræ sanguine,[t] haud sine exitio corpori figebantur. [20.] Quod ubi animadvertere barbari, magna vi irruunt, eripere Alexandrum cupientes: multisque suorum interfectis a Philocteta, negotium tamen peragunt, atque in civitatem reportant: tumque Ajax Telamonius insecutus fugientes, adusque portam peregit.[1] Ibi cæsa vis multa hostium, cum festinantibus inter se, et singulis evadere inter primos cupientibus, magis in ipso aditu, multitudine sua detinerentur. Interim multi eorum qui primi evaserant, super muros siti, collecta undique cujuscemodi[2] saxa super clypeum Ajacis dejicere, congestamque quamplurimam[3] terram desuper volvere, scilicet ad depellendum hostem, cum supra modum gravaretur: quæ[4] egregius dux

partem maximam, quam lectionem exhibet Delph.—8 Delph. *definiunt*.—9 Ante *postremum* inserit Delph. *ad*.—1 Delph. *pergit*.—2 Delph. *cujusquemodi*.—3 Delph. *plurimum*.—4 Omittitur *quæ* in Delph.—5 Post voces *partem*

NOTÆ

[s] *Sinistram manum*] Ita Tzetzes, ad verbum: *Φιλοκτήτης ἀντιστάντα αὐτῷ τὸν Ἀλέξανδρον πρὸς τοξείαν τοξεύσας, πρῶτον μὲν κατὰ τὴν λαιὰν χεῖρα, εἶτα τὸν δεξιὸν αὐτοῦ ἐκβαλὼν ὀφθαλμὸν, καὶ τρίτον τοὺς πόδας βαλὼν ἀνεῖλεν.* 'Philocteta contra se stantem Alexandrum jaculatus, primum illi manum sinistram transfigit, deinde dextrum oculum dejicit, et tertio utrumque pedem trajecit, atque ita eum interfecit.' Idem etiam Cedrenus. Et sane a sagittis Philoctetæ occisum Alexandrum fere omnes consentiunt. Ita Lycophro in sua Cassandra, Sophocles in Philocteta, Apollod. III. Conon, Parthenius. Dares tamen Phrygius ab Ajace interfectum dicit, et Ptolemæus Hephæstion, a Menelao.

[t] *Quæ infectæ Hydræ sanguine*] Hercules Hydram Lernæam, Typhonis filiam, cum capitibus novem, ad fontem Lernæum interfecit. Hæc tantam vim veneni habuit, ut afflatu homines necaret, et si quis eam dormientem transierat vestigia ejus afflabat, et malorum cruciatu moriebatur. Hanc, Minerva monstrante, interfecit et exenteravit, exque ejus felle sagittas tinxit. Itaque quicquid postea sagittis fixerat, mortem non effugiebat, unde postea et ipse periit. Hygin. Fab. 30. Earum hæres Philocteta.

facile scuto decutiens,[u] haud segnius imminere.[v] Denique Philocteta eos, qui in muris locati erant, eminus sagittis proturbat, multos interficit. Neque secus a reliquis in parte alia res gestæ. Atque eo die excisa eversaque mœnia hostium forent, ni nox jam ingruens nostros ab incepto cohibuisset. Qui ubi ad naves regressi sunt, læti Philoctetæ facinoribus, et ob id maximam animo fiduciam gestantes, summo favore ac laudibus ducem celebrant. Qui simul cum luce, adjunctis sibi reliquis ducibus, in prælium egressus, hostes metu sui adeo deterruit, ut vix se mœnibus defensarent. [21.] Interim Neoptolemus apud tumulum Achillis, postquam in auctorem paternæ cædis vindicatum est, initium lugendi sumit, et una cum Phœnice atque omni Myrmidonum exercitu, comas sepulcro deponit,[w] pernoctatque in loco.[x] Per idem tempus filii Antimachi, de quo supra memoravimus,[y] adjuncti Priami rebus, ad Helenum veniunt, eumque ut ad amicitiam cum suis redeat, deprecati, ubi nihil proficiunt, ad suos remeantes, Diomedi atque Ajaci alteri[z] itineris medio occurrunt: ab quis comprehensi, perductique ad naves, quinam essent, et rem ob quam venerant omnem expediunt. Tum recordati patris eorum, et quæ adversum legatos dixerit, molitusque sit, tradi eos popularibus, atque ante conspectum barbarorum produci jubent, dein lapidibus injectis necari. Interim Alexandri funus[a] per partem aliam[5] ad Œnonem, quæ ei

NOTÆ

[u] *Facile scuto decutiens*] Super modum telis gravabatur; sed ea tamen facile decutiebat. Rem miram, scilicet.

[v] *Imminere*] Id est, instare, et quasi eis incumbere. Egregium plane verbum. Utinam in reliquis omnibus sese ita diligentem præstaret Dictys.

[w] *Comas sepulcro deponit*] Qui solennis mos fuit. Homer. de Patroclo Il. Ψ. θριξὶ δὲ πάντα νέκυν καταείνυον ἃς ἐπέβαλλον. 'Capillis autem totum mortuum tegebant quos injiciebant.' Sed super hoc, plura in Callimachum meum conjeci, ad illud Hymn. in Dianam: Κείρονται δὲ γέροντες ἐφ' υἱέσιν. 'Tondentur autem senes super filios.'

[x] *Pernoctatque in loco*] Quod etiam aliquoties observabatur.

[y] *Filii Antimachi de quo supra memoravimus*] Lib. II. ubi ait, solum omnium Antimachum in gratiam Alexandri adversum cunctos reclamasse; cum Menelaum injuste injuriam passum decernerent.

[z] *Ajaci alteri*] Sic semper Ajacem Oileum vocat.

[a] *Alexandri funus*] Nolim hoc imi-

ante Helenæ raptum nupserat, necessarii sui uti sepeliretur perferunt. Sed fertur Œnonem viso cadavere Alexandri adeo commotam, uti amissa mente obstupefieret, ac paullatim per mœrorem[b] deficiente animo concideret. Atque ita uno eodemque funere cum Alexandro contegitur. [22.] Ceterum Trojani, ubi hostis muris infestus magis magisque sævit, neque jam resistendi mœnibus spes ulterius est, aut vires valent, cuncti proceres seditionem adversus Priamum extollunt,[c] atque ejus regulos: denique accito Ænea filiisque Antenoris, decernunt inter se, uti Helena cum his quæ ablata erant ad Menelaum duceretur. Quod postquam Deiphobus cognovit, traductam ad se Helenam matrimonio sibi adjungit.[d] Ceterum ingressus

NOTÆ

tari: 'ferre funus' alicujus, 'ut sepeliatur.' Alexandri funus dicit, pro cadavere.

[b] *Ac paulatim per mærorem*] Hic locus indicat alium esse hunc Dictyn ab eo, quem Græci habuere. Tzetzes in Lycoph. *Τελευτήσαντος δ' ἐκείνου, καὶ ἑαυτὴν συναναιρεῖ, ἢ κατὰ τὸν Κοΐντον ἑαυτὴν ἐμβαλοῦσα εἰς τὴν Ἀλεξάνδρου πυρὰν, ἢ κατὰ τὸν Δίκτυν βρόχοις ἀπαχθεῖσα.* 'Mortuo autem Alexandro, Œnone se ipsam interfecit, vel, secundum Cointum, se ipsam in Alexandri rogum injiciens, vel, secundum Dictyn, se ipsum funibus strangulans.' Cointum secutus Q. Calaber. Sed Dictyn Græcum Apollodor. Cedrenus et Conon. Sed Apollodor. et Conon, Alexandrum a Philocteta non omnino occisum, sed vulneratum postea interiisse. Ita enim Apollod. III. 'Alexander sagittis Herculis a Philocteta sauciatus in Idam ad Œnonem remeavit: tum illa injuriarum memor Paridem curare nolle affirmat. Alexander igitur, cum in Trojam referretur, occubuit. Mox Œnone, quam detrectatæ medelæ pœnituerat, ad vulnus curandum pharmaca deferebat; siquidem Œnone medendi canendique artem callebat: quæ, ubi jam eum obiisse reperit, sibi laqueo vitam finivit.' Ubi illa, 'medendi canendique artem callebat,' mihi modo scrupulum injiciunt, in Græco scriptum, *ἰατρικὴν καὶ μουσικὴν ἤσκει.* Doctissimus Meziriacus legebat, *μαγικὴν* pro *μουσικήν*. Pater meus amantissimus nihil mutabat; musica enim ad incantationem vulnerum, *διὰ ἐπῳδῆς* scilicet. Virg. 'Graviter spirantibus hydris, Spargere quæ somnos cantuque manuque solebat.' Ego vero nec recte emendasse Meziriacum puto, nec recte patrem meum vulgatam lectionem retinuisse. Et hanc meam emendationem verissimam esse existimo. Lego enim *φυσικήν*: ut plus semel hanc vel illam vocem pro altera apud optimos scriptores positam legi: sed redeamus in viam. Conon Apollodoro per omnia fere consentit; illum vide narratione 23.

[c] *Extollunt*] Id est, 'movent,' Græce *ἀναιροῦνται*; proprie.

[d] *Matrimonio sibi adjungit*] Lycophron ait, Deiphobum Helena in fortitudinis præmium donatum fuisse:

concilium Priamus, ubi multa ab Ænea contumeliosa ingesta sunt, ad postremum ex[6] concilii sententia jubet ad Græcos cum mandatis belli deponendi ire Antenorem: qui pro[7] muris signum ostendens legationis,[e] ubi a nostris recessum est, ad naves venit. Ubi benigne salutatus, atque exceptus, summum fidei benevolentiæque erga Græciam[f] testimonium capit: maximeque a Nestore, quod Menelaum, insidiis Trojanorum appetitum, consilio suo atque auxilio filiorum[g] servaverit: pro quis, eversa[8] Troja, multa præclara polliceri: hortarique uti dignum memoria pro amicis adversum perfidos moliretur. Tum longam exorsus[h] orationem, semper, ait, principes Trojæ pœnam ob male consulta[9] divinitus consequi. Dein subjungit Laomedontis

aliam exhibet Delph. *portæ.*—6 Deest *ex* in Delph.—7 Delph. *ex.*—8 Delph. *eversa pro queis.*—9 Delph. *inconsulta.*—1 Delph. *sanguine et injuriis.*—2 Hunc

NOTÆ

Τὸν δ' αὖ τέταρτον αὐθόμαιμον ὄψεται Κίρκου καταῤῥακτῆρος, ὅν τε συγγόνων Τὰ δευτέραια τῆς δαϊσφάλτου πάλης Λαβόντα κηρύξουσιν. 'Quartum autem (maritum) fratrem videbit Accipitris rapacis (Paridis) quem inter fratres Secunda præmia (post Hectorem) lubricæ luctæ Adeptum præcones canent.' Ubi Tzetzes, post occisum, inquit, Alexandrum Deiphobus Helenam uxorem duxit. Vel, cum eam Priamus præmium posuisset ei, qui se in bello fortissimum ostenderet, ipse eo nomine eam abduxit. Vel, ut alii dicunt (sic enim lego apud Tzetzem, *ἢ καθάπερ ἄλλοι φασὶ βίᾳ ἀφελόμενος*, locus est p. 34.) ipse eam vi cepit; ut et Euripides in Troadibus. *Βίᾳ δ' ὁ καινός μ' οὗτος ἁρπάσας πόσις, Δηΐφοβος, ἄλοχον εἶχεν ἀκόντων Φρυγῶν.* 'Per vim autem me novus ille rapiens maritus, Deiphobus, uxorem habuit, invitis Phrygibus.' Priori sententiæ Tzetzis consentit Scholiastes Homeri, Iliad. ult. *Ἀλεξάνδρου τοξευθέντος ὑπὸ Φιλοκτήτου, Πρίαμος τὸν Ἑλένης γάμον ἔπαθλον ἔθηκε τῷ ἀριστεύσαντι κατὰ τὴν μάχην. Δηΐφοβος δὲ γενναῖος ἀγωνισάμενος ἔγημεν αὐτήν.* 'Alexandro interfecto a Philocteta, Priamus Helenæ nuptias præmium posuit ei, qui fortissime pugnasset. Deiphobus autem eam accepit.'

[e] *Signum ostendens legationis*] Olivam scilicet.

[f] *Summum fidei benevolentiæque erga Græciam*] Ista, si ad verbum interpreteris, nihil aliud sonant quam, Antenorem multis testimoniis certiorem factum esse, Græcos erga Græciam fideles et benevolos permanere. Sed plane contrarium innuere vult Dictys; nempe Græcos Antenori multis testimoniis significasse, se fidem ejus atque benevolentiam erga Græciam laudare, neque se ejus pœnitere: *Qu'ils etoient contents de la fidelité et de la bienveillance qu'il avoit temoignée aux Grecs, &c.*

[g] *Consilio suo atque auxilio filiorum*] Supra lib. I. non longe ab initio.

[h] *Exorsus*] Ipse Antenor.

adversum Herculem famosa perjuria,[i] insecutamque ejus regni eversionem: qua tempestate Priamus parvulus admodum, atque expers omnium quæ gesta erant, petitu Hesionæ,[k] regno impositus est. Eum, male jam inde desipientem, cunctos sanguinis sui[2] injuriis insectari[l] solitum, parcum[m] in suo atque appetentem alieni:[2] quo exemplo veluti pessima contagione imbutos filios ejus neque sacro neque profano abstinuisse. Ceterum se eadem stirpe qua Priamum Græcis conjunctum, animo semper ab eo discerni. Hesionam[3] [n] quippe, Danai filiam, Electram genuisse, ex qua ortus Dardanus Olizonæ Phinei junctus Erichthonium[o] ediderit:[4] ejus Tros, dein ex eo Ilus, Ganymedes, Cleomestra,[p] et Assaracus, atque ex eo Capys Anchisæ pater: Ilum dein Tithonum et Laomedontem genuisse: ex Laomedonte Hicetaonem,[5] Clytium, Lampum, Tymœtem,

locum restituit Obrecht. ex Med. Cod. Delph. et vulg. *pravum insuetum atque a. a.*—3 Delph. *Pleionam:* sic in Mss.—4 Delph. *ortus Dardanus O. P. junctus E. ei dederit.*—5 Delph. *Hictaonem.*

NOTÆ

[i] *Adversum Herculem famosa perjuria*] Cum Laomedon, oraculo monitus, Hesionem filiam ceto devorandam exposuisset, Hercules pollicetur se Hesionem liberaturum si sibi, quas equas illi pro rapto Ganymede Jupiter dedit, Laomedon tradat. Conditionem accepit Laomedon, Hercules cetum occidit, et Hesionem liberavit. Sed Laomedon pactam mercedem denegavit. Quare iratus Hercules adversus Trojam expeditionem suscepit. Vide Apollod. lib. II.

[k] *Petitu Hesionæ*] Troja capta ab Hercule, Priamus, qui tunc Podarces dicebatur, inter captivos Herculis tenebatur. Et cum Hercules Hesionæ dedisset ut quos vellet captivos eligeret, illa fratrem suum elegit, et pro ejus redemtione dedit flammeum suum e capite demtum; unde Podarces postea dictus 'Priamus,' quasi 'emtus:' nam πρίασθαι, emere est.

[l] *Sanguinis sui* [*sanguine et*] *injuriis insectari*] 'Insectari aliquem sanguine,' mihi nove et duriter dictum videtur.

[m] [*Insuetum*] Puto hic, 'insuetum,' esse ferum, et opponi 'mansueto.' Quo sensu non facile alibi reperias.

[n] *Hesionam* [*Pleionam*] *quippe Danai filiam*] Idem supra lib. I. non longe ab initio. Vide quæ ibi dicta sunt.

[o] *Olizonæ Phinei junctus* [*junctum*] *Erichthonium*] Optime monuit vir doctus deesse vocem, *quæ*. *Olizonæ Phinei junctum, quæ ei Erichthonium dederit.* Porro Dardani uxorem Bateam Teucri filiam, non Olizonam Phinei, multi dicunt.

[p] *Cleomestra*] Cleopatra dicitur Apollodoro et aliis.

[q] *Hicetaonem*] Hicetaonem ex Homer. et Apollodor. Laomedontis filios

Bucolionem,[r] atque Priamum genitos: rursusque ex Cleomestra et Æsyete[s] [6] se genitum. Ceterum Priamum, cuncta jura affinitatis proculcantem, magis in suos superbiam atque odium exercuisse. Postquam finem loquendi fecit, postulat uti quoniam a senibus legatus pacis missus esset, darent ex suo numero cum quis super tali negotio disceptaret: electique Agamemnon, Idomeneus, Ulysses atque Diomedes, qui secreto ab aliis proditionem componunt. Præterea placet, uti Æneæ, si permanere in fide vellet, pars prædæ et domus universa ejus incolumis maneret. Ipsi autem Antenori dimidium bonorum Priami, regnumque uni filiorum ejus, quem elegisset, concederetur. Ubi satis tractatum visum est, Antenor ad civitatem dimittitur, referens ad suos composita inter se longe alia. In quis donum Minervæ parari[t] a Græcis, eosque cum gratia cupere recepta Helena acceptoque auro bellum omittere, atque ad suos regredi. Ita composito negotio, Antenor, tradito sibi Talthybio, quo res fidem acciperet, ad Trojam venit.

6 Vulg. *Soete.*

NOTÆ

commemorat. Hom. Il. Γ. *Οἱ δ' ἀμφὶ Πρίαμον καὶ Πάνθοον, ἠδὲ Θυμοίτην, Λάμπον τε, Κλυτίον θ', Ἱκετάονά τ', ὄζον Ἄρηος.* 'Priamus, et Panthous, et Thumoites, Lampusque, Clytiusque, Hicetaonque, ramus Martis.' Apollodorus memorat Tithonum, Lampum, Clytum, Hicetaonem, Priamum, et Boucolionem.

[r] *Bucolionem*] Homerus: Βουκολίων δ' *ἦν υἱὸς ἀγαυοῦ Λαομέδοντος, Πρεσβύτατος γενεῇ, σκότιον δέ ἑ γείνατο μήτηρ.* 'Boucolion autem erat filius inclyti Laomedontis, Maximus natu; furtimque eum edidit mater.' Ejus matrem Chalyben nympham dicit Apollodor.

[s] *Ex Cleomestra et Æsyete*] Locus singularis de genere Antenoris, qui sic Laomedontis consobrinus fuit. Sane veteres Æsyeten Antenoris patrem memorant. Eustath. ad illud Il. B. *Τύμβῳ ἐπ' ἀκροτάτῳ Αἰσυήταο γέροντος· Ἀντήνορός φασι πατὴρ καὶ Οὐκαλέγοντος.* 'Sepulcri in cacumine Æsyetæ senis:' 'Antenoris dicit pater et Ucalegontis.'

[t] *Donum Minervæ parari*] Equum scilicet. Virg. II. Æn. 'Votum pro reditu simulant.' Et, 'Pars stupet innuptæ donum exitiale Minervæ.'

DICTYOS CRETENSIS

DE BELLO TROJANO

LIBER V.

ANTENORE Talthybioque civitatem ingressis, cuncti populares sociique, cognita re, propere concurrunt, cupientes dignoscere quæ apud Græcos actitata [1] essent: quibus Antenor in proximum diem relatum [2] differt: atque ita dimisso conventu, disceditur. Tum inter epulas, cum Talthybius [3] interesset, filios suos monere Antenor, nihil his in vita custodiendum, quam uti antiquissimam ducerent cum Græcis amicitiam: dein singulorum [a] probitatem, fidem, atque innocentiam commemorando, admiratus. Ita finito convivio, quietum [4] disceditur. At lucis initio, omnibus jam in concilio expectantibus audire si quis modus tantis malis fieret, cum Talthybio ipse venit, neque multo post Æneas, dein Priamus cum residuis regulis. [2.] Denique ubi ea quæ a Græcis audierat dicere jussus est, hoc modo disseruit: 'Grave,[b] Trojani principes, vosque socii, grave bellum nobis excitasse adversum Græciam, gravius vero multoque durius, mulieris causa, hostesque [5] effectos quam

1 Delph. *acta*.—2 Delph. *relata*.—3 Delph. *Cum inter epulas*, omissa voce *Tum*.—4 Deest in Delph. *quietum*, inserta vocula *tum*.—5 Omittitur vocula

NOTÆ

[a] *Singulorum*] Græcorum nempe. Sed grave est, &c.
[b] *Grave*] Cave jungas cum *bellum*.

amicissimos, qui inde jam a Pelope orti affinitatis etiam jure nobis conjuncti sunt.[a] Namque si præterita mala summatim attingere oporteat, en unquam [6] [c] civitas nostra depressa ærumnis ad requiem emersit? Usquamne nobis defuere fletus, aut sociis imminutæ calamitates? Quando non amici, parentes, propinqui, filii denique in bello amissi? Et ut ex me reliquorum luctuum memoriam recenseam, quidnam in Glauco filio toleravi? Cujus interitus quanquam acerbus mihi, non tamen [7] ita dolori fuit, quam tempus illud, quo adjunctus Alexandro, ad raptum Helenæ comitatum sui præbuit.[d] Sed præteritorum saties: [8] futuris saltem parcendum ac consulendum est. Græci homines custodes fidei ac veritatis, principes benevolentiæ [e] atque officiorum. Testis his rebus Priamus, qui in ipso strepitu discordiarum fructum tamen [f] misericordiæ eorum tulit: neque inferendo bellum quicquam prius temeratum [9] ab his, quam perfidiam in ipsa legatione, insidiasque ab nostris [g] experti sunt. In qua re, dico enim quod sentio, Priamus ejusque filii auctores: his [1] etiam Antimachus, qui recens amissis liberis, iniquitatis suæ pœnas luit. Hæc omnia in gratiam Helenæ gesta, scilicet ejus mulieris, quam ne Græci quidem recipere gestiunt. Retineatur igitur in civitate ea fœmina, ob quam nulla gens, nulli populi amici usquam,

[a] *Durum est, Trojani principes et vos socii, durum nobis bellum commisisse cum Græcia; sed multo durius et molestius eos nobis propter mulierem inimicos factos, qui antea nobis quam maxime amici, quique jam usque a Pelope oriundi consanguinitatis etiam vinculo nos attinent.*

que post *hostes* in Delph.—6 Vulgo *quando.*—7 Delph. *tamen non.*—8 Delph. *satis.*—9 Vinding. legendum putat *tentatum aut temere actum.*—1 Delph. *in*

NOTÆ

[c] *En unquam*] Pro ecquando. Terent. 'En unquam injuriarum audisti mihi scriptam dicam?'

[d] *Comitatum sui præbuit*] Quare supra retulit Dictys, Glaucum a patre Troja pulsum fuisse.

[e] *Principes benevolentiæ*] Id est, qui primi benevolentiam et officia Trojanis præstiterant.

[f] *Fructum tamen*] Nempe cadaver Hectoris.

[g] *Insidiasque ab nostris*] L. I. non longe ab initio.

aut non infesti huic regno. Nonne sponte supplices ut recipiant eam rogabimus? Non omni modo satisfaciemus læsis jam toties per nos? Non in futurum saltem reconciliabimus tales viros? Ego quidem abibo hinc jam et discedam longius, neque committam ut ulterius intersim malis nostris. Fuit tempus quo manere in hac civitate jucundum erat; socii, amici, propinquorum salus, patria denique incolumis attinuere in hunc diem. Contra nunc quid horum non imminutum, aut in totum sublatum nobis est? Non feram me cum his morari, quorum opera cuncta[2] cum patria concidere. Et eos quidem, quos in bello fortuna eripuit, utcumque[h] jam sepelivimus, concedentibus ultro veniam hostibus: sed postquam Deorum aræ atque delubra sanguine humano per scelus infecta sunt,[i] hoc etiam amisimus:[k] quippe quibus majora supplicia[l] post mortem carissimorum quam in ipsa amissione subeunda sunt. Quæ ne accidant, nunc saltem providete. Auro atque hujusmodi aliis præmiis redimenda patria est. Multæ in hac civitate dites domus; singuli pro facultatibus in medium consulamus. Postremo offeratur pro vita hostibus, quod mox interitu nostro ipsorum futurum est. Templorum etiam, si necesse erit, ornamentis pro incolumitate patriæ utendum est. Solus suas opes intus custodiat Priamus, solus divitias potiores civibus suis teneat: his etiam quæ cum Helena rapta sunt incubet, videatque quem ad finem[m] utendum putet patriæ calamitatibus. Nos victi jam sumus malis nostris. [3.] Hæc atque alia cum lacrymis disserente eo, cuncti

his.—2 Inserit Delph. *mihi* post *cuncta.*—3 Delph. et vulgo *abnuere*, sine vir-

NOTÆ

h *Utcumque*] Potius sentitur, quam exprimitur vis hujus adverbii. Est 'quoquomodo.' Gallice ita exprimerem, *à la bonne heure cela est fait.*

i *Infecta sunt*] Id est, tincta sunt. Et hoc dicit, propter Achillem occisum, in templo Apollinis.

k *Hoc etiam amisimus*] Ut scilicet carissimos nostros sepeliamus. Hoc satis obscurum.

l *Majora supplicia*] Ait, gravius multo esse amissum filium suum insepultum videre, quam eum amittere.

m *Quem ad finem*] Pro 'quousque.'

simul gemitum edunt, tendentes ad cœlum manus, annuere;[3] tot adversis rebus Priamum[n] singuli vel inter se omnes finem miseriarum deprecantes. Ad postremum uno ore patriam redimendam clamant. In quis Priamus dilanians caput fletu quam miserabili, non solum jam se, ait, hostibus odio,[4] verum suis hostem effectum: quippe cui non amicus antea,[o] non propinquus, non denique civis inveniri posset, qui ærumnis suis ingemisceret. Namque optasse hæc non nunc demum, verum vivis Alexandro atque Hectore agi cœpta. Sed quoniam præterita revocare nulli concessum est, præsentium habendam, futurisque adhibendam rationem.[5] Se namque omnium quæ haberet ad redemtionem patriæ potestatem dare: quam rem Antenori agendam permittere. Ceterum se quoniam odio jam suis esset, abire e conspectu, consentientem his quæ inter se decernerent. [4.] Tum separato rege, placet uti Antenor ad Græcos redeat, exploratum voluntatem certam, adjunctusque ei, uti voluerat, Æneas; ita composita re, disceditur. Sed media ferme nocte, Helena clam ad Antenorem venit, suspicans tradi se Menelao,[p] et ob id iram derelictæ domus metuens: itaque eum orat, uti inter cetera sui quoque apud Græcos commemorationem faceret, ac pro se deprecaretur.

gula ante *tot;* correxit Obrecht. ex Med. Cod.—4 Delph. et vulg. *odio diis*, omissa voce *ait*, Med. Cod. *hostibus odiosum*.—5 Delph. *hab. rat. f. q. a.*—

NOTÆ

[n] *Annuere; tot adversis rebus Priamum*] Hic locus diu me torsit. Sed tandem verum ejus sensum invenisse me puto, qui talis est: 'Cuncti simul gemitum edunt, singuli vel omnes inter se deprecantes Priamum abnuere tot rebus adversis, et deprecantes finem miseriarum.' Vox 'deprecantes' duobus prædicatis inservit; de quo jam alibi dictum. 'Abnuere' autem 'rebus adversis' dixit pro eis responsare, se eis opponere: quia scilicet Priamus iis usque ad illum diem consensisse videbatur, cum Helenam retinuisset, quæ mali origo. Possis tamen et aliter intelligere. 'Cuncti tendentes ad cœlum manus, gemitum edunt, tot adversis rebus abnuere Priamum.' Id est, quod Priamus post tot res adversas, non consentiret iis quæ dicerentur. Sed prior explicatio potior, ut ex sequentibus liquet.

[o] *Amicus antea*] I. is qui antea erat amicus.

[p] *Tradi se Menelao*] Id est, traditum iri.

Ceterum, ut cognitum est, post Alexandri interitum invisa ei apud Trojam fuere omnia, desideratusque ad suos reditus. At lucis initio, quibus imperatum erat, ad naves veniunt, decretum civium cunctis narrant. Itaque cum quibus antea,[q] ad confirmanda quæ tempus monebat, secedunt. Ibi cum multa de republica ac summa rerum dissererent, voluntatem quoque Helenæ docent, veniamque orant. Et ad postremum confirmant inter se proditionis pactionem. Dein ubi tempus visum est, cum Ulysse et Diomede ad Trojam veniunt, cohibito Ajace[r] ab Ænea, scilicet ne qua[s] insidiis opprimeretur talis vir, quem solum barbari non secus quam Achillem metuebant. Igitur postquam duces Græci in civitate conspecti sunt, cuncti cives tollunt spe animos, existimantes finem belli atque discordiarum. Itaque propere senatus habitus, ubi nostris præsentibus decernitur, primum omnium Antimachum ex omni Phrygia exulandum,[t] scilicet auctorem tanti mali. Dein super conditione pacis tractari cœptum. [5.] Inter quæ repente strepitus ex Pergamo, ubi regia Priami[u] erat, clamorque ingens editur. Qua re turbati qui in consilio erant, foras prosiliunt, credentes insidias tentatas solito[v] a regulis. Itaque in templum Minervæ propere concedunt. At paullo post, ex his qui ex arce descenderant, cognoscitur, Alexandri filios, quos ex Helena susceperat, casu cameræ extinctos: hique erant Bunomus, Corythus, atque Idæus.[w]

NOTÆ

[q] *Cum quibus antea*] Series est, 'ad confirmanda quæ tempus monebat, secedunt cum iisdem quibus antea.'

[r] *Cohibito Ajace*] Ne cum iis ad Trojam iret.

[s] *Ne qua*] Deest, via.

[t] *Exulandum*] Apud alios fere omnes semper invenias; 'domo mea exulo, exulat pater.' Sed semper deest accusativus cognatus; exulare enim activum est, ut recte hic, apud Dictyn. Et Hygin. fab. 26. 'Medea iterum exulatur.'

[u] *Ex Pergamo, ubi regia Priami*] Hinc intelligendum illud Virg. II. Æn. 'Hæc finis Priami fatorum, hic exitus illum Sorte tulit, Trojam incensam et prolapsa videntem Pergama.' Pergamus autem erat Ilii arx; quare infra dicit, 'ex iis qui ex arce descenderant.' Inde quælibet arces dictæ 'Pergama.'

[v] *Solito*] Subauditur, 'more.'

[w] *Bunomus, Corythus atque, Idæus*] Quatuor commemorat Tzetzes, in Lycophr. Ἐξ Ἀλεξάνδρου οἱ πλείονές φασι

Quare consilio dilato, duces nostri ad Antenorem abeunt, ibique acceptis epulis pernoctant.[x] Præterea cognoscunt ab Antenore, editum quondam oraculum Trojanis, maximo exitio civitati fore,[y] si Palladium,[z] quod in templo Minervæ

NOTÆ

τέσσαρας τετοκέναι, Βούνικον, Κόρυθον, Ἄγαυον, καὶ Ἰδαῖον. 'Plures tamen ex Alexandro quatuor Helenam genuisse dicunt, Bounicum, Corythum, Agaum, et Idæum.' Lycophron tamen, Helenam nullam masculam prolem edidisse refert. Καὶ πάντα τλήσεθ' εἵνεκ' Ἀργείας κυνὸς, Τῆς θηλύπαιδος καὶ τριάνορος κόρης. 'Et cuncta obibit propter Argivam lupam, Feminipuerperam et triviram puellam.' Quem locum citans Stephanus de urbib. in voce Αἰγὸς legit, Αἰγύας κόρης. Et addit, ὁ λόγος περὶ Ἑλένης Λακωνικῆς οὔσης καὶ ἄῤῥενα μὴ τεκούσης, τῷ Μενελάῳ καὶ Ἀλεξάνδρῳ καὶ Δηϊφόβῳ γαμεθείσης. 'Sermo de Helena Laconica, quæ non peperit marem, neque Menelao neque Alexandro et Deiphobo nupta.' Tamen idem Tzetzes, loco supra laudato, ait etiam esse, qui tradant Helenam mares ex Menelao sive ex Theseo suscepisse; nempe 'Nicostratum, Ephiolan, et Menelaum.'

[x] *Ibique acceptis epulis pernoctant*] Scripsisse debuit Dictys, 'accepti epulis.' Ratio est quod Latine dici non possit, 'accipere epulas.' Sed, 'accipi epulis.'

[y] *Maximo exitio civitati fore*] Dionys. Halicarnas. I. Antiq. 68. oraculum Dardano editum refert. Εὖτ' ἂν γὰρ τάδε σεμνὰ καθ' ὑμετέραν χώραν ᾖ Δῶρα Διὸς κούρης ἀλόχου σέθεν, ἡ δε πόλις σου Ἔσται ἀπόρθητος τὸν ἀεὶ χρόνον ἤματα πάντα. 'Nam dum veneranda illa in vestra regione erunt Dona Jovis filiæ ab uxore tua (accepta), urbs tua Erit inexpugnata per omne tempus et dies omnes.' Et Ovid. v. Fast. 'Ætheream servate Deam, servabitis urbem: Imperium secum transferet illa loci.'

[z] *Palladium*] Statua Palladis, magnitudine trium cubitorum, pedibus ita compositis, ut ambulare videretur, dextra elatam hastam, lævaque colum fusumque gerebat. Apollod. III. Sed negat Strabo, stantem fuisse; illum vide XIII. De Palladio autem variant sententiæ. Apollod. ait Ilum, post urbem conditam, a Jove petiisse ut sibi signum aliquod daret; quo facto postridie ante tabernaculum suum Palladium vidit. Item, cum Minerva et Pallas inter se contenderent, Minerva Palladem interfecit; quare postea dolore affecta, simulacrum illi simile confecit; quod postea Electra Ilium detulit. Hæc Apollodorus. Alii dicunt Trois tempore Asium quendam fuisse, qui arte sua astrologiam et artes magicas callebat, ligneum simulacrum per horoscopum fecit, quod inexpugnabilem urbem redderet, in qua servaretur. Eustath. in Dionys. Tzetzes, Suidas, &c. Dionysius Halicarnass. vero I. Antiquit. c. cit. refert Dardanum, Chryse quadam uxore ducta, ab ea Palladia duo accepisse; quæ ex Peloponneso in Samothraciam et inde in Asiam pervexit, &c. Alii, ut Clemens Alexandrinus, Palladium dicunt ex ossibus Pelopis factum. Alii in agro Phrygiæ, cui inde *Pessinunti* nomen fuit, decidisse tradunt, et inde Romam advectum. Et hæc fere præcipua sunt quæ de Palladio traduntur; neque enim omnia licet congerere, ne liber nimium crescat.

esset, extra mœnia tolleretur: namque id antiquissimum signum cœlo sublapsum, qua tempestate Ilus templum Minervæ exstruens, prope summum fastigii pervenerat: ibique inter opera cum necdum[6] tegumen superpositum esset, sedem sibi occupavisse, idque signum ligno fabrefactum esse. Hortantibus dein nostris uti secum ad ea omnia[a] eniteretur, facturum se quæ cuperent, respondit. Atque his prædicit, publice se in consilio super qualitate eorum quæ postulaturi essent exertius[7] disserturum,[b] scilicet ne qua suspicio sui apud barbaros oriretur. Ita composito negotio, cum luce simul Antenor ac reliqui proceres ad Priamum vadunt; nostri ad naves redeunt. [6.] Dein ubi justa pueris[c] facta sunt, post diem tertium Idæus supradictos duces accitum venit: quis præsentibus Lampus,[d] ceterique quorum consilium prævalebat, multa disserere, atque docere ea quæ antea gesta essent, temere et inconsulta,[8] non per se, quippe qui, contemti despectique a regulis, arbitrio alieno agerent. Ceterum quod arma adversus Græcos tulissent, non sponte factum: namque qui sub imperio alieno agerent, expectandum his, atque exequendum esse nutum ejus qui teneat.[e] Ob quæ dignum esse Græcos[f] data venia

6 Delph. *tegmen.*—7 Vulg. *exercitum deserturum.* Ms. Danielis *exterius disserturum.* Ms. Petav. *exercius disserturum.*—8 Delph. *inconsulte.*—9 Delph.

NOTÆ

[a] *Uti secum ad ea omnia, &c.*] Uti secum ea omnia tentaret, conaretur: ut Palladium eripere, et alia quæ usu forent.

[b] *Exertius disserturum*] Omnino ita scribendum; nam quod vulgo edebatur, 'exercitum deserturum,' prorsus absurdum est: nec melius in Danielis libro, 'exterius disserturum.' At in Petaviano, 'exercius disserturum.' At paulo post diserte Danielis liber habet, 'quæ adversus eos pro patria exertius disseruisset.' 'Exerte' pro audacter, confidenter, cum altercatione; elegantia ejus sæculi. *Mercer.*

[c] *Pueris*] Helenæ et Alexandri, quos cameræ ruina supra obtritos refert.

[d] *Lampus*] Nescio sane quis iste fuerit Lampus, cujus prævaluisse consilium dicit.

[e] *Qui teneat*] I. qui dominetur: qui imperium habeat.

[f] *Dignum esse Græcos*] Dupliciter hoc potest intelligi, si dicas, 'dignum negotium esse Græcos consulere eis,' &c. Vel, 'dignum esse Græcos,' pro 'Græcis.' 'Dignum' enim accusativo jungitur, subintellecta scilicet præpositione, 'per' vel 'secundum.'

consulere eis, qui semper auctores pacis fuerint: ceterum a Trojanis ob maleconsulta satis pœnarum exactum. Dein multo hinc atque inde habito sermone, ad postremum de modo præmiorum agi cœptum. Tum Diomedes quinque millia talentorum[g] auri, ac totidem argenti[h] optat: præterea tritici centena millia,[i] eaque[9] per annos decem. Tum silentio habito a cunctis, Antenor, non Græcorum more agere eos adversum se ait, sed barbaro: namque quod impossibilia postularent, palam fieri, prætextu pacis bellum eos instruere: ceterum auri tantum atque[1] argenti ne tum quidem, priusquam in auxilia conducta dilaceraretur, civitati fuisse.[a] [k] Quod si permanere in eadem avaritia vellent, superesse Trojanis, uti clausis portis, incensisque intus Deorum ædificiis, ad postremum idem sibi cum patria exitium peterent. Contra Diomedes; 'Non civitatem vestram consideratum[l] Argis venimus, verum adversum vos dimicaturi. Quocirca sive etiam nunc bellare in animo est, parati Græci: sive, ut ais, igni dabitis Ilium, non prohibebimus: quippe Græcis affectis injuria, ulcisci hostes suos finis est.' Tum Panthus in proximum diem veniam deliberandi orat. Ita nostri ad Antenorem abeunt, atque inde in

[a] *Etenim cum impossibilia peterent, in aperto esse eos bellum parare, pacem simulantes. Præterea tantam vim auri atque argenti ne tum etiam urbem habuisse, antequam in auxiliares coëmtos distraheretur.*

æque.—1 Delph. *auri atque tantum argenti.*—2 Delph. *Quare.*—3 Delph.

NOTÆ

[g] *Quinque millia talentorum*] Talentum auri valet aureos nostros 6750000. Inde quinque millia talentorum valent aureos nostros 33750000. Id est, fere sexaginta septem milliones scutorum nostrorum.

[h] *Ac totidem argenti*] Nempe aureos nostros 3000000. id est, fere sex milliones scutorum.

[i] *Centena millia*] Modiorum, scilicet.

[k] *Priusquam in auxilia conducta dilaceraretur, civitati fuisse*] Series, non tantum auri vel argenti civitati fuisse, tum etiam, antequam in auxilia conducta ea pecunia distraheretur. 'Dilaceraretur' autem optime dixit, ut in illo Ovidii: 'Viscera nostra, tuæ dilacerantur opes.'

[l] *Consideratum*] Illis respondit, quæ dixerat Antenor, non tantum auri atque argenti civitati fuisse.

ædem Minervæ. [7.] Interim cognoscitur in apparatu rerum divinarum portentum ingens: namque aris composita[m] sacrorum consueta mox subjectus ignis non comprehendere, neque consumere,[n] uti antea, sed aspernari. Qua re [2] turbati populares, simul uti fidem nuntii noscerent, ad aram Apollinis confluunt, atque ibi superpositis extorum partibus, ubi flamma admota est, repente cuncta quæ inerant disturbata, ad terram decidunt: quo spectaculo perculsis atque attonitis omnibus subito avis aquila[o] stridore magno immittit sese, atque extorum partem eripit, moxque supervolans, ad naves Græcorum pergit, ibique raptum omittit. Id vero barbari non jam leve aut in obscuro,[p] sed

NOTÆ

[m] *Aris composita*] Eleganter, pro imposita, ordinata, collocata, &c. Sic Virgil. de Didone, quæ se 'aurea composuit sponda.'

[n] *Non comprehendere, neque consumere*] Nam cum ignis sacrificium absumebat, faustum erat; et contra, infaustum et dirum. Sic in Vet. Testament. Pseudoprophetas a vero suo sacerdote secernit Deus Opt. Maxim. quod ignem misit, qui voravit holocaustum sacerdotis sui, et ligna et lapides, pulverem quoque et aquam, quæ erat in aquæductu; pseudoprophetas autem per ignem non exaudivit. Totam historiam pete e libro tertio Reg. cap. 18.

[o] *Avis aquila*] Nempe aquila est adjectivum. Tota autem hæc historia de aquila, quæ extorum partem rapuit, eamque in naves Græcorum dimisit, ex Hom. Il. M. adumbrata est. Ejus locum integrum apponam: *Ὄρνις γάρ σφιν ἐπῆλθε περησέμεναι μεμαῶσιν, Αἰετὸς ὑψιπέτης, ἐπ' ἀριστερὰ λαὸν ἐέργων, Φοινήεντα δράκοντα φέρων ὀνύχεσσι πέλωρον, Ζωὸν, ἔτ' ἀσπαίροντα· καὶ οὔπω λήθετο χάρμης· Κόψε γὰρ αὐτὸν ἔχοντα κατὰ στῆθος παρὰ δειρὴν, Ἰδνωθεὶς ὀπίσω· ὁ δ' ἀπὸ ἕθεν ἧκε χαμᾶζε, Ἀλγήσας ὀδύνῃσι, μέσσῳ δ' ἐνὶ κάββαλ' ὁμίλῳ· Αὐτὸς δὲ κλάγξας πέτετο πνοιῇσ' ἀνέμοιο.* 'Avis enim ipsis (Trojanis) supervenit transire volentibus, Aquila altivolans, ad sinistram populum coërcens, Cruentatum serpentem gestans unguibus, immanem, Vivum, adhuc palpitantem, qui nondum oblitus erat pugnæ; Percussit enim ipsam tenentem ad pectus circa collum, Reflexus retro: illa autem a se dimisit in terram, Dolens doloribus, medium autem dejecit in cœtum, Ipsaque clangens avolavit flatibus venti.' Quod portentum Polydamas ibidem ita interpretatur: 'ut aquila unum serpentem dimisit, antequam ad nidum suum reverteretur, neque eum portare potuit escam pullis suis, sic nos Trojani, etiam si portas et murum Archivorum ruperimus robore magno, cesserintque Achivi, non tamen cum laude a navibus revertemur easdem vias; multos enim Trojanorum relinquemus, quos Achivi ferro interficient, propugnantes ante naves.' Quare Dictys addit: 'Id vero barbaris non jam leve aut in obscuro, sed palam perniciosum credere,' &c.

[p] *Non jam leve aut in obscuro*] Repete a communi, 'credere.' Series est: 'barbari vero non jam in leve

palam perniciosum credere. Interim Diomedes cum Ulysse, dissimulantes quæ gerebantur, obambulare in foro, circumspicientes laudantesque præclara operum[q] civitatis ejus. At apud naves auspicio tali motis omnium animis, Calchas uti bonum animum gererent hortatur; brevi quippe dominos fore eorum quæ apud Trojam essent. [8.] Ceterum Hecuba, re cognita, placatum Deos egreditur, ac præcipue Minervam[r] atque Apollinem, quis cum dona multa, tum victimas opimas admovet: sed in adolendo quæ sacra aris reddebantur,[a] [s] eodem modo restingui ignes, ac repente interire visi. Inter quæ tam solicita, Cassandra, Deo plena,[t] victimas ad Hectoris tumulum[3] transferri imperat: Deos quippe aspernari jam sacrificia, indignatos ob commissum paulo ante scelus in Apollinem. Ita tauris qui immolati erant, ad rogum Hectoris, sicuti imperabatur, apportatis, moxque igni subjecto, consumuntur cuncta. Inde ubi jam vesperarat,[u] domum discessum: atque eadem nocte Antenor clam in templum Minervæ venit, ubi multis precibus vi mixtis Theano,[4] [v] quæ ei templo sa-

[a] *Sed in mactando ea quæ consecrata aris porriciebantur.*

Hectoris tumulo.—4 Vulg. *Theanæ.*—5 Delph. *persuasit.*—6 Omittitur in

NOTÆ

credere cœperunt, aut in obscuro perniciosum putare, sed palam.'

[q] *Præclara operum*] Deest, 'negotia.' Ut in illis, 'addita rerum,' 'opaca domorum,' 'strata viarum,' 'pessima munerum,' 'sacra vatum,' 'prima virorum,' &c.

[r] *Ac præcipue Minervam*] Adumbratum videtur ex Il. Z. ubi Hecuba matronis congregatis Minervæ templum petit, ipsique Deæ peplum offert, &c.

[s] *In adolendo quæ sacra aris reddebantur*] Nempe victimarum exsectam partem aliquam in ignem jaciebant, quæ 'porrici' proprie dicebatur; reliquaque victima populo exponebatur, et dicebatur proprie, 'pollucta' et 'profana.' Quas voces optime illustravit doctiss. And. Dacerius, in notis suis ad Festum, in voce 'porriciam.'

[t] *Cassandra, Deo plena*] Cassandræ quidem Apollo vaticinandi artem dedit; sed idem effecit, ut ne unquam ei crederent: unde Virg. Æn. 'Aut quem tum vates Cassandra moveret.'

[u] *Vesperarat*] Supple 'se.' 'Vesperare' autem ut 'æternare,' &c. Usus Gellius alicubi, 'ubi jam vesperaverat.'

[v] *Theano*] Θεανώ. Et hæc ipsius

cerdos erat, impulit,[5] uti Palladium sibi traderet, habituram namque magna ejus rei præmia. Ita perfecto negotio[w] ad nostros venit, hisque promissum offert: verum id Græci obvolutum bene, quo ne intelligi a[6] quoquam posset, vehiculo ad tentoria[7] Ulyssis per necessarios fidosque suos remittunt. At lucis principio postquam senatus coactus, et nostri ingressi sunt, Antenor, veluti iracundiam Græcorum metuens, veniam orare eorum, quæ adversum eos pro patria exertius[x] disseruisset. Dein Ulysses, non se his moveri, neque indignari, sed quod finis in tractando non adhiberetur: maxime cum opportunum ad navigandum tempus brevi prætervolet. Tum multo invicem habito sermone, ad postremum binis millibus talentorum auri atque argenti rem decidunt:[y] quod uti ad suos referrent, Græci ad naves abeunt. Ibi conductis ducibus, cuncta dicta gestaque[8] exponunt: Palladium etiam ablatum per Antenorem docent. Dein ex omnium sententia, reliquus miles rem cognoscit. [9.] Ob quæ placet universis, mitti Minervæ donum quam honoratissimum. Tum accitus ad eam rem Helenus, cuncta quæ clam se[9] gesta erant, ac si præsens affuisset, ordine exponit, additque finem jam advenisse Trojanarum rerum: quippe quo maxime sustentaretur summa civitatis ejus, Palladium fuisse, quo ablato, exitium ingruere: ceterum donum Minervæ fatale Trojanis esse, equum ligno fabre-

Delph. vocula *a*.—7 Delph. *tentorium*.—8 Desunt in Delph. voces *dicta* et

NOTÆ

Antenoris conjux fuit, Minervæ sacerdos. Hom. Il. Z. *Τῇσι θύρας ὦϊξε Θεανὼ καλλιπάρῃος, Κισσηΐς, ἄλοχος Ἀντήνορος ἱπποδάμοιο· Τὴν γὰρ Τρῶες ἔθηκαν Ἀθηναίης ἱέρειαν.* 'Eis fores aperuit Theano formosa, Cissei filia, uxor Antenoris equestris: Illam enim Trojani fecerant Minervæ sacerdotem.'

[w] *Ita perfecto negotio*] Alii tamen fere omnes tradunt, Ulyssem et Diomedem Palladium abstulisse. Adi Conon. narrat. 34. et Virgil. II. 'Impius ex quo Tydides sed enim, scelerumque inventor Ulysses, Fatale aggressi sacrato avellere templo Palladium, cæsis summæ custodibus arcis, Corripuere sacram effigiem, manibusque cruentis Virgineas ausi Divæ contingere vittas.' Unicus Suidas, quod sciam, Dicty nostro fere consentit, in voce Παλλάδιον.

[x] *Exertius*] Audacius. Jam supra.

[y] *Rem decidunt*] Id est, transigunt, paciscuntur, dirimunt.

factum forma ingenti,[a] cujus magnitudine muri solvendi essent, annitente atque administro[1] Antenore: dein recordatus parentem Priamum residuosque fratres, fletum edit miserabilem, consternatusque[2 a] per dolorem atque obstupefactus ruit. Tum Pyrrhus collectum eum, refectumque animi,[b] ad se deducit, custodesque addit, veritus ne qua per eum hostibus quæ gesta erant patefierent. Quod ubi Helenus persensit, Pyrrhum uti bonum animum gereret hortatur, securum sui, secretorumque: namque se cum eo, etiam post patriæ excidium, multis tempestatibus[c] in Græcia moraturum. Itaque, ut Heleno placuerat, multa materies, quæ apta hujusmodi fabricæ videbatur, per Epium[d] atque Ajacem Oilei advecta. [10.] Interim firmatores pactæ pacis ad Trojam eunt, decem lecti duces, Diomedes, Ulysses, Idomeneus, Ajax Telamonius, Nestor, Meriones, Thoas, Philocteta, Neoptolemus, atque Eumelus: quos ubi in foro animadvertere populares, læti animos tollunt, finem jam

que post *gesta*.—9 Delph. *antea*.—1 Delph. *ministro*.—2 Omittitur in Delph.

NOTÆ

[z] *Equum ligno fabrefactum forma ingenti*] Virg. II. Æn. 'Instar montis equum, divina Palladis arte, Ædificant, sectaque intexunt abiete costas.' Ubi Servius: 'ut Hyginus et Tubero dicunt, machinamentum bellicum fuit, quod equus appellatur; ut aries et testudo, quibus muri vel discuti, vel subrui solent. Unde est, 'aut hæc in nostros fabricata est machina muros.' Ut alii, porta, quam eis Antenor aperuit, equum habuit pictum: nonnulli, signum equi datum, ut internoscerent Græci suos vel hostes. A quibusdam dicitur, facta proditione prædictum ne quis eas domos violaret, quarum ante januam equus esset depictus; unde et Antenoris et ceterorum agnitæ sunt. Aut, quia equestri prælio victa est Troja. Aut, a monte Hippio, post quem se absconderant Græci: unde et alludit 'instar montis equum.' Aut revera hoc fuit, quod Virgilius sequitur.' Vulgatam opinionem de equo aliquantum immutare voluit Palæphatus; sed frigide sane et inepte.

[a] *Consternatus*] Legerem, 'consternatusque.'

[b] *Refectumque animi*] Græca forma, subintellecta scilicet præpositione ἐκ, quæ genitivum asciscit. Vel potius, ut optime Sanctius, 'refectus animi,' supple 'mente;' quo modo apud Lucret. VI. 'Perturbata animi mens in mœrore metuque.'

[c] *Multis tempestatibus*] Pro, multo tempore.

[d] *Per Epium*] Virgil. 'Et ipse doli fabricator Epeus.'

ærumnarum credentes. Itaque singuli, plures, uti quisque occurrerat, benigne adeunt, salutant, atque gratulantes exosculantur. Tum Priamus pro Heleno orare Græcos, multisque adhibitis precibus, commendare carissimum sibi, et inter ceteros dilectum magis propter prudentiam. Dein, ubi tempus visum est, convivium publice cœptum in honore ducum, coitæque[3] pacis, Antenore deserviente[e] Græcis, atque omni modo benigne exhibente cuncta. At lucis initio senes omnes in ædem Minervæ conveniunt. In quis[4] Antenor refert, missos a Græcis super conditionibus prædictæ pacis decem lectos[5] viros:[f] quos ubi deduci in senatum placuit, et dextræ invicem datæ atque acceptæ sunt, statuunt inter se uti proximo die campi medio atque in ore omnium aras statuant, in[6] quis fidem pacis jurisjurandi religionibus firmarent. Quis perfectis, Diomedes atque Ulysses jurare occipiunt, permansuros se in eo quod sibi cum Antenore convenisset,[g] testesque in eam rem Jovem summum,[h] Terram matrem, Solem, Lunam, atque Oceanum fore. Dein excisis in partes duas hostiis quæ ad eam rem admotæ erant, ita uti pars ad Solem,[i] residuum ad naves spectaret, per medium transeunt.[k] Dein Antenor in eadem verba[l] placitum confirmat. Ita perfecto negotio,

---

vocula *que* post *consternatus*.—3 Delph. *adscitæque*.—4 Delph. *quibus*.—5 Delph. *legatos*. quam lectionem probat Mercer. 'Ita libri, optime; ut mulier meretrix, mulier præfica, et supra, senecta ætas.'—6 Omittit Delph.

NOTÆ

[e] *Deserviente*] Plus dicit, 'deservire' quam 'servire,' et affectum quendam denotat.

[f] *Lectos* [*legatos*] *viros*] Optime. Nam in omni adjectivo masculino absolute posito deest 'vir' vel 'homo;' nisi exprimatur, ut hic. Sic in amicus, familiaris, necessarius, servus, nuntius, socius.

[g] *Quod sibi cum Antenore convenisset*] Et in eo fallebant, quod cum Antenore clam omnino alia pacti fuerant, quam quæ vulgo ferebantur.

[h] *Jovem summum*] Id est, Cœlum. Jurabant autem per cœlum, mare, et terras, &c. Et alia quæquæ, in quibus esse aliquid sacri arbitrabantur.

[i] *Ad Solem*] Ad Solem Orientem scilicet; reliquum autem ad Occidentem, naves versus.

[k] *Per medium transeunt*] De hoc more jam supra.

[l] *In eadem verba*] De more scilicet; sacerdos enim præibat verba.

ad suos quisque abeunt. Ceterum barbari Antenorem summis efferre laudibus, advenientem singuli quasi Deum venerari: solum quippe omnium credere auctorem pacis ejus, coitæque[7] cum Græcis amicitiæ. Ita sopito jam exinde bello, passim uti quisque partium voluerat, nunc Græci cum Trojanis, rursusque hi apud naves amice agere. Interim ubi fœdus intervenerat, cuncti barbarorum socii, qui bello residui erant, gratulantes interventu pacis ad suos discedunt, ne opperientes quidem præmia tantorum discriminum atque ærumnarum, scilicet veriti, ne qua[m] pacti fides apud barbaros dissolveretur. [11.] Interim apud naves, uti Heleno placuerat, equus tabulatis[n] exstruitur per Epium fabricatorem ejus operis;[o] cui edito in immensum ima quæ sub pedibus erant rotis[p] interpositis suspenderat, scilicet quo attractu[q] motus facilius foret: quem offerri donum Minervæ maximum,[8] omnium ore agitabatur. Ceterum apud Trojam auri atque argenti prædictum pondus per Antenorem atque Æneam summo studio in ædem Minervæ portabatur. Et Græci, postquam auxilia sociorum dimissa cognitum est, impensius pacem atque amicitiam agitavere, nullo exinde[r] barbarorum interfecto, aut vulnerato; quo magis sine ulla discordiarum suspicione apud hostes fuere. Dein equum compactum affabre confixumque ad muros movent, prænuntiato Trojanis, uti cum summa religione susciperent, Minervæ scilicet sacrum, dicatumque. Quare

vocniam *in*.—7 Delph. *adscitæ*.—8 Delph. et vulgo *maxime*.

NOTÆ

m *Ne qua*] Ne qua via. Sic semper Dictys.

n *Tabulatis*] 'Roboribus textis.' Virgil.

o *Fabricatorem operis*] Virgil. 'Et ipse doli fabricator Epeus.'

p *Ima quæ sub pedibus erant, rotis, &c.*] Sub pedibus rotas subjecerat. Virg. II. Æn. 'Pedibusque rotarum Subjiciunt lapsus.'

q *Scilicet quo attractu*] Series, 'scilicet quo motus facilius foret attractu.' Id est: 'Quo facilius attractu moveretur.'

r *Nullo exinde*] Quasi vero et ante sociorum discessum, post juratam pacem, quidam a Græcis vel vulnerati sint vel interfecti: ridiculum sane, et sui hic oblitus est Dictys.

magna vis hominum portis egressa, summa lætitia, sacrificioque donum excipit,[s] attrahitque propius mœnia. Sed postquam magnitudine operis impediri per portas ingressum animadvertere, consilium destruendorum desuper murorum[t] capiunt, neque quisquam secus præ tali studio decernebat. Ita inviolatum multis tempestatibus murorum opus, Neptunique, ut perhibebatur, atque Apollinis[u] maxima monumenta, nullo[9] dilectu[v] civium manibus dissolvuntur. Sed postquam major pars operis dejecta est, consulto a Græcis intercessum, confirmantibus non se passuros intra mœnia duci[10] equum, priusquam prædictum auri atque argenti pondus susceperint.[1] Ita intermisso opere, semirutisque[2] mœnibus, Ulysses cunctos civitatis Trojanæ artifices, ad reficiendas naves conducit. Composita dein universa classe, ubi cuncta navigio[3] instructa, et præ-

9 Delph. et vulg. *multo dilectu.* Med. Cod. *nullo delicto.*—10 Delph. *induci.* —1 Delph. *susciperent.*—2 Delph. et vulg. *semiruptisque.*—3 Delph. *navigia.*

NOTÆ

[s] *Summa lætitia, sacrificioque excipit*] Virg. 'Circum pueri innuptæque puellæ, Sacra canunt.' Sed de sacrificio nihil Virgil. Nisi de sacrificio ista capienda. 'Orandaque Divæ, Numina conclamant.' Item: 'Nos delubra Deum miseri, quibus ultimus esset Ille dies, festa velamus fronde per urbem.' Ita enim in sacrificiis.

[t] *Consilium destruendorum desuper murorum*] Virg. 'Dividimus muros et mœnia pandimus urbis.'

[u] *Neptunique atque Apollinis*] Qui Laomedonti servientes, Trojæ muros condiderunt. Hom. Il. H. Neptunum loquentem inducit. *Ὅτ' ἐγὼ καὶ Φοῖβος Ἀπόλλων Ἥρῳ Λαομέδοντι πολίσσαμεν ἀθλήσαντε.* 'Quem murum ego et Phœbus Apollo Heroi Laomedonti ædificavimus laborantes.' Idem tamen, Il. Φ. ait solum Neptunum muros ædificasse, Apollinem vero regios greges pavisse. Quare Virgil. Neptuno tantum tribuit IX. Æn. 'An non viderunt mœnia quondam, Neptuni fabricata manu, considere in ignes?' Et rursus Apollini III. Georg. 'Et Trojæ Cynthius auctor.' Sed cum Deorum opera ab Diis aliis, nedum ab hominibus, destrui nefas esset, hominem a Diis operi ascitum, scribit Pindarus Olymp. 8. Ubi de Æaco. *Τὸν παῖς ὁ Λατοῦς εὐρυμέδων τε Ποσειδᾶν, Ἰλίῳ μέλλοντες ἐπὶ στέφανον Τεῦξαι, καλέσαντο συνεργὸν Τείχεος· ἦν ὅτι νιν πεπρωμένον, Ὀρνυμένων πολέμων, Πτολιπόρθοις ἐν μάχαις Λάβρον ἀμπνεῦσαι καπνόν.* 'Quem filius Latonæ et late imperans Neptunus, Cum Ilium essent mœnibus coronaturi, Advocaverunt cooperatorem Muri. Erat quoniam fato decretum, Surgentibus bellis, Urbium vastatricibus in pugnis Vehementem exhalaturum fumum.'

[v] *Nullo* [*multo*] *dilectu*] Studiose; *φιλοφρόνως.*

mium persolutum est, jubent nostri* peragere incœpta. Itaque destructa murorum parte, cum joco lasciviaque induxere equum, fœminis inter se[w] atque viris certatim attrahere festinantibus. [12.] Interim Græci, ubi cuncta navibus imposita sunt, incensis omnium tabernaculis[x] ad Sigæum secedunt,[y] ibique noctem opperiuntur: fessis dein multo vino[z] atque somno barbaris, quæ utraque[a] per lætitiam securitatemque pacis intervenerant, multo silentio[b] ad civitatem navigant, servantes signum quod igni elato Sinon,[c] ad eam rem clam positus, sustulerat: moxque omnes postquam intravere mœnia, divisis inter se civitatis locis, ubi signum datum agnovere,[d] † cædere eos quos fors objecerat, atque obtruncare passim per domos atque vias, loca sacra[e] profanaque, et si qui persenserant, prius-

* Delph. *nostris.*—† Delph. *datum est, magna vi c.*

NOTÆ

[w] *Cum joco lasciviaque induxere equum, fœminis inter se*] 'Circum pueri innuptæque puellæ Sacra canunt, funemque manu contingere gaudent.'

[x] *Incensis omnium tabernaculis*] Notus militiæ mos, incendere tabernacula discessuros milites. Hom. Od. Θ. Βάντες ἀπέπλειον, πῦρ ἐν κλισίῃσι βαλόντες. 'Euntes navigabant, igne tabernaculis injecto.'

[y] *Ad Sigæum secedunt*] Virg. ait Græcos se post Tenedo condidisse: 'Huc se provecti diserto in littore condunt.' At Tenedos a Sigeo distabat LXXV. stad. Palæphatus vero, quem in equi historia sequi videtur Dictys, scribit Græcos se abdidisse in cavo quodam loco, qui locus etiam tum vocabatur, Ἀργείων λόχος, 'Argivorum insidiæ.'

[z] *Fessis dein multo vino*] Virg. 'Invadunt urbem somno vinoque sepultam.'

[a] *Quæ utraque*] Nempe vinum et somnus.

[b] *Multo silentio*] Videtur ob oculos habuisse illud Virgil. 'Tacitæ per amica silentia Lunæ.'

[c] *Quod igni elato Sinon*] De signo a Sinone elato nihil apud alios inveni. Virgil. tantum ait, duces equo delapsos statim portas pandisse, et ita socios accepisse: 'Cæduntur vigiles, portisque patentibus omnes Accipiunt socios, atque agmina conscia jungunt.' Sed hoc ex Virgilio tamen immutavit Dictys. Virgilius enim scribit non Sinonem classi signum dedisse, sed contra classem Sinoni, ut rem perageret et claustra laxaret. 'Flammas cum regia puppis Extulerat, fatisque Deum defensus iniquis, Inclusos utero Danaos et pinea furtim Laxat claustra Sinon.' Virgilius quidem alicubi signum Græcis datum scribit ab Helena, non a Sinone. 'Flammam media ipsa tenebat Ingentem, et summa Danaos ex arce vocabat.' Etsi illud accipi aliter possit.

[d] *Signum datum*] Certe deridiculus est Dictys, qui in ea trepidatione et strage signum expectatum crediderit.

[e] *Passim per domos atque vias, loca*

quam armare se, aut aliud[f] pro salute capere quirent, opprimere: prorsus nulla requies stragis atque funerum, cum palam et in ore suorum liberi parentesque magno inspectantium gemitu necarentur: moxque ipsi, qui spectaculo carissimorum[4] [g] interfuerant, miserandum in modum interirent. Neque segnius per totam urbem incendiis gestum, positis prius defensoribus ad domum Æneæ[h] atque Antenoris. Interim Priamus re cognita, ad aram Jovis anteædificialis[5] confugit,[i] multique ex eo loco ad reliqua Deorum templa: in quis[6] Cassandra in ædem Minervæ. Sed postquam universos qui in manus venerant fœde atque inultos[7] obtruncavere,[k] occipiente luce domum in qua Helena erat[l] aggrediuntur. Ibi Menelaus Deiphobum,

4 Post *carissimorum* legit Delph. *corporum*.—5 Delph. et vulg. *ante ædificiale*. Correxit Obrecht. ex Med. Cod. Arg. *anteædificiales*. Scioppius *ædificialis*.—6 Desunt in Delph. voces *in quis*.—7 Vulg. *multos*.—8 Ante *aram* exhibet

NOTÆ

sacra] Virgil. 'Plurima perque vias sternuntur inertia passim Corpora, perque domos et religiosa Deorum Limina.'

[f] *Aut aliud*] Consilium, intelligo.

[g] *Carissimorum corporum*] Corpora dicit, quod nos dicimus, *des personnes*. Ita Græci σώματα.

[h] *Positis prius defensoribus ad domum Æneæ, &c.*] Strabo refert, pellem pantheræ foribus tantum appensam fuisse.

[i] *Anteædificialis* [*ante ædificiale*] *confugit*] 'Ædificiale' pro ædificio sive regia Priami, elegantia hujus sæculi. Aras ante fores ædium Græci habuerunt, notum ex comicis. *Mercer.* Aras illas habebant in media corte, sive in impluvio. Sic Virgil. de ara illa Priami: 'Ædibus in mediis, nudoque sub atheris axe, Ingens ara fuit, juxtaque veterrima laurus, Incumbens aræ, atque umbra complexa penates.'

[k] *Atque inultos obtruncavere*] Sic scribendum, non 'multos.' Ita sæpe Veteres scriptores, qui fere semper in ea voce corrupti. Sallust. 'Dedecores inultique terga ab hostibus cædebantur.'

[l] *Domum in qua Helena erat*] Virgil. scribit Helenam se in templo Vestæ abdidisse. Ita Æneas: 'Cum limina Vestæ Servantem, et tacitam secreta in sede latentem, Tyndarida aspicio.' Sed antea Græci domum ejus aggressi fuerant circa mediam noctem; eisque ipsa Helena fores aperuerat. Sic enim Deiphobus, apud Virg. VI. Æn. 'Tum me, confectum curis somnoque gravatum, Infelix habuit thalamus, pressitque jacentem Dulcis et alta quies, placidæque simillima morti: Egregia interea conjux arma omnia tectis Emovet, et fidum capiti subduxerat ensem; Intra tecta vocat Menelaum, et limina pandit. Scilicet id magnum sperans fore munus amanti, Et famam extingui veterum sic posse malorum.' Homerus scribit Od. Θ. cum Menelao Ulyssem ad

quem post Alexandri interitum Helenæ matrimonium intercepisse, supra docuimus, exsectis primo auribus,[m] brachiisque ablatis, deinde naribus, ad postremum truncatum omni ex parte, fœdatumque summo cruciatu, necat. Dein Priamum Neoptolemus, sine ullo ætatis atque honoris dilectu, retinentem utraque manu [8] aram [n] jugulat. Ceterum Cassandram Ajax Oilei [o] e sacro Minervæ captivam abstrahit. [13.] Hoc modo consumtis cum civitate barbaris, deliberatio inita super his qui ab Deorum aris auxilium vitæ imploraverant: decretumque ab omnibus, uti per vim avulsi necarentur: tantus dolor injuriæ, et ob id studium extinguendi Trojani nominis incesserat. Ita comprehensi qui cruciatum prædictæ noctis subterfugerant, trepidantes ac vice pecorum interficiuntur. Dein, more belli, per templa ac semiustas domos populatio rerum omnium, et per dies plurimos, ne quis hostium evaderet, studium inquirendi. Interim ad coacervandum [p] auri atque argenti materiem [9]

Delph. præpositionem *ad*, quam Vinding. plane delendam putat. 'Aram enim supplices, sive postes altarium, quasi in asylo futuri, amplectebantur, ut apparet ex cap. seq.'—9 Delph. *materiam*.—1 Ante *opportuna* exhibet

NOTÆ

Deiphobi et Helenæ domum ascendisse: Αὐτὰρ Ὀδυσσῆα προτὶ δώματα Δηϊφόβοιο βήμεναι, ἠΰτ' Ἄρηα, σὺν ἀντιθέῳ Μενελάῳ. 'Sed Ulyssem ad domum Deiphobi Ascendisse, tanquam Martem, cum eximio Menelao.'

[m] *Exsectis primo auribus*] Virg. lib. VI. 'Atque hic Priamiden, laniatum corpore toto, Deiphobum vidit, lacerum crudeliter ora, Ora manusque ambas, populataque tempora raptis Auribus, et truncas inhonesto vulnere nares.' Solus Dares scribit, Deiphobum a Palamede in pugna occisum.

[n] *Aram jugulat*] Prius occiso Polite, in ipsius parentis conspectu. Virg. II. Æn. 'Hæc dicens, altaria ad ipsa trementem Traxit, et in multo lapsantem sanguine nati, Implicuitque comam læva, dextraque coruscum Extulit ac lateri capulo tenus abdidit ensem.'

[o] *Cassandram Ajax Oilei, &c.*] Virg. II. Æn. 'Ecce trahebatur passis Priameia virgo Crinibus a templo Cassandra, adytisque Minervæ, Ad cœlum tendens ardentia lumina frustra, Lumina, nam teneras arcebant vincula palmas.'

[p] *Interim ad coacervandum*] In opportunis locis dispositi fuere custodes qui simul divitias servarent, &c. Virg. 'Et jam porticibus vacuis, Junonis asylo, Custodes lecti Phœnix et dirus Ulysses Prædam asservabant: huc undique Troia gaza Incensis erepta adytis, mensæque Deorum Crateresque auro solidi, captivaque vestis

opportuna[1] loca destinantur, et alia ob pretiosam vestem. Igitur ubi saties[2] Trojani sanguinis tenuit, et urbs incendiis complanata est, initium solvendæ per prædam militiæ capiunt, primo a captivis fœminis, puerisque adhuc imbellibus. Itaque ex his prima omnium Helena sine sorte Menelao conceditur: dein Polyxena, suadente Ulysse,[q] per Neoptolemum Achilli inferias missa: Agamemnoni Cassandra[r] datur, postquam forma ejus captus, quin palam desiderium fateretur, dissimulare nequiverat: Æthram et Clymenam[s] Demophoon atque Athamas[3] habuere: reliquarum[4] sors agi cœpta,[t] atque ita Neoptolemo Andromacha,[u] adjunctis[v] postquam id evenerat filiis ejus in honorem tanti ducis, Ulyssi Hecuba[w] obvenere. Hactenus nobilium fœminarum cessere servitia.[x] Alii, ut quemque sors con-

Delph. voces *alii ad*; et mox pro *alia*, *alii*.—2 Delph. *satias*.—3 Delph. *Acha-*

NOTÆ

Congeritur.' Quidam Codd. habent *ad coërcendum*; quæ lectio defendi potest.

[q] *Polyxena suadente Ulysse*] Alii fere omnes scriptores tradunt, umbram Achillis, vel vocem ex ejus sepulchro exeuntem, sibi immolari Polyxenam petiisse. Euripid. Lycoph. Ovid. &c. Verum Philostratus et Tzetzes in Lycoph. scribunt Polyxenam Achillis mortem sic ægre tulisse, ut sibi super ejus tumulo violentas manus intulerit.

[r] *Agamemnoni Cassandra*] Postea eam cum Agamemnone occidit Clytæmnestra. Hom. Od. Λ. ubi Agamemnon ait: Οἰκτροτάτην δ' ἤκουσα ὄπα Πριάμοιο θυγατρὸς, Κασσάνδρης, τὴν κτεῖνε Κλυταιμνήστρη δολόμητις Ἀμφ' ἐμοί. 'Mœstissimam autem audivi vocem Priami filiæ Cassandræ, quam occidit Clytæmnestra dolosa Prope me.'

[s] *Æthram et Clymenam*] De iis superius dictum. Æthra avia erat Acamantis et Demophoontis, Thesei mater.

[t] *Reliquorum sors agi cœpta*] Puto rescribendum, *reliquarum*. Adhuc enim de sorte fœminarum.

[u] *Neoptolemo Andromacha*] Lesches in parva Iliade: Αὐτὰρ Ἀχιλλῆος μεγαθύμου φαίδιμος υἱὸς Ἑκτορέην ἄλοχον κατάγει κοίλας ἐπὶ νῆας. 'Verum Achillis generosi inclytus filius Hectoris uxorem ducit cavas ad naves.'

[v] *Adjunctis*] Jam supra probavimus, Andromacham ex Hectore Astyanactam tantum suscepisse, quem Pyrrhus, sive, ut alii volunt, Ulysses, de turri præcipitavit.

[w] *Ulyssi Hecuba*] Hygin. Fab. 3. 'Ulysses Hecubam, Cissei filiam, vel, ut alii auctores dicunt, Dymantis, Priami uxorem, Hectoris matrem, in servitutem cum duceret, illa in Hellespontum mare se præcipitavit.'

[x] *Cessere servitia*] Sic Virg. 'Et patrio Andromachen iterum cessisse marito.'

tigerat prædam, aut ex captivis, quantum pro merito distribuebatur, habuere. [14.] Interim super Palladio [y] ingens certamen inter se ducibus exortum, Ajace Telamonis [6] expostulante in munus sibi, pro his quæ in singulos universosque virtute atque industria sua contulerat. Quare coacti pæne omnes, simul uti ne læderetur animus tanti viri, cujus præclara facinora vigiliasque pro exercitu in animo retinebant, concedunt Ajaci, renitentibus [7] solis omnium Diomede atque Ulysse: sua quippe opera [8] id ablatum: contra Ajax affirmare, non labore aut virtute eorum rem gestam: Antenorem namque contemplatione communis amicitiæ abstulisse. Tum Diomedes honori ejus per verecundiam concedens, a certamine destitit. Igitur Ulysses cum Ajace summa vi contendere inter se, atque invicem industriæ meritis expostulare, annitentibus Ulyssi Menelao atque Agamemnone, ob servatam paulo ante opera ejus [9] Helenam. Namque post captum Ilium [z] Ajax, recordatus eorum quæ tantis tempestatibus propter mulierem perpessi expertique essent, primus omnium interfici eam jusserat: jamque approbantibus consilium Ajacis multis bonis, Menelaus, amorem conjugii etiam tunc retinens, singulos ambiendo orandoque ad postremum perfecerat, uti intercessu Ulyssis Helena incolumis sibi traderetur. Itaque veluti [a] judicio amborum merita [a] spectantes, quis etiam nunc bel-

mas.—4 Delph. *quorum.*—5 Omittitur vocula *ita* in Delph.—6 Delph. *Telamonio.*—7 Delph. *contradicentibus.*—8 Post *opera* habet Delph. *insinuantibus.*

NOTÆ

[y] *Super Palladio*] Idem Suidas et Cedrenus. Verum Homerus, Sophocles, et alii omnes tradunt, Ajacem et Ulyssem non de Palladio, sed de armis Achillis contendisse.

[z] *Namque post captum Ilium*] Nusquam alibi istud reperias. Sed æquum est oculatum testem quædam addere, quæ apud auritos tantum frustra quæras. Ego vero existimo, istud ex ipso Virgilio Nostrum expressisse: is enim scribit, II. Æn. ipsum Æneam de morte Helenæ cogitasse, sed a Venere alio abductum fuisse: 'Exarsere ignes animo, subit ira cadentem Ulcisci patriam et sceleratas sumere pœnas.' Item: 'Extinxisse nefas tamen, et sumsisse merentis Laudabor pœnas, animumque explesse juvabit Ultricis flammæ, et cineres satiasse meorum.'

[a] *Itaque veluti judicio amborum merita*]

lum in manibus[b] atque hostiles multæ nationes circumstreperent, nullo dilectu virorum fortium, spretisque Ajacis tot egregiis facinoribus, ac frumenti, quod ex Thracia advexerat,[a] per totum exercitum distributione, Ulyssi Palladium tradunt. [15.] Quare cuncti duces, qui memores virtutum Ajacis, nihil præferendum ei censuerant; quique secuti gratiam Ulyssis, impugnaverant talem virum, studio[c] in partes discedunt. Interim Ajax indignatus, et ob id victus dolore animi, palam atque in ore omnium vindictam se sanguine eorum a quibus impugnatus esset exacturum denuntiat. Itaque ex eo Ulysses, Agamemnon, et Menelaus custodiam sui augere,[2] et quo tutiores essent, summa ope invigilare.[3] At ubi nox aderat, discedentes, uno ore omnes lacerare utrumque regem, neque abstinere maledictis; quippe quis[4] magis libido desideriumque in fœmina,[d] quam summa militiæ, potiora forent. At lucis principio, Ajacem in medio ex-

[a] *Igitur quasi judicio utriusque merita perpendentes, qui adhuc etiam bellum in manibus haberent, et undiquaque multis inimicis gentibus circumdarentur, Ulyssi Palladium tribuunt, neglectis viris strenuis, contemtisque Ajacis factis eximiis, et obliterata distributione per exercitum frumenti quod ex Thracia apportarat.*

—9 Delph. *sua.*—1 Delph. *uti.*—2 Delph. *agere.*—3 Delph. *vi vigilare.*—

NOTÆ

Satis intricata tota hæc periodus. Ait Dictys Græcos, quasi judicio utriusque Ajacis et Ulyssis merita pensarent, quippe qui et bello adhuc et inimicis circumquaque nationibus circumdarentur, Ulyssi tamen Palladium tribuisse, spretis egregiis facinoribus Ajacis, et obliterata distributione per totum exercitum frumenti, quod ex Thracia adduxerat. In judicio autem rem transactam fuisse, ostendit Homer. Od. Λ. ubi Achill. Οἴη δ' Αἴαντος ψυχὴ Τελαμωνιάδαο Νόσφιν ἀφεστήκει, κεχολωμένη εἵνεκα νίκης Τήν μιν ἐγὼ νίκησα δικαζόμενος παρὰ νηυσὶ Τεύχεσιν ἀμφ' Ἀχιλῆος· ἔθηκε δὲ πότνια μήτηρ, Παῖδες δὲ Τρώων δίκασαν καὶ Παλλὰς Ἀθήνη. 'Sol autem Ajacis anima Telamoniadæ Seorsum stabat, irata propter victoriam Qua eum vici judicatus apud naves Armis super Achillis: proposuit autem veneranda mater, Filii vero Trojanorum judicarunt et Pallas Minerva.' Vide Sophocl. Ovid. et alios.

[b] *Quis etiam nunc bellum in manibus*] Iracunde et ironice hæc dicit Dictys, qui Græcos irridet, quod Ulyssi Palladium tradant, cum adhuc bello circumsonent, et hostibus undique circumdentur, &c.

[c] *Studio*] *Brigue.* Virg. 'Scinditur incertum studia in contraria vulgus.'

[d] *Libido desideriumque in fœmina*] Barbare loquitur Dictys.

animem offendunt: perquirentesque mortis genus, animadvertere ferro interfectum. Inde ortus per duces atque exercitum tumultus ingens, ac dein seditio brevi adulta, cum ante jam Palamedem virum domi belloque prudentissimum, nunc Ajacem inclytum[e] tot egregiis pugnis, atque utrosque insidiis eorum circumventos ingemiscerent. Ob quæ supradicti reges veriti, ne qua vis ab exercitu pararetur, intus clausi firmatique per necessarios manent. Interim Neoptolemus, advecta ligni materia, Ajacem cremat: reliquiasque, urnæ aureæ conditas, in Rhœteo[f] sepeliendas procurat,[g] brevique tumulum exstructum consecrat in honorem tanti ducis. Quæ si ante captum Ilium accidere potuissent, profecto magna ex parte promotæ res hostium, ac dubitatum de summa rerum fuisset. Igitur Ulysses, veritus vim offensi exercitus, clam Ismarum aufugit:[h] atque ita Palladium apud Diomedem manet. [16.] Ceterum post abscessum Ulyssis, Hecuba, quo servitium morte solveret, multa ingerere maledicta, imprecarique infausta omina in exercitum: quare motus miles lapidibus obrutam[5] necat,[i]

4 Delph. *quibus*.—5 Post *obrutam* habet Delph. vocem, *eam*, et mox *ei* post

NOTÆ

[e] *Nunc Ajacem inclytum*] Suspicabantur enim per eos Ajacem interfectum fuisse, qui tamen se ipsum occidit. Homer. Sophocl. Ovid. &c. Tamen Dares Phrygius scribit, Ajacem a Paride vulneratum interiisse. Ita et Scholiastes Sophoclis.

[f] *In Rhœteo*] Trojæ promontorio, sive tumulo, ubi urbs etiam fuit Rhœteum dicta. Strab. XIII. 'Sequitur Rhœteum, urbs tumulo insita, eique contiguus litoreæ arenæ tumulus, Aianteium quasi Ajacenum. Ubi monumentum est Ajacis et statua. Hanc cum sublatam Antonius in Ægyptum transtulisset, eam rursus Augustus Rhœtensibus reddidit, ut et multis aliis fecit.' Plinius tamen, V. 30. ait Ajacem prope Sigeum sepultum fuisse.

[g] *Sepeliendas procurat*] Neoptolemo id Noster tribuit, quod Sophocles verisimilius Teucro.

[h] *Clam Ismarum aufugit*] Ipse Ulysses, apud Hom. Od. I. narrat se, a Troja profectum, ventis Ciconibus appulsum ad Ismarum: 'Ἰλιόθεν με φέρων ἄνεμος Κικόνεσσι πέλασσεν, Ἰσμάρῳ. 'Ab Ilio me ferens ventus Ciconibus admovit, ad Ismarum.' Cicones autem Thraciæ populi, ad Hebrum fluvium; ubi urbs Ismarus prope Scœnum fluvium sita, e regione Maroneæ.

[i] *Lapidibus obrutam necat*] Alii scribunt, Hecubam se in mare præcipi-

sepulcrumque apud Abydum[k] statuitur, appellaturque Cynossema,[l] ob linguæ protervian impudentemque petulantiam. Per idem tempus Cassandra, Deo repleta,[m] multa in Agamemnonem adversa prænuntiat: insidias quippe ex occulto, cædemque domi per suos[n] compositam: præterea universo exercitui[o] profectionem ad suos incommodam exitialemque. Inter quæ Antenor cum suis Græcos orare, omitterent iras, atque urgente navigii tempore[p] in commune consulerent.[6] Præterea omnes duces ad se epulatum deducit: ibique singulos quam maximis donis replet. Tunc Græci Æneæ suadent, secum uti in Græciam naviget,[q]

insidias quippe.—6 Delph. *consulant.*—7 Delph. *apud tumulum.*—8 Delph. *ex-*

NOTÆ

tasse: alii a Polymnestoris militibus lapidibus obrutam.

[k] *Apud Abydum*] Alii in Chersoneso ponunt; alii in Sigeo.

[l] *Cynossema*] Latine diceres, 'canis monumentum.'

[m] *Cassandra, Deo repleta*] Hæc ex Lycophrone mutatus est Dictys; apud quem Cassandra Græcis ventura denuntiat.

[n] *Per suos*] Clytæmnestram uxorem suam.

[o] *Universo exercitui*] Hæc ex Homero adumbrata videntur, apud quem Nestor ait, Od. Γ. Βῆμεν δ' ἐν νήεσσι, Θεὸς δ' ἐκέδασσεν Ἀχαιούς· Καὶ τότε δὴ Ζεὺς λυγρὸν ἐνὶ φρεσὶ μήδετο νόστον Ἀργείοις, ἐπεὶ οὔτε νοήμονες οὐδὲ δίκαιοι Πάντες ἔσαν. τῷ σφέων πολέες κακὸν οἶτον ἐπέσπον, Μήνιος ἐξ ὀλοῆς Γλαυκώπιδος ὀβριμοπάτρης. 'Abivimus in navibus; Deus autem dispersit Græcos, Et tunc certe Jupiter tristem in mente machinabatur reditum Græcis; nam neque prudentes neque justi Omnes erant. Ideoque ipsorum plures malum fatum consecuti sunt, Ira ex perniciosa Minervæ patrimæ.'

[p] *Urgente navigii tempore*] Nempe quia jam hyems ingruebat, ut infra ipse innuit, 'veriti ne per moram interventu hyemis, quæ ingruebat, a navigando excluderentur.' Et hic eos sequitur Dictys, qui autumno captum Ilium dicunt; inter quos fuisse videtur Servius, qui scripsit: 'et sciendum est septima luna captam esse Trojam.' Sed cum aliis errat Dictys; nam Trojæ excidium accidit finiente vere, ut in præfatione ex Scaligero demonstratum. *Navigii* autem *tempus* dicit noster, pro tempore navigationis.

[q] *Secum uti in Græciam naviget*] Quidam scribunt Æneam Neoptolemo captivum datum, et in Pharsaliam adductum. Lesches, in parva Iliade: Αὐτόν τ' Ἀγχίσαο κλυτὸν γόνον ἱπποδάμοιο Αἰνείαν ἐν νηυσὶν ἐβήσατο ποντοπόροισιν, Ἐκ πάντων Δαναῶν ἀγέμεν γέρας ἔξοχον ἄλλων. 'Ipsumque Anchisæ inclytum filium equestris Æneam in naves ascendere fecit per mare currentes, Super omnes Græcos sortitus præmium eximium.' Sed postea, occiso Neoptolemo ab Ores-

ibi namque ei simile cum ceteris ducibus jus, regnique eandem potestatem fore. Neoptolemus filios Hectoris Heleno concedit:[r] præterea reliqui duces auri atque argenti quantum singulis visum est. Dein consilio habito decernitur, uti per triduum funus Ajacis publice susciperetur. Itaque exactis his diebus, cuncti reges comam tumulo 7 ejus deponunt.[s] Atque exin 8 contumeliis Agamemnonem fratremque[t] agere, eosque non Atridas, sed Plisthenidas, et ob id ignobiles[u] appellare. Quare coacti, simul uti odium sui apud exercitum per absentiam leniretur, orant uti sibi abire e conspectu eorum sine noxa concedant. Itaque consensu omnium primi navigant, deturbati expulsique ab 9 ducibus. Ceterum Ajacis filii, Æantides Glauca genitus, atque Eurysaces[v] ex Tecmessa, Teucro traditi.

inde.—9 Delph. *a*, et mox ante *navigando*, et ante *Troja*.

NOTÆ

te, Æneas liber factus Macedoniam, et inde Italiam petiit. Alii aiunt Æneam, paulo antequam Troja caperetur, in Idam montem se contulisse; Sophocles, in Tragœdia *Laocoon*, referente Halicarnasseo, lib. I. et inde tertio anno post Italiam navigasse. Alii rursus scribunt, Æneam mansisse in Phrygia, ibique diu regnasse. Alii tandem aliter. Sed nimis longum esset ea omnia hic inserere; quare adi, si lubet, doctissimos Meziriaci commentarios, in Epist. Ovid.

[r] *Filios Hectoris Heleno concedit*] Sed ipse Neoptolemus Helenum captivum abduxit, eique postea Andromachen Hectoris concessit, cum Hermionem peteret. Ipsa Andromacha, apud Virg. 'Qui deinde secutus Ledæam Hermionem Lacedæmoniosque hymenæos, Me famulam famuloque Heleno transmisit habendam.' Virgilio consentit Justinus, qui scribit vivente Pyrrho Helenum Andromacham accepisse; cum alii omnes uno consensu tradant, eam post Pyrrhi mortem Heleno cessisse.

[s] *Comam deponunt*] De quo more jam supra.

[t] *Atque exin contumeliis Agamemnonem fratremque*] Hæc omnia contra veterum sententiam et auctoritatem Dictys protulit. Scribit Hom. Od. Γ. post captam Trojam Menelaum et Agamemnonem verbis inter se contendisse, cum ille Græcos omnes sese navigationi juberet accingere, hic vero eos adhuc ibi morari imperaret, usque dum ipse hecatombis Minervæ sacrificasset; et dimidiam Græcorum partem cum Menelao navigasse, reliquam cum Agamemnone Trojæ mansisse. Plura vide ibid.

[u] *Et ob id ignobiles*] Vide quæ de Plisthene superius dicta sunt.

[v] *Ceterum Ajacis filii Æantides atque Eurysaces*] De Æantide Ajacis filio nihil adhuc apud alios comperi.

[17.] Dein Græci, veriti ne per moram interventu hyemis, quæ ingruebat, ab navigando excluderentur, deductas in mare naves remigibus reliquisque nauticis instrumentis complent: atque ita cum his quæ singuli præda multorum annorum quæsiverant [w] discedunt. Æneas apud Trojam manet, qui post Græcorum profectionem cunctos ex Dardano,[x] atque ex proxima peninsula [y] adit, orat uti secum Antenorem regno exigerent. Quæ postquam, præverso de se nuntio, Antenori cognita sunt, regrediens ad Trojam, imperfecto negotio aditu prohibetur. Ita coactus cum omni patrimonio ab Troja navigat, devenitque ad mare Adriaticum,[z] multas interim gentes barbaras prætervectus: ibique constituit his qui secum navigaverant civitatem,[1] appellatam Corcyram Melænam.[a] Ceterum apud Trojam postquam fama est Antenorem regno potitum, cuncti, qui bello residui nocturnam civitatis cladem evaserant, ad eum confluunt, brevique ingens coalita multitudo: tantus amor erga Antenorem, atque opinio sapientiæ incesserat: fitque princeps amicitiæ ejus rex Cebrenorum Œnideus.[b] Hæc ego Gnosius Dictys, comes Idomenei, conscripsi, oratione ea quam maxime inter tam diversa loquendi genera conse-

1 Delph. *ubi cum his q. s. n. c. condit.*

NOTÆ

Eurysacis meminit Eustath. in Il. Λ.

[w] *Præda multorum annorum quæsiverant*] Præda est sexti casus. *Præda quæsiverant.* Id est, prædando quæsiverant.

[x] *Ex Dardano*] Dardanus et Dardanum urbs fuit, ab Abydo distans 70. stadiis. Sed hic, opinor, *Dardanum* dixit, pro regione Dardaniæ.

[y] *Ex proxima peninsula*] Nescio sane quam hic peninsulam cogitet Dictys, nisi ipsam Chersonesum intelligit.

[z] *Devenitque ad mare Adriaticum*] Certe Noster audierat Antenorem mare Adriaticum devenisse. Sed cum hoc nimis tritum et vulgare videretur, ipse maluit Antenorem Trojæ retinere, et Æneam in mare Adriaticum deducere.

[a] *Appellatam Corcyram Melænam*] Corcyra Melæna, id est, Corcyra nigra, insula maris Adriatici ante Illyricum, in qua urbem a Cnidiis conditam, refert Strabo VII.

[b] *Rex Cebrenorum Œnideus*] Cebreni vel Cebrenia regio in Troade ad Scamandrum, de qua fuse Strabo, XIII. alibi. Hæc erat sub ditione Priami: unde igitur repente rex iste

qui ac comprehendere potui, literis Punicis, ab Cadmo Danaoque traditis.[c] Neque sit mirum cuiquam, si, quamvis Græci omnes, diverso tamen inter se sermone agunt, cum ne nos quidem, unius ejusdemque insulæ, simili lingua, sed varia permixtaque utamur.[d] Igitur ea quæ in bello evenere Græcis ac Barbaris, cuncta sciens, perpessusque magna ex parte,[e] memoriæ tradidi.[2] De Antenore ejusque regno quæ audieram retuli. Nunc reditum nostrorum narrare juvat.

2 Delph. *memoria edidi.*

NOTÆ

Œnideus? Aut ubi tam diu delituit?

[c] *Literis Punicis, ab Cadmo Danaoque*] De literis Punicis abunde dictum est in epistola Q. Septimii. Sed nota hic Dictyn earum auctorem cum Cadmo Danaum dicere, ipsumque Septimium scribere, eas auctoribus Cadmo et Agenore frequentatas. Quod nusquam alibi legere est; cum uno consensu fere omnes tradant, solum Cadmum primum earum inventorem fuisse.

[d] *Sed varia permixtaque utamur*] Varia et permixta lingua usos fuisse Cretenses, fidem faciunt vocabula quædam antiqua, quæ apud Hesychium et alios legere est.

[e] *Perpessusque magna ex parte*] Ex Virg. 'Quæque ipse miserrima vidi, Et quorum pars magna fui.'

DICTYOS CRETENSIS

DE BELLO TROJANO

LIBER VI.

POSTQUAM impositis, quæ singuli bello quæsiverant, ascendere ipsi, solutis anchoralibus[a] navigant: dein a puppi secundante vento, paucis diebus pervenere ad Ægæum mare:[b] ibi multa imbribus ventisque, et ob id sæviente[1] mari, indigna experti, passim, uti sors tulerat, dispalantur. In quis Locrorum classis, turbatis[2] per tempestatem officiis nautarum, et inter se implicatis, ad postremum fulmine comminuta aut incensa est:[c] at[3] rex Locrorum Ajax, postquam natando evadere naufragium enisus est, reliqui[4] tabulis aut alio levamine fluitantes, ubi[5] ad Eubœam devenere, Chœradibus scopulis appulsi pereunt:[d] eos

1 Obrecht. ex Med. Cod. legendum monet *et obsæviente mari.*—2 Delph. *perturbatis.*—3 Delph. *et.*—4 Delph. *aliique.*—5 Delph. *postquam.* ' Omnino dele *postquam;* ut et supra *est;* ut sensus sit: postquam Ajax enisus, alii-

NOTÆ

[a] *Anchoralibus*] Subauditur, funibus.

[b] *Ad Ægæum mare*] Atqui totum illud mare, Græciam ab Asia dividens, Ægæum dictum. Sed tamen hic proprie locutus est Dictys. Nam primum vere Ægæum mare pars illa dicta est, quæ frequentibus insulis conspersa. Et ita hic locus intelligendus.

[c] *Fulmine comminuta aut incensa est*] Vide Hyginum, Fab. 116. qui tamen ipsum Ajacem fulmine occisum dicit.

[d] *Chœradibus appulsi pereunt*] I. scopulis e regione Eubœæ, juxta Capha-

namque re cognita Nauplius, ultum ire[6] cupiens[e] Palamedis necem, per noctem igni elato ad ea loca deflectere, tanquam ad portum, coëgerat. [2.] Per idem tempus Œax Nauplii filius,[f] Palamedis frater, cognito Græcos ad suos

que fluitantes ad Eubœam devenere, tunc C. s. a. p.' Vinding.—6 Delph. *iri*.

NOTÆ

reum, a quo Capharides dicti. Chœradas autem eos Noster vocat, Lycophronem secutus, *χοιράδων δ' ἐφημένους. Chœradibus insidentes.* Ubi Scholiastes, *χοιράδες αἱ ὕφαλοι λέγονται πέτραι.* Gyras vocat Homerus, quem hic Dictys secutus est. Sic enim, Od. Δ. de Ajace: *Γυρῇσιν μὲν πρῶτα Ποσειδάων ἐπέλασσε, Πέτρῃσιν μεγάλῃσι, καὶ ἐξεσάωσε θαλάσσης. Καί νύ κεν ἔκφυγε κῆρα, καὶ ἐχθόμενός περ Ἀθήνῃ, Εἰ μὴ ὑπερφίαλον ἔπος ἔκβαλε, καὶ μέγ' ἀάσθη· Φῆ ῥ' ἀέκητι θεῶν φυγέειν μέγα λαῖτμα θαλάσσης. Τοῦ δὲ Ποσειδάων μεγάλ' ἔκλυεν αὐδήσαντος· Αὐτίκ' ἔπειτα τρίαιναν ἑλὼν χερσὶ στιβαρῇσιν, Ἤλασε Γυραίην πέτρην, ἀπὸ δ' ἔσχισεν αὐτήν· Καὶ τὸ μὲν αὐτόθι μεῖνε, τὸ δὲ τρύφος ἔμπεσε πόντῳ, Τῷ ῥ' Αἴας τὸ πρῶτον ἐφεζόμενος μέγ' ἀάσθη· Τὸν δ' ἐφόρει κατὰ πόντον ἀπείρονα κυμαίνοντα. Ὣς ὁ μὲν ἔνθ' ἀπόλωλεν, ἐπεὶ πίεν ἁλμυρὸν ὕδωρ.* Id est: 'Ad Gyras quidem primum Neptunus eum appulit, Petras ingentes, et servavit e mari: Et sane effugisset mortem, quamvis invisus Palladi, Nisi impium dictum protulisset, propter quod graviter læsus est. Dixit enim, invitis Diis se effugere fluctus maris. Illum Neptunus magna audivit jactantem: Statim deinde tridenti arrepto manu forti, Percussit Gyream petram, absciditque ipsam; Et pars quidem illic mansit, pars autem incidit mari, Super quam Ajax primum insidens graviter læsus est; Illumque detrusit in mare ingens undosum. Sic ille quidem ibi periit; postquam bibit salsam aquam.' Homerum ad verbum pæne descripsit Lycophron, qui Ajacem, propter variam jactantiam, vocavit, *Κόκκυγα κομπάζοντα μαψαύρας στόμβους.* 'Cuculum, jactantem varias minas.'

[e] *Nauplius ultum iri cupiens*] Redeunte a Troja victrice classe, Nauplius in Caphareo promontorio ignes accendit, ut in scopulos eam pertraheret. Euripid. in Helena: *Πολλοὺς δὲ πυρσεύσας Φλογερὸν σέλας ἀμφὶ ῥυτὰν Εὔβοιαν εἷλ' Ἀχαιῶν Μονόκωπος ἀνὴρ, πέτραις Καφηρίαις ἐμβαλὼν, Αἰγαίαις τ' εἰναλίοις ἀκταῖς Δόλιον ἀστέρα λάμψας.* 'Multos autem, accendens Flammeam facem, in circumflua Eubœa sustulit Græcorum Unicus vir, petris Caphareis injiciens Ægeisque marinis scopulis Dolosam facem lucens.' Et Lycophron: *Ὅταν καρηβαρεῦντας ἐκ μέθης ἄγων Λαμπτῆρα φαίνῃ τὸν ποδηγέτην σκότους Σίντης, ἀγρύπνῳ προσκαθήμενος τέχνῃ.* 'Quando caput gravatos ex crapula ducens Facem lucebit ducem tenebrarum Noxius, vigili incumbens fraudi.'

[f] *Œax Nauplii filius, &c.*] Hoc etiam ab ipso Nauplio factum describit Tzetzes, in Lycoph. *Περιπλέων λοιπὸν τῆς χώρας, τὰς Ἑλληνίδας παρεσκεύασε τὰς τῶν Ἑλλήνων γυναῖκας μοιχευθῆναι, Κλυταιμνήστραν τὴν τοῦ Ἀγαμέμνονος Αἰγίσθῳ, Αἰγιάλειαν τὴν Διομήδους Σθενέλῳ, Μήδειαν δὲ τὴν Ἰδομενέος ὑπὸ Λεύκωνος, &c.* 'Circum navigans Græciæ regiones, Græcorum mulieres adulteras fecit: Agamemnonisque

remeare, Argos venit: ibi Ægialem atque Clytæmnestram falsis nuntiis adversum maritos armat, prædicto ducere eos ex Troja uxores, prælatas his: præterea addere[7] ea,[g] quis mobile suapte[8] natura muliebre ingenium magis adversum suos incenderetur. Ita Ægiale advenientem Diomedem[h] per cives aditu prohibet: Clytæmnestra per Ægisthum,[i] adulterio sibi cognitum, Agamemnonem insidiis capit, eumque interficit: brevique denupta adultero, Erigonem ex eo edit. Interim Talthybius[l] Orestem, Agamemnonis filium, manibus Ægisthi ereptum, Idomeneo, qui apud

7 Delph. et vulg. *addidere*.—8 Delph. *sua*.

NOTÆ

Clytæmnestram ab Ægistho corrumpi, Ægialeam Diomedis ab Sthenelo, Medeam Idomenei a Leucone.'

[g] *Addere ea*] Sed de Œace tantum loquitur. Quomodo igitur, *addidere?* optime Jos. Mercer. *addere*.

[h] *Ita Ægiale advenientem Diomedem*] Historia petenda est ex Lycophrone, ubi Scholiastes hæc habet: *Διομήδης μετὰ τὴν τοῦ Ἰλίου πόρθησιν καταπλεύσας εἰς Ἄργον τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα, καὶ εὑρὼν τὴν ἑαυτοῦ γαμετὴν Αἰγιάλειαν συνφθειρομένην Κομήτῃ τῷ υἱῷ Σθενέλου, διὰ τὸ ἑαυτὸν ἐν τῇ Τροίᾳ τρῶσαι τὴν Ἀφροδίτην, καὶ μέλλων ὑπὸ τῆς αὐτῆς Αἰγιαλείας ἀναιρεθῆναι, τότε μὲν εἰς τὸν τῆς Ἀργείας Ἥρας βωμὸν καταφυγὼν σώζεται. Ὕστερον δὲ εἰς Ἰταλίαν ὤχετο εἰς τὸ Δαύνιον, ἔθνος βάρβαρον, οὗ ἐβασίλευσε Δαῦνος.* 'Diomedes, post captum Ilium Argos reversus, patriam suam, uxorem Ægialen a Cometa Sthenelei filio corruptam invenit, ira Veneris, quam ipse in Troja vulneraverat. Et cum jam futurum esset ut ab ea interficeretur, confugit ad aram Junonis Argivæ, ubi salutem invenit. Tandemque in Italiam pervenit, ad Dauniam nationem barbaram, cui Daunus imperabat.' Ex quo loco obiter corrigendus Eustath. Il. E. p. 566. ubi Cometen hunc non Stheneli filium, ut revera fuit, sed ipsius Stheneli patrem facit. Porro, quod de sociis Diomedes fabulati sunt poëtæ, eos scilicet in aves conversos fuisse, consulte omisit Dictys. De qua re sic ipse Diomedes, apud Virg. XI. Æn. 'Invidisse Deos, patriis ut redditus oris Conjugium optatum et pulchram Calydona viderem! Nunc etiam horribili visu portenta sequuntur, Et socii amissi petierunt æthera pennis, Fluminibusque vagantur aves, (heu dira meorum Supplicia!) et scopulos lacrymosis vocibus implent.'

[i] *Ægisthum*] Thyestæ filium.

[k] *Agamemnonem insidiis capit*] Homer. Od. Δ. et Λ. narrat advenientem Agamemnonem ab Ægistho cœna acceptum, ibique occisum. Tragici poëtæ fabulati sunt, Clytæmnestram indusio, quod nullum haberet exitum, Agamemnonem interfecisse.

[l] *Interim Talthybius*] Alii scribunt, Orestem, per sororem Electram Ægistho surreptum, in Phocidem demandatum ad Strophium. Ita Sophocles, in Electra, et Hygin. Fab. 117. Pindarus, per Arsinoëu nutricem Orestis id factum, scribit. Hom. Odyss. Γ. innuere videtur, eum Athe-

Corinthum agebat,[m] tradit. Eo Diomedes expulsus regno,[n] et Teucer[o] prohibitus Salamina a Telamone, quod fratrem insidiis circumventum non defendisset, conveniunt. Interim Mnestheus[p] cum Æthra et Clymena filia ejus ab Atheniensibus recipitur: Demophoon atque Athamas[9] foris manent. Ceterum ubi plures eorum, qui evaserant, apud Corinthum fuere, cavent, uti juncti inter se, singula aggrederentur regna, belloque aditum ad suos patefacerent. Eam rem Nestor prohibet, suadens tentandos prius civium animos: neque committendum, uti per seditionem Græcia omnis intestinis discordiis corrumperetur. Neque multo post cognoscit Diomedes in Ætolia ab his qui per absentiam ejus regnum infestabant, Œneum[1][q] multimodis afflictari: ob quæ profectus ad ea loca, omnes, quos auctores injuriæ repererat, interficit: metuque omnibus circum locis injecto, facile ab suis receptus est.[r] Inde per omnem Græciam fama orta, suos quisque reges accipiunt: summam in his qui apud Trojam bellaverant virtutem, neque in resistendo cujusquam vires idoneas existimantes. Ita nos

9 Delph. *Achamas.*—1 Vulg. *eo nomine.*

NOTÆ

nas perlatum fuisse: ibi enim dicit Nestor, Oresten Athenis venisse ut Ægisthum interficeret. Sed vide ibi Eustath. p. 1469. qui refert quosdam pro ἀπ' Ἀθηνάων scripsisse ἀπὸ Φωκήων, a Phocide. Alios vero, Orestem primo in Phocidem, et a Phocide Athenas pervectum, intellexisse.

[m] *Idomeneo qui apud Corinthum agebat*] Fingit Noster Idomeneum, Creta expulsum, confugisse Corinthum, unde postea in regnum suum receptus est.

[n] *Eo Diomedes expulsus regno*] Nescio quos auctores hic Noster secutus est, qui scribat, Diomedem regno expulsum Corinthum petiisse, qui re vera se in Italiam contulit.

[o] *Et Teucer*] Telamon cum Teucrum videret absque fratre Ajace redeuntem, eum Salamine ejecit; qui se Sidona contulit, et inde Cyprum, ubi novam Salamina condidit, Virg. 1. Æn. 'Atque equidem Teucrum memini Sidona venire, Finibus expulsum patriis, nova regna petentem, Auxilio Beli: genitor tum Belus opimam Vastabat Cyprum, et victor ditione tenebat.'

[p] *Interim Mnestheus*] Ab aliis auctoribus diversus abit, qui scribunt Athenienses, repulso Mnestheo, Demophoonti regnum tradidisse.

[q] *Œneum*] Œneus Tydei pater, avus Diomedis, rex Calydonis in Ætolia.

[r] *Facile ab suis receptus est*] Fingit Noster, Diomedem in Ætoliam rediisse: quod nescio an alibi reperias.

quoque cum Idomeneo rege Cretam patrium solum summa gratulatione civium remeavimus.[s] [3.] Dein ubi Orestes, transactis pueritiæ annis,[t] officia viri exequi cœpit, orat Idomeneum, uti secum[u] ex ea insula quam plurimos mitteret: cupere namque se Athenas navigare. Itaque collecto numero eorum quos idoneos credebat, Athenas venit: ab his auxilium contra Ægisthum orat. Dein ad oraculum adit:[2] responsumque fert, uti matrem, et cum ea Ægisthum interficiat: ex quo fore, uti regnum patrium reciperet. Hujusmodi numine armatus[3] cum prædicta manu ad Strophium venit: is namque Phocensis, cujus filia in matrimonium Ægisthi[v] denupserat, indignatus quod spreto priore conjugio Clytæmnestram superduxerit, et regem omnium Agamemnonem insidiis interfecerit, ultro ei auxilium adversum inimicissimos obtulerat. Itaque conspirato inter se, cum magna manu Mycenas veniunt. Statimque quod Ægisthus aberat,[w] primo Clytæmnestram interficiunt, multosque alios qui resistere ausi erant. Dein cognito Ægisthum adventare, insidias ponunt, eumque circumveniunt. Inde per omnem Argivorum populum dissensio animorum exorta, quoad[4] diversa inter se cupientes, ad postremum in partes discederent. Per idem tempus Menelaus, appulsus Cretam,[x] cuncta super Agamemnone regnoque ejus

2 Delph. *adiit*.—3 Vinding. legendum putat *animatus*.—4 Delph. *quod*.

NOTÆ

[s] *Remeavimus*] Verum alii scribunt, Idomeneum, Creta repulsum, Salentinos campos in Italia obsedisse, unde in Asiam reversus interiit. Alii tradunt, eum reversum apud Apollinem Clarium consedisse.

[t] *Transactis pueritiæ annis*] Orestes, cum Ægisthum occidit, natus erat annos 23.

[u] *Orat Idomeneum, uti secum*] Totum istud, de auxiliis ab Oreste corrogatis ut patrem suum ulcisceretur, ab ipso Dicty fictum est. Orestes quidem oraculum accepit, quo Clytæmnestram matrem et Ægisthum adulterum interficere jubebatur, non vi cum copiis irruens, sed dolo, &c. Vide Sophocl. in Electra, Æschyl. in Eumenid. Euripid. in Oreste, Iphigenia, et Electra, Hygin. Fab. 119.

[v] *Cujus filia in matrimonium Ægisthi*] Non memini me legisse alibi, Strophium Ægisthi socerum fuisse.

[w] *Statimque quod Ægisthus aberat*] Ex Sophocl. in Electra.

[x] *Per idem tempus Menelaus, appulsus Cretam*] Verum est ex Homero, Menelaum a Sunio Athenarum pro-

cognoscit. [4.] Interea per omnem insulam, postquam cognitum Helenam eo venisse, multi undique virile ac muliebre sexu [y] confluunt: aventes dinoscere cujus gratia orbis pæne omnis ad bellum conspiravisset: ibi inter cetera Menelaus profert,[5] Teucrum, expulsum patria, civitatem apud Cyprum,[z] Salaminam nomine,[a] condidisse. Multa etiam apud Ægyptum miranda [6] refert: et Canopi gubernatoris sui,[b] qui ibi morsu serpentium [c] interierat, exstructum magnificum monumentum. Dein, ubi tempus visum est, Mycenas navigat: ibi multa adversum Orestem molitus,[7] [d] ad postremum multitudine popularium cohibitus, ab eo quod cœperat negotio destitit. Inde placet cunctis Orestem [e] super eo facinore causam dicere apud Atheni-

5 Delph. *perfert.*—6 Delph. *miracula.*—7 Delph. *molitur.*—8 Habet Delph.

NOTÆ

montorio Cretam delatum fuisse; Odyss. Γ. Sed falsum est, eum ibi de Agamemnone et ejus regno aliquid didicisse; quod ei tantum in insula Pharo contigit, a Proteo sene, ut fuse Homer. Od. Δ.

[y] *Virile ac muliebre sexu*] Sexu, neutrius generis. Sallust. 'Undique virile ac muliebre sexu per vias et tecta omnium visebatur.' Sisenna IV. Histor. 'Tum in muro virile ac muliebre sexu, populi multitudine omni collocata.'

[z] *Apud Cyprum*] Nam illuc etiam Menelaum delatum, docet Homer. Od. Δ.

[a] *Salaminam nomine*] De qua Horat. I. Od. 7. 'Ambiguam tellure nova Salamina futuram.'

[b] *Et Canopi Gubernatoris sui, &c.*] Qui etiam urbi Canopo nomen dedit. Strab. XVII. Κάνωβος δ' ἐστὶ πόλις ἐν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν σταδίοις ἀπὸ Ἀλεξανδρείας πεζῇ ἰοῦσιν, ἐπώνυμος Κανώβου τοῦ Μενελάου κυβερνήτου ἀποθανόντος αὐτόθι. 'Canopus urbs 120. stadiis distat ab Alexandria terrestri itinere, cognominis Canopi, qui Menelai gubernator fuerat, et ibi mortuus est.' Ita Mela, Solinus, et alii. Verum alii nomen Canopi ante Menelaum fuisse contendunt; doctique Ægyptiorum, ut refert Aristides, existimabant, *Canobum* esse vocem Ægyptiacam, quæ Latine significet, *aureum solum.*

[c] *Morsu serpentium*] Hæmorroidem vocat Eustath. in Dionys. serpentem illum, cujus morsu Canopus interiit. Historiam vide apud illum.

[d] *Adversum Orestem molitur*] Populum commovet, et Orestem cogit apud eum de cæde matris causam dicere. Qui, totius populi consensu, lapidibus damnatus, consiliis amici Pyladis mortem effugit. Historiam pete ex Euripid. in Oreste.

[e] *Inde placet cunctis Orestem*] Quidam scribunt, Orestem Deorum monitu Athenas confugisse, ut ibi ab Areopagitis judicaretur.

enses, ubi Areopagitarum judicium severissimum[f] per omnem Græciam memorabatur: apud quos dicta causa, juvenis absolvitur. Erigona, quæ ex Ægistho edita erat, ubi fratrem absolutum intelligit, victa dolore immodico, laqueo interiit.[g] Mnestheus[h] liberatum Orestem[g] parricidii crimine, purgatumque more patrio cunctis remediis quæ ad oblivionem[i] hujusmodi facinoris adhiberi solita erant, Mycenas remittit: ibique regnum ei concessum. Dein trans-

NOTÆ

[f] *Ubi Areopagitarum judicium severissimum*] Areopagitæ, Athenarum senatores, sic dicti ab Areopago, id est, colle Martis, Ἄρειος πάγος, quo judicaturi conveniebant. Eorum judicia severissima habebantur; unde et in proverbium abiere. Vide Suidam, Erasmum, &c. De Areopago vide doctissimi Meursii libellum.

[g] *Victa dolore immodico, laqueo interiit*] Idem auctor magni Etymologici. Quidam tamen scribunt, Orestem Erigonam uxorem duxisse, et ex ea suscepisse Penthilum. Ita Tzetzes, in Lycoph. Pausanias et alii.

[h] *Mnestheus*] Atqui Mnestheum eodem anno, quo Troja capta fuit, interiisse certum est. Non potuit igitur Orestem purgare, qui octavo demum anno post Trojam captam Ægisthum interfecit. Neque verius Suidas et Aristophanis Scholiastes, qui scribunt Orestem tempore Pandionis Athenas venisse. Pandion enim multo vetustior. Quare Athenæus unice sequendus, qui sub Demophoonte id scribit accidisse. Ita Tzetzes in Lycophr. Neque etiam de loco conveniunt, ubi Orestes purgatus fuit, ut neque de tempore. Dictys ait, Athenis purgatum, statim postquam absolutus fuerit. Euripides vero, postquam e Taurica regione reversus fuerit. Aliique, non in Attica sed in urbe Trœzene. Pausan. in Corinthiacis: Τὸν δὲ ἔμπροσθεν τοῦ ναοῦ λίθον, καλούμενον δὲ ἱερὸν, εἶναι λέγουσιν ἀφ' οὗ ποτε ἄνδρες Τροιζηνίων ἐννέα Ὀρέστην ἐκάθηραν ἐπὶ τῷ φόνῳ τῆς μητρός. 'Lapidem autem illum ante templum, qui sacer lapis dictus est, eum esse dicunt, super quem olim viri novem Trœzenii Orestem expiarunt a cæde matris.' Idem paulo post: 'Ante templum Apollinis,' inquit, 'est Orestis dictum tentorium. Nam antequam cæde matris purgaretur, nullus Trœzeniorum voluit illum domum suam recipere. Sed illum ibi constituentes purgabant, eique cibos præbebant, donec omnino fuerit expiatus. Et etiam nunc nepotes eorum, qui illum expiaverunt, statutis quibusdam diebus eodem illo loco cœnant. Non longe ab illo tentorio sepultæ fuerunt purgationes illæ, super quas aiunt laurum natam, quæ adhuc ibi cernitur. Fertur etiam Trœzenios purgationes multas alias adhibuisse, et aquam ex Hippocrene,' &c.

[i] *Quæ ad oblivionem*] Remedia illa ad oblivionem facinoris non adhibebantur; nam qui purgatus fuerat, non ideo minus a se perpetrati sceleris memor erat: quare scripsisse Dictym existimo, *quæ ad ablutionem*. *Abluti* enim proprie dicebantur, qui purgationibus istis expiati fuerant; unde et Gallice adhuc dicimus, *se laver d'un crime, se purger, &c.*

acto tempore, accitu Idomenei Cretam venit, neque multo post Menelaus: ibi multa in patruum sæva[9] per eum ingesta, quod sibi per dissensionem popularium multimodis periclitanti ipse etiam insidiatus esset. Ad postremum intercessu Idomenei uterque conciliatus sibi Lacedæmona discedit. Ibi Menelaus, sicuti convenerat, Hermionam[k] in matrimonium Oresti despondit. [5.] Per idem tempus Ulysses Cretam appulsus est, duabus Phœnicum navibus[l] mercedis pacto acceptis: namque suas, cum sociis atque omnibus quæ ex Troja habuerat, per vim Telamonis amiserat: scilicet infesti ob illatam per eum filio necem,[m] vix ipse liberatus industria sua. Percontantique[1] Idomeneo quibus ex causis in tantas miserias devenisset, erroris initium narrare occipit: quo pacto appulsus Ismarum[n] multa inde per bellum quæsita præda navigaverit: appulsusque

præpositionem *a* ante *p. crimine.*—9 Delph. *severe.*—1 Delph. *Percunctanti-*

NOTÆ

[k] *Hermionam*] De Orestis et Hermionæ conjugio variant scriptores. Nam Hyginus scribit, Hermionam, Neoptolemo desponsatam, statim post Trojam captam, Oresti in matrimonium datam fuisse, Menelaumque postea illam ab Oreste abduxisse et Neoptolemo tradidisse. Alii, contra, Hermionam prius Oresti desponsatam Neoptolemo a patre Menelaö traditam dicunt, eamque deinde ab ipso Menelao abreptam. Sed hæc omnia accuratissime doctissimus Meziriacus, in suis commentariis, in Epistol. Ovid. Hermionæ Oresti.

[l] *Ulysses Cretam appulsus est, duabus Phœnicum navibus, &c.*] Totam hanc historiam de vi Ulyssi per Telamonem facta, et de Ulyssis Cretam appulsu duabus Phœnicum navibus, ab auctore nostro confictam existimo. Nihil enim Homer. nihil Hyginus, nihil Ausonius. Suspicor etiam id omne commentum fuisse Dictyn, propter locum illum Homeri, ubi Eumæus refert, sibi olim virum Ætolum dixisse, vidisse se Ulyssem apud Idomeneum, naves suas tempestate quassas reficientem. Locus est, Od. Ξ. *Φῆ δέ μιν ἐν Κρήτεσσι παρ' Ἰδομενῆϊ ἰδέσθαι, Νῆας ἀκειόμενον, τάς οἱ ξυνέαξαν ἄελλαι.* 'Dixit autem illum in Creta apud Idomeneum vidisse, Naves sanantem, quas ei fregerant procellæ.' Imo et pagina mox sequenti aliter narrat. Ait enim, inter Scyllam et Charybdim amissis navibus se in manus Phœnicum devenisse, ab iisque per misericordiam reservatum. Locum adi.

[m] *Filio necem*] Nempe Ajaci. De quo supra.

[n] *Appulsus Ismarum*] Apud Cicones. A Ciconibus ad Lotophagos Meningis Insulæ populos, unde Siciliam ad Cyclopas et Læstrygonas delatus. Hom. Od. I.

ad Lotophagos,[o] atque adversa usus fortuna, devenerit in Siciliam: ubi per Cyclopa[2] et Læstrygona fratres[p] multa indigna expertus, ad postremum ab eorum filiis Antiphate et Polyphemo[q] plurimos sociorum amiserit. Dein per misericordiam Polyphemi in amicitiam receptus, filiam regis Arenen,[r] postquam Elpenoris socii[s] ejus amore deperibat, rapere conatus: ubi res cognita est, interventu parentis

que.—2 Delph. *Cyclopem.*

NOTÆ

[o] *Lotophagos*] Lotophagos alios supra Mauritanos, versus Occasum, locat Strabo, alios in Insula Meninge, quæ et Lotophagitis dicitur, ad Syrtim minorem. Et eos hic intelligendos esse idem docet; illic enim ara Ulyssis ostendebatur: fuere et alii Lotophagi, in recessu intimo Syrtis majoris.

[p] *Per Cyclopa et Læstrygona fratres*] Cyclopas et Læstrygonas fratres dicit. Nescio unde. Thucydides enim libro VI. Παλαιότατοι μὲν λέγονται ἐν μέρει τινὶ τῆς χώρας Κύκλωπες καὶ Λαιστρυγόνες οἰκῆσαι. Ὧν ἐγὼ οὔτε γένος ἔχω εἰπεῖν, οὔθ' ὁπόθεν εἰσῆλθον, ἢ ὅποι ἀπεχώρησαν. 'Antiquissimi dicuntur in parte quadam regionis, (Siciliæ,) Cyclopes et Læstrygones habitasse. Quorum ego neque genus possum dicere, neque unde venerint, neque quo abierint.' Illud certum est, Cyclopas et Læstrygonas Siciliæ populos fuisse, eamque partem insulæ tenuisse, quam postea *Leontini*. Hesych. Λαιστρυγόνες, οἱ νῦν Λεοντῖνοι. 'Læstrygones, qui nunc Leontini.' Idem Tzetzes in Lycophr. et alii. Et sane nomina *Læstrygon* et *Leontinus* idem sonare, docuit Bochartus. Sicut enim *Læstrygones* Punice dicti sunt a leoninis moribus, quippe *Læstrygon* Phœnicibus erat *Laistriecan*, leo mordax, ita eos Græci a leone *Leontinos* dixere. *Cyclopes* autem, qui aliam insulæ partem tenuere, Lilybæum scilicet, inde a Phœnicibus dicti *Khekleb*, contracto nomine ex *Kheklekleb*, id est sinus, *Lilybetanus* sinus, ad Libyam. Plura vide apud illum, in ejus Chanaan, I. 30.

[q] *Antiphate et Polyphemo*] Antiphates ex Læstrygonibus, Polyphemus ex Cyclopibus. Homer. scribit Ulyssem primo ad Cyclopas delatum, deinde ad insulas Vulcanias, unde ad Læstrygonas. Ita ut omnino diversos facere videatur, neque Læstrygonas etiam in Sicilia collocare; sed in Italia circa Caietam et Formias, quæ Auruncorum veterum sedes. Aurunci autem Læstrygones. Plin. III. 5. 'Oppidum Formiæ, Hormiæ ante dictum, ut existimavere, antiqua Læstrygonum sedes.'

[r] *Filiam regis Arenen*] Nescio unde hanc historiam habuit Dictys. Minus etiam, unde suam Tzetzes in Chiliadibus; ubi narrat Ulyssem, post occæcatum Polyphemum, ejus filiam nomine Elpen abduxisse: sed eam postea ei Læstrygonas ademisse, patrique Polyphemo remisisse, &c.

[s] *Elpenoris socii*] Unus fuit e remigibus Ulyssis. Vide Hom. Od. Λ.

puella ablata per vim,[t] exactus per Æoli insulas[u] devenerit ad Circen,[v] atque inde ad Calypso,[w] utramque reginam insularum in quis[3] morabantur, et quibusdam illecebris

3 Delph. *quibus.*

NOTÆ

[t] *Interventu patris puella ablata per vim*] Polyphates, pater puellæ, adveniens eam per vim Ulyssi abstraxit, ipsumque ex insula abegit, &c.

[u] *Æoli insulas*] Æoliæ, eædem et Vulcaniæ et Hephæstiades, septem insulæ occiduo Siciliæ littori oppositæ. Earum olim rex Æolus; qui in sua potestate ventos habere dictus est, quia ex nebulis et fumo futura flabra ventorum prædicebat. Ita Diodor. Serv. et alii. Sed optime docuit Bochartus, ipsum Æoli nomen fabulæ locum dedisse: *aol* enim Phœnicibus est ἄελλα, procella, tempestas. Unde Æolus creditus Phœnicibus esse rex *aolim*, id est, tempestatum.

[v] *Ad Circen*] Quam in insula Æea habitasse scribit Homer. Illa autem insula nunc Italiæ promontorium a Circe Circeium dictum. De quo Servius in Æn. III. 'Qui nunc Circeius mons a Circe dicitur, aliquando, ut Varro dicit, insula fuit; nondum siccatis paludibus, quæ eam dividebant a continente.' Et ante Servium Theophrastus histor. Plant. I. 8. scripsit, λέγειν τοὺς ἐγχωρίους, ὡς ἐνταῦθα ἡ Κίρκη κατῴκει, καὶ πρότερον μὲν οὖν νῆσον εἶναι τὸ Κιρκαῖον. Νῦν δὲ ὑπὸ ποταμῶν τινῶν προσκεχῶσθαι, καὶ εἶναι ἠϊόνα. 'Dicere incolas ibi Circen habitasse, ac prius quidem fuisse insulam. Nunc autem a fluminibus quibusdam aggestam esse terram, et continentem factam.'

[w] *Ad Calypso*] Atlantis filiam, quæ Ogygiam Insulam habitabat. Hom. Od. H. Ὠγυγίη τις νῆσος ἀπόπροθεν εἰν ἁλὶ κεῖται, Ἔνθα μὲν Ἄτλαντος θυγάτηρ, δολόεσσα Καλυψὼ, Ναίει ἐϋπλόκαμος, δεινὴ Θεός. 'Egregia quædam insula longe in mari jacet, Ubi Atlantis filia, dolosa Calypso, Habitat, pulchricoma gravis Dea.' Ubi fuerit illa insula, vix hodie certo dici possit; nam quod eam aliqui statuunt circa Siciliam, vel juxta Lacinium promontorium, id omnino a vero abhorret: nam ex Homero discimus, Ulyssem ex Ogygia Corcyram delatum decima octava die navigationis, cum tamen vento secundo usus fuisset. Remotior ergo fuit illa insula ac vulgo opinantur. Ego libenter crederem per Ogygiam hic Ægyptum Homerum intellexisse: eam enim et *Ogygiam*, et insulam olim dictam fuisse, certum est. Huc accedit quod Od. Δ. Proteus Menelao dicit, se Ulyssem vidisse in insula in domo Calypsus. Jam Proteus Ægyptius fuit, vel certe Pharius: necesse est igitur ipsum in Ulyssem incidisse in vicino quodam loco, sive Ægyptum dicas, sive alium quem. Sane ex Strabone facile colligas, Ægypto vicinam insulam fuisse, neque commentitiam, ut quidam putavere. Ita enim ille libro I. 'Quibus etiam Platonis illud commode subjungit, nempe fieri posse ut non sit figmentum id, quod de Atlantide insula' (sic dicebatur Ogygia) 'fertur, de qua is ait tradidisse Solonem, qui ita ab Ægyptiis didicisset sacerdotibus, deletam eam esse, cum fuerit aliquando continente tota non minor insula.'

animos hospitum ad amorem sui illicientes. Inde liberatus, pervenerit ad eum locum,[x] in quo exhibitis quibusdam sacris,[y] futura defunctorum animis[z] dinoscerentur: post quæ appulsus Sirenarum scopulis,[a] ibi[4] per industriam[b] liberatus sit: ad postremum inter Scyllam et Charybdim,[c] mare

4 Delph. *ubi*.

NOTÆ

[x] *Ad eum locum*] Lacum Avernum intellige circa Baias, ubi ostia Ditis fuisse fabulati sunt. Cimmerios hic statuit Homerus, dicitque eos caligine et nubibus semper tegi, neque sole unquam respici. Quod Virgilius ad nemorum tenebras et halitus atros Averni lacus retulisse videtur, dum locum illum describit, lib. VI. 'Spelunca alta fuit, vastoque immanis hiatu, Scrupea, tuta lacu nigro, nemorumque tenebris, Quam super haud ullæ poterant impune volantes Tendere iter pennis, talis sese halitus atris Faucibus infundens supera ad convexa ferebat: Unde locum Graii dixerunt nomine aornon.' Vide Strabon. V.

[y] *Quibusdam sacris*] Quæ Homerus describit, Od. Λ. initio.

[z] *Defunctorum animis*] Id est, per animas defunctorum. Homerus inducit animam Tiresiæ, Ulyssi futura prædicentem.

[a] *Sirenarum scopulis*] Servius, ad illud v. Æn. 'Jamque adeo scopulos Sirenum inducta subibat, Difficiles quondam multorumque ossibus albos.' 'Sirenes,' inquit, 'secundum fabulam, parte virgines fuerunt, parte volucres, Acheloi fluvii et Calliopes Musæ filiæ. Harum una voce, altera tibiis, alia lyra canebat. Et primo juxta Pelorum, post in Caphareis insulis' (lego Capreis insulis) 'habitaverunt, quæ illectos suo cantu in naufragia deducebant. Secundum veritatem, meretrices fuerunt, quæ transeuntes, quoniam eos ducebant ad egestatem, his fictæ sunt inferre naufragia, has Ulysses contemnendo deduxit ad mortem.' Ubi ille controversiam, quæ de earum situ semper fuit, conciliare tentavit. Alii enim Sirenas circa Pelorum Siciliæ Promontorium, alii in sinu Cumano prope Neapolin statuebant. Posteriorem sententiam potius amplectebatur Strabo, quia Neapoli monstrabatur monumentum Parthenopes, quæ una Sirenum fuit. Porro Sirenarum nomen mere Punicum esse docuit Bochartus, qui *Siren* canorum monstrum interpretatus, a Punico *Sir*, id est, *canticum*: et verisimile est scopulis illis nomen illud inditum fuisse, ob fragorem aquarum sese illic allidentium.

[b] *Ubi per industriam*] Sociorum aures cera obturavit, ipsique eum funibus ad malum ligaverunt. Hom. Od. M. initio.

[c] *Scyllam et Charybdim*] Scylla et Charybdis, scopuli duo, teli jactu a se invicem distantes. Hom. Od. M. Scylla freti Mamertini dextrum sive occiduum latus occupat, Charybdis lævum sive Eoum. Virg. III. 'Dextrum Scylla latus, lævum implacata Charybdis.' Ubi vide Servium. Eos scopulos Homerus in horrenda monstra convertit, quod essent latrociniis piratarum, qui eos obsidebant, infames. Vide Palæphatum in Scylla.

sævissimum, et illata sorbere solitum, plurimas navium cum sociis amiserit. Ita se cum residuis in manus Phœnicum per maria prædantium[d] incurrisse, atque ab his per misericordiam reservatum. Igitur uti voluerat, acceptis ab rege nostro duabus navibus, donatusque multa præda, ad Alcinoum regem Phæacum[e] remittitur. [6 Ibi ob celebritatem nominis per multos dies benigne acceptus, cognoscit Penelopam ab triginta illustribus viris diversis ex locis in matrimonium postulari. Hique erant a Zacyntho,[f] Echinadibus, Leucatha, Ithaca. Ob quæ multis precibus persuadet regi,[g] uti secum ad vindicandam matrimonii inju-

NOTÆ

Vel potius quod ea loca naufragiis essent nobilia; unde a Phœnicibus alterum Scyllam dictum docuit Bochartus a punico *scol*, id est, *exitium*: alterum *Charybdim*, a Punico *Chorabdam*, id est, 'foramen perditionis:' hiatu enim magno profundoque sorbet navigia.

[d] *In manus Phœnicum per maria prædantium, &c.*] Priscus, apud Suidam in voce Χάρυβδις· 'Εκεῖσε, inquit, 'Οδυσσεὺς, πάντας τοὺς ἑταίρους μετὰ τῶν πλοίων ὑποβαλὼν, αὐτὸς μόνος περικαθίσας σανίδι ἐν τοῖς ῥεύμασι τῆς θαλάσσης ἐφέρετο. Τοῦτον ἑωρακότες Φοίνικές τινες ἐν τοῖς ὕδασι πλέοντα ἀναλαβόντες ἤγαγον ἐν Κρήτῃ πρὸς 'Ιδομενέα γυμνόν. 'Illic,' in Charybdi, 'Ulysses, amissis sociis omnibus una cum ipsis navibus, tabulæ solus insidens maris fluctibus ferebatur. Hunc Phœnices quidam, in aquis navigantem conspicati, receptum Cretam ad Idomeneum nudum deduxerunt.' Supra tamen noster retulit, Ulyssem Cretam appulisse navibus Phœnicum, cum ipse suas per vim Telamonis amiserit.

[e] *Ad Alcinoum regem Phæacum*] Ad Corcyram Epiro objacentem insulam: ejus populi *Phæaces* dicti, id est, eminentes, ab Arabico *Phaik*: quomodo dicitur, qui vel opibus vel dignitate, vel virtutibus super alios eminet. Quod Phæacibus optime congruit, quos propter opulentiam, industriam, et comitatem, et reliqua tam animi quam fortunæ bona, poëtæ pæne ad Deorum sortem evehunt. Unde est, quod poëta summus eos appellat ἀγχιθέους, id est, εὐδαίμονας καὶ ἰσοθέους, *beatos et Diis æquales*, ut recte interpretatur Hesychius, post veteres Scholiastes. *Bochart.* Ego existimo Phæaces dictos ab Arabico *Phaik*, id est, *eminens*; propter eorum situm; excelsi enim et eminentes. Quo allusisse Virgilium puto, lib. III. 'Protinus aërias Phæacum abscondimus arces.'

[f] *A Zacyntho, &c.*] Homerus ait, a Dulichio, Same, id est, Cephalenia, Zacyntho, et Ithaca. Od. A. "Οσσοι γὰρ νήσοισιν ἐπικρατέουσιν ἄριστοι, Δουλιχίῳ τε, Σάμῃ τε, καὶ ὑλήεντι Ζακύνθῳ, 'Ηδ' ὅσσοι κραναὴν 'Ιθάκην κατακοιρανέουσι, Τόσσοι μητέρ' ἐμὴν μνῶνται, τρύχουσι δὲ οἶκον. 'Quotquot enim insulis dominantur optimi, Dulichioque, Sameque, et nemorosa Zacyntho, Atque quotquot asperam Ithacam regunt, Tot matrem meam ambiunt, destruunt autem domum.' Leucatam vocat noster quæ est *Leucas*; olim Epiro continua, sed postea insula facta.

[g] *Persuadet regi*] Alcinoo. Et hic ab Homero dissentit, scribente Ulys-

riam navigaret. Sed postquam devenere ad eum locum, paulisper occultato Ulysse, ubi Telemachum [h] rem quæ parabatur edocuere, domum ad Ulyssem clam veniunt: ubi multo vino atque epulis repletos jam procos [i] ingressi interficiunt. Dein per civitatem Ulyssem adventasse, popularibus cognitum est: a quis [5] benigne et cum favore exceptus, cuncta quæ domi gesta erant cognoscit: meritos donis aut suppliciis afficit.[k] De Penelopa [6] ejusque pudicitia, præclara fama. Neque multo post, precibus atque hortatu Ulyssis, Alcinoi filia Nausica [l] Telemacho denubit. Per idem tempus Idomeneus, dux noster, apud Cretam interiit,[m] tradito per successionem Merioni regno:[n] et Laërta, triennio postquam filius domum rediit, finem vitæ fecit.

5 Delph. *quibus.*—6 Delph. *Penelope.*

NOTÆ

sem a Phœacibus in Ithacam deductum, ibique solum relictum. Od. T.

[h] *Ubi Telemachum*] Sed ex Homero, Telemachus erat apud Menelaum in Sparta, cum Ulysses Ithacam accessit.

[i] *Multo vino atque epulis repletos jam procos*] Homerus, Od. Φ.

[k] *Aut suppliciis afficit*] Ancillas duodecim et Melanthium. Hom. Od. X.

[l] *Nausica*] Scribendum ex Homero, *Nausicaa.* Eustathius quidem scribit, Aristotelem, in republica Ithacensium, Hellanium tradidisse Telemacho ex Nausica Persepolim genitum filium fuisse. Sed idem etiam Hesiodi locum affert, ubi Polycaste Telemacho uxor datur, ex qua Persepolis: Τηλεμάχῳ δ' ἄρ' ἔτικτεν ἐΰζωνος Πολυκάστη, Νέστορος ὁπλοτάτη κούρη Νηληϊάδαο, Περσέπολιν. 'Telemacho autem genuit pulcra Polycaste, Nestoris novissima filia Neleidæ, Persepolim.' Alii ipsum Persepolin Penelopæ et Ulyssis filium dicunt, Telemachumque Circen uxorem duxisse, vel Cassiphonem filiam Circes.

[m] *Apud Cretam interiit*] Homerum sequitur Dictys; nam ex ejus Odyssea colligere est, Idomeneum Cretæ interiisse: ita Diodor. VI. 15. Idomeneum et Merionem 'cum navibus nonaginta ad Ilium cum Agamemnone profectos, reversosque postea in patriam, diem suum obiisse, honorificeque sepultos, Deorum honores fuisse assecutos. Horum sepulchra in Gnoso hac ostenduntur inscriptione: GNOSII IDOMENEI SEPULCHRUM ASPICE, IN QUO EGO MERION MOLI FILIUS PROPINQUUS JACEO. Hos ut nobiles heroës Cretenses colunt sacris, in bellorum discrimine eorum præsidium invocantes.' Sed alii Idomeneum alibi mortuum dicunt.

[n] *Tradito per successionem Merioni regno*] Jam libro primo dixit, Cretam Idomeneo et Merioni civitatum et terrarum imperium tradidisse: nunc Idomeneus moriens solum hæredem Merionem relinquit. Vide quæ notavi, ad I. 1.

Telemacho ex Nausica natum filium Ulysses Ptoliporthum[o] appellat. [7.] Dum hæc apud Ithacam aguntur, Neoptolemus apud Molossos[p] naves quassatas tempestatibus reficit: atque inde postquam cognitum ab Acasto[q] expulsum regno Pelea, ultum ire[7] injurias avi cupiens, primo exploratum duos quam fidissimos, et incognitos illis locis, Chrysippum et Aratum,[8] Thessaliam mittit: hique cuncta quæ gerebantur, insidiasque ei paratas per Acastum, ab Assandro non alieno Pelei cognoscunt. Is namque Assandrus, iniquitatem tyranni[r] evitans, Peleo consenserat: notusque adeo ejus domus,[s] uti inter cetera originem etiam nuptiarum Pelei cum Thetide,[t] Chironis

7 Delph. *iri.*—8 Delph. *Arathum.*

NOTÆ

[o] *Ptoliporthum*] Qui Hesiodo, Aristoteli, et Eustathio *Persepolis*: quod idem est; utrumque enim Latine 'urbium vastator' significat.

[p] *Apud Molossos*] Populos Epiri. Epirum autem appulisse Neoptolemum multi consentiunt. Ita Pindarus, Od. VII. Nemeorum, Pausan. in Atticis. Justin. XVII. &c. Sed ego hic Molossos alios intelligi debere, arbitror. Vide paginam 279. 'appulsusque ad Sepiadum littus.' Sequentem autem historiam, de Peleo per Acastum regno suo fugato, ex Euripide mutuasse Dictyn puto, qui ait, in Troadibus: Αὐτὸς δ' ἀνῆκται Νεοπτόλεμος, καινάς τινας Πηλέως ἀκούσας συμφορὰς, ὥς νιν χθονὸς Ἄκαστος ἐκβέβληκεν ὁ Πελίου γόνος. 'Ipse autem abiit Neoptolemus, novos quosdam Pelei dicens casus, quod illum e regno Acastus ejecit Peliæ filius.' Etsi ille Phthiam abiisse illum dicit, Noster vero Epirum.

[q] *Ab Acasto*] Peliæ filio. Puto hunc, ex Homero, Dulichio regnasse. Ita enim Ulysses Od. Ξ. Τύχησε γὰρ ἐρχομένη νηῦς Ἀνδρῶν Θεσπρωτῶν ἐς Δουλίχιον πολύπυρον. Ἔνθ' ὅγε μ' ἠνώγει πέμψαι βασιλῆϊ Ἀκάστῳ Ἐνδυκέως. 'Contigit enim ut iret navis Virorum Thesprotorum in Dulichium frumentariam. Tunc ille me jussit mittere regi Acasto Accurate.'

[r] *Tyranni*] Acasti. Tyrannum autem hic dicit in malam partem: sed eam vocem Trojanis temporibus ignotam fuisse, fuse notavit Eustath. Od. Σ.

[s] *Notusque adeo ejus domus*] Puto hic *notus* esse activum, pro *gnarus*; quod tamen vix alibi reperias.

[t] *Originem etiam nuptiarum Pelei cum Thetide*] Quas elegantissime describit Catullus. Earum autem originem ita Apollodor. XIII. 'Sed et alteram uxorem duxit Peleus, Thetin Nerei filiam, de cujus matrimonio Jupiter et Neptunus contenderunt:' (Apollinem addit Pindarus:) 'at cum Thetis a se ortum filium patre futurum esse præstantiorem prædixisset, abstinuisse Jovem illius nuptiis ferunt. Nec desunt, qui scribant ad

filia,[u] Chrysippo atque Arato narraverit. Qua[9] tempestate multi undique reges acciti domum Chironis, inter ipsas epulas novam nuptam magnis laudibus veluti Deam celebraverant, parentem ejus Chirona appellantes Nerea, ipsamque Nereida:[1] et ut quisque eorum regum, qui convivio interfuerant, choro modulisque carminum prævaluerat, ita Apollinem Liberumque, ex fœminis plurimas Musas[v] cognominaverunt: unde ad id tempus convivium illud Deorum appellatum. [8.] Itaque ubi cuncta quæ voluerant cognovere, ad regem[w] redeunt, et singula per ordinem nar-

9 Delph. *Quia.*—1 Delph. *Nereidam.*

NOTÆ

ejus complexum jam prodeunti Jovi, Prometheum dixisse, natum ex ea cœlo dominaturum. Sunt etiam qui memorent, Thetin Junonis monitu persuasam Jovem evitasse; hinc iratum Jovem voluisse ut ea mortalis viri conjugio locaretur. Chironis itaque consilio, eam comprehendendi ac detinendi rationem Peleus iniit: eam itaque cum in varias sese formas commutantem observasset, corripit; quæ cum interim ignis, interim aqua, modo etiam feræ vultum caperet, non eam, priusquam pristinam formam recepisse vidit, remisit. Hanc demum in Pelio monte sibi copulavit.'

[u] *Chironis filia*] De hoc supra dictum est, lib. I. revera Nerei filia fuit.

[v] *Apollinem Liberumque, ex fœminis plurimas Musas, &c.*] Ait Dictys, ex regibus illis, qui nuptiis affuere, alium Apollinem, alium Liberum, dictum. Ex fœminis autem unamquamque unius Musæ nomine insignitam. Idque optime Dictys, ut immutaret fabulam qua dicebatur, Deos vere nuptiis affuisse. Apollodor. III. 'Atque inibi Dii, convivio excepti, suo quisque munere matrimonium commendarunt. Nam Chiron hasta fraxina Peleum, Neptunus equis Balio et Xantho, Vulcanus ense, at reliqui aliis muneribus condonarunt.' Inde Catullus, 'Advenit Chiron, portans sylvestria dona.' Et: 'Confestim Peneos adest, viridantia Tempe, Tempe quæ sylvæ cingunt superimpendentes, Munyasin linquens Doris celebranda choreis, Cranona Erisonamque, tulit radicitus altas Fagos, ac recto proceras stipite laurus, Non sine nutanti platano, fletaque sorore Flammati Phaëtontis et aëria cupressu.' Et paulo post: 'Inde pater Divum sancta cum conjuge natisque Advenit cœlo, te solum, Phœbe, relinquens, Unigenamque simul cultricem montibus hydri; Pelea nam tecum pariter soror aspernata est.' Ubi miror quod ait Catullus, Phœbum et Dianam nuptiis non interfuisse: nam Phœbum etiam affuisse Homerus scribit, apud quem Thetis ait Apollini: Πάντες δ' ἀντιάασθε, θεοί, γάμου, ἐν δὲ σὺ τοῖσι Δαίνυ', ἔχων φόρμιγγα, κακῶν ἕταρ', αἰὲν ἄπιστε. 'Omnes autem interfuistis Dii nuptiis, interque tu hos Epulabaris, habens citharam, o malorum sodalis, semper perfide.'

[w] *Ad regem*] Neoptolemum.

rant. Ob quæ coactus Neoptolemus adverso mari, et multis regionis ejus prohibentibus, classem exornat, ascenditque ipse: dein sævitia hyemis multum mari fatigatus, appulsusque ad Sepiadum littus,[x] quod propter saxorum difficultatem[y] nomen ejusmodi quæsiverat, omnes fere naves amittit, vix ipse cum his qui in eodem navigio fuerant liberatus. Ibi Pelea avum reperit occultatum spelunca abdita et tenebrosa, ubi senex vim atque insidias Acasti evitans, assidue, nepotis desiderio, navigantes, et si qui[2] forte[z] eo appulsi essent, speculari consuerat. Dein ubi cuncta domus fortunarumque edoctus est, consilium aggrediendi hostis inire occipit: cum forte cognoscit filios Acasti Menalippum et Plisthenem, venatum profectos, devenisse ad ea loca. Itaque mutata veste Iolcium[3] simulans,[a] juvenibus offert sese, eisque cupitum sui interitum

2 Deest *qui* in Delph.—3 Ita rescripsit Obrecht. ex Arg. Cod. ubi *Losicum*, et ex Med. ubi *Jocum*. 'Nam *Locrum*, quod est in vulgatis, locum utique hic nen habet; cum ad Iolcum hæc sint gesta.'

NOTÆ

[x] *Appulsusque ad Sepiadum littus*] Sepias Magnesiæ saxa, a pisce σηπία sic dicta, ut aiunt, quod cum ibi Thetis varias formas induceret ut Peleo elaberetur, ultimum sese in sepiam immutavit. Sed miror hic Neoptolemum ab Epiro Magnesiam appulsum, ita ut totam Græciam ab Ionio mari ad Pelasgicum usque sinum circumnavigarit. Quod mihi videtur incredibile. Quare puto potius supra, cum de Molossis Dictys loquitur, Molossos illos intelligendos, qui in Thessalia fuerunt non longe a Phthia. Quod etiam magis Euripidi consentiet, qui in eadem historia ait, Neoptolemum Phthiam navigasse.

[y] *Propter saxorum difficultatem* [*asperitatem*] Vellem sane nos docuisset Dictys, quomodo sepias significet *saxa aspera*, qui Sepiadis nomen ab asperitate saxorum dictum tradat. Ego existimo illum loco Strabonis deceptum fuisse, qui legitur extremo lib. IX. Ἡ μέντοι Σηπιὰς ἀκτὴ τετραγῴδηται καὶ μετὰ ταῦτα ἐξύμνηται διὰ τὸν ἐνταῦθα ἀφανισμὸν τοῦ Περσικοῦ στόλου. Ἔστι δ' αὕτη μὲν ἀκτὴ πετρώδης. 'Verum Sepias acta in Tragœdiis celebratur, et postea celebrata est propter ibi deletam Persicam classem. Est autem hæc acta saxosa.'

[z] *Et si forte*] Ferri potest; malim tamen, 'et si qui forte;' vel 'et qui forte.'

[a] *Iolcium* [*Locrum*] *simulans*] Locri ad pedem Parnassi: sed nota hic, Locros et Thessalos diverso vestitu usos fuisse.

refert. Ob quæ junctis his in venando, ubi seorsum ab ceteris Menalippum videt, eumque et paulo post fratrem ejus insecutus, interficit: ad[4] quorum inquisitionem servus quidam Cinyras nomine, perquam fidus, profectus, in manus juvenis devenit, comprehensusque, Acastum affore nuntiat, atque ita occiditur. [9.] Itaque Neoptolemus mutata Phrygia veste,[b] tanquam filius Priami Mestor,[5] [c] qui captivus cum Pyrrho ad ea loca navigaverat, Acasto obvius venit, eique quinam esset indicat, et Neoptolemum in spelunca fatigatum navigio somnoque[d] jacere. Ob quæ anxius Acastus, opprimere quam inimicissimum cupiens, ad speluncam pergit, atque in ipso aditu a Thetide, quæ ad ea loca inquisitum Pelea venerat, re cognita reprimitur. Dein, cunctis quæ adversum domum Achillis inique et adversum fas gesserat enumeratis, increpitum,[6] [e] ad postremum intercessu suo, manibus juvenis liberat: persuadens nepoti, ut[7] ne sanguine ulterius ulcisi cuperet ea quæ antecesserant. Itaque Acastus, ubi se præter spem liberatum animadvertit, sponte et illico cuncta regni[f] Neoptolemo tradit. Inde juvenis, cum avo[8] reliquisque qui secum navigaverant, summam regni adeptus, in civitatem venit. Ibi a cunctis popularibus, quique juxta inhabitantes sub im-

4 Delph. *is.*—5 Delph. et vulg. *Nestor.*—6 Delph. in contextu *increpatusque:* sed v. not. inf.—7 Delendam Vinding. putat voculam *ut.*—8 Post *avo*

NOTÆ

[b] *Mutata Phrygia veste*] Id est, sumta Phrygia veste; Locrensem cum Phrygia mutavit.

[c] *Filius Priami Mestor* [*Nestor*] Nullum Priamo fuisse filium puto, Nestoris nomine. Libenter rescriberem, *Mestor*. Mestorem enim inter Priami filios numerant veteres.

[d] *Fatigatum navigio somnoque*] Ex Horat. 'Ludo fatigatumque somno.' Qui locus multos interprètes torsit; qui non viderunt, hic 'somnum' esse ipsum desiderium dormiendi, *l'envie de dormir*. Quo sensu nos etiam usurpamus nostrum *sommeil:* dicimus enim, *accablé de sommeil.*

[e] *Increpitum*] Lego, 'increpatumque;' de Thetide enim loquitur, quæ enumeratis cunctis, quæ adversum domum Achillis inique gesserat Acastus, increpatum eum intercessu suo liberat e manibus Neoptolemi.

[f] *Cuncta regni*] Subauditur, 'negotia.'

perio ejus agebant, benigne et cum gratulatione exceptus, amorem sui brevi confirmat. [10.] Hæc ego cuncta a Neoptolemo cognita mihi memoriæ mandavi, accitus ab eo qua tempestate Hermionam[9] Menelai in matrimonium susceperat. Ab eo etiam de reliquiis Memnonis cognitum mihi, uti tradita ossa ejus apud Paphum[g] his qui cum Phallante duce Memnonis mari ad Trojam profecti, ductore interfecto,[h] ablataque præda, ibidem morabantur: utque Himera,[i] quam nonnulli materno nomine[k] Hemeram appellabant, soror Memnonis, ad investigandum cadaver fratris eo profecta, postquam reliquias repperit, et de intercepta præda Memnonis palam ei factum est, utrumque recipere cupiens,[l] intercessu Phœnicum, qui in eo exercitu plurimi[m] fuerant, optionem rerum omnium ac seorsum fratris acceperit, prælataque sanguinis affectione,[n] recepta urna Phœnicem navigaverit: delata dein ad regionem ejus Palliochin nomine,[o] sepultisque fratris reliquiis, nusquam

exhibet Delph. voces *et Thetide*.—9 Delph. *Hermionem*.

NOTÆ

[g] *Apud Paphum*] Paphus urbs Cypri; sed hic apud Rhodum dicere debuit. Nam supra retulit milites eos, quos Memnon duce Phala (quem hic Phallantem vocat) mari ad Trojam misit, Rhodum appulsos. Ibique Rhodiorum solicitationibus Phœnicas, qui multi in eo exercitu aderant, Phalam lapidibus necasse, direptamque prædam inter se divisisse, seque in urbes Rhodi, Ialysum, et Camirum distribuisse. Locum adi, libro IV. alioqui nos docere debuit Dictys, quomodo iidem relicta Rhodo Cyprum accesserint.

[h] *Ductore interfecto*] Phallante, quem lib. IV. Phalam vocavit.

[i] *Utque Himera*] Non possum dicere, unde hanc historiam de sorore Memnonis 'Himera' vel 'Hemera' hauserit Dictys. Neque unquam legi Memnoni sororem fuisse 'Himeram' sive 'Hemeram' nomine. Existimarem huic figmento locum dedisse Memnonis genus. Is enim cum Auroræ filius diceretur, et Aurora ex se diem, quæ Græce Hemera dicitur, procreare dicta sit, inde Memnoni Hemeram sororem dederunt.

[k] *Materno nomine*] Hic Hemeram Memnonis matrem dicit, quem alibi Auroram.

[l] *Utrumque recipere cupiens*] Nempe reliquias fratris et interceptam prædam.

[m] *Phœnicum, qui in eo exercitu plurimi*] Vide lib. IV.

[n] *Prælataque sanguinis affectione*] Ait, propter affectionem sanguinis eam fratris reliquias optasse. Sed quis ita loqui velit, 'prælata sanguinis affectione?'

[o] *Ad regionem ejus Palliochin nomine*] Mihi certe ignota est regio *Palli-*

repente comparuerit: cujus opinio exorta triplex; seu quod post occasum solis cum matre Hemera e conspectu hominum excesserit; sive supra modum dolore affecta fraternæ mortis, ultro præceps ierit; vel ab his qui incolebant, ob eripienda quæ secum habuerat, circumventa interierit. Hæc de Memnone, ejusque sorore comperta mihi per Neoptolemum. [11.] Post quæ profectus Cretam,[1] anno post[p] nomine publico[q] cum duobus aliis[r] ad oraculum Apollinis[s] remedium petitum venio. Namque nulla certa causa ex improviso, tanta[t] vis locustarum[u] insulam eam invaserat, uti cuncta fructuum quæ in agris erant corrumperentur. Itaque multis precibus suppliciisque[v] responsum[2] editur, divina ope animalia interitura, insulamque proventu[3] frugum[w] brevi redundaturam. Dein navigare cupientes ab his qui apud Delphos erant prohibemur: importunum namque et perniciosum tempus esse. Lycophron et Ixæ-

1 Delph. *postquam*.—2 Delph. *responso*.—3 Delph. *provectu*.

NOTÆ

sobis. Neque enim ejus meminerunt Geographi. De loco autem ubi sepultus Memnon veteres dissentiunt. Nam Josephus II. Belli Judaic. sepulcrum ejus ponit in Galilæa, prope fluvium Beleam, non longe a Ptolomaide urbe. Strabo, XV. prope fluvium *Badam*, juxta Syriæ urbem nomine Paltum. Alii, prope Hellespontum. Alii denique, in Æthiopia.

[p] *Anno post*] Postquam ab eo accitus fuerat; supra.

[q] *Nomine publico*] Gallice, *au nom du public*.

[r] *Cum duobus aliis*] Lycophrone et Ixæo, pagina sequenti.

[s] *Ad Oraculum Apollinis*] Apud Delphos.

[t] *Namque nulla certa causa ex improviso, tanta, &c.*] Distingue: 'Namque nulla certa causa, ex improviso tanta,' &c.

[u] *Tanta vis locustarum*] Quarum magna copia in regionibus illis, ut ex literis Sacris.

[v] *Precibus suppliciisque*] Differunt preces et supplicia. Nam *supplicia* dixere supplicationes cum sacrificiis quibusdam. Servius: 'Indictiva sacrificia dicebantur, quæ subito ad præsens tempus indicebantur, aut certe de bonis damnatorum. Unde et supplicia dicuntur supplicationes, quæ sunt de bonis passorum. Sallust. 'in suppliciis Deorum magnifici.'' Supplicia etiam dicebantur verbenæ et alia pacis insignia, quæ caduceatores sive oratores gerebant, pacem petentes. Vide doctiss. Dacerii notas ad Festum, in voce 'Supplicia.'

[w] *Proventu* [*provectu*] *frugum*] Id est, 'auctu.' Nam 'provehere' est augere. Malim tamen, 'proventu frugum.'

us, qui una ad oraculum venerant, contemtui habentes ascendunt navem, medioque fere spatio fulmine icti intereunt. Interim, uti prædictum divinitus erat, eodem ictu fulminum sedata vis mali, immersaque mari, et regio omnis repleta frugibus. [12.] Per idem tempus Neoptolemus, confirmato jam cum Hermiona[4] matrimonio, Delphos ad Apollinem[x] gratulatum, quod in auctorem paternæ cædis Alexandrum vindicatum esset, proficiscitur, relicta in domo Andromacha, ejusque filio Laodamante, qui reliquus[5] jam filiorum Hectoris superfuerat. Sed Hermiona[y] post abscessum viri, victa dolore animi, neque pellicatum captivæ patiens, parentem suum Menelaum accitum mittit: cui, multa conquesta super injuria prælatæ sibi a viro captivæ mulieris,

4 Delph. *Hermione*, et sic passim.—5 Delph. *reliquis*.

NOTÆ

[x] *Delphos ad Apollinem*] Scholiastes Pindari Od. 7. Nem. et Scholiastes Euripidis in Oreste, scribunt Neoptolemum Delphos profectum, ut consuleret oraculum super sterilitate Hermionæ, quæ nullos illi liberis pariebat. Euripides, in Andromacha, ait eum Delphos profectum, ut placaret Apollinem, quem antea paternæ cædis postularat. Sic enim, *Ἀπὼν Δελφῶν κατ' αἶαν, ἔνθα Λοξίᾳ δίκην δίδωσι μανίας, ἥν ποτ', ἐς Πυθὼ μολὼν, Ἤτησε Φοῖβον πατρὸς οὗ τίνει δίκην*, &c. apud eum Andromacha, 'Absens Delphorum circa terram, ubi Apollini pœnas Dat furoris, quo olim ad Puthonem veniens, Postulavit Phœbum cædis paternæ cujus solvit pœnas.' Verum alii affirmant, Neoptolemum Delphos ivisse, ut ejus templum expilaret. Et eam opinionem verisimiliorem dicit Strab. IX.

[y] *Sed Hermiona* [*Hermione*] *post abscessum viri*] Hanc historiam hausit ex Euripide, immutatis quibusdam. Ita enim Euripides in Andromacha. Neoptolemus abit Delphos, placatum Apollinem quem paternæ cædis olim postularat: post ejus discessum Hermione, se zelotype habens erga Andromachen, ei necem liberoque ejus Molosso machinata, Menelaum accersit. Andromacha id audiens puerum ablegavit, ipsaque fugit ad templum Thetidis. Sed qui cum Menelao venerant, et filium invenerunt, ipsamque deceptam eduxerunt templo, jamque utrumque erant interfecturi, cum adveniente Peleo, prohibiti sunt. Menelaus rediit Spartam, Hermione autem pœnitentiam simulavit, verita præsentiam Neoptolemi. Adveniens autem Orestes, Hermionem quidem reduxit Spartam et Neoptolemo apud Delphos insidias struxit. Isque interfectus asportatur. Peleo autem volenti lugere mortuum Thetis apparens, hunc quidem jussit in Delphis sepeliri, Andromacham autem mitti ad Molossos cum puero.

persuadet, uti filium Hectoris[a] necet: ceterum Andromacha re cognita, instantis periculi vim subterfugit, auxilio popularium liberata: qui, miserati fortunas ejus, ultro Menelaum contumeliis prosecuti, vix a pernicie viri retenti sunt. [13.] Interim Orestes adveniens rem cunctam cognoscit, hortatur Menelaum, uti cœpta perageret, ipseque dolens præreptum sibi a Neoptolemo Hermionæ matrimonium, insidias advenienti parare occipit. Itaque primo ex his quos secum habebat quam fidissimos speculatum de adventu Neoptolemi Delphos mittit. Quis cognitis, Menelaus, vitare hujuscemodi facinus cupiens, Spartam concedit. Sed illi, qui præmissi erant, regressi, Neoptolemum Delphis esse negant. Quare coactus Orestes ipse ad inquisitionem viri profectus, qua ierat die remeat,[a] ut sermo hominum ferebatur, negotio perfecto. Dein post paucos dies fama perfertur, interisse Neoptolemum: eumque sermone omnium circumventum insidiis Orestis per populum disseminatur. Ita juvenis, ubi de Pyrrho palam est, recepta Hermiona, quæ sibi antea desponsa erat, Mycenas discedit. Interim Peleus cum Thetide, cognito, nepotis interitu, ad investigationem ejus profecti, cognoscunt juvenem Delphis sepultum.[b] Ibi, ut mos erat, justa persolvunt: cognoscuntque in his locis interisse, ubi visus Orestes negabatur. Ea res per populum haud credita: adeo præsumta ante jam opinio de Orestis insidiis cunctorum animis inhæserat. Ceterum Thetis, ubi Hermionam Oresti junctam videt, Andromacham, partu gravidam[c] ex Neop-

NOTÆ

[a] *Uti filium Hectoris*] Immo potius Neoptolemi Molossum.

[a] *Qua ierat die remeat*] Non potuit ergo Delphos pervenire; a Phthia enim Delphos usque longior via quam quæ die uno aut altero confici queat. Ab Euripide igitur dissentit, qui scribit Neoptolemum, in ipso templo Delphico, ab Oreste et aliis occisum.

[b] *Cognoscunt juvenem Delphis sepultum*] Euripides scribit ipsum Peleum, monitu Thetidis, apud Delphos Neoptolemum sepelisse. Apud Delphos autem sepultum fuisse omnes auctores tradunt, præter Hyginum, qui fab. 123. scribit ejus ossa per Ambraciam sparsa fuisse: et Ovidius, in Ib. 'Nec tua quam Pyrrhi felicius ossa quiescant, Sparsa per Ambracias quæ jacuere vias.'

[c] *Partu gravidam*] Pyrrhi et An-

tolemo, Molossos mittit, dolum [d] Orestis, ejusque conjugis insidias de interimendo fœtu verita.[6] [e] [14.] Per idem tempus Ulysses territus crebris auguriis, somniisque adversis, omnes undique regionis ejus interpretandi somnia peritissimos conducit: hisque refert inter cetera, visum sibi sæpius simulacrum [f] quoddam, inter humanum divinumque vultum formæ perlaudabilis, ex eodem loco repente edi: quod complecti summo desiderio cupienti sibi, porrigentique manus, responsum ab eo humana voce, sceleratam hujusmodi conjunctionem, quippe ejusdem sanguinis atque originis: namque ex eo [g] alterum alterius opera interiturum. Dein versanti sibi vehementius, cupientique causam ejus rei perdiscere, signum quoddam mari editum, intervenire visum: [h] idque secundum imperium ejus [i] in se jac-

6 Delph. *Molossos m. domum Orestem ejusque conjugem d. i. f. evitans.*

NOTÆ

dromachæ tres filios numerant veteres; Pyrrhum, Molossum, et Æaciden, vel, ut alii, Pergamum, Molossum, et Pielum sive Pielem. Euripides tamen unicum Pyrrho filium dat, nempe Molossum. Euripidem sequitur Dictys, nisi quod nondum natum Molossum tradit, cum Andromacha Molossos missa est.

[d] *Molossos mittit* [*domum*] Molossi in Epiro sub ditione Pyrrhi; quare ait Molossos domum misisse. Vide Virg. III.

[e] *Ejusque conjugis...de interimendo fœtu verita*] Ait Thetidem evitasse Orestem et Hermionem, ne Andromachæ fœtum interimerent. Sed barbare loquitur Dictys.

[f] *Visum sibi sæpius simulacrum*] An somnium istud aliunde habuerit Dictys, an ipse finxerit, dicere non possum. Simulacrum illud inter humanam divinamque formam Telegonum repræsentabat, qui ex homine mortali, nempe Ulysse, et Circe Dea editus erat.

[g] *Ex eo*] Ex eo tempore; in posterum: alioqui scribendum, 'ex iis.'

[h] *Signum mari editum intervenire visum*] Jaculum significavit, quo Ulysses interemtus. Ejus enim acumen erat ex osse pastinacæ marini piscis, qui Græcis *τρυγὼν* dictus est. Quo sensu etiam veteres oraculum illud a Tiresia Ulyssi redditum accepere, quod refert Hom. Od. Λ. *Θάνατος δέ τοι ἐξ ἁλὸς αὐτῷ ... ἐλεύσεται*, 'Mors tibi a mari veniet.' Ubi vide interpretem, qui Æschyli locum adducit e fabula *Ψυχάγωγοι*, id est, Animarum evocatores: *Ἐκ τοῦ δ' ἄκανθα ποντίου βοσκήματος Σήψει παλαιὸν δέρμα καὶ τριχοῤῥυές.* 'Illius autem spina marini piscis Corrumpet pellem tuam antiquam, depilem.' Ita Lycophr. *Κτενεῖ δὲ τύψας πλευρὰ λοίγιος στόνυξ, Κέντρῳ δυσαλγὴς ἔλλοπος Σαρδωνικῆς, Κέλωρ δὲ πατρὸς ἄρταμος κληθήσεται.* 'Occidet

tum, utrumque disjunxisse. Quam rem cuncti qui aderant uno ore exitialem pronuntiant, adduntque caveret ab insidiis filii. Ita suspectus patris animo Telemachus, agris qui in Cephalenia erant relegatur, additis ei quam fidissimis custodibus: præterea Ulysses, secedens in alia loca abdita semotaque[7] quantum poterat, somniorum vim evitare nitebatur. [15.] Per idem tempus Telegonus, quem Circe editum ex Ulysse apud Ææam insulam educaverat, ubi adolevit, ad inquisitionem patris profectus, Ithacam venit, gerens manibus quoddam hastile, cui summitas marinæ turturis osse[k] armabatur, insigne scilicet insulæ ejus[l] in qua genitus erat: dein edoctus ubi Ulysses ageret, ad eum venit. Ibi per custodes agri[m] patrio[8] aditu prohibitus, ubi

7 Delph. *remotaque*.—8 Delph. *primo*.

NOTÆ

autem feriens latera lethalis cuspis, Aculeo insanabilis piscis Sardonici, Filius vero patris eris interfector.' Ita alii quoque; sed Homeri Interpres notat, recentiorum id figmentum fuisse, cum ex Homero certum sit, Ulyssem senectute debilem diem suum obiisse: quare facete Lucianus, in Τραγοποδάγρᾳ, Podagram loquentem inducit: 'Ιθάκης ἄνακτα Λαερτιάδην 'Οδυσσέα 'Εγὼ κατέπεφνον, οὐκ ἄκανθα τρυγόνος. ' Ithacæ regem Laërtiadem Ulyssem Ego interfeci, non spina turturis.'

[i] *Secundum imperium ejus*] Secundum imperium ejus simulacri.

[k] *Cui summitas marinæ turturis osse*] Eustathius Telegoni jaculum a Vulcano factum scribit, ejusque cuspidem osse marinæ turturis armatam, summitatemque alteram ex auro et adamante. Atque etiam secundum alios totum jaculum ex osse turturis fuisse. Porro turturem lethalem esse multi tradunt. Nicander, Hesych. Antigonus, et Appianus II. De venatione scribit, os istud esse in cauda turturis.

[l] *Insigne scilicet insulæ ejus*] Insignia, quæ vulgo vocamus *armes*, vel antiquissima esse hinc colligere licet, ut ex Homero, Æschylo, et aliis.

[m] *Ubi per custodes agri*] Hyginus, fab. 127. 'Telegonus, Ulyssis et Circes filius, missus a matre ut genitorem quæreret, tempestate in Ithacam est delatus, ibique fame coactus agros depopulari cœpit. Cum quo Ulysses et Telemachus ignari arma contulerunt: Ulysses a Telegono filio est interfectus.' Quæ ut vides paulo diversa sunt. Oppianus scribit, Telegonum, cum patris armenta abigeret, Ulyssem, sibi occurrentem et pecora repetentem, occidisse: Αὐτὰρ ὁ νήσῳ Αἰγιβότῳ προσέκελσε, καὶ οὐ λάθε πώεα πορθῶν Πατρὸς ἑοῦ. Γεραρῷ δὲ βοηδρομέοντι τοκῆϊ, Αὐτῷ τὸν μάστευε, κακὴν προσεπέμψατο κῆρα. ' Verum ille insulam Capras pascentem appulit, neque latuit, greges vastans Patris sui.

vehementius perstat, et e diverso repellitur, clamare occipit, indignum facinus, prohiberi se a parentis complexu. Ita credito[9] Telegonum ad inferendam vim regi adventare, acrius resistitur: nulli quippe compertum, esse alterum etiam Ulyssi filium: at[1] juvenis, ubi se vehementius et per vim repelli videt, dolore elatus multos custodum interficit, aut graviter vulneratos debilitat. Quæ postquam Ulyssi cognita sunt, existimans juvenem a Telemacho immissum, egressus lanceam, quam ob tutelam sui gerere consueverat, adversum Telegonum jaculatur. Sed postquam hujusmodi ictum juvenis casu quodam intercipit,[n] ipse in parentem insigne jaculum emittit, infelicissimum casum vulneri[2] contemplatus.[o] At ubi ictu eo Ulysses concidit, gratulari cum fortuna, confiterique optime secum actum quod per vim externi hominis interemtus, parricidii scelere Telemachum carissimum sibi liberavisset. Dein reliquum adhuc retentans spiritum, juvenem percunctari quisnam, et ex quo ortus loco, se[3] domi belloque inclytum[p] Ulyssem Laërtæ filium interficere ausus esset. Tum Telegonus cognito parentem esse, utraque manu dilanians caput, fletum edit quam miserabilem, maxime discruciatus ob illatam per se patri necem. Itaque Ulyssi, uti voluerat, nomen suum atque matris, insulam quoque[4] in qua ortus esset, et ad postremum insigne jaculi ostendit. Ita Ulysses, ubi vim ingruentium somniorum prædictumque ab interpretibus vitæ exitum animo recordatus est, vul-

9 Delph. et vulg. *creditum*.—1 Delph. *dein*.—2 Vinding. legendum censet *vulnerati*.—3 Ante *se* habet Delph. *qui*.—4 Deest in Delph. *quoque*, et mox *que* post *provectæ*.

NOTÆ

Seni autem accurrenti parenti, Ipsi quem quærebat, malam immisit mortem.'

n *Intercipit*] Gallice, *détourne*.

o *Infelicissimum casum vulneri contemplatus*] Lycophron scribit, Ulyssi latus haustum fuisse.

p *Domi belloque inclytum*] *Domi*, subauditur, '*tempore*; et hic 'domus' usurpatur pro pace. Alii melius dicunt, 'domi bellique.'

neratus ab eo quem minime crediderat, triduo post mortem obiit, senior jam, provectæque ætatis,[q] neque tamen invalidus virium.[r]

NOTÆ

[q] *Provectæ ætatis*] Ulyssem multis annis obsitum interiisse, omnes tradunt.

[r] *Invalidus virium*] Hellenismus. Subintelligitur enim præpositio ἐκ; id est, de, quæ genitivum regit.

SCENA TROICA.

II.

III.

I.

IV.

V.

VI.

VII.

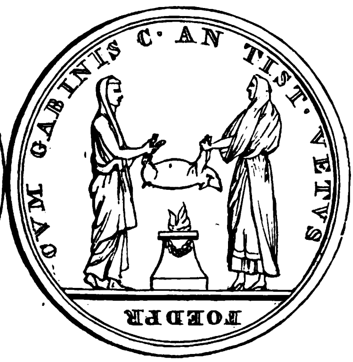
VIII.

IX.

X.

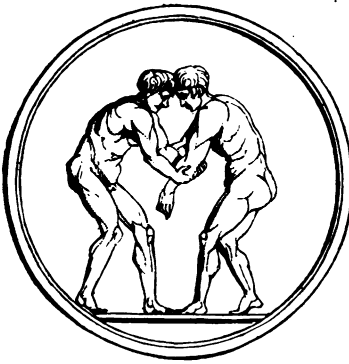
XI.

XII.

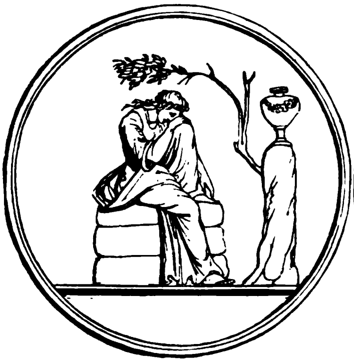
XIII.

XIV.

XV.

XVI.

XVII.

XVIII.

Tab. III. p. 76.

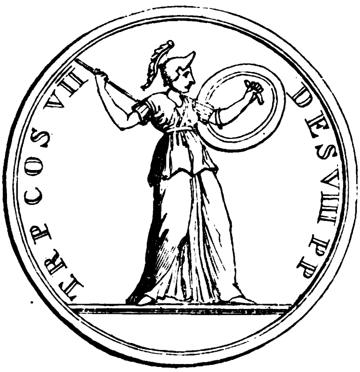
XIX.

XX.

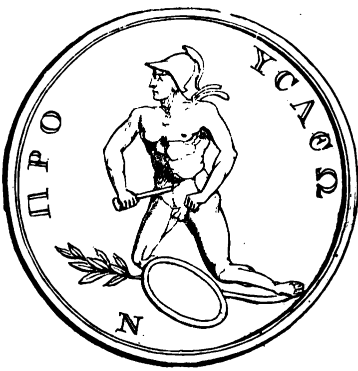
XXI.

XXII.

XXIII.

XXIV.

TAB. IV. p. 81.

XXV.

XXVI.

XXVII.

XXVIII.

XXIX.

XXX.

XXXI.

LAOCOON.

TAB. VI. p. 91.

DARETIS PHRYGII

DE

EXCIDIO TROJÆ

HISTORIA.

IN

DARETEM PHRYGIUM

PRÆFATIO

ANNÆ TANAQUILLI FABRI FILIÆ.

Ut re vera fuit olim Dictys qui res Troicas conscripsit, fuit etiam et Dares Phrygius qui Phrygiam Iliadem fecit. Ac de Dicty quidem jam suo loco dictum est; veniamus igitur ad Daretem. Fuit is e Phrygia; quare, Trojanorum partes secutus, Hectori monitor datus est. Ptolemæus Hephæstion lib. I. Ἀντίπατρος δέ φησιν ὁ Ἀκάνθιος, Δάρητα πρὸ Ὁμήρου γράψαντα τὴν Ἰλιάδα μνήμονα γενέσθαι Ἕκτορος ὑπὲρ τοῦ μὴ ἀνελεῖν Πάτροκλον ἑταῖρον Ἀχιλλέος. *Antipater autem Acanthius tradit Daretem eum, qui ante Homerum Iliadem conscripsit, Hectoris monitorem factum fuisse ne is Achillis sociam Patroclum occideret.* Eadem ex Achantio refert Eustath. in Odyss. Λ. additque ex eodem ipsum Daretem transfugam ab Ulysse fuisse occisum. Historiam autem Daretis sua adhuc ætate extitisse, scribit Ælianus var. histor. XI. 1. Ὅτι ἦν Ὀροιβαντίου Τροιζηνίου ἔπη πρὸ Ὁμήρου, ὥς φασιν οἱ Τροιζήνιοι λόγοι, καὶ τὸν Φρύγα δὲ Δάρητα, οὗ Φρυγίαν Ἰλιάδα ἔτι καὶ νῦν ἀποσωζομένην οἶδα, πρὸ Ὁμήρου καὶ τοῦτον γενέσθαι λέγουσι. *Oræbantii Træzenii poëmata ante Homerum extiterunt, ut ferunt Træzenii, item Dares Phrygius, ut dicunt, ante Homerum vixit, cujus Phrygiam Iliadem usque in hunc diem conservari scio.* Et hoc illud est, quod homini nugaci et inepto consilium fecit, ut sub illius Daretis nomine, qui nusquam comparebat, libellum illum, quem hodie habemus, in lucem mitteret; fingens illum a Cornelio Nepote Latine translatum. Utrumque enim falsum esse, plurima vincunt. Nam et ipse scriptor (ut jam diu monuit doctissimus

DARETIS PHRYGII

HISTORICI

EX VOLATERRANO VITA.

DARES PHRYGIUS Historicus scripsit bellum Trojanum Græce, in quo et ipse militavit, ut ait Isidorus, primus fere Historicorum. Qui tandem capto Ilio, cum Antenoris factione remansit, ut scribit Cornelius Nepos: qui opus ejus e Græco sermone convertit, dicavitque Crispo Sallustio.

DARETIS PHRYGII

DE EXCIDIO TROJÆ

HISTORIA.

PELIAS rex[1] [a] Æsonem fratrem habuit.[b] Æsonis filius erat Jason,[c] virtute præstans: et qui sub ejus regno erant, omnes eos hospites habebat, et ab eis validissime amabatur. Pelias rex, ut vidit Jasonem acceptum esse omnibus, veritus est ne sibi[d] injurias faceret, et se regno ejiceret.

1 Post *rex* exhibet Delph. voces, *in Peloponeso.*

NOTÆ

[a] *Rex* [*in Peloponeso*] Falsum est Peloponesi regem fuisse Peliam. Dicere debuerat Thessaliæ, ibi enim imperabat Æson Peliæ frater. At eum Pelias regno exuit.

[b] *Æsonem fratrem habuit*] Sed uterinum tantum: Neptunus enim ex Tyro Salmonei filia Neleum et Peliam suscepit, quæ Tyro deinde Cretheo nupta, Æsonem, Pheretem, et Amytaonem peperit.

[c] *Æsonis filius erat Jason*] Æsonis et Alcimedes Autolyci, sive, ut alii volunt, Phylaci filiæ. Alii matrem Jasonis vocant 'Polymeden,' sive 'Polymelen,' sive etiam 'Polyphemen,' Autolyci filiam. Alii Rhæo Staphyli filiam, alii 'Arnen' Æoli, sive Scarpheri, alii Theognitam Laodici filiam; alii denique 'Amphinomen.'

[d] *Veritus est ne sibi*] Apollodorus, I. Tzetzes in Lycoph. Scholiastes Pindari, et alii scribunt, Peliam oraculo monitum fuisse ut caveret ab eo, qui unum tantum calceum gestaret. Quod cum minime intelligeret, paulo post re ipsa percepit. Nam cum in littore Neptuno immolaret, cum permultos, tum etiam Jasonem eo accersivit, qui ruri agens ad ea sacra properavit, et Anaurum sive Enipeum amnem trajiciens alterum in amnis alveo calceum amisit. Id ubi Pelias videt, oraculum animo repetens, propius eum accedit, ro-

Dicit Jasoni Colchis pellem arietis inauratam esse,[e] dignam ejus virtute, ut eam inde auferret, omnia se ei daturum pollicetur. Jason ubi audivit, ut erat fortis animi, et qui loca omnia nosse volebat, atque clariorem se futurum existimabat, si pellem inauratam Colchis abstulisset, dicit Peliæ regi se velle eo ire, si vires sociique non deessent. Pelias rex Argum architectum vocari jussit,[f] et ei imperat ut navem ædificaret quam pulcherrimam, ad voluntatem Jasonis. Per totam Græciam rumor cucurrit, navem ædificari, in qua Colchos eat Jason, pellem auream petiturus.

NOTÆ

gatque, ecquid, habens potestatem, facturus esset ei, a quo sibi ex oraculo prædictum fuerit mortem illatum iri? cui Jason, pellem, inquit, velleris aurei ut afferret, imperarem. Quod ubi audivit Pelias ipsum Jasonem ad eam pellem ire statim præcepit, &c.

[e] *Colchis pellem arietis inauratam esse*] Quæ Colchis suspensa e quercu in Martis luco visebatur, ac sub insomnis draconis custodia asservabatur. Eam autem arietis illius, qui Phrixum per Hellespontum vexit, pellem fuisse fabulati sunt, cujus lana aurea, vel, ut alii volunt, purpurea. Alii tradunt, pellem illam librum fuisse pellibus inscriptum, quo lapidis Philosophici conficiendi ratio continebatur. Ita Eustath. in Dionys. Geographum. Alii aiunt, inde hoc figmentum natum, quod in Colchide fluvii quidam aurum vehunt, ad quod recipiendum incolæ alveolis utuntur perforatis et velleribus lanosis. Ita Strabo, l. XI. et Appianus. Alii propter auri metalla quæ ibi plurima; alii denique ob præstantiam vellerum ejus regionis. Unde Varro lib. II. de re Rustica cap. 1. 'Veteres poëtæ ipsas pecudes propter caritatem aureas habuisse pelles tradiderunt, ut Argis Atreus, quam sibi Thyestem subduxe queritur, ut in Colchide Æeta, ad cujus arietis pellem profecti regio genere dicuntur Argonautæ.' Aliter etiam Palæphatus, in Phrixo, quem vide.

[f] *Argum architectum vocari jussit*] Quia navis vocabatur Argo, ab architecto, qui Argus vocaretur, factam existimarunt. Sed optime docuit præstantissimus Bochartus, Phœnices dixisse 'arca' vel 'arco,' ut Syri efferunt, naves longitudinis, sive naves longas. Atque inde factum, litera C in G mutata, ut navis Argo appellaretur, quæ prima fuit navis longa apud Græcos. Græci enim, usque ad Jasonem et Argonautas, solum rotundis navibus utebantur. Hinc Plin. VII. 56. 'Longa nave Jasonem primum navigasse Philostephanus auctor est.' Et Apollonii Scholiastes, I. de Argo Nave, *ταύτην δέ φασι πρώτην ναῦν γενέσθαι μακράν*. 'Hanc longam navem primam fuisse referunt.' Idem Herodot. I. initio. Quinquaginta remorum fuisse dicit Apollodor. Ita ut viginti quinque remiges ab una quaque parte habuerit. Unde sequitur, longam fuisse cubitorum ad minimum quinquaginta, si singula interscalmia fuerint *διπηχυαῖα* duorum cubitorum, prout definit Vitruvius, lib. I. 2.

Amici et hospites ad Jasonem venerunt, et pollicentur se una ituros. Jason gratias illis agit: et rogavit ut parati essent, cum tempus superveniret. Jason cum tempus supervenit, literas ad eos misit qui erant polliciti; sese una ituros, et illico convenerunt ad navem, cujus nomen erat Argo. Pelias rex quæ opus erant in navim imponi jussit: et hortatus est Jasonem, et qui cum eo ituri erant, ut animo forti irent ad perficiendum quæ conati essent. Ea res claritatem [g] Græciæ et ipsis factura videbatur. Demonstrare eos qui cum Jasone profecti sunt, non nostrum est: sed qui vult eos cognoscere, Argonautas legat.[h] [2.] Jason, ut ad Phrygiam venit, navem admovit ad portum Simoënta. Deinde omnes exierunt de navi ad terram. Laomedonti regi Trojanorum nuntiatum est, mirandam navim in portum Simoënta intrasse, et in ea juvenes [2] de Græcia advectos esse. Ubi audivit Laomedon rex commotus est, et consideravit commune periculum, si consuescerent Græci ad sua littora navibus adventare. Mittit itaque ad portum qui dicant ut Græci de finibus ejus discedant: et si non dicto obedissent, tum sese armis ejecturum de finibus.[i] Jason et qui cum eo venerant graviter tulerunt crudelitatem Laomedontis, sic se ab eo tractari, cum nulla ab illis injuria facta esset: simul et timebant multitudinem barba-

2 Ante *juvenes* habet Delph. *multos*.

NOTÆ

g *Claritatem*] Claritudinem dicit Sallust.

h *Argonautas legat*] Ergo tempore belli Trojani liber extabat, 'Argonautica' inscriptus. Neque dubium est quin Orphei Argonautica velit intelligi. Sed ineptum scriptorem id latuit, nempe Orpheum illum et alios quosque, qui ante bellum Trojanum fuisse dicti sunt, a poëtis fictos fuisse; quod et Vossius ostendit, I. de re poëtica. Sic igitur auctor noster per ignorantiam sese Pseudodaretem prodit. De Argonautis autem vide Apollonium Rhodium, Valerium Flaccum, Apollodor. I. Diodorum Siculum, IV. Hyginum, et alios. Eorum expeditio bello Trojano prior fuit annis circiter quinquaginta; etsi aliter Scaligero visum est.

i *Tum sese armis ejecturum de finibus*] Lego, 'Tum sese armis eos ejecturum de finibus.'

rorum, si contra imperium conarentur permanere, ne opprimerentur: cum ipsi non essent parati ad præliandum, navim conscenderunt, a terra recesserunt, Colchos profecti sunt, pellem abstulerunt, domum reversi sunt. [3.] Hercules graviter tulit a rege Laomedonte contumeliose sese tractatum, et eos qui una profecti erant Colchos cum Jasone, Spartamque ad Castorem et Pollucem venit. Agit cum his, ut secum suas injurias defendant, ne Laomedon impune ferat, quod illos a terra et portu prohibuisset. Multos adjutores dicit futuros, si se accommodassent. Castor et Pollux omnia promiserunt se facturos esse, quæ Hercules vellet. Ab his Salaminam profectus, ad Telamonem venit:[k] rogat eum ut secum ad Trojam eat, et suas injurias secum defendat. Telamon promisit omnibus se paratum, quæ Hercules vellet. Inde apud Phthiam[l] profectus est ad Peleum, rogatque eum ut secum eat ad Trojam: pollicitusque est ei Peleus se iturum. Inde Pylum ad Nestorem[m] profectus est; rogat eum Nestor quid venerit. Hercules dicit, quod dolore commotus sit, velle[3] se[n] exercitum in Phrygiam ducere. Nestor Herculem collaudavit, operamque suam pollicitus est. Hercules ubi omnium voluntates intellexit, naves XII. parat,[o] milites eligit. Ubi tempus datum est proficiscendi, literas ad eos quos

3 *Vellet* Delph.

NOTÆ

[k] *Ad Telamonem venit*] Pindar. Isthm. 6. 'Αλλ' Αἰακίδαν καλέων 'Ες πλόον κάρυξε πάντων δαινυμένων. 'Æacidem autem invitans Ad navigationem citavit omnibus epulantibus.'

[l] *Phthiam*] E regione Penei, juxta Magnesiam.

[m] *Pylum ad Nestorem*] Pylus Nestoris in Arcadia fuit. Sed vide infra, § 9. ubi ait Menelaum, ad Nestorem proficiscentem, circa Cytheram Paridi obvium factum, &c.

[n] *Velle* [*vellet*] *se*] Lege 'velle se.'

[o] *Naves XII. parat*] Alii tradunt Herculem Trojam navigasse, cum navibus XVIII. Apollodor. II. alii cum solis navibus sex. Hom. Il. E. 'Εξ οἴης σὺν νηυσὶ καὶ ἀνδράσι παυροτέροισι, 'Ιλίου ἐξαλάπαξε πόλιν, χήρωσε δ' ἀγυιάς. 'Sex solis cum navibus et viris paucioribus, Ilii devastavit urbem et viduavit vicos.' Unde Lycoph. Herculem vocat τὸν ἑξάπρυμνον, 'sex navium.'

rogaverat misit, qui cum suis hominibus cum venissent, profecti sunt in Phrygiam: et ad Sigeum noctu accesserunt. Inde Hercules, Telamon, et Peleus exercitum e navibus eduxerunt: qui vero præsidio essent, Castorem, Pollucem, et Nestorem[p] reliquerunt. Laomedon cum equestri copia ad mare venit, et cœpit præliari. Hercules ad Trojam ierat, et imprudentes qui erant in oppido oppugnare cœpit. Quod ubi Laomedonti regi nuntiatum est, oppidum ab hostibus oppugnari, Ilium ilico revertitur: et in itinere obvius Græcis factus, ab Hercule occiditur. Telamon primus oppidum[q] Ilium intravit: cui Hercules virtutis causa[r] Hesionam Laomedontis regis filiam dono dedit. Laomedontis filii qui cum eo erant occiduntur. Priamus in Phrygia erat,[s] ubi eum Laomedon ejus pater exercitui præfecerat. Hercules et qui cum eo venerant prædam magnam fecerunt, et ad naves deportaverunt. Inde domum proficisci decreverunt. [4.] Telamon Hesionam secum convexit. Hoc ubi Priamo nuntiatum est, patrem occisum, cives direptos, prædam avectam, Hesionam sororem dono datam,

NOTÆ

[p] *Castorem, Pollucem, et Nestorem*] Apollodor. scribit Oiclem relictum fuisse, ut naves tutaretur.

[q] *Telamon primus oppidum, &c.*] Idem Apollodorus, II. additque, id ægre ferentem Herculem recta ad Telamonem ivisse, ut eum occideret; quod cum Telamon animadvertisset, proximos quosque lapides colligere aggreditur, Herculique quidnam ageret percunctanti respondit, se aram excitare Herculi Καλλινίκῳ, id est, pulchro victori.

[r] *Cui Hercules virtutis causa*] Apollodor. Τελαμῶνι ἀριστεῖον Ἡσιόνην τὴν Λαομέδοντος θυγατέρα δίδωσι. 'Telamoni præmium virtutis Hesionam Laomedontis filiam dedit.'

[s] *Priamus in Phrygia erat*] Abfuisse Priamum, cum Trojam expugnavit Hercules, dicit Dares, nescio quos auctores secutus: nam alii eum ab Hercule captivum factum narrant et ab Hesiona sorore liberatum. Apollodor. II. Suspicor hoc hausisse Daretem ex Hom. Il. Γ. ubi Priamus dicit, se olim in Phrygia contra Amazonas pugnasse: ejus verba sunt: Ἤδη καὶ Φρυγίην εἰσήλυθον ἀμπελόεσσαν, Ἔνθα ἴδον πλείστους Φρύγας, ἀνέρας αἰολοπώλους, Λαοὺς Ὀτρῆος καὶ Μύγδονος ἀντιθέοιο, Οἵ ῥα τότ' ἐστρατόωντο παρ' ὄχθας Σαγγαρίοιο, Καὶ γὰρ ἐγὼν ἐπίκουρος ἐὼν μετὰ τοῖσιν ἐλέχθην, Ἤματι τῷ, ὅτε ἦλθον Ἀμαζόνες ἀντιάνειραι. 'Jam olim Phrygiam intravi vitiferam, Ubi vidi multos Phrygas strenuos equites, Populos Otrei et Mygdonis augusti, Qui tunc bellabant ad ripas Sangarii, Atque ego auxiliaris existens inter eos numeratus fui, Die illo quando venerunt Amazones viragines.'

graviter tulit tam contumeliose Phrygiam tractatam esse a Graiis. Ilium petit cum Hecuba uxore et liberis [t] Hectore, Alexandro, Deiphobo, Heleno, Troilo, Andromacha, Cassandra, Polyxena. Nam erant et alii filii ex concubinis nati; sed nemo [u] ex regio genere dixit esse, nisi eos qui erant ex legitimis uxoribus. Priamus ut Ilium venit, minime moram fecit, ampliora mœnia exstruxit, et civitatem munitissimam reddidit; et militum multitudinem ibi esse fecit, ne per ignorantiam opprimeretur, ita ut Laomedon pater ejus oppressus est. Regiam quoque ædificavit,[v] et ibi Jovi Statori aram [w] consecravit. Hectorem in Pæoniam misit.[x] Ilio portas fecit, quarum nomina hæc sunt, Antenoria, Dardania, Ilia, Scæa,[y] Thymbræa, Trojana.[4] Deinde, postquam Ilium stabilitum vidit, tempus expectavit. Ut visum est ei patris injurias ulcisci, Antenorem vocari jubet; dicit ei velle se, eum legatum in Græciam mittere,[5] cum graves [z] sibi injurias ab his qui cum exercitu venerant fac-

4 *Antenoridæ, Dardaniæ, Iliæ, Sceæ, Thymbriæ, Trojanæ* Delph.—5 Omittit Delph. voculam *ut*.

NOTÆ

[t] *Cum Hecuba uxore et liberis*] Bis peccat hic Dares: semel contra judicium: nam qui fieri poterat, ut Priamus in Phrygia exercitui præfectus uxorem secum haberet et omnes liberos? et iterum contra historiam: nam falsum est tunc temporis Priamum tot liberos habuisse, ut ex Homero et aliis facile colligitur.

[u] *Sed nemo, &c.*] Hæc nihili sunt.

[v] *Regiam quoque ædificavit*] In arce.

[w] *Jovi Statori aram*] De qua ad Dictyn v.

[x] *In Pæoniam misit*] Ad conducendos milites. Pæones enim Trojanorum amici; ut supra apud Dictyn.

[y] *Dardania, Ilia, Scæa*] Ex Homero tamen constat, Dardanias et Scæas easdem fuisse. Ita enim Hesychius: Δαρδανίαι, πύλαι αἱ τοῦ Ἰλίου, ἤτοι ἀπὸ Δαρδάνου κληθεῖσαι, διότι ἐπὶ τὴν Δαρδανίαν χώραν ἔφερον. Τὰς δὲ αὐτὰς καὶ Σκαιὰς Ὅμηρος καλεῖ. Ubi corrigendum, ut me monuit doctiss. Dacerius, ἢ διότι, et ita vertendum: 'Dardaniæ, portæ Ilii, vel a Dardano sic vocatæ, vel quia ad Dardaniæ regionem ferebant. Ipsas etiam Scæas Homerus vocat.' Et hic locus lucem præbet alteri ejusdem scriptoris, in Σκαιῇσι πυλῇσιν. ubi subjungit, τὰς αὐτὰς Δαρδανίας καλεῖ. 'Ipsas et Dardanias vocat.' Homerus nempe.

[z] [*Ut*] *cum graves*] Si hic in Latinitatem inquiras, certe inconsequentiam animadvertes, neque reperies quo vocem 'ut' referre possis. Deest nempe verbum 'renuntiaret' 'diceret,' vel simile. Id enim voluit Dares, 'dicit Priamus velle se in Græciam

tas in Laomedontis patris nece, et in abductione Hesionæ pertulisset, omnia tamen æquo animo passurum, si Hesiona ei redderetur. [5.] Antenor, ut Priamus imperavit, navim conscendit, et profectus venit Magnesiam ad Peleum. Quem Peleus hospitio triduo recepit, die quarto [a] rogat eum quid venerit. Antenor dicit ea quæ a Priamo mandata erant, Graios postulare,[b] ut Hesiona redderetur. Hæc ubi Peleus audivit, graviter tulit, eo quod hoc pertinere ad se videbat:[c] jubet eum de finibus suis discedere. Antenor nihil moratus, navim ascendit, iter fecit Salaminam ad Telamonem: rogare eum cœpit, ut Priamo sororem Hesionam redderet; non enim esse æquum tam diu in servitute habere regii generis puellam. Telamon Antenori respondit, nihil a se Priamo factum: sed quod virtutis causa donatum sit, se nemini daturum: ob hoc Antenorem insula discedere jubet. Antenor navim conscendit, in Achaiam venit. Inde ad Castorem et Pollucem delatus, cœpit ab his postulare, ut Priamo satisfacerent, et ei Hesionam sororem redderent. Castor et Pollux negaverunt injuriam Priamo factam

NOTÆ

legatum Antenorem mittere, ut nuntiaret, diceret, se, quamvis injurias sibi graves ab his qui cum exercitu venerant in Laomedontis nece et abductione Hesionæ pertulisset, omnia tamen æquo animo passurum, si Hesiona ei redderetur.'

[a] *Die quarto, &c.*] Observa morem, quo legati et alii quique per dies aliquot in domo hospitum sedebant, antequam de adventu suo quicquam proponerent, scilicet ut ab itineris labore recrearentur: hinc intelligendus Esdras, VIII. 32. Καὶ ἤλθομεν εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐκαθίσαμεν ἐκεῖ ἡμέρας τρεῖς. Καὶ ἐγενήθη τῇ ἡμέρᾳ τῇ τετάρτῃ ἐστήσαμεν τὸ ἀργύριον καὶ τὸ χρυσίον, &c. 'Et venimus in Jerusalem et ibi sedimus dies tres. Die autem quarto aurum et argentum collocavimus,' &c. Sic Hom. Il. Z. de Bellerophonte, quem rex Lyciæ: Ἐννῆμαρ ξείνισσε, καὶ ἐννέα βοῦς ἱέρευσεν· Ἀλλ' ὅτε δὴ δεκάτη ἐφάνη ῥοδοδάκτυλος ἠὼς, Καὶ τότε μιν ἐρέεινε, καὶ ᾔτεε σῆμα ἰδέσθαι, Ὅ, ττι ῥά οἱ γαμβροῖο παρὰ Προίτοιο φέροιτο. 'Novem dies hospitatus est, et novem boves sacrificavit: Sed cum decima apparuit roseis digitis Aurora, Et hunc ipsum interrogavit, et petiit literas videre, Quascumque ipsi a genero Prœto ferret.'

[b] *Graios postulare*] Sed id ex sequentibus falsum est. An dicendum est, ita sponte sua Antenorem mentitum esse, ut sibi facilius Hesiona traderetur? an corrigendum, 'Trojanos postulare,' &c.

[c] *Eo quod hoc pertinere ad se videbat*] Peleus enim frater erat Telamonis qui Hesionam tenebat.

esse, sed Laomedontem eos priorem læsisse: Antenorem discedere jubent. Inde Pylum ad Nestorem venit, dixit Nestori qua de causa venisset. Qui ut audivit, cœpit objurgare, cur ausus sit in Græciam venire, cum a Phrygibus Græci prius læsi fuissent. Ubi audivit Antenor nil impetrasse, et contumeliose tractari Priamum, navim conscendit, domum reversus est. Priamo regi demonstrat, quomodo unusquisque responderit: et quomodo ab illis tractatus sit: simulque hortatus est Priamum, ut eos bello persequatur. [6.] Continuo Priamus filios vocari jubet, et omnes amicos suos, Antenorem, Anchisen, Ænean, Ucalegontem,[d] Bucolionem,[e] Panthum,[f] Lamponem,[g] et omnes filios qui ex concubinis nati erant. Qui ut convenerunt, dixit eis se Antenorem legatum in Græciam misisse, ut hi sibi satisfacerent quod patrem suum necassent, Hesionam sibi redderent, illos contumeliose tractasse,[6] [h] et Antenorem nihil ab eis impetrasse: verum quoniam suam voluntatem facere noluissent, videri sibi exercitum in Græciam mittere, qui prædas raperet[7] ab eis; ne barbaros[i] Græci irrisui haberent. Hortatusque est Priamus liberos suos, ut hujus rei principes forent, maxime Hectorem: erat enim major natu: qui cœpit dicere, velle se quidem voluntatem patris exequi, et Laomedontis avi sui necem ulcisci, et quascumque injurias Græci Trojanis fecissent, ne impunitum id Graiis foret: sed vereri, ne non[8] perficere possent quod

6 *Tractantes* Delph.—7 *Repetet* Delph.—8 Omittit Delph. voculam *non*.

NOTÆ

[d] *Ucalegontem*] De quo Hom. Il. Γ. et Virg. Æn. II.

[e] *Bucolionem*] Priami fratrem paternum.

[f] *Panthum*] Patrem Polydamantis, de quo apud Dictyn.

[g] *Lamponem*] Fratrem Priami.

[h] *Illos contumeliose tractasse* [*tractantes*] Deest aliquid; melius scripsisset, 'illos contumeliose egisse.'

[i] *Ne barbaros*] Ne mireris hic Priamum se ipsum Barbarum vocare. Nam sic apud Euripidem Hecuba et Hector se ipsos vocant Barbaros: neque tunc male sonabat appellatio illa, ut male quidam sibi persuadent.

conati essent; multos adjutores Græciæ futuros; Europam bellicosos homines habere; Asiam semper in desidia[k] vitam exegisse,[9] et ob id classem non habere. [7.] Alexander cohortari cœpit, ut classis præparetur, et in Græciam mittatur: se rei hujus principem futurum, si pater vellet: in Deorum benignitate se confidere, victis hostibus laude adepta, de Græcia domum rediturum esse. Nam sibi in Ida sylva cum venatum abisset, in somnis Mercurium adduxisse Junonem,[l] Venerem, Minervam, ut inter eas de specie judicaret. Et tunc sibi Venerem pollicitam esse, si suam speciem meliorem harum specie judicaret, daturam se ei uxorem, quæ in Græcia speciosior videretur: ubi ita audisset, optimam facie Venerem judicasse:[m] unde sperare debere Priamum, Venerem adjutricem Alexandro futuram. Deiphobus placere sibi dixit Alexandri consilium: et sperare Græcos Hesionam reddituros, et satisfacturos, si, ut dispositum esset, classis in Græciam mitteretur. Helenus vaticinari cœpit, Graios venturos, Ilium eversuros, parentes et fratres hostili manu interituros, si Alexander sibi uxorem de Græcia adduxisset. Troilus minimus natu, non minus fortis quam Hector, bellum geri suadebat, et non debere terreri metu verborum Heleni. Quod omnibus placuit, classem comparari, et in Græciam proficisci. Priamus Alexandrum et Deiphobum in Pæoniam misit, ut

9 *Exercuisse* Delph.

NOTÆ

[k] *Asiam in desidia*] Quare Asiatici semper molles audiere.

[l] *In somnis Mercurium adduxisse Junonem*] Ut fabulam de judicio Paridis historiæ accommodet, id omne in somnis factum fuisse dicit. Sed alii scribunt, Paridem hymnum in Venerem composuisse, ubi eam Junoni et Palladi præferebat; unde postea fabula nata est, quasi ipse præsentes Deas judicarit. Vide Cedren. et Suid. in voce Πάριον.

[m] *Optimam facie Venerem judicasse*] Scribendum est, 'optima facie Venerem,' &c. Ratio est quod Latine dici non possit, verbi gratia, 'Nireus est optimus facie,' sed omnino, 'Nireus est optima facie.' Sic Terentius, And. I. 1. 'SI. Forte unam aspicio adolescentulam, Forma! So. Bona fortasse. SI. Et vultu, Sosia, Adeo modesto, adeo venusto, ut nihil supra.'

milites eligerent: ad concionem populum venire jubet. [8.] Commonefacit filios, ut majores natu minoribus imperarent. Monstravit[n] quas injurias Græci Trojanis fecissent: ob hoc Antenorem legatum in Græciam, misisse, ut sibi Hesionam sororem redderent, et satisfacerent Trojanis. Antenorem contumeliose ab eis tractatum: nec quicquam ab his impetrare potuisse. Ob hoc placere sibi, Alexandrum mitti cum classe in Græciam, qui avi sui mortem et Trojanorum injurias ulcisceretur. Antenorem dicere jussit, quomodo in Græcia tractatus sit. Antenor hortatus est Trojanos, ne horrescerent, ad bellandum[o] in Græciam[p] suos alacriores fecit.* Paucis demonstravit, quæ in Græcia gesserat. Priamus dixit, si cui displiceret bellum geri, suam voluntatem ediceret. Tunc Panthus Priamo et propinquis prodit ea quæ a patre Euphorbo[q] audierat: si Alexander uxorem de Græcia adduxisset, Trojanis extremum exitium futurum. Sed pulchrius esse in otio vitam degere, quam in tumultu libertatem amittere, et periculum inire. Populus auctoritatem Panthi contemsit: regem dicere jusserunt, quid fieri vellet. Priamus dixit naves præparandas esse, ut eatur in Græciam: utensilia quoque populo non deesse. Populus conclamavit per se moram non esse, quo minus regis præceptis pareatur. Priamus illis magnas gratias egit, concionemque dimisit. Ac mox in Idam sylvam misit, qui[1] materiem[r] succiderent, naves ædificarent. Hecto-

* In Delph. hic locus sic interpungitur: *h. e. Trojanos ne horrescerent ad b. in Græciam, s. a. f.*—1 Deest *qui* in Delph.

NOTÆ

[n] *Monstravit, &c.*] Iisdem fere verbis hic repetit ineptus scriptor, quæ jam dixit pagina superiori.

[o]* *Ne horrescerent ad bellandum*] Invita sane ineptissimum hunc scriptorem percurro, ita barbare et misere scribit scilicet. Sed calcanda tamen via.

[p] *In Græciam*] Id est, contra Græciam.

[q] *Quæ a patre Euphorbo*] Panthi patrem hic Euphorbum dicit Dares, quem Servius Othryadem. Virg. 'Panthus Othryades, arcis Phœbique sacerdos.' Panthi historiam posuimus apud Dictyn.

[r] *Materiem*] 'Materia' et 'materies,' proprie lignum: unde in Gloss. exponuntur, ξύλεια, ὕλη.

rem in superiorem Phrygiam[s] misit, ut exercitum pararet; et ita præsto esset. Cassandra, postquam audivit patris consilium, dicere cœpit quæ Trojanis futura essent, si Priamus perseveraret classem in Græciam mittere. [9.] Interea tempus supervenit: naves ædificatæ sunt. Milites supervenerunt, quos Alexander et Deiphobus in Pæonia legerant; et ubi visum est posse navigare, Priamus exercitum alloquitur: Alexandrum Imperatorem exercitui præficit, mittit cum eo Deiphobum, Æneam, Polydamantem.[t] Imperatque Alexandro, ut primum Spartam accedat, Castorem et Pollucem conveniat, et ab his petat, ut Hesiona soror ejus reddatur, et satis Trojanis fiat. Quod si negassent, continuo ad se nuntium dirigat, ut exercitum in Græciam possit mittere. Posthæc Alexander in Græciam navigavit, adducto secum duce eo qui cum Antenore jam navigaverat.[u] Non multos ante dies, quam Alexander in Græciam navigavit, et antequam in insulam Cythéream[v] accederet, Menelaus rex ad Nestorem Pylum proficiscens,[w]

NOTÆ

[s] *In superiorem Phrygiam*] Duplex fuit Phrygia, major et minor, sive magna et parva; et illa quidem cujus partem Gelatæ occupaverunt: hæc ad Hellespontum sita, quæ et ideo Hellespontiaca dicta est, et Epictetos. Jam non dubium esse potest, quin hic per superiorem Phrygiam, minorem, seu parvam, intellexerit; nam et Aristides parvam Phrygiam superiorem vocavit.

[t] *Deiphobum, Æneam, Polydamantem*] Inde apud Dictyn, I. initio, 'cum Ænea aliisque ex consanguinitate propinquis.' Ubi vide annotata.

[u] *Duce eo qui cum Antenore jam navigaverat*] Sed nullam ejus ducis antea mentionem fecit.

[v] *In insulam Cythéream*] Cythera dicitur Strab. VIII. et Virgil. X. 'Est Amathus, est celsa mihi Paphos, atque Cythera.' Est autem juxta Peloponnesum, intra Maleam promontorium et Laconicum sinum; 'Porphyris' Plinio, 'Porphyrusa' Eustathio, hodie *Cerigo*.

[w] *Ad Nestorem Pylum proficiscens, &c.*] Tres fuere Pyli in Peloponneso: una in Elide, ad fluvium Selleentem; alia in Arcadia, juxta fluvium Amathum; tertia in Messenia; omnes sibi Nestorem vindicantes. Sed secundam veram Nestoris patriam fuisse ex Homero probat Strabo, VIII. Hic vero Dares tertiæ Nestorem vindicare videtur, cum ait, Menelaum, ex Sparta per mare ad Pylum Nestoris proficiscentem, circa Cytheram Paridi occurrisse. Neque enim Dares Menelaum ad alteram, quæ in Arcadia erat, per mare duxisset, cum terrestri itinere via fuerit brevior.

Alexandro in itinere occurrit, et mirabatur regiam classem quo tenderet. Utrique occurrentes aspexerunt se invicem, inscii quo quisque iret. Castor et Pollux ad Clytæmnestram ierant, secum Hermionam neptem suam Helenæ filiam abduxerant. Argis Junonis dies [x] festus erat his diebus, quibus Alexander in [2] insulam Cythereiam venit, ubi ad fanum Veneris Dianæ sacrificavit.[y] Hi qui in insula erant mirabantur regiam classem, et interrogabant ab illis qui cum Alexandro, qui essent, quid venissent.[z] Responderunt illi a Priamo rege legatum missum ad Castorem et Pollucem, ut eos conveniret. [10.] At vero Helena Menelai uxor, cum Alexander in insula Cytherea esset, placuit ei eo ire. Qua de causa ad littus processit, ubi Dianæ et Apollinis fanum est: ibi [3] rem divinam Helena facere disposuerat. Quod ubi nuntiatum est Alexandro, Helenam ad mare venisse, conscius formæ suæ, in conspectu ejus ambulare cœpit, cupiens eam videre. Helenæ nuntiatum est, Alexandrum Priami regis filium ad oppidum, ubi Helena erat, venisse. Quem etiam ipsa videre cupiebat. Et cum se utrique respexissent, ambo, forma sua incensi, tempus dederunt ut gratias referrent. Alexander imperat, omnes ut in navibus sint parati: nocte classem solvant, de fano Helenam eripiant, secum eam auferant. Signo dato fanum invaserunt, Helenam inviolatam eripiunt, in navem deferunt, et cum ea mulieres aliquas [a] de-

2 Omittit Delph. *in*, et mox *ad* ante *fanum*, et habet *erat* post *Veneris*.—3 *Ubi* Delph.

NOTÆ

[x] *Argis Junonis dies*] Juno enim præcipue Argis colebatur. Diem autem festum hic intelligit, quo 'Ηραῖα, id est, Junonis sacra colebantur: de quibus vide doctissimi Meursii Græciam feriatam, in voce 'Ηραῖα.

[y] *Dianæ sacrificavit*] Sed cur non potius Veneri sacrificavit, cujus præsidio confidebat? et cur hic mentionem templi Veneris facit, ut postea subjiciat Paridem Dianæ sacrificasse?

[z] *Qui essent, quid venissent*] De hac formula abunde egimus, apud Dictyn.

[a] *Mulieres aliquas*] Æthram et Clymenam. Vide apud Dictyn.

prædantur. Quod oppidani cum vidissent, diu pugnaverunt cum Alexandro, ne Helenam eripere posset. Quos Alexander fretus multitudine sociorum superavit, fanum exspoliavit, homines secum quamplurimos captivos duxit, in navim imposuit, classem solvit, domum reverti disposuit, in portum Tenedon pervenit,[b] ubi Helenam mœstam [c] alloquio mitigavit,[d] patri rei gestæ nuntium misit. Menelao postquam in Pylo nuntiatum est, cum Nestore Spartam profectus est, ad Agamemnonem fratrem misit Argos, rogans ut ad se veniat. Interea Alexander ad patrem suum cum præda pervenit, et rei gestæ ordinem refert. [11.] Priamus gavisus est, sperans Græcos causa recuperationis Helenæ sororem Hesionam redditaros, et ea quæ inde a Trojanis abstulerant. Helenam mœstam consolatus est, et eam Alexandro conjugem dedit: quam ut aspexit Cassandra, vaticinari cœpit, memorans ea quæ ante prædixerat. Quam Priamus abstrahi et includi jussit. Agamemnon, postquam Spartam venit, fratrem consolatus est, et placuit ut per totam Græciam conquesturi mitterentur ad convocandos Græcos, et Trojanis bellum indicendum. Convenerunt autem hi; Achilles cum Patroclo, Euryalus, Tlepolemus,[e] Diomedes. Postquam Spartam accesserunt, decreverunt injurias Trojanorum [f] persequi, exercitum et classem comparare. Agamemnonem imperatorem et ducem præficiunt. Hi legatos mittunt, ut tota Græcia conveni-

NOTÆ

[b] *In portum Tenedon pervenit*] Dictys ait, eum inconsulte usum ventis, Phœnicem appulisse. Vide ibi notata.

[c] *Ubi Helenam mœstam*] Innuit Dares, Helenam invitam a Paride raptam fuisse; quod et alii scribunt: unde Homeri Scholiastes, in Odyss. Ψ. scribit Venerem Paridi Menelai formam dedisse, et ita Helenam decepisse. Ipsa enim, existimans revera esse Menelaum, sponte eum ad naves secuta est, sed eam Paris intra naves impellens, vela fecit, &c.

[d] *Alloquio mitigavit*] Id est, solatus est; alloquium enim est consolatio: Catullus vocat 'allocutionem.'

[e] *Tlepolemus*] Herculis et Astyochæ filius, dux Rhodiorum: is enim, occiso Lycimnio Alcmenæ fratre, patriam fugiens Rhodum appulit, eamque sibi subjecit.

[f] *Injurias Trojanorum*] Id est, a Trojanis illatas.

ant[4] cum classibus et exercitibus ornati[g] pariter[h] ad Atheniensium portum, unde pariter ad Trojam proficiscantur, ad defendendas suas injurias. Castor et Pollux in recenti,[i] postquam audierunt Helenam sororem suam raptam, navem ascenderunt et secuti sunt.[k] Lesbo navim solverunt; maxima tempestate correpti, nusquam comparuerunt: postea dictum est, eos immortales factos. Itaque Lesbios navibus eos usque ad Trojam quæsitum isse, neque eorum vestigia usquam inventa domi renuntiasse. [12.] Dares Phrygius, qui hanc historiam scripsit,[l] ait se militasse usque dum Troja capta est: hos se vidisse[m] cum induciæ essent, partim prælio interfuisse. A Dardanis[n] audiisse, qua facie et natura fuissent Castor et Pollux. Fuerunt autem alter alteri similis,[o] capillo flavo, oculis magnis, facie pura, bene figurati, corpore deducto.[p] Helenam similem illis,[q] formosam,

4 *Conveniat* Delph.

NOTÆ

g *Cum classibus et exercitibus ornati*] Optime. Nam cum legis, ornatus veste, capillis, &c. subintelligitur præpositio *cum*. Sic Ovid. dixit, I. Metam. 'Cæsariem cum qua terram, mare, sidera movit.' Sic Paulus Orosius, VII. 'Ipse Imperator cum sagitta socius.' Sed vide Sanctium. Sic ipse infra, 'sic ornati cum classe.'

h *Pariter*] Id est, eodem tempore.

i *In recenti*] Pro tandem, vel postremo.

k *Navem ascenderunt et secuti sunt*] Sed jam ante Castor et Pollux contra Idam et Lynceum in Arcadia pugnaverant, ita ut, Castore interfecto, Pollux in cœlum relatus, cum fratre vitam partiri maluerit. Vide Apollodor. III.

l *Dares Phrygius qui hanc historiam scripsit*] Quid? an hæc erit Daretis Epitome? Sed supposititius Interpres, in nugaci epistola, ait se nihil adjecisse neque diminuisse rei formandæ causa.

m *Hos se vidisse*] Quos? an Castorem et Pollucem? atqui Trojam non pervenerunt, aitque ipse, se a Dardanis audiisse qua facies, &c. Lesbios igitur intellige.

n *A Dardanis*] Qui vel Antenorem vel Alexandrum Spartam secuti fuerunt scilicet. Nisi enim ita intelligas, res absurda erit et perridicula.

o *Alter alteri similis*] Nescio certe qualia exemplaria secutus Dares imagines istas expresserit. Sed valde metuo ne illas potius ex idea sua Pictor efformarit. Etsi quædam in illis reperias, quæ ex antiquis auctoribus potuit hausisse.

p *Corpore deducto*] Id est, gracili; *frêle, mince.*

q *Helenam similem illis*] Vide quæ apud Dictyn posita sunt.

animi simplicis, blandam, cruribus optimis, notam inter duo supercilia habentem, ore pusillo. Priamum regem Trojanorum vultu pulchro, magnum, voce suavi, aquilino corpore. Hectorem blæsum, candidum, crispum, strabonem,[r] pernicibus membris,[s] vultu venerabili, barbatum, decentem, bellicosum, animo magnum, civibus clementem, dignum et amori aptum. Deiphobum et Helenum similes patri, dissimiles natura: Deiphobum fortem; Helenum clementem, doctum, vatem. Troilum magnum, pulcherrimum, pro ætate valentem, fortem, cupidum virtutis. Alexandrum candidum, longum, fortem,[t] oculis pulcherrimis, capillo molli et flavo, ore venusto, voce suavi, velocem, cupidum imperii. Æneam rufum, quadratum,[u] facundum, affabilem, fortem cum [5] consilio, pium,[v] venustum, oculis hilaribus et nigris. Antenorem longum, gracilem, velocibus membris, versutum, cautum. Hecubam magnam, aquilino corpore, pulchram, mente virili, justam, piam. Andromacham oculis claris, candidam, longam, formosam, modestam, sapientem, pudicam, blandam. Cassandram mediocri statura, ore rotundo, rufam, oculis micantibus, futurorum præsciam. Polyxenam candidam, altam, formosam, collo longo,[w] oculis venustis, capillis flavis et longis, compositis membris, digitis prolixis, cruribus rectis, pedibus optimis, quæ forma sua omnes superaret,[*] animo simplici, largam, dapsilem. [13.] Agamemnonem albo corpore, magnum,[x] membris valentibus, facundum, prudentem, nobilem. Me-

5 Omittitur *cum* Delph.—* Delph. *superaverat.*

NOTÆ

[r] *Strabonem*] Oculos distortos habentem, a στρέφω, verto.

[s] *Pernicibus membris*] Ex Homeri Iliade.

[t] *Fortem*] Ovid. in Epist. Paridis. 'Et mihi sunt vires, et mea tela nocent.'

[u] *Quadratum*] Ita Galli dicunt, *quarré*, id autem ad fortitudinem confert.

[v] *Pium*] Virgil. 'Sum pius Æneas.'

[w] *Collo longo*] Quod de Helena etiam dictum est; ut supra, apud Dictyn. Idque inter formæ munera olim fuit, ut observavi alicubi.

[x] *Magnum*] Ex Hom. Il. Γ. ubi ait, Ulyssem capite minorem esse Agamemnone.

nelaum mediocri corpore,[y] rufum, formosum, acceptum, gratum. Achillem pectorosum, ore venusto,[z] membris valentibus et magnis, bene crispatum, clementem, in armis acerrimum, vultu hilari,† dapsilem, capillo myrteo.[a] Patroclum pulchro corpore, oculis vividis[6] et magnis, verecundum, rectum, prudentem, dapsilem. Ajacem Oileum quadratum, valentibus membris, aquilino corpore, jucundum, fortem. Ajacem Telamonium valentem,[b] voce clara, capillis nigris, in hostem atrocem. Ulyssem formosum, dolosum, ore hilari, statura media, eloquentem,[c] sapientem. Diomedem fortem, quadratum, corpore honesto,[d] vultu austero, in bello acerrimum, clamosum,[e] cerebro calido, impatientem, audacem. Nestorem magnum, naso obunco, longum, latum, maximum, candidum, prudentem, consiliarium.[f] Protesilaum corpore candido, vultu honesto, velocem, confidentem, temerarium. Neoptolemum magnum, virosum,[g] stomachosum, blæsum, vultu bonum, aduncum, oculis rotundis, superciliosum. Palamedem gracilem, lon-

6 *Viridibus* Delph.—† Delph. *v.: h. largum, d. &c.*

NOTÆ

[y] *Menelaum mediocri corpore*] Homerus tamen scribit, stantibus Menelao et Ulysse, Menelaum totis humeris Ulyssem superextitisse.

[z] *Achillem pectorosum, ore venusto*] Sic Dictys, lib. I. 'Hic in primis adolescentiæ annis procerus, decora facie.' Pectorosus, *qui a la poitrine large*.

[a] *Capillo myrteo*] Vix satis intelligo, quid intelligat per capillum myrteum.

[b] *Ajacem Telamonium valentem*] Homer. de Ajace: *'Ανὴρ ἠΰς τε μέγας τε, Ἔξοχος 'Αργείων κεφαλὴν καὶ εὐρέας ὤμους.* 'Vir fortis magnusque, Procerissimus Argivorum et capite et latis humeris.'

[c] *Ulyssem formosum, dolosum, statura media, eloquentem*] Ex Homero; qui Ulyssem minorem dicit, sed latiorem humeris et pectoribus quam Agamemnonem, venerabiliorem quam Menelaum, scientem omnia consilia prudentia et dolos omnimodos; verbaque nivibus hybernis similia fundentem, ita ut cum eo non contendisset quivis alius.

[d] *Corpore honesto*] Pulchro. Sic 'pectus honestum,' Virgil.

[e] *Clamosum*] Ex Homer. *Βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης.* 'Clamore bonus Diomedes.'

[f] *Prudentem, consiliarium*] Qualem ubique describit Homer.

[g] *Virosum*] I. e. fortis, prima correpta; a vir. Nam aliter virosus, prima producta, esset fœtidus, mali odoris, a virus.

gum, sapientem, animo magnum, blandum. Podalirium crassum, valentem, superbum, tristem. Machaonem magnum, fortem, certum, prudentem, patientem, misericordem. Merionem rufum, mediocri statura, corpore rotundo, virosum, pertinacem, crudelem, impatientem. Briseidam ‡ formosam, alta statura, candidam, capillo flavo et molli, superciliis junctis, oculis venustis, corpore æquali, blandam, affabilem, verecundam, animo simplici, piam. [14.] Deinde ornati cum classe[h] Græci Athenas convenerunt. Agamemnon ex Mycenis navibus numero centum. Menelaus ex Sparta navibus numero sexaginta. Arcesilaus et Prothenor[i] ex Bœotia quinquaginta. Ascalaphus et Ialmenus ex Orchomeno navibus numero triginta. Epistrophus et Schedius ex Phocide quadraginta. Ajax Telamonius[k] ex Salamina adduxit secum Teucrum fratrem: Elide, Amphimachum, Diorem, Thalpium, Polyxenum, navibus quadraginta. Nestor ex Pylo navibus LXXX.[l] Thoas ex Ætolia navibus XL. Ajax Oileus ex Locris navibus XXXVII.[m] Antiphus, Phidippus XXX.‖ Idomeneus et Meriones ex Creta navibus LXXX. Ulysses ex Ithaca navibus numero XII. Eumelus ex Pheris navibus X.[n] Protesilaus et Podarces ex Phylaca navibus XL. Podalirius et Machaon Æsculapii filii ex Trica navibus XXXII.[o] Achilles cum Patroclo et Myrmidonibus ex Phthia navibus L. Tlepolemus ex Rhodo navibus IX.[p] Eurypylus ex Orcho-

‡ Eadem terminatione utitur et Hygin. Mythol. fab. CVI. ad quem locum hæc ipsa verba Daretis citat Muncker.—‖ Delph. *navibus XXX*.

NOTÆ

h *Ornati cum classe*] Sic supra, 'cum exercitibus et classibus ornati.' Vide ibi notata.

i *Arcesilaus et Prothenor*] Cum Peneleo, Leito, et Clonio. Ita Homerus, et ex eo Dictys.

k *Ajax Telamonius*] Non video cur hic dicat Ajacem, Amphimachum, Diorem, Thalpium et Polyxenum secum duxisse cum navibus quadraginta. Ex Homero enim Ajax Telamonius naves duxit duodecim, at quatuor reliqui duces secum naves quadraginta.

l *Navibus LXXX.*] Homerus et Dictys nonaginta.

m *Navibus XXXVII.*] Homerus et Dictys quadraginta.

n *Navibus X.*] Navibus XI. Homerus et Dictys.

o *Navibus XXXII.*] Triginta tantum ponunt Homer. et Dictys.

p *Navibus IX.*] Alii *octo*. Homer. et Dictys.

meno[q] navibus numero XL. Antiphus et Amphimachus ex Elide[r] navibus XII. Polypœtes et Leonteus ex Larissa[s] navibus XL. Diomedes, Euryalus, Sthenelus[t] ex Argis navibus LXXX. Philoctetes ex Melibœa VII.[*] Guneus ex Cypho navibus XXI.[u] Prothous ex Magnesia navibus XI.[v] Agapenor ex Arcadia navibus LX. Mnestheus ex Athenis navibus L. Hi fuerunt duces Græcorum, numero XLVII. qui adduxere naves numero MCCII.[w] [15.] Postquam Athenas convenerunt,[x] Agamemnon duces in concilium convocat, hortatur, ut quamprimum injurias suas defendant. Rogat, si illis placeat; suadetque ut, antequam proficiscantur, Delphos ad Apollinem consulendum de tota re mitterent: cui omnes assentiunt. Achilles huic rei præficitur, et cum Patroclo proficiscitur. Priamus interea, ut audivit quia hostes parati sunt,[y] mittit per totam Phrygiam qui finitimos exercitus adducant, domique milites magno animo comparat. Cum Achilles Delphos venisset, ad oraculum pergit: et ex adytis respondetur, Græcos victores, decimoque anno Trojam capturos. Achilles res divinas, sicut imperatum est, facit. Et eo tempore venerat Calchas, Thestore natus,[z] divinus; et pro Phrygibus a suo

[*] Delph. *navibus VII.*

NOTÆ

[q] *Ex Orchomeno*] Lege 'ex Ormeno;' et vide notata apud Dictyn, ubi idem error inoleverat.

[r] *Antiphus et Amphimachus ex Elide*] Amphimachus quidem ex Elide; sed eum jam supra Dares commemoravit. Et falsum est, Antiphum ex Elide venisse. Antiphum cum Phidippo conjungit Homer. aitque eos ex insulis Nisyro, Carpatho, Caso, Co, duxisse naves triginta. Ita et Dictys. Neque tamen hic aliquid tentandum est; nullus enim hic inest tam crassus error, qui ab ipso auctore proficisci non possit.

[s] *Ex Larissa*] Immo potius, ex Argissa. Et ita rescribendum. Homer. Οἳ δ' Ἄργισσαν ἔχον. 'Qui Argissam habebant.' Vide notata apud Dictyn.

[t] *Diomedes, Euryalus, Sthenelus*] Homerum sequitur, qui tres illos conjungit.

[u] *Navibus XXI.*] Viginti duo Homerus et Dictys. Γουνεὺς δ' ἐκ Κύφου ἦγε δύω καὶ εἴκοσι νῆας. 'Guneus ex Cypho ducebat duas et viginti naves.'

[v] *Navibus XI.*] Quadraginta Homer. et Dictys.

[w] *Naves numero MCCII.*] De summa hac vide apud Dictyn.

[x] *Postquam Athenas convenerunt*] Solus, quod sciam, Dares ait duces Græcorum Athenas convenisse.

[y] *Audivit quia hostes parati sunt*] Elegantia hujus sæculi, pro, 'audivit hostes paratos esse.'

[z] *Calchas Thestore natus*] Quare

populo missus,[a] dona Apollini portabat. Huic ex adytis respondetur, ut cum Argivorum classe militum contra Trojanos proficiscatur, eosque sua intelligentia moveat, ne inde discedant prius, quam Troja capta sit. Postquam in fanum ventum est, inter se Achilles et Calchas responsa contulerunt: gaudentes hospitio, amicitiam confirmant, una Athenas proficiscuntur et perveniunt. Achilles eadem in concilio refert. Argivi gaudent, Calchantem secum recipiunt, classem solvunt. Cum eos tempestates ibi retinerent, Calchas ex augurio respondit ut primum revertantur in Aulidem,[b] ut Dianæ sacrificent. Profecti perveniunt. Agamemnon Dianam placat,[c] dicitque sociis classem solvant, ad Trojam iter faciant. Utuntur duce Philocteta, qui cum Argonautis[d] ad Trojam ierat. Deinde applicant classem ad oppidum,[e] quod sub imperio Priami regis erat, et id expugnant: prædaque facta, proficiscuntur: veniunt Tenedon, ibique omnes occidunt. [16.] Agamemnon prædam dividit, concilium vocat. Inde legatos ad Priamum mittit, si vellet Helenam, et prædam quam Alexander fecit restituere. Legati leguntur Diomedes et Ulysses; ad Priamum proficiscuntur. Dum legati mandato parent, mittuntur Achilles et Telephus[f] ad deprædandam Mysiam. Ad Teuthrantem regem veniunt, prædamque faciunt. Teuthras cum exercitu supervenit, quem Achilles fugato exercitu vulneravit: quem jacentem Telephus clypeo protexit, ne ab Achille interficeretur; commemorans hospitium inter se

NOTÆ

'Calchas Thestorides' Homero.

[a] *Et pro Phrygibus a suo populo missus*] Calchantem hic Phrygium facit Dares, ut nescio quam historiam compingat. Sed illum Porphyrius, apud Eustathium, ex Eubœa natum dicit, et Abantis apogonum.

[b] *Revertantur in Aulidem*] Atqui ex Athenis profecti, non ex Aulide. Cur igitur eos ait in Aulidem reverti?

[c] *Agamemnon Dianam placat*] Optime sacrificium Iphigeniæ obliviscitur, Homerum secutus, qui nullam illius mentionem fecit.

[d] *Qui cum Argonautis*] Philoctetam inter Argonautas numerat etiam Hyginus.

[e] *Ad oppidum*] Nescio quale oppidum hic dicat. In ipso littore fuisse necesse est. Sed nugatur Dares.

[f] *Mittuntur Achilles et Telephus*] Omnino aliter hæc narrat Dictys, qui multo verior. Illum vide, II.

eo tempore quo Telephus adhuc puer, a patre Hercule progenitus, a Teuthrante rege hospitio receptus est. Diomedem ferunt, cum equis potentibus venantem et feris[g] ab Hercule interfectum, Teuthranti regnum reddidisse totum: ob hoc ejus filium Telephum[h] ei suppetias venisse. Quod cum Teuthras intelligeret, se eodem vulnere mortem effugere non posse, regnum suum vivus Telepho tradidit, et eum regem ordinavit. Tum regem Teuthrantem Telephus magnifice sepelivit. Suadet ei Achilles ut novum regnum conservet, plus[7] multo exercitum adjuturum, si commeatu tot annis quibus morati fuerint de eodem regno eos adjuvet, quam si ad Trojam eat. Itaque Telephus remanet. Achilles cum magna præda ad exercitum Tenedon revertitur. Agamemnoni rem gestam narrat: Agamemnon approbat laudatque. [17.] Interea legati missi ad Priamum veniunt: Ulysses Agamemnonis verba refert, postulat ut Helena et præda reddatur, satisque fiat regi, ut pacifice discedant. Priamus injurias Argonautarum commemorat, patris interitum, Trojæ expugnationem, et Hesionæ sororis servitutem. Denique Antenorem legatum cum miserit, quam contumeliose ab eis tractatus sit. Pacem repudiat, bellum indicit, Græcorum legatos de finibus repelli jubet. Legati in castra Tenedon revertuntur, renuntiantes responsum. Res consultu geritur. [18.] Aderant vero ad auxilium Priamo ductores hi cum exercitibus suis, quorum

7 In Delph. *et* inseritur ante *plus.*

NOTÆ

g *Diomedem ferunt, cum equis potentibus venantem et feris*] Hic Diomedes Martis et Cyrenes filius fuit, Thraciæ rex, quem poëtæ fabulati sunt equas habuisse carnibus humanis vescentes. Illum Hercules interfecit. Vide Apollodor. II. et Hygin. Fabulam equarum historiæ accommodare nititur Dares, cum ait, equas illas potentes et feras fuisse. Sed aliter Palæphatus, qui scribit Diomedem ita equos adamasse, ut omnia sua in eorum alimentum consumserit. Quare postea ejus amici equos illos hominivoros appellarunt; unde orta fabula. Alii etiam eam aliunde natam dicunt.

h *Ejus filium Telephum ei suppetias venisse*] 'Ejus,' id est, 'Herculis,' 'ei,' id est, 'Teuthranti.'

nomina et provincias insinuandas esse duximus. De Zelia, Pandarus,[i] Amphion, Adrastus.[k] De Colophonia, Mopsus,[l] Cares, Nastes, Amphimachus.[m] De Lycia, Sarpedon, Glaucus. De Larissa, Hippothous et Copesus.[n] De Ciconia, Euphemus. De Thracia, Pyrus et Acamas.[o] Antiphus et Mesthles de Mæonia. Ascanius et Phorcys de Ascania. De Paphlagonia, Pylæmenes. De Æthiopia, Perses et Memnon.[p] De Thracia, Rhesus et Archilochus.[q] De Adrestia, Adrastus et Amphius.[r] De Alizonia, Epistrophus.[s] His ductoribus[t] et exercitibus, qui parabantur, præfecit Priamus principes et ductores, Hectorem, Deiphobum, Alexandrum, Troilum, Æneam, Memnonem. Dum Agamemnon consulit de tota re, ex Cormo[u] advenit Nauplii filius Palamedes, cum navibus triginta: ille se excusavit, morbo affectum Athenas venire non potuisse: qui advenerit, cum primum potuerit. Gratias agunt, rogantque eum in consilio esse. [19.] Deinde cum Argivis non con-

NOTÆ

[i] *De Zelia, Pandarus*] Homerum sequitur Dares. Vide notata ad Dictyn.

[k] *Amphion, Adrastus*] Ait, Amphionem et Adrastum ex Zelia venisse, quos Homerus, ex Adresteia. Vide apud Dictyn, qui Amphionem vocat Amphium, ex Homero.

[l] *De Colophonia, Mopsus*] At Mopsum inter duces Græcorum numerat Dictys: sed is neque Græcis neque Trojanis affuit, ut ex veteribus constat.

[m] *Cares, Nastes, Amphimachus*] Totus hic locus ita disponendus est: 'De Colophonia Mopsus, Cares, Nastes, Amphimachus.' Nastes et Amphimachus Cares, i. e. ex Caria: neque enim viri proprium.

[n] *De Larissa, Hippothous et Copesus*] Nescio unde 'Copesum' hic vocat, quem Homerus 'Pylæum.' Τῶν ἦρχ' Ἱππόθοός τε, Πύλαιός τ' ὄζος Ἄρηος. 'His imperabant Hippothous et Pylæus, ramus Martis.'

[o] *Pyrus et Acamas*] Piros, Πείρως, vocant Homer. et Dictys.

[p] *De Æthiopia, Perses et Memnon*] De hoc Perse nihil apud alios auctores inveni.

[q] *Rhesus et Archilochus*] Dares hic Archilochum cum Rheso conjungit, quem Homer. cum Ænea socium, Antenorisque filium facit.

[r] *De Adrestia, Adrastus et Amphius*] Sed supra Amphionem et Adrastum memoravit, cum Pandaro, ex Zelia.

[s] *De Alizonia, Epistrophus*] Cum Odio. Homer. Dictys.

[t] *His ductoribus*] Asium Hyrtacidem præterit, et Pyrechmem, Chromin, et Ennomon; quos vide apud Dictyn, ex Homero.

[u] *Ex Cormo*] Cormi, quod sciam, nemo meminit.

staret, exeundum[8] ad Trojam clam noctu an interdiu foret,[9][v] Palamedes suadet et rationem addit, luce ad Trojam excensionem fieri oportere, et manum hostium deduci.[w] Itaque omnes ei assentiunt: consulto Agamemnonem præficiunt. Legatos ad Mysiam, ceterosque locos,[1] mittunt, ut exercitui commeatus supportandos curent, Thesidas Demophoontem, Athamantem, et Anium.[x] Deinde exercitum ad concionem convocat, collaudat, imperat, hortatur: monet diligenter, ut dicto obedientes essent. Signo dato naves solvunt, tota classis in latitudine accedit ad Trojam, littora Trojani fortiter defendunt. Protesilaus in terram excensionem facit, fugat, cædit. Cui Hector obviam venit, et eum interfecit,[y] ceteros perturbavit: unde Hector recedebat, ibi Trojani fugabantur. Postquam magna cædes utrimque facta est, advenit Achilles: is totum exercitum in fugam convertit, redegitque in Trojam. Nox prælium dirimit, Agamemnon exercitum in terram educit, castra facit. Postera die Hector exercitum ex urbe educit, et instruit. Agamemnon contra clamore magno[z] occurrit: prælium

8 *Exeundi* Delph.—9 *Fieret* Delph.—1 *Ceterisque locis* Delph.

NOTÆ

[v] *Exeundum* [*exeundi*] *ad Trojam clam noctu an interdiu fieret*] Ita distinguendus hic locus: 'deinde cum Argivis non constaret exeundi ad Trojam clam noctu an interdiu fieret.' Ut subintelligatur 'consilium,' cum Argivis non constaret consilium exeundi ad Trojam, noctune id an interdiu fieret, &c. Nihil aliud possum.

[w] *Et manum hostium deduci*] Dicit, opinor, hostes dividendos et separandos esse. *Qu'il falloit leur faire faire diversion*; immo potius hostes eliciendos esse. *Qu'il falloit les attirer vers les vaisseaux.*

[x] *Anium*] De Anio vide quæ dicta sunt ad Dictyn, extremo lib. 1.

[y] *Et eum interfecit*] Protesilaum ab Ænea interfectum dicit Dictys; eum vide.

[z] *Agamemnon contra clamore magno*] Ineptus scriptor de Græcis hic dicit, quod Homerus de Trojanis. Trojanos enim Homerus cum sonitu et clamore ad pugnam dicit procedere. *Τρῶες μὲν κλαγγῇ τ' ἐνοπῇ τ' ἴσαν, ὄρνιθες ὥς.* 'Troës quidem cum clangore et clamore incedebant, sicut aves.' Græcos vero cum silentio. *Οἱ δ' ἄρ' ἴσαν σιγῇ μένεα πνείοντες* Ἀχαιοί. 'Illi vero ibant cum silentio robur spirantes Achivi.' Et Asiaticos omnes in pugnis clamare testantur historici.

acre et iracundum fit: fortissimus quisque in primis cadit. Hector Patroclum occidit,[a] et eum spoliare parat. Merion eum[b] ex acie ne spoliaretur eripuit. Hector Merionem persequitur et occidit.[c] Quem cum similiter spoliare vellet, advenit suppetias Mnestheus, Hectoris femur sauciat: saucius quoque multa millia occidit: et perseverasset Achivos mittere in fugam, nisi obvius illi Ajax Telamonius fuisset; cum quo dum congrederetur, cognovit eum esse de sanguine suo,[d] erat enim de Hesiona sorore Priami natus. Quo pacto Hector a navibus ignem removeri jussit, et utrique se invicem muneraverunt, et amici discesserunt. Postera die Grajugenæ inducias petunt. [20.] Achilles Patroclum plangit, Grajugenæ suos. Agamemnon Protesilaum magnifico funere effert, ceterosque sepeliendos curat. Achilles Patroclo ludos funebres facit. Dum induciæ sunt, Palamedes non cessat seditionem facere: indignum regem Agamemnonem esse qui exercitui imperet et indoctum dixit. Ipse coram exercitu multa sua ostendit studia.[e] Primo suam exscensionem, castrorum munitionem, vigiliarum circuitionem, signi dationem,[f] librarum ponderumque dimensionem, exercitusque instructionem ostendit. Hæc cum a se acta fuissent, non æquum esse, cum a paucis imperium datum Agamemnoni esset,[2] [g] eum omnibus qui postea convenissent impe-

2 Voces *cum* et *esset* omittuntur Delph.

NOTÆ

[a] *Hector Patroclum occidit*] In secunda pugna Patroclum occisum fuisse dicit Dares, contra omnem historiæ fidem.

[b] *Merion eum*] Hæc ex Homero accepit, sed ea immutavit. Homerus enim Patroclum ab Hectore occisum et spoliatum dicit, postea advenisse Menelaum, Ajacem, Merionem, &c. qui Patrocli cadaver Hectori adimerent, et ad Græcos referrent.

[c] *Hector Merionem prosequitur et occidit*] Merionem in eadem pugna cum Patroclo ab Hectore occisum, dicit Dares. Quod ex Homero falsum est, qui nusquam Merionis mortem narravit.

[d] *Cognovit eum esse de sanguine suo*] Tota hæc historia de cognitione Ajacis et Hectoris a Darete conficta.

[e] *Multa sua ostendit studia*] *Ses recherches, ses découvertes.* De iis supra, apud Dictyn.

[f] *Signi dationem*] Gallice, *le mot.*

[g] *A paucis imperium datum Agamemnoni*] Oratio non procedit nisi

rare: maxime cum omnes ingenium et virtutem spectassent in ducibus suis. Dum Achivi de imperio inter se vicissim certant, prælium post biennium [h] repetitum est. Agamemnon, Achilles, Diomedes, Menelaus exercitum educunt. Contra Hector, Troilus, Æneas occurrunt. Fit magna cædes: ex utraque parte fortissimi cadunt. Hector Boëtem,[i] Archilochum,[k] et Prothenorum[l] duces occidit: nox prælium dirimit. Agamemnon noctu omnes in consilium vocat: suadet, hortatur, ut omnes in aciem prodeant, et maxime Hectorem persequantur, qui de his aliquos duces occidit. [21.] Mane autem facto, Hector, Æneas, Alexander exercitum educunt. Omnes Achivi prodeunt. Fit magna cædes. Multa invicem millia Orco dimittuntur. Menelaus Alexandrum persequi cœpit: quem respiciens Alexander, sagitta Menelai femur transfigit. Ille, dolore commotus, pariter cum Ajace Locro non cessat eum persequi. Quos ut vidit Hector instantes fratrem suum persequi, suppetias ei venit cum Ænea. Quem Æneas clypeo protexit, et secum de prælio ad civitatem adduxit. Nox prælium dirimit. Achilles cum Diomede postera die exercitum educit. Contra Hector et Æneas. Fit magna cædes. Hector Orcomeneum, Palamenem,[m] Epistrophum, Schedium,[n] Elpenorem,[o] Dorium,[p] Polyxenum,[q] duces for-

NOTÆ

hic aliquid subintelligas: ait enim, non æquum esse Agamemnonem omnibus qui postea convenissent imperare, cum ei a paucis imperium datum sit, &c. Sed illud Dares contra historiæ fidem adducit, nempe Agamemnonem a paucis ducem electum; cum alii auctores tradant, eum ab omni exercitu creatum ducem. De qua re apud Dictyn.

[h] *Prælium post biennium*] Græcorum patientiam demiror, qui inducias biennii Trojanis concederent.

[i] *Hector Boëtem*] Hic Boëtes mihi ignotus est. Homer. quidem in Od. Eteoneum quemdam nominat, Menelai famulum, quem Boëthis sive Boëthi filium dicit. Sed hic Boëtes alius forsan.

[k] *Archilochum*] Ejus mortem nusquam narrat Homer.

[l] *Prothenorum*] Sed eum Homerus a Polydamante occisum refert, Il. Ξ.

[m] *Orcomeneum, Palamenem*] Qui ambo æque mihi ignoti sunt. Vix etiam puto, 'Orcomeneum' viri proprium unquam fuisse.

[n] *Epistrophum, Schedium*] Qui ambo Phocensium duces fuerunt. Schedium quidem ab Hectore occisum, narrat Hom. Il. P. Sed nihil de Epistropho.

tissimos, occidit: Æneas Amphimachum,[r] et Nireum: Achilles Euphemum, Hippothoum,[s] Pyleum,[t] Asterium:[u] Diomedes Xanthippum, Mesthlem.[v] Agamemnon ut vidit fortissimos cecidisse, pugnam revocavit. Trojani læti in oppidum revertuntur. Agamemnon sollicitus duces in consilium convocat: hortatur ut viriliter pugnarent, neque desisterent, quoniam major pars ex suis superata sit; sperare se exercitum ex Mysia quotidie superventurum. [22.] Postera die Agamemnon totum exercitum, et omnes duces, in pugnam prodire coëgit. Contra Trojani. Fit magna cædes, acriter utrimque pugnatur, multa millia hinc et inde cadunt: nec differebatur pugna, ita ut continuis octoginta diebus pugnatum sit. Agamemnon ut vidit multa millia quotidie cadere, nec sufficere mortuos sine intermissione funerari, misit legatos Ulyssem et Diomedem ad Priamum, ut inducias in triennium peterent,[w] ut suos funerare posset, et vulneratos curare, et naves reficere, et exercitum reparare, commeatusque comparare. Ulysses et Diomedes

NOTÆ

[o] *Elpenorem*] Sed Elpenorem Homerus, Od. K. in domo Circes mortuum dicit, cum e tecto decidisset.

[p] *Dorium*] Neque apud Homerum, neque apud alios quosvis, Dorium invenias. Puto Daretem nomen urbis cum viri nomine confudisse. Dorium enim in Arcadia circa Alpheum alicubi. Strabo, VII. ex Homero, Il. B. Nisi potius pro 'Dorium' scriptum fuisse dicas 'Diorem;' quem Noster ab Hectore occisum, etsi illum Homerus a Piro Imbraside, Il. Δ. Et ita omnino corrigendum. Sic Dictys scribit Diorem et Polyxenum, satis impigre pugnantes, vulneratos fuisse.

[q] *Polyxenum*] Agathenis filium. De ejus morte nihil Homerus.

[r] *Amphimachum*] Quem Homerus ab Hectore occisum dicit, Il. Γ. De Nirei morte nihil Homerus.

[s] *Euphemum, Hippothoum*] Euphemi mortem tacet Homerus; et Hippothoum ab Ajace Telamonio occisum dicit, Il. P. Vide apud Dictyn.

[t] *Pyleum*] Scribendum 'Pylæum.' Πύλαιος Homero, qui ejus mortem tacet.

[u] *Asterium*] *Asterium* hic virum facit Dares, quod re vera fuit oppidum Thessaliæ, Hom. Il. B.

[v] *Xanthippum, Mesthlem*] Xanthippi nulla mentio, neque apud Homerum neque apud alios. Fuit quidem olim Xanthippus Melanis filius, sed is ante Trojanam expeditionem a Tydeo occisus fuit. Apollodor. II.

[w] *Ut inducias in triennium peterent*] Nihil intentatum reliquit Dares, ut expeditionis Trojanæ decennium expleat: qui, post inducias biennii, de quibus jam supra, hic triennii alteras ponit.

noctu legati vadunt: occurrit illis Dolon[x] ex Trojanis. Qui cum interrogarentur, quid ita armati noctu ad oppidum venissent; dixerunt se ab Agamemnone legatos ad Priamum missos. Quos ut Priamus audivit venisse, et desiderium suum exposuisse, in consilium omnes duces convocat. Quibus refert legatos venisse ab Agamemnone, et inducias ad triennium petere. Hectori suspectum videtur, quod tam longum tempus postulassent. Priamus dicere imperat, quid cuique videatur: omnibus placitum est, inducias in triennium dari. Interim Trojani mœnia renovant, suos saucios curant, cum ingenti honore suos quisque funerat. [23.] Tempus pugnæ supervenit post triennium. Hector et Troilus exercitum educunt cum Æneа. Contra Agamemnon, Menelaus, Achilles, et Diomedes occurrunt. Fit magna cædes. Hector in prima acie duces validissimos interficit, Phidippum, Antiphum,[y] et Merionem.[z] Achilles Lycaonem,[a] Euphorbumque[b] occidit. Ex cetera plebe multa millia hominum ex utraque parte cadunt: pugnatur acriter continuis diebus triginta. Priamus ut vidit multa millia hominum de suo exercitu cecidisse, mittit legatos ad Agamemnonem,[c] ut inducias peterent mensibus sex. Et ex consilii sententia Agamemnon concedit inducias. Tempus pugnæ supervenit: acriter per duodecim

NOTÆ

[x] *Ulysses et Diomedes noctu legati vadunt: occurrit illis Dolon*] Historiam Ulyssis et Diomedis hic immutat Dares. Illi enim noctu ad Trojanorum castra speculatores missi Dolonem exceperunt, qui a Trojanis speculator etiam mittebatur. Vide apud Dictyn.

[y] *Phidippum, Antiphum*] Eos Homerus interfectos fuisse non tradit.

[z] *Et Merionem*] Sed jam supra, p. 317. 'Hector Merionem persequitur et occidit.'

[a] *Achilles Lycaonem*] Ita Homerus Il. Φ. Lycaon autem Priami filius fuit.

[b] *Euphorbumque*] Sed eum Homerus a Menelao interfectum dicit, Il. P. circa cadaver Patrocli. *Τόφρα δέ τοι Μενέλαος, ἀρήϊος Ἀτρέος υἱὸς, Πατρόκλῳ περιβὰς, Τρώων τὸν ἄριστον ἔπεφνε, Πανθοΐδην Εὔφορβον.* 'Interim autem Menelaus bellicosus Atrei filius, Patroclum defendens, Trojanorum fortissimum occidit, Panthoiden Euphorbum.'

[c] *Mittit legatos ad Agamemnonem*] Nota, ineptissimum hunc scriptorem ita narrationem suam instituisse, ut Græcos et Trojanos per vices inducias petentes inducat.

dies[3] pugnatur. Multi duces fortissimi hinc et inde cadunt, plurimi vulnerantur, plurimi in curatione moriuntur. Agamemnon mittit ad Priamum legatos, ut inducias triginta dierum postulent, ut funerare mortuos possit. Priamus consulto facit, annuitque. [24.] At ubi tempus pugnæ supervenit; Andromacha uxor Hectoris in somnis vidit, ne Hector in pugnam procederet: et cum ad eum visum referret, Hector muliebria verba abicit.* Andromacha mœsta ad Priamum misit, ut illi prohibeat ne ea die pugnaret. Priamus Helenum, Alexandrum, Troilum, Æneam, et Memnonem jubet accersi, ut illi in pugnam prodirent: in pugnam misit. Hector ut ista cognovit, multum increpans Andromacham, arma ut proferret poposcit, nec retineri ullo modo potuit. Mœsta Andromacha summissis capillis Astyanactem filium protendens[d] ante pedes Hectoris eum revocare non potuit. Tunc planctu femineo oppidum concitat, ad Priamum in regiam currit, refert quid in somnis viderit, et Hectorem velle in pugnam prodire, nec posse projecto ad genua filio suo revocari. Priamus omnes in pugnam prodire jussit, et Hectorem retinuit. Agamemnon, Diomedes, Achilles, Ajax Locrus, ut videre Hectorem non prodisse, acriter pugnaverunt, multosque duces Trojanorum occiderunt. Hector, ut audivit tumultum in bello, et sine se Trojanos laborare, prosiliit in bellum. Statimque Eioneum obtruncat,[e] Iphinoum sauciat[f] Leonteum occidit,[g]

3 *Duces* Delph.—* *Abjicit* Delph.

NOTÆ

[d] *Astyanactem filium protendens*] Hic Dares conjungit, quæ Homerus narravit Il. X. et in iis etiam quædam immutat. Homerus enim, Il. Z. Andromacham inducit, cum parvulo Astyanacte Hectorem deprecantem, ne in pugnam prodiret. Et, Il. X. Priamum Hecubamque prohibere Hectorem annitentes, ne contra Achillem procederet.

[e] *Eioneum obtruncat*] At in expeditione Trojana, nullius Eionei usquam mentionem ullam factam invenias. Fuit quidem Eioneus Rhesi pater, sed is Trojæ non affuit; et si affuisset, Trojanorum partes secutus esset.

[f] *Iphinoum sauciat*] Sed Homerum eum a Glauco occisum dicit, ipso initio Il. H.

[g] *Leonteum occidit*] Ex Homero falsum est; qui, post interemtum

Stheneli femur jaculo figit:[h] quem ut Achilles respexit et tot acerrimos duces ab eo interfectos, animum in illum dirigebat, ut illi obvius fieret. Considerabat enim Achilles, nisi Hectorem occideret, plures de Græcorum numero ejus dextera perituros. Multa millia hominum interea trucidantur. Acre prælium colliditur.[i] Hector Polypœtem[k] ducem fortissimum occidit: et cum spoliare cœpisset, Achilles supervenit. Fit pugna major, et clamor ab oppido et a toto surgit exercitu. Hector Achillis femur sauciat. Ille dolore accepto, magis eum persequi cœpit, nec destitit nisi occideret. Quo interemto Trojanos in fugam vertit, et maxima cæde eos usque ad portam fugavit. Cui tamen Memnon[l] fortissime restitit, et acriter inter se certaverunt: læsi utrique discesserunt. Nox prælium dirimit. Achilles de bello sauoius redit. Noctu Trojani Hectorem lamentantur. [25.] Postera die Troilus Trojanos educit contra Græcorum exercitum. Agamemnon exercitum consulit, suadetque inducias duorum mensium postulari, quisque ut suos sepelire possit. Legati ad Priamum proficiscuntur: desiderium prosecuti sunt,[m] duorum mensium inducias accipiunt. Priamus Hectorem[n] suo more ante portam sepelivit, cui ludos funebres facit. Dum induciæ sunt, Palamedes iterum non cessat de imperio conqueri. Itaque Agamemnon seditioni cessit et dicit se de hac re libenter facturum, ut quem vellent Imperatorem præficerent. Postera die populum ad concionem vocat: negat se unquam cupidum imperii fuisse: animo æquo se recipere si vellent dare: se libenter cedere: satis sibi esse dum hostes ulcis-

NOTÆ

Hectorem, Leonteum disco certantem inducit, Il. Ψ.

[h] *Stheneli femur jaculo*] Hoc non alibi legas.

[i] *Acre prælium colliditur*] Nove dictum, opinor, 'collidere prælium.'

[k] *Polypœtem*] Sed eum Homerus, post ademtum Hectorem, disco certantem inducit, Il. Ψ.

[l] *Cui tamen Memnon*] Sed alii Memnonem multo ante ab Achille occisum dicunt. Vide apud Dictyn.

[m] *Desiderium prosecuti sunt*] Id est, exposuere desiderium suum. Nolim tamen hoc imitari.

[n] *Priamus Hectorem*] Solus hoc dixit Dares, ut aliis omnibus adversaretur; qui tradunt Hectoris cadaver ab Achille raptatum, &c. Vide Dictyn.

catur, et parvi facere cujus id ope fiat. Jubet dicere, si cui quid placeat. Palamedes procedit, suum ingenium ostendit. Itaque Argivi imperium ei tradunt.[o] Palamedes Argivis gratias agit, imperium accipit, administrat. Achilles vituperat imperii commutationem. [26.] Interea induciæ exeunt.[p] Palamedes ornatum paratumque exercitum educit, instruit, hortatur. Contra idem facit Deiphobus: pugnatur acriter a Trojanis. Sarpedon Lycius cum suis impressionem in Argivos facit, cædit, prosternit multos. Ei obvius fit Tlepolemus Rhodius:[q] sed diu stando et pugnando male vulneratus[r] cadit. Succedit Perses Admestæ filius,[s] prælium restituit: diuque cum Sarpedone cominus pugnando occiditur. Sarpedon quoque multatus* rediit. Itaque per aliquot dies prælia fiunt. Utrimque ductores occiduntur, sed plures a Priamo. Trojani mittunt legatos, inducias petunt, ut mortuos sepeliant, saucios curent. Palamedes Agamemnonem legatum mittit[t] ad Thesidas: Demophoontem et Athamantem, quos legatos Agamemnon præfecerat, ut commeatus compararent, et frumentum de Mysia a Telepho acceptum supportarent. Ut eo venit, se-

* Sic edd. quas inspeximus: sed scribendum *mulcatus*.

NOTÆ

[o] *Itaque Argivi imperium ei tradunt*] Id contra veram sententiam Dares scripsit. Sed de hoc jam multa apud Dictyn.

[p] *Induciæ exeunt*] Nescio an Latine dici possit, 'induciæ exeunt,' pro 'induciæ finiuntur:' neque enim Latine dicerem, 'exit dies' pro eo quod Catullus dixit, 'abit dies.'

[q] *Ei obvius fit Tlepolemus Rhodius*] Mutavit ex Hom. Iliad. E. Τληπόλεμον δ' Ἡρακλείδην, ἠΰν τε μέγαν τε, Ὦρσεν ἐπ' ἀντιθέῳ Σαρπηδόνι μοῖρα κραταίη. 'Tlepolemum vero Heraclidem, fortemque magnumque, Impulit adversus divinum Sarpedonem fatum violentum.'

[r] *Male vulneratus*] Id est, maxime vulneratus.

[s] *Perses Admestæ filius*] Sed supra, Persem quendam Memnonis socium, inter eos qui Trojanorum partes sequebantur annumeravit: quomodo igitur hic ineptus scriptor eum ait Tlepolemi vices suscepisse et contra Sarpedonem pugnasse? Nulla certe pagina, ubi non Daretis judicium requiras.

[t] *Palamedes Agamemnonem legatum mittit*] Rerum vicissitudines mirare, lector. 'Hinc apicem rapax Fortuna cum stridore acuto Sustulit, hic posuisse gaudet.' Agamemnon, immensi exercitus modo rex, nunc Palamedis legatus. O sana mens!

ditionem Palamedis narrat. Illi moleste ferunt. Agamemnon dicit se moleste non ferre, sua voluntate id factum esse. Interea Palamedes naves comparandas curat, castra munit, turribus circumdat. Trojani exercitum exercent, murum diligenter resarciunt, fossas, et vallum diligenter addunt, ceteraque componunt. [27.] Postquam dies anni venit quo Hector sepultus est, Priamus et Hecuba et Polyxena, ceterique Trojani, ad sepulcrum ejus profecti sunt.[u] Quibus obvius fit Achilles, Polyxenam contemplatur, figit animum, amare eam vehementer cœpit. Tunc ardore impulsus, odiosam vitam in amore consumere cœpit, et ægre ferebat ademtum imperium Agamemnoni, sibique Palamedem præpositum. Amore cogente, Phrygio servo fidelissimo mandata dat ferenda ad Hecubam: et ab ea sibi uxorem poscit: hoc si fecerit, se cum suis Myrmidonibus domum rediturum. Quod cum ipse fecerit, ceteros quoque [4] idem facturos. Servus proficiscitur, ad Hecubam venit, mandata dicit: Hecuba respondit se velle, sed si Priamo viro suo placeat: dum ipsa cum Priamo agat, servus reverti jubetur: servus quod egisset Achilli nuntiat. Agamemnon cum magno commeatu ad castra revertitur. Hecuba cum Priamo de conditione Achillis [v] loquitur. Priamus respondit, fieri non posse: non ideo quod eum affinitate indignum existimet; sed si ei dederit, et ille [5] discesserit, ceteros non discessuros: et iniquum esse, filiam suam hosti jungere. Quapropter si id fieri vellet, pax perpetua fiat, et exercitus discedat, fœderis jura sanciantur. Si id factum sit, se ei libenter filiam daturum. Itaque cum servus ad Hecubam missus esset ab Achille, eadem Hecuba

4 *Ceterosque* Delph.—5 Omittitur *ille* Delph.

NOTÆ

[u] *Ad sepulcrum ejus profecti sunt*] Nota morem: anno redeunte et eodem die ad mortui sepulcrum conveniunt.

[v] *De conditione Achillis*] Hic proprie loquitur, id est, de conditione ab Achille oblata. Conditio autem proprie est quædam nuptiarum pactio.

quæ cum Priamo [w] egerat servo dicit: servus Achilli nuntiat: Achilles vulgo queritur, unius mulieris Helenæ causa totam Græciam et Europam advocatam esse, tanto tempore tot millia hominum periisse; tot pericula adiri; libertatem in ancipiti esse: unde [x] fieri pacem debere, exercitus recedere. Annus circumactus est. Palamedes exercitum educit, instruit. [28.] Deiphobus contra. Achilles iratus in prælium non prodit. Palamedes occasionem nactus, impressionem in Deiphobum facit, et eum obtruncat: [y] prælium acre insurgit, ab utrisque partibus multa millia hominum cadunt. Palamedes in prima acie versatur; hortaturque ut prælium fortiter gerant. Contra eum Sarpedon Lycius occurrit, eumque Palamedes interficit. [z] Eo facto lætus in acie versatur. Cui exultanti et glorianti Alexander Paris sagitta collum transfigit. [a] Phryges animadvertunt, tela conjiciunt, atque ita Palamedes occiditur. Rege occiso, Argivi cedunt, Trojani persequuntur, castra oppugnant, naves incendunt, cuncti impressionem faciunt, turpiter Achivi terga vertunt, in castra confugiunt. Achilli nuntiatum est: dissimulat. Ajax Telamonius fortissime defendit: [b] nox prælium dirimit. Argivi in castris Palamedis scientiam, æquitatem, bonitatem, clementiam lamentantur. [29.] Trojani Sarpedonem et Deiphobum deflent. Nestor, qui major erat natu, noctu duces in consilium evocat, suadet, hortatur, ut [6] imperatorem præficiant, et si eis videatur,

6 *Uti* Delph.

NOTÆ

[w] *Eadem Hecuba quæ cum Priamo*] Hecuba servo dicit eadem, quæ cum Priamo egerat.

[x] *Unde*] Id est, quare.

[y] *Et eum obtruncat*] Ab aliis omnibus discedit, qui scribunt Deiphobum a Menelao occisum. Vide apud Dictyn.

[z] *Eumque Palamedes interficit*] Sed alii omnes eum a Patroclo occisum dicunt. Vide Hom. Il. Π. Adi apud Dictyn.

[a] *Alexander Paris sagitta collum transfigit*] Nusquam alibi legere possis, ab Alexandro Palamedem vulneratum, et deinde ita occisum. Sed de ejus morte, vide apud Dictyn.

[b] *Ajax Telamonius fortissime defendit*] Ex Homero et Dicty, mutato tantum tempore.

eundem Agamemnonem minima cum discordia fieri posse. Item commemorat, quod dum is summus imperator esset, res prospere gestæ sint, et satis felicem exercitum fuisse: si cui quid aliud videatur, dicere suadet. Omnes assentiunt; Agamemnonem summum imperatorem præficiunt. Postera die Trojani ex oppido læti in aciem prodeunt. Agamemnon contra exercitum educit: prælio commisso uterque exercitus inter se fugantur. Postquam major pars diei transiit, procedit in primis Troilus, cædit, devastat, Argivos in castra fugat. Postera die Trojani exercitum educunt: contra Agamemnon. Fit magna cædes, uterque exercitus inter se pugnant, prælium acre fit. Multos duces Argivorum Troilus interfecit. Pugnatur continuis diebus septem. Agamemnon inducias petit in duos menses. Palamedem magnifico funere effert, ceterosque duces ac milites utrique sepeliendos curant. [30.] Agamemnon, dum induciæ sunt, mittit ad Achillem, Nestorem, Ulyssem, Diomedem, ut rogarent illum in bellum prodire. Abnegat Achilles mœstus, quod jam destinaverat in bellum non prodire, ob id quod promiserat Hecubæ, se minus pugnaturum, eo quod Polyxenam valde amabat. Cœpit male eos accipere qui ad se venerant, dicens perpetuam pacem fieri oportere: tanta pericula unius mulieris causa fieri, libertatem periclitari, tanto tempore diffidere:[c] pacem expostulat, pugnam renuit. Agamemnoni renuntiatur, quid cum Achille actum sit, illum pertinaciter negare. Agamemnon omnes duces in consilium vocat, exercitum consulit, quid fieri debeat, imperat dicere quid cuique videatur. Menelaus hortari cœpit fratrem suum, ut potius exercitus in pugnam prodeat, nec debere terreri, si Achilles se excusaverit: se tamen persuasurum ei ut prodeat in bellum, nec vereri si noluerit.[d] Commemorat, Trojanos non habere alium virum tam fortem quam

NOTÆ

[c] *Tanto tempore diffidere*] Id est, tanto tempore insumto se de summa rei desperare.

[d] *Nec vereri si noluerit*] Gall. *Et qu'il ne craignoit point qu'il ne voulut pas. Il ne craignoit point qu'il refusât.* Sed nolim hoc imitari.

Hector fuit. Diomedes et Ulysses dicere cœperunt, Troilum non minus fortem virum esse quam Hectorem: sicque Menelao resistentes bellum geri prohibebant. Calchas ex augurio respondit, debere pugnare, nec curare quod[7] modo superiores Trojani fuerint. [31.] Tempus pugnæ supervenit. Agamemnon, Menelaus, Diomedes, Ajax, exercitum educunt: contra Trojani. Fit magna cædes, pugnatur acriter, uterque exercitus inter se sæviunt. Troilus Menelaum sauciat, multos interficit, Argivos in castra fugat; nox prælium dirimit. Postera die Troilus et Alexander exercitum educunt. Contra omnes Argivi prodeunt: acriter utrimque pugnatur. Troilus Diomedem sauciat: in Agamemnonem impressionem facit, necnon faciem ipsius sauciat, Argivos cædit. Per aliquot dies pugnatur acriter, multa millia hominum ex utraque parte trucidantur. Agamemnon, ut vidit majorem partem exercitus se quotidie amittere, neque sufficere posse, mittit inducias petere[e] in sex menses. Priamus concilium cogit, indicat Argivorum legationem. Troilus negat dari tam longo tempore inducias, sed potius impressionem fieri,[f] naves incendi. Priamus quid cuique videatur dicere imperat. Omnibus placitum est, debere fieri quod Argivi petunt: tunc fiunt induciæ in sex menses. Agamemnon honorifice suos sepeliendos curat: Diomedem, Menelaum saucios curat. Trojani æque suos sepeliunt. Dum induciæ sunt, Agamemnon ex consilii sententia ad Achillem cum Nestore proficiscitur, ut rogaret eum in bellum prodire. Achilles tristis negare cœpit se proditurum, sed pacem peti oportere, conqueri:[g]

7 *Quo* Delph.

NOTÆ

[e] *Mittit inducias petere*] 'Petere' pro 'petitum.' Virg. 'Suspensi Eurypylum scitatum oracula Phœbi Mittimus.'

[f] *Sed potius impressionem fieri*] Sic mox hac pagina: 'Negare cœpit se proditurum, sed pacem peti oportere.' Ubi deest verbum contrariæ significationis verbo negare; nempe dicit, imperat. De quo loquendi modo abunde apud Dictyn.

[g] *Conqueri*] Repete 'cœpit,' a communi.

sed tamen, quod Agamemnoni nihil negare possit, cum tempus pugnæ supervenisset, se milites suos missurum :[h] ipsum excusatum haberet quod se abstineret a pugna.[i] Agamemnon ei gratias agit. [32.] Tempus pugnæ supervenit: Trojani exercitum educunt. Contra Argivi prodeunt. Achilles Myrmidonas[8] instruit, ad Agamemnonem paratos mittit. Fit pugna major: acriter sævitur. Troilus enim in prima acie Argivos cædit, Myrmidonas persequitur: impressionem facit in castra: multos occidit: plurimos sauciat. Ajax Telamonius obstitit. Trojani victores in oppidum revertuntur. Postera die Agamemnon exercitum educit: omnes duces et Myrmidones prodeunt. E contra Trojani læti in aciem prodeunt. Prælio commisso uterque exercitus inter se dimicant: acriter per aliquot dies pugnatur: multa millia hominum ex utraque parte cadunt. Troilus Myrmidonas persequitur, sternit, fugat. Agamemnon ut vidit plures ex sua parte occisos, inducias in dies triginta petit, ut suos funerare possit. Priamus inducias dedit; suos quisque sepeliendos curat. [33.] Tempus pugnæ supervenit. Trojani exercitum educunt. Contra Agamemnon omnes duces in pugnam cogit. Prælio commisso fit magna cædes: acriter sæviunt. Postquam primum tempus diei transiit, prodit in prælio[k] Troilus, cædit, prosternit. Argivi fugam cum clamore fecerunt. Achilles ut vidit Troilum ita sævire, et Argivis insultare, simulque sine intermissione prosternere, Argivos laborare, prosiluit in bellum. Eum continuo Troilus præcipit,[l] et sauciat.

8 *Myrmidones*, et sic passim, Delph.

NOTÆ

[h] *Se milites suos missurum*] Ex Homero immutatum, apud quem Achilles quidem pugnare recusat, sed Myrmidonas suos cum Patroclo in pugnam mittit.

[i] *Quod se abstineret a pugna*] Brutus ad Atticum: 'Ut se maledictis non abstineat.' Liv. VIII. 'Alexandrum Romano bello fortuna abstinuit.'

[k] *Prodit in prælio*] Potius scribere debebat, 'in prælium;' ut infra, 'prosiluit in bellum.'

[l] *Præcipit*] Id est, præoccupat.

Achilles de prælio saucius redit: pugnatur continuis diebus sex. Die septimo, dum uterque exercitus prælio commisso fugaretur, Achilles, qui aliquibus diebus vexatus in pugnam non prodierat, Myrmidonas instruit. Hortatur, alloquitur ut fortiter impressionem in Troilum faciant. Postquam major pars diei transiit, prodit[9] Troilus ex equo lætus.[m] Argivi clamore magno fugam faciunt. Myrmidones supervenere, impressionem in Troilum faciunt, de quorum numero multi a Troilo occiduntur. Dum acriter præliatur, equus Troili saucius corruit, Troilum implicitum excutit. Eum Achilles cito adveniens occidit, et ex prælio trahere cœpit. Et subtraxisset, nisi Memnon eripuisset, et Achillem vulnere sauciasset. Achilles de prælio saucius redit. Memnon insequitur et cum multis impressionem facit. Ut respexit eum Achilles, restitit: curato itaque vulnere, et aliquantulum præliatus, Memnonem multis plagis occidit,[n] et ipse vulneratus ab eo ex prælio recessit. Postquam Persarum dux occisus est, et Trojanorum exercitus fusus est, reliqui in oppidum confugerunt, portasque clauserunt: prælium nox dirimit. Postera die a Priamo legati ad Agamemnonem missi sunt, ut inducias peterent: Agamemnon ex consilii sententia in dies XXX. inducias facit. Priamus Troilum et Memnonem magnifico funere[o] effert: ceterosque milites utrique sepeliendos curant. [34.] Hecuba, mœsta quod duo filii ejus fortissimi Hector et Troilus ab Achille interfecti essent, consilium muliebre temerarium iniit ad dolorem suum ulciscendum. Alexandrum filium accersit, orat, hortatur,[1] ut se et suos

9 *Prodiit* Delph.—1 Omittitur vox *hortatur* Delph.

NOTÆ

Prior in eum tela conjicit.

[m] *Prodit Troilus ex equo lætus*] E curru pugnasse Troilum, docet Virgil. Ejus locum vide ad Dictyn IV. 9.

[n] *Memnonem multis plagis occidit*] Aliter paulo Dictys, quem vide, IV. 6.

[o] *Et Memnonem magnifico funere*] Dictys scribit, Trojanos cremati Memnonis reliquias urna conditas in patrium solum remisisse.

fratres ulciscatur, insidias Achilli faciat, et eum nec opinantem occidat: quoniam ad se miserit, et rogaverit ut sibi Polyxena in matrimonio daretur, se ad eum missuram Priami verbis, ut pacem fœdusque inter se firment, constituantque in fano Apollinis Thymbræi, ante portam: eo Achillem venturum, collocuturum: ibi insidias collocari: satis vitæ suæ esse si eum occiderit: quod temerarius Alexander erat, cito se promisit facturum. Noctu ducuntur de exercitu fortissimi, et in fano Apollinis collocantur: signum accipiunt. Hecuba ad Achillem, Priami verbis, sicuti condixerat, nuntium mittit. Achilles lætus, Polyxenam amans, postera die ad fanum se venturum constituit. Et insequenti die cum Antilocho filio Nestoris ad constitutum venit, simulque ut introivit in fanum, ex insidiis occurrunt. Undique tela conjiciunt:[p] eos Paris Alexander hortatur. Achilles cum Antilocho, brachio sinistro cooperto, dextro ensem tenens, facit impetum. Achilles multos occidit. Alexander Antilochum et Achillem[q] multis plagis[r] confodit. Ita Achilles ex insidiis, nequicquam fortiter faciens, animam amisit: quem Alexander auferri et volucribus projici jubet. Id ne fieret Helenus multa commemorans prohibet, et eos de fano ejici jubet, et suis tradi. Achillem et Antilochum in castra afferunt. Agamemnon Achillem magnifico funere effert: et ut sepulcrum ei faciat, a Priamo inducias petit, ibique ludos funebres facit. [35.] Deinde concilium convocat: Argivos alloquitur; placet omnibus ut quid faciendo opus sit Dii consulantur. Mittunt continuo qui consulere debeant: qui responsum accipiunt,[s] per Achillis progeniem finem negotii fieri. Cum hæc nuntii retulissent, Ajax ait: cum Achilli filius Neoptolemus supersit, eum oportere accersiri ad exercitum,

NOTÆ

[p] *Undique tela conjiciunt*] Aliter hoc narrat Dictys, quem vide IV. 11.

[q] *Antilochum et Achillem*] Sed Antilochum a Memnone occisum narrant, Homer. Dictys, et alii omnes.

[r] *Multis plagis*] Dictys scribit geminato ictu Achillem confossum.

[s] *Qui responsum accipiunt*] Alii scribunt, Helenum edixisse Græcis fore, ut per Neoptolemum Troja caperetur. Sophocl. in Philoctet. Tzetzes, in Lycophr.

ut patrem suum ulciscatur: tandemque placet Agamemnoni et omnibus consilium. Datur negotium Menelao:[t] hic Scyrum[u] proficiscitur ad Lycomedem avum ejus: imperat ut nepotem suum mittat. Quod Lycomedes Argivis libenter concessit. Postquam induciæ exierunt, Agamemnon exercitum eduxit, instruit, hortatur. Contra Trojani prodeunt: prælium committitur. In prima acie Ajax versatur, clamore magno orto. Multi ex utraque parte cadunt. Alexander arcum tenens, multos interficit, Ajacis latus nudum figit. Ajax saucius per hostes persequi Alexandrum cœpit: nec destitit, nisi prosterneret. Ajax fessus vulnere in castra refertur. Sagitta exemta statim moritur.[v] Alexandri corpus ad urbem refertur.[w] Alexandro occiso, Diomedes magno animo in hostes impressionem facit. Phryges fessi in urbem confugiunt, quos Diomedes usque in urbem persequitur. Agamemnon exercitum circa oppidum ducit,[2] et tota nocte circa murum obsidet, et curat ut alternis vicibus diligenter vigilias agant. Postera die Priamus Alexandrum in oppido sepelit, quem magno ululatu Helena prosecuta est, quoniam ab eo honorifice tractata sit. Quam Priamus et Hecuba ut filiam aspexerunt, et diligenter cu-

2 *Duxit*, et mox *obsedit*, Delph.

NOTÆ

t *Datur negotium Menelao*] Ex Homero, 'Achilli.' Ex Sophocl. 'Achilli et Phœnici.'

u *Scyrum proficiscitur*] Obiter monendus es, lector, Scyrum insulam mediam inter Eubœam et Lesbon olim fuisse. Unde animadvertas solennem tabularum Geographicarum errorem, ubi Scyrus Eubœa proxima ponitur.

v *Sagitta exemta statim moritur*] Auctor argumenti in Sophoclis Ajacem ita scribit: 'De morte Ajacis variant apud auctores sententiæ: alii aiunt a Paride vulneratum venisse in castra sua sanguine defluentem: alii, Trojanis oraculum editum ut luto eum cœnoque peterent, (ferro enim vulnerari non poterat,) et hoc modo obiisse. Alii rursus eum sibi mortem conscivisse affirmant; quorum est in numero Sophocles.' Vide apud Dictyn, v.

w *Alexandri corpus ad urbem*] Alexandrum ab Ajace occisum dicit, nescio quos auctores secutus: nam alii omnes scribunt eum a Philoctete interfectum fuisse: vide apud Dictyn. Solus, quod sciam, Hephæstion affirmat, eum a Menelao in femore vulneratum interiisse.

APPENDIX.

SAMUELIS ARTOPŒI

PRÆFATIO

IN ARGENTINAM EDITIONEM ANNI 1691.

DICTYN CRETENSEM exhibemus tibi, Lector Benevole, nova veste condecoratum, talemque prorsus, qualis ex Scriniis illustris viri, ULRICI OBRECHTI, apud Argentoratenses Prætoris Regii, prodire debuit; non dubitantes, quin ultro tibi sese probatura sit hæc editio. Cum enim Auctor hic plurima sit passus a librariorum manu, quorum partim incuria illum corruperat, partim inscitia, non capientium styli a suo sæculo abhorrentis antiquam gravitatem; factum inde est, ut et existimationis ipsi debitæ plurimum amitteret, et paucorum admodum manibus tereretur. Neque vero illis solum, sed et Criticis non parum est suæ sortis quod imputet, qui cum Msstos Codices dissentire inter se deprehenderent, sæpe veriorem lectionem illi postposuerunt, quam genio sæculi, quo Q. Septimius Dictyn interpretatus esse dicitur, convenientiorem judicabant. Quo magis illi optandum erat, ut inveniret Patronum aliquem ex reipubl. literariæ Proceribus, qui reformaret habitum ornatumque ejus, et ab hoc neglectu vindicatum pristino nitori dignitatique restitueret. Quod quidem illi contigit, postquam viri istius summi, nunc sublimioribus admoti curis,

accurato judicio emaculatus pariter atque illustratus, eum, in quo nunc comparet, splendorem accepit. Ipsa res docebit, et subjectæ textui notæ, quid in hac editione sit præstitum, ad quam Codex Mstus Bibliothecæ publicæ Argentoratensis, licet ipse non ubique bonæ notæ, nec vetustatis primæ, multis tamen in locis facem prætulit. Accessit Dictyi Daretis Phrygii de Excidio Trojæ Historia, seu, si mavis, Periocha carminis illius, quod sex libris Historiam de Bello Trojano exhibet, et explosa jam pridem a doctis inscriptione, Cornelii Nepotis nomen præfert, cum verus ejus auctor sit Josephus Devonius, s. Iscanus, Anglus: ex quo opere si consarcinatam quis hanc Daretis prosam dixerit, nobis non valde invitis id fiet. Et eum quidem Daretem, quod hactenus individuus comes Dictyos fuit, eidem nunc quoque adjungere visum est, propter argumenti similitudinem, quanquam cetera illi neutiquam comparandum. In tota autem hac editione Dictyos Typographo et nobis ea sola cura fuit, ut quam emendatissimus ex officina prodiret, et studiosæ Juventutis usibus accommodatus, adjunctum etiam haberet Indicem rerum et vocum locutionumque insigniorum, in quibus cum Sallustianæ imitationis non obscura appareant vestigia, in illa, quoad fieri potuit in indice, digitum intendimus. Siquidem nonnihil etiam hoc ad commendationem Dictyos facere arbitrati sumus, si ostenderetur, eum cum optimis auctoribus alieno licet sæculo locutum esse. Optamus enim in manibus hunc auctorem esse, eo etiam nomine, quod res Trojanæ, et earum scriptor proprius Homerus, tanta olim apud omnes æstimatione fuerunt, ut nemo non Poëtarum, quin et Oratores Philosophique, exemplis et argumentis inde potissimum repetitis suos libros impleverint, quibus intelligendis, cum rarissimi ipsum Homerum legant, hæc Iliados compendia possunt lumen præferre. Suaserim itaque ea teneriori adhuc Juventuti prius, quam reliquos auctores, Poëtas cumprimis evolvat, in manus dari. Cui etiam fini hanc curam impensam esse, B. L. scias velim. Tu studia hæc nostra et vota boni consule.

PASCASIUS GROSIPPUS,

VERO NOMINE

GASPAR SCIOPPIUS,

IN PARADOXIS LITERARIIS, EPISTOLA V.

HINC porro judicari potest, cujus notæ Critici sint, qui historiam Belli Trojani, quæ Daretis Phrygii nomen præfert, a Cornelio Nepote Latine conversam censuere. Elegantia Styli ductos id fecisse Johannes Savaro, homo Gallus, judicat. Haud vidi magis: cum qui vel primoribus labris bonos Latinitatis auctores attigit, historiam tam lutulentam non nisi ab homine indoctissimo, qui nec minimum Latini sermonis gustum unquam hauserit, scribi potuisse statim agnoscat: ita in omnibus pagellis ea se offerunt, quæ τῶν κοινοβίων claustra resipiant, aut Actuariorum cancellos nuper admodum refregisse videantur. Facilius multo intelligentibus fidem fecissent, si historiam alteram, cujus Dictys Cretensis auctor inscribitur, ad Nepotem retulissent, quippe ad cujus styli similitudinem illa proxime accedit, ut omnino Velleii, Valerii Maximi, et Curtii ætate, ab aliquo elegantis ingenii et judicii homine, animi gratia et exercitationis, scripta videatur, etsi nonnullis locis aliquid mali a mala ei objectum est manu, quod et belli Alexandrini scriptori, et aliis præterea contigit. Josias Mercerus, vir sane magnæ eruditionis acrique judicio, perfrivolis ducitur argumentis, ut eam post Constantini demum Magni ætatem scriptam putet. Scilicet in præfatione Consularis Cretæ fit mentio, quæ imperii appellatio est recentior. At

enim præfationem non ejusdem esse cujus est historia, quivis non indoctissimus facile intelligat: quam haud dubie indoctus quispiam nugator subjecit. Tum in aliis scriptis codicibus, quos editi sunt secuti, non Consularis, sed Præses legitur. Nihil autem Mercerus affert, cur suo tantum Codici credere alios postulet: qui quod quædam loquendi genera Latinæ Linguæ puritate non satis digna in eadem Historia legi censet, profecto se jam depontanum factum probat, quem jam domi se continere, nec suffragii ferendi in literarum Comitium ire par fuerit. Libro II. in prius editis legebatur:

'Namque nostros multorum dierum navigatione aliquantum exhaustos maxime præsentia Telephi exanimaverat.' Et infra:

'Cohortati suos quisque acie conflixere. Tum vero aliquantulum tracto certamine, plurimi utriusque partis cadunt.' Mercerus utrobique: 'in aliquantum' edidit, annotatque: 'ita libri, et sic sæpe Noster, a cujus sæculo non est exigenda Latini sermonis puritas.' Sed primum falsum est, sæpe sic apud hunc scriptorem legi, nec enim præterea est locus in omni ea Historia, ubi vocis 'aliquantum' idem usus sit. Deinde negare Mercerus nequit, nec suos libros nusquam corruptæ lectionis esse. Quid ergo est, cur auctorem id potius, quod in Merceri, quam quod in aliorum libris est, scripsisse accredamus? Tandem parum Mercerus doctrina sua in bonorum auctorum usu dignum facit, cum id damnare animum inducit, quod et regulis artis congruit, et locupletissimis se auctoribus tutari potest. Ut enim in Grammaticis docui, Quantum, Tantum, Multum, Paulum, Aliquantum, Immensum, regulariter cum Præpositione *ad* vel *in*, figurate vero sine præpositione dicuntur: ut, 'quantum pater filio, tantum poëta ingenii sui partu gaudet.' 'Avarus multum est ambitioso deterior.' 'Senex est paulum ad rem attentior.' 'Adolescens aliquantum animo omissior.' 'Mons immensum editus.' In his omnibus præpositionem desiderari, plurima optimorum auctorum exempla vincunt. Liv. XX. 27. 'In tantum suam virtutem enituisse.' Virg. 'Nec

puer Iliaca quisquam de gente Latinos In tantum spe tollet avos.' Juven. 'In quantum situs atque fames et frigora poscunt.' Plin. x. cap. 36. 'Solutus columbarum volatus est in multum velocior.' Livius xxix. 25. 'Ad immensum augere aliquid.' Et xxiv. 15. 'Dextera pars terræ labe in aliquantum altitudinis diruta erat.' Ubi genitivus 'altitudinis' non regitur ab 'aliquantum,' sed a suppresso nomine substantivo quod est *negotium*, quod similiter in omnibus reliquis adjectivis jam enumeratis subauditur. Minus autem syntaxin istam Mercerus mirabitur, si rationem ineat, eadem ista nomina in sexto casu nullo sententiæ discrimine usurpari solere: ut Ter. Heaut. 'Paulo qui est homo tolerabilis.' 'Pater aliquanto iniquior.' Et Phorm. 'Ego isti nihilo aliter sum ac fui.' Sallust. Jugurth. 'Cum vineæ paulo processerant, igne aut lapidibus corrumpebantur.' Cicero: 'Quanto superiores sumus, tanto nos submissius geramus.' Idem: 'Arrogantia ingenii multo est molestissima.' Senec. Epist. 94. 'Aspice quanto aliter unusquisque populo vivat, aliter sibi.' Livius extremo lib. ix. 'Flavium aliquanto antea desisse scriptum facere.' Justin. xxxiii. 'Sed quanto Grypus abnuit, tanto soror accenditur.' In quibus omnibus præpositio *a* et nomen *negotio* subauditur, ut eodem sensu dicatur, 'quanto magis' et 'quantum magis,' 'quanto melior' et 'quantum melior:' quo posteriore Livius utitur lib. iii. 15. 'Quantum magis juniores patrum plebi se insinuabant, eo acrius contra Tribuni tendebant.' Et xliv. 7. 'Quantum longius procederet, eo majorem rerum omnium inopiam sentiens.' Atque hinc, opinor, Mercerus intelliget, quam imperite ista Grammatici Adverbiis annumerent, quæ præpositio eis præmissa nomina esse clamet.

Aliud ejus argumentum est quia lib. v. in suis exemplaribus legerit, 'Priamus re cognita ad aram Jovis ante ædificiale confugit.' Annotatque: 'Ædificiale pro ædificio sive regia Priami. Elegantia hujus sæculi.' Atqui nihil necesse est ita nos legere, ut libri ejus exhibent, sed potius ut alii recte habebant: 'ad aram Jovis ædificialis confugit.'

Id enim est ad aram Jovis Hercæi, quomodo alii Græce dicere maluerunt, ut Ovid. in Ib. 'Cui nihil Hercæi profuit ara Jovis.' Hygin. fab. 91. 'Pars in aram Jovis Hercæi insiluit.' Festus: 'Hercæus Jupiter intra conseptum domus cujusque colebatur, quem et Deum penetralem appellabant.' Servius in Æn. II. 'Singula domus sacrata sunt Diis, ut Culina Diis penatibus, Maceries, quæ ambit domum, Hercæo Jovi.' Itaque nihil Mercerus egit, cum probatæ Latinitatis laudem huic Historiæ sententia sua abrogavit, ultroque gratiam ejus emendatione meritam effudit: qui non minus in eo hallucinatur, quod cum libro primo membranarum suarum fide sic edidisset: 'Podalirius et Machaon Æsculapio geniti, acciti ad id bellum ob solertiam medicinæ artis:' annotavit, 'Medicinam artem dictum esse, ut terram Italiam, mulierem meretricem, Senectam ætatem.' Perperam scilicet Medicinam, senectam, et Meretricem, perinde ut Italiam, nomina substantiva esse credidit. Nam senectus participium esse, idemque significare quod ὁ γηράσας, Priscianus veterum auctoritate satis probavit. Dicebant nimirum senectus vir, senecta fœmina, senectum corpus: adeoque quoties Senectam pro Senectute legimus, Ætatem subaudimus, quod quidem Mercerus Servio credere poterat in Æn. II. sic monenti: 'Si dicamus Senecta, aut addendum ætas, aut intelligendum.' Meretrix non aliam rationem habet, quam Genitrix, Victrix, Altrix, quæ adjectivorum instar esse nemini potest esse dubium. Medicinam porro merum adjectivum esse, ut Ars, vel Taberna subaudiatur, quomodo tandem Mercerus tantus literator ignorare potuit? Legerat enim in Varrone IV. de Lingua Latina. 'Artificibus maxima causa ab arte, id est, ab arte medicina ut sit medicus dictus, a sutrina sutor, non a medendo ac suendo.' Et VII. 'Taberna, ubi venit caro, laniena; ubi pelles, pellesvena; ubi calcei, sutrina dicitur.' Donatus in Adel. IV. 2. 'Veteres absolute dicebant pistrinam, ut sutrinam et medicinam, ad tabernam referentes.' Charisius I. 'Pistrinum neutro dicitur, sed Lucilius fœminino extulit: Media: a pistrina: ad tabernam

referens.' Ubi ridicule Josephus Burdoscaliger postrema tria verba Lucilii esse credidit, quæ Charisii esse, ex Donati verbis discere poterat. Hyginus fab. 274. 'Ne quis vserus artem medicinam disceret.' Plinius: 'Hippocrates clarissimus medicinæ scientiæ.' Ceterum Varro in eo nil præter solitum nugatur, cum medicum a medicina et sutorem a sutrina derivatum affirmat, cum nec pueri jam ignorent, nomina in *inus* exeuntia ab eo primigenii nominis casu, qui cadat in *i*, formata esse. Itaque cum a participio passivo sutus factum fuisset sutor, ab hujus postea tertio casu sutori profectum est sutorinus, et per syncopen sutrinus, similiterque, a verbo pinso, (priscis piso, teste Diomede, a Græc. πτίσσω,) participio pistus, factum fuit pistor, et a pistori, pistorinus et pistrinus; a textori, textorinus et textrinus; a medicus, medici, medicinus; a piscis, pisci, piscinus; a rex, regi, reginus; a sal, sali, salinus. In salinum ergo subaudimus vas, in salinæ, vel tabernæ, vel fodinæ, in piscina, aqua. Nam et 'petimen piscinum' Nævius teste Festo dixit. In regina subauditur fœmina, filia, uxor. Charisius: 'Regina nullo modo recipiendum nisi reciperemus et reginum.' Itaque Virgilius Iliam vocat Reginam, nec secus Ariadnam, quod filiæ essent regiæ. Et Servius in illo Æn. I. 'Quod regia Juno Monstrarat.' Regia interpretatur, regina, nempe ut a lux est Lucius et Lucinus, unde Juno Lucina, sic a rex, regius et reginus. Etiam a taurus exiit taureus et taurinus. Nam ut ait Plinius, referente Servio in Æn. IX. 'derivationes non habent firmas regulas, sed exeunt prout auctoribus placet.'

OLAUS BORRICHIUS

DE

VARIIS LATINÆ LINGUÆ

ÆTATIBUS, Pag. 12.

In Argentea Scioppii ætate nonnulla etiam desiderabunt forsan qui rem attentius expenderint. Dictys Cretensis non repræsentat genium illius sæculi. Pugnat quidem pro eo vehementer Scioppius, et omnino Velleii, Valerii Maximi, aut Curtii ætate ab aliquo elegantis ingenii et judicii homine scriptum arbitratur, inque Josiam Mercerum, negantem, acerbe, more suo, invehitur. Sed Vossius maturiori judicio transfert scriptorem hunc, Lib. de Hist. Latin. in ævum Constantini Magni, aut, quod adhuc verisimilius putat, in aliquot post Constantinum Magnum ætates. Quin et dictio ipsa hujus Q. Septimii Romani, (qui Dictyn Græcum vertisse creditur,) utcumque non inelegans, refert tamen sæpe nescio quid creperum, et auri tereti inusitatum. Quis enim argenteæ ætatis judicabit ista? I. de Bello Trojan. 'Inde,' inquit, 'quod jam Alexander abreptis, quæ cupierat, abscessionem properabat, parvo[a] tempore armati ad naves veniunt.' Paulo post: 'Atque ita sagittatis[b] jam prælio hostibus evadunt.' Dices, sagittare probum est. Non damno, sed argenteæ ætatis esse unde demonstrabitur? Justini quidem est XL. Solini 22. Veget. de re Milit. III. 9. et 15.

[a] L. pro. [b] L. fatigatis.